હદીષ શરીફ કે ઈસ્લાહી મઝામીન

(જિલ્દ અવ્વલ)

૧

- ઈખ્લાસે નીય્યત
- તૌબા
- સબ્ર

ઈફાદાત

હઝરત અકદસ મવલાના મુફ્તી અહમદ ખાનપુરી (દા.બ)

શૈખુલ હદીષ જામિઅહ ઈસ્લામીય્યહ તા'લીમુદ્દીન ડાભેલ

તા. જિ. નવસારી, ગુજરાત, ઈન્ડિયા

પ્રકાશક

મકતબા અશરફ

અડાજણ, સુરત. મો. નં. ૯૨૭૪૩ ૨૩૨૨૧

હદીષ શરીફ
કે
ઈસ્લાહી મઝામીન

(જિલ્દ અવ્વલ)

૧

- ઈખ્લાસે નીય્યત
- તૌબા
- સબ્ર

ઈફાદાત

હઝરત અકદસ મવલાના મુફ્તી અહમદ ખાનપુરી (દા.બ)
શૈખુલ્ હદીષ જામિઅહ ઈસ્લામીય્યહ તા'લીમુદ્દીન ડાભેલ
તા. જિ. નવસારી, ગુજરાત, ઈન્ડિયા

પ્રકાશક
મક્તબા અશરફ
અડાજણ, સુરત. મો. નં. ૯૨૭૪૩ ૨૩૨૨૧

તફ્સીલાતે કિતાબ

કિતાબ કા નામ : *હદીષ શરીફ કે ઈસ્લાહી મઝામીન*

ઈફાદાત : હઝરત અકદસ મવલાના મુફ્તી અહમદ ખાનપુરી (દા.બ)
શૈખુલ્ હદીષ જામિઅહ ઈસ્લામીય્યહ તા'લીમુદ્દીન ડાભેલ

લિપ્યાંતર : અ.રહીમ અ.રઉફ નાડા (સુરતી)
મો.નં. ૯૮૨૫૪૪ ૮૫૮૪૯

કોમ્પોઝિંગ : મોલ્વી સાજીદ ભાયજી (ખાનપુરદેહ)

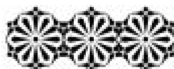
પ્રકાશક : મકતબા અશરફ
અડાજણ, સુરત. મો.નં. ૯૨૭૪૩ ૨૩૨૨૧

પ્રકાશન વર્ષ : ૨૩ રબીઉલ અવ્વલ ૧૪૩૯ હિજરી
૧૩ ડિસમ્બર ૨૦૧૭ ઈસ્વી, બરોઝ બુધ

આવૃત્તિ : પહેલી

તા'દાદ : ૧૦૦૦

સફહાત : ૩૦૪

ડિસ્ટ્રીબ્યુટર એન્ડ પ્રિન્ટર્સ

સના બુક ડેપો, સુરત

૯૩૭૫૭ ૯૫૯૨૯ / ૯૫૩૭૨ ૬૭૮૬૧

કિતાબ મિલને કા પતા : રીલાએબલ શોપ (દીની કિતાબ ઘર)
બડી મસ્જિદ (મરકઝ) ગલી રાનીતલાવ, સુરત

ફેહરીસતે કિતાબ

بسم الله الرحمن الرحيم

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

દિલ કી બાત

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ وَکَفٰی وَسَلَامٌ عَلٰی عِبَادِہِ الَّذِیۡنَ اصۡطَفٰی۔ اَمَّا بعد

અલહમ્દુલિલ્લાહ હઝરત શૈખુલ્ હદીષ મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપુરી (زَادَهُمُ اللّٰهُ شَرَفًا وَعِلْمًا)કા સાલોં સે મકબૂલ દરસે હદીષ કા સિલસિલા સનીચર કી રાત કો ઈશાં કે બા'દ મસ્જિદે અન્વાર મેં ચલ રહા હે, અલહમ્દુલિલ્લાહ હઝરત વાલા કા યે મકબૂલ દરસે હદીષ "હદીષ કે ઈસ્લાહી મઝામીન" કે નામ સે ૧૫ હિસ્સે(ઉર્દૂ)મેં શાએઅ હો ચૂકે હૈં, અવામો ખવાસ ઈસ સે ખૂબ ફૈઝયાબ હો રહે હૈં, દિલ મેં યે ખ્યાલ પૈદા હૂવા કે જિસ તરહ ઉર્દૂ કિતાબ સે લોગોં કો ખૂબ ફાઈદા હો રહા હે અગર ઈસ્કા ગુજરાતી કિયા જાએ તો ગુજરાતી જાન ને વાલે ભી ઈસ સે ખૂબ ફાઈદા હાસિલ કરે તો મખદૂમી–વ– મુરશીદી કી ખિદમત મે અપના ખિયાલ ઝાહિર કિયા ઓર ઈજાઝત માંગી, તો હઝરત વાલાને ઈજાઝત ભી મરહમત ફરમાઈ ઓર ખૂબ દુઆઓં સે નવાઝા

فجزاهم الله احسن الجزاء فی الدارین۔

અલહમ્દુલિલ્લાહ આજ પેહલી જિલ્દ મુકમ્મલ હો કર પ્રેસ મે જા રહી હે, પઢને વાલોં સે ભી દુઆ કી દરખ્વાસ્ત હે કે અલ્લાહ ઈસ્કો કબૂલ ફરમા કર સબ લોગોં મેં ઈસ કે ફાઈદે કો આમ ફરમાએ ઓર બાકી જિલ્દ ભી આફીયતો સહૂલત કે સાથ જલ્દ અઝ જલ્દ શાએઅ હો જાએ ઓર હઝરત કે ફૈઝ કો આમ ફરમાવે ઓર હમ સબ આપકે ફૈઝ સે મુસ્તફીઝ હો.

તાલિબે દુઆ

અ.રહીમ અ.રઉફ નાડા (સુરતી)

૨૩ રબીઉલ્ અવ્વલ ૧૪૩૯ હિજરી

૧૩ દિસમ્બર ૨૦૧૭ ઈસ્વી,બરોઝ બુધ

અર્ઝે નાશિર

حامدا ومصليا ومسلما ۔ اما بعد

તમામ તારીફેં ઈસ ઝાત વહ્દહુ લાશરીકલહુ કે લીયે હૈં જિસ કી તરફ સે હર ઝમાનેમેં રુશ્દો–હિદાયત ઔર રહમત કી ઐસી લહરેં ચલતી હૈં જિન કે સામને અપને આપકો પેશ કરના દુન્યવી –વ–ઉખરવી ફલાહ–વ–બેહબૂદ કા ઝરીયા હે. ઔર હર હર લમ્હા દુરૂદો સલામ કી બારીશ નાઝિલ હો, નબીએ કરીમ (સલ.)જાતે અકદસ પર જિન કી ઝુબાને મુબારક સે બહને વાલા કલામ કા મેંહ જબ દિલો કી મુર્દા ખેતીયોં પર બરસ્તા હે તો વો ખેતીયાં લહ્લહા ઉઠતી હે.

અલ્લાહ રબ્બુલ્ ઈઝ્ઝત કા ફઝલો કરમ હે કે ઉસ્ને "હદીષ કે ઈસ્લાહી મઝામીન" કી પેહલી ઝિલ્દ મંઝરે આમ પર આને કી શકલો સુરત પેદા ફરમાઈ, હર શબ યક શમ્બા કો બાદે નમાઝે ઈશા"મસ્જિદે અન્વાર"નિશાત સોસાયટી સુરત મે હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપુરી (દા.બ)વમુદ્દત ફુયુઝહુમ કા ઉમુમી દરસે હદીષ કા મકબૂલ સિલસીલા પીછલે સાલોં સે જારી હે, ઉસ દરસ કા કિતાબી શકલ મે ઈશાઅત કા કામ ભી હો રહા હે જિસ કી અબ તક દસ કિસ્તેં મંઝરે આમ પર આ ચુકી હે, ઔર તકરીબન ખતમ હો ચુકી હે, કારીઈન કી તરફ સે ઉન કિસ્તોં કી દો બારાહ ઈશાઅત કા શદીદ તકાજા હો રહા થા, તો મુનાસિબ માલૂમ હુવા કે અબ કિસ્તવાર ઈશાઅત કે બજાએ જિલ્દવાર ઈશાઅત કા કામ કિયા જાયે. અબ તક કે શાએઅ શુદાહ મોઝુઆત મે જો હદીષેં રેકાર્ડ ન હોને કી વઝહ સે શાએઅ હોને સે રેહ ગઈ થી, ઔર હઝરત અકદસ (દામત બરકાતુહુમ)ને ઉન અહાદીષ કા તકમીલા ભી ફરમા દીયા હે, ઉનકા ભી ઉસ મુજલ્લદ સિલસિલા મે ઈજાફહ કર દીયા ગયા હે, ઉસ સિલસિલા કી યેહ પેહલી જિલ્દ આપકે હાથોં મે હે, જિસ મે પેહલી તીન કિસ્તોં કો મઅ–ઈઝાફા જમા કર દીયા ગયા હે.

કારીઈન દુઆ ફરમાએ કે અલ્લાહ તઆલા યે સિલસિલા જલ્દ–અઝ–જલ્દ સહુલતો આફિયત કે સાથ પાયએ તકમીલ તક પહુંચાએ ઔર હઝરત અકદસ દામત બરકાતુહુમ કે ફૈઝ કો આમો તામ ફરમાએ. આમીન.

મુખ્તસર તઆરૂફ ઈમામ નવવી(રહ.)

ઈમામ હાફિઝ શેખુલ્ ઈસ્લામ મુહયુદ્દીન અબૂ ઝકરીય્યા યહયા બિન શરફ બિન મુરા બિન હસન બિન હુસૈન બિન મુહમ્મદ બિન જુમ્આ બિન હિઝામ નવવી(રહ.) મુહર્રમ ૬૩૧ હિજરી મે દમીશ્ક કે એક ગાંવ નવા મે પૈદા હુએ વહીં પલે બઢે ઔર કુર્આન મજીદ હિફ્ઝ કિયા.

યાસીન બિન યુસૂફ મુરાકશી કા બયાન હે કે મેને ઈમામ નવવી(રહ.) કો નવા મે દેખા જબ ઉન કી ઉમર દસ સાલ કી થી, બચ્ચે ઉન કો અપને સાથ ખેલ મે શરીક હોને કે લીયે મજબૂર કર રહે હૈં ઔર ઈમામ ઉન સે ભાગ રહે હૈં ઔર મજબૂર કરને કી વજહ સે રો રહે હૈં, એૅસી હાલત મે ભી કુર્આને કરીમ પઢ રહે હે, યે દેખ કર મેરે દિલ મે ઉન કી મુહબ્બત બેઠ ગઈ, ઉન કે અબ્બાને ઉન કો એક દુકાન મે રખ દીયા થા મગર ઉન કા હાલ યે થા કે હર વકત કુર્આન પઢનેમે લગે રેહતે, ધંધે કી તરફ ધ્યાન ન દેતે જબ મેને ઈસ છોટી ઉમર મે કુર્આને કરીમ સે ઉન કા શગફ દેખા તો મે ઉન કે ઉસ્તાદ કે પાસ ગયા ઔર ઉન કો ઉન કા ખાસ ખ્યાલ રખને કી તાકીદ કી ઔર કહાઃ કે મુજે ઉમ્મીદ હે કે યે અપને વકત કા બડા આલિમ ઔર બુઝુર્ગ બનેગા, લોગ ઉસ સે ફાઈદા ઉઠાએન્ગે તો ઉન્કે ઉસ્તાદ મુજ સે કેહને લગેઃ કયા તુમ નજૂમી હો? ગૈબ કી ખબરેં બતાને વાલે હો ? મેને કહા નહીં! લેકીન અલ્લાહ તઆલાને યે બાત મેરી ઝુબાન સે કેહલવાઈ હે, ઉન્કે ઉસ્તાદ ને યે બાત ઈમામ નવવી(રહ.) કે વાલીદ સે કહી તો ઉન્કો ભી શોક પૈદા હુવા ઔર ફિર યકસુઈ કે સાથ ઉનકો કુર્આને કરીમ ખત્મ કરને કા મૌકા દીયા, અબ ઈમામ બુલુગ કે કરીબ પહુંચ ચુકે થે.

ફિર આપ ને ઈલ્મ હાસિલ કરને કે લીયે દમિશ્ક કા સફર કિયા ઈમામ નવ્વી(રહ.)કા બયાન હે"જબ મેરી ઉમર ૧૯/સાલ કી હુઈ તો મેરે વાલિદ મુજે ૬૪૯ હિજરી મે દમિશ્ક લેકર આયે. મે મદ્રસા રવાહિય્યા મે રેહને લગા, દો સાલ એૅસે ગુઝરે કે ઝમીન પર કમર ટીકને કી નોબત નહી આઈ. ઔર મદ્રસા સે જો વઝીફા મીલતા થા ઉસી પર ગુઝરાન હોતા થા, તકરીબન સારે ચાર મહીને મે "અત્તન્નબીહ" હિફ્ઝ કરલી, સાલ કે બાકી હિસ્સા મે "અલ –મુહઝ્ઝબ"કે ઈબાદાત વાલે હિસ્સા કા ચોથાઈ હિફ્ઝ કિયા ઔર ઉસ કી

શરહ લિખની શુરૂ કર દી ઔર તસ્હીહ કે લીયે મેને હમારે શૈખ કમાલ ઈસ્હાક મગરિબી કા દામન પકડ લીયા, જબ ઉન્હોને મેરા ઈલ્મી મશગલા ઔર લોગોં સે બિલ્કુલ ન મીલના દેખા તો મુજ સે બહૂત ખુશ હુએ ઔર મુજે બહુત ઝિયાદહ ચાહને લગે ઔર અપને હલ્કએ દરસ મે જમાઅત કે અકસર હિસ્સા કે સામને દરસ કો દોહરાને કી ઝિમ્મેદારી મૈરે સુપુરદ ફરમા દી.

એક મરતબા મુજે ખિયાલ આયા કે ઈલ્મે તિબ પઢના ચાહિયે, યે ખિયાલ આતે હી મેને ફન્ને–તિબ કી મશહુર કિતાબ"અલ–કાનૂન" ખરીદ લી, ઔર ઈલ્મે તિબ પઢને કા પક્કા ઈરાદા કર લીયા, લેકીન ઉન દીનો મેરે દિલ પર એસી ઝુલ્મત છાઈ કે કિસી ભી કામ મે દિલ નહી લગતા થા, જબ મેને ગોર કિયા કે આખિરત યે ઝુલ્મત કહાં સે દાખિલ હો ગઈ તો અલ્લાહ તઆલાને મેરે દિલ મે યે બાત ડાલી કે યે ઝુલ્મત ઈલ્મે–તિબ મે મશગુલી કી વજહ સે હે, ઉસી વક્ત વો કિતાબ મૈને બેચ દી, બલ્કે મેરે ઘર મે ઈલ્મે–તિબ સે મુતઅલ્લિક જો કુછ થા સબ નિકાલ દીયા, નતીજહ યે હુવા કે મેરા દિલ ફિર સે રોશન હો ગયા, ઔર અપની અસલી હાલત પર આ ગયા.

એક તઝકીરા–નવેસને મુખ્તલિફ ફુનુન મે ઉન્કી ૨૮ તસનીફાત કા ઝિક કીયા હે"શરહ મુસ્લિમ, રિયાઝુસ્સાલિહીન, ઔર અલ–અઝકાર, ઉનકી તસનીફાત મે સબ સે ઝિયાદહ મશહૂર હે.

તકવા ઔર ઝુહ્દ મે ભી બડે મકામ પર થે એશો ઈશરત ઔર આસાઈશ સે દુરી તકવા, કનાઅત, વરાઅ, ખલવત ઔર જલવત મે અલ્લાહ તઆલા કા ધ્યાન, અચ્છે કપડે, અચ્છે ખાને ઔર વઝાઅ કતાઅ મે તકલ્લુફ સે દુરી ઉન્કે ખુસુસી અવસાફ થે, મામુલી સાલન કે સાથ રોટી ખાને કા મામુલ થા, કચ્ચા કપડા આપ કા લિબાસ થા ઔર બારિક અમામહ કા મામુલ થા.

અલાઉદ્દીન ઈબ્ને અત્તાર(રહ.) કેહતે હૈં કે વોહ દમિશક કા મેવા નહી ખાતે થે, મેને ઉસ બારે મે ઉન સે પુછા તો આપને ફરમાયા કે મુજે યે માલૂમ હે કે ઉન મેવોં કે લેન–દેન કી જો શકલ દમિશક કે બાજારોં મે રાઈજ હૈ ઉન મે શરઈ એઅતેબાર સે કબાહત હે, બાગાત યા તો અવકાફ કે હૈં યા જાતી મિલ્કતેં હૈં, દોનો સુરતો મે માલિક એસે લોગ હૈં જિન પર મુઆમલાત કરને કી શરીઅત કી તરફ સે પાબંદી આઈદ હે મસલન બચ્ચે, પાગલ વગેરહ, ઉન બાગાત કે

મુન્તઝિમીન ઉન્કે અવલીયા હે ઔર યે લોગ સીંચાઈ કરને વાલોં કે સાથ ઈસ તરહ મુઆમલાત કરતે હૈં કે બાગાત કે અસલ માલિક સરાસર નુકસાન મે રેહતે હૈં નફઅ કે હજાર હિસ્સોં મે સે બચ્ચોં કા સિર્ફ એક હિસ્સા તેઅ કરતે હૈં ઝાહિર હે કે અવલિયા કો શરીઅત એસે તસર્રુફ કી હરગીર્ઝ ઈજાઝત નહી દેતી જબ મુજે યે સુરતે-હાલ માલૂમ હે તો મે અપને લીયે ફલ ખાના કિસ તરહ સહીહ સમજું?

રશીદુદ્દીન ઈસ્માઈલ ઈબ્ને મુઅલ્લીમુલ હનફી ફરમાતે હૈં કે મૈને ઈમામ નવ્વી(રહ.)હમ્મામ મે દાખિલ ન હોને ઔર ગુઝરાન તંગી કરને કે બાબત ઈતાબ કરતે હુએ કહા કે આપ હમ્મામ મે કયું દાખિલ નહી હોતે હૈં, નીઝ ઈતની તંગ ઝિન્દગી કયું ગુઝારતે હે? મુઝે ડર હે કે કહી આપ કો કોઈ એસી બીમારી ન લગ જાએ જો આપ કો અપને સોચે હુએ કામ અંજામ દેને સે રોક દે, તો મુજ સે ફરમાને લગે કે ફુલાં આદમીને કસરત સે રોઝહ રખ્ખે ઔર અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત ઈતની કપરત સે કી કે ઉસકી હડ્ડીયાં હરી હો ગઈ, મેરી ઈબાદત ઔર મુજાહદા તો ઉસકે મુકાબલા મે કુછ ભી નહી હે, મે ઉન કે ઉસ જવાબ સે સમજ ગયા કે ઉન કો ન દુનિયા મે કોઈ દિલ ચસપી હે ઔર ન હમારી હાલત કી તરફ કોઈ તવજ્જુહ હે.

ઉમરાઅ ઔર બાદશાહોં કે પાસ અમ્ર બિલ માઅરૂફ ઔર નહી અનીલ–મુન્કર કે સિલસિલા મે જાતે ઉન કો નસીહત કે ખુતુત લીખતે કે રીઆયા કે સાથ ઈન્સાફ કરેં, એહલે હુકુક કો ઉન કે હુકુક અદા કરેં.

અબુલ્ અબ્બાસ બિન ફરહ(રહ.)કા બયાન હે કે શેખ નવ્વી(રહ.) કો તીન એસે મુકામાત હાસિલ થે કે ઉન મે સે એક મુકામ ભી કિસી કો હાસિલ હો જાયે તો વોહ ઉસ કાબિલ હે કે ઉસ કી ઝિયારતો મુલાકાત કે લીયે મુસતકિલ સફર કિયા જાયે, એક મકામે ઈલ્મ, દુસરા ઝુહ્દ ઔર તીસરા અમ્ર બિલ્ મારૂફ, નહિ–અનિલ્ મુન્કર.

યુનીની કા બયાન હે કે ઈમામ નવવી(રહ.)ને એક મુઆમલા મે બાદશાહ કી મુખાલફત કી તો બાદશાહ ગુસ્સા હો ગયા ઔર ઉનકે સાથ સખ્તી કરને કા ઈરાદહ કિયા, મગર અલ્લાહ તઆલાને ઉનકો મહફૂઝ રખા, ઔર બાદશાહ બાદ મે ઉનકા ગરવીદહ હો ગયા, ઉનકી તઅઝીમ કરને લગા, કેહતા થા કે મુઝે ઉનસે ડર લગતા હે.

૬૭૬ હિજરી મે લોટ કર ફિર સે નવા તશરીફ લાએ, અવકાફ કી જો કિતાબેં બરાએ ઈસ્તિઅમાલ લી થી સબ વાપસ કી, અપને શુયૂખ કે મકબરાહ કી ઝિયારત કી, કુર્આન પઢા, કી ઓર રોએ, જો અહબાબ હયાત થે ઉનસે મિલે, ઓર ઉનકો અલવિદા કહા.

અહબાબ કી એક જમાઅત આપ કો દમિશક કી તરફ રવાનગી કે લિયે રુકસત કરને બાહિર તક આએ ઉન લોંગો ને આપ સે પુછા કે ફિર કબ મુલાકાત હોગી ? તો આપને ફરમાયા દો સો સાલ બાદ યે લોગ સમજ ગએ કે મુરાદ કિયામત હે.

અપને વાલિદે મુહતરમ સે મુલાકાત કે બાદ બયતુલ્ મકદિસ કા સફર કિયા, ફિર નવ્વા આએ ઓર બીમાર હો ગએ, ઓર ઈસી બીમારી મે ૨૪/રજબુલ્ મુરજ્જબ બુધ કી શબ મે આલમે આખિરત કો સુધાર ગએ, જબ આપ કે ઈન્તિકાલ કી ખબર ફેલી તો દમિશક ઓર ઉસકે અતરાફ મે કહરામ મચ ગયા, મુસલમાનો કો સખ્ત અફસોસ હુવા, દમિશક સે કાઝીઉલ કુઝાત ઈઝઝુદીન મુહમ્મદ ઈબ્ને સાઈગ ઓર ઉનકે સાથિયોં કી એક જમાઅત નમાઝે જનાઝહ મે શિર્કત કે લીએ નવ્વા રવાના હુઈ, અલ્લાહ તઆલા આપ પર રહમ ફરમાએ ઓર આપ કા હશર અમ્બિયા, સિદ્દીકીન, શોહદા, ઓર સાલિહીન કે સાથ ફરમાએ, આમીન.(માખુઝ અઝ : મુકદ્દમહ રિયાઝુસ્સાહીન, મતબુઆ દેહલી).

તકરીઝ

હઝરત અકદસ સય્યદ મવલાના મુફ્તી અબ્દુર્રહીમ સાહબ લાજપુરી નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ

(પેદાઈશ શવ્વાલ – ૧૩૨૧, મુતાબિકઃ ડિસમ્બર–૧૯૦૩,
વફાતઃ ૨–રમઝાનુલ્ મુબારક ૧૪૨૨ હિજરી, મુતાબિક ૧૮ નવમ્બર ૨૦૦૧ ઈસ્વી)

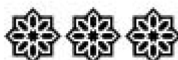
વો આતિશા શરાબ ઓર સોને પે સુહાગા વાલી મસલ મશહૂર હે, ઉસ દરસ પર જો આપ કે હાથોં મે હે દોનો મિસાલેં પુરે તૌર પર સાદિક આતી હે, દરસે હદિષ કા હો ઓર સાહિબે દરસ એક સાલેહ ખુદા તરસ, પરહેઝગાર, વફાશિઆર ઓર આલિમ બા–અમલ ઈન્સાન હો, જિસ કી તબીઅત મે સાદગી હો, ફિકરે આખિરત હો, દુનિયા સે દુરી હો ઓર ઉમ્મતો મિલ્લત કા દર્દ હો યાની અઝિઝે મુકર્રમ મવલાના મુફતી અહમદ ખાનપુરી(સલ્લમહુલ્લાહુ વજાદહુ ઈલ્મંવઅમલન) તો ઈસ દરસ મે જિતની ખુબીયાં જમઅ હોં કરીને કયાસ હે, સુરત મે હોને વાલે ઈસ દરસ કા ઈફાદહ ખુલે તૌર પર મહસૂસ કિયા જા રહા હે, મુફતી સાહબ કા તરઝે તફહીમ ભી નિરાલા હે કે સામિઈન કી તવજ્જુહ મુકમ્મલ તૌર પર બયાન હોને વાલે મઝમૂન પર મરકૂઝ હો જાતી હે, સામિઈન થોડી દેર કે લીએ માહોલ સે બે ખબર હો જાતે હે,અહાદિષે તય્યીબહ કે મઝામીન કો ઈલ્હામી મિષાલોં ઓર અસ્લાફે ઈઝામ ઓર બુઝુર્ગાને મિલ્લત કે વાકિઆત કી મદદ સે ખૂબ ખોલ કર મુખાતિબીન કે સામને પેશ કરના મુફતી સાહબ કી ખુસુસિય્યત હે, અન્દાઝે બયાન એસા હે કે સુન્નેવાલા ઉકતાહટ્ મહસૂસ નહી કરતા હે, બહુત કવી ઉમ્મીદ હે કે ઈસ ઈશાઅત સે ઉન લોંગો કો ભી ફાયદા હોગા જિન તક પહુંચેગી.

અઝીઝ મોસૂફ સે કદીમ શનાસાઈ હે, દારૂલ ઉલૂમ અશરફીય્યહ મે દૌરે તાલિબે ઈલ્મી મે પાબંદી સે ઘર પર આતે જો વકત તલબા કે કૈયલુલા કા હોતા હે વે ઉસમે નકલે ફતાવા કા કામ કરતે, સાલાના તઅતીલાત મે ઝિયાદહ સે ઝિયાદહ અય્યામ મેરે પાસ ને કી કોશિશ કરતે, એક મરતબા તો તઅતીલ કા મુકમ્મલ ઝમાના બશુમુલે રમઝાનુલ્ મુબારક મેરે યહાં ગુઝારા ઓર ફતાવા કે કામ મે હાથ બટાયા અપને અસાતિઝહ બિલ્–ખુસુસ હઝ. મવલાના અજમેરી

સા. (રહ.) કે મન્ઝૂરે નઝર ઓર ચહીતે શાગિરદોં મે સે રહે હૈં, હઝરત મવલાના કી ખાસ નઝર થી ઈન પર, અલ્લાહ કરે કે બકિય્યહ કિસ્તેં ભી જલ્દ અઝ જલ્દ મન્ઝરે આમ પર આવેં, ઈસ રાહ કી તમામ રૂકાવતેં આફિય્યત કે સાથ ખતમ હો જાએં, ઈસ કિસ્ત કો ઓર બકિય્યહ અકસાત કો કબૂલ ઓર મકબૂલીય્યત અતા ફરમાવે.

(આમીન, બિ–હુર્રમતી સય્યિદુલ્ મુર્સલીન સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વઆલિહિ વસહબિહિ વસલ્લમ તસલીમન કસીરન કસીરન કસીરન)

અઝ કલમ
અહકર સય્યીદ અબ્દુર્રહીમ લાજપુજરી ગુફિરલહુ
૫/ જમાદીયુલ્ ઉલા ૧૪૨૨ હિજરી
૨૮/જુલાઈ ૨૦01 ઈસ્વી

તકરીઝ

હઝરત અકદસ મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ પાન્ડોર અદામલ્લાહુ ફુયુઝહુમ બિલ આફિયતીત્તામ્મહ

(ખાદિમે ખાસ હઝરત ફકીહુલ્ ઉમ્મત મુફતી મહમૂદુલ હસન સાહબ ગનગોહી રહ.)

બિસ્મિહિ તઆલા

નહમદુહુ વનુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ્ કરીમ

બુઝુર્ગો કે મલફૂઝાત ઓર મવાઈઝ કો ઈફાદએ આમ કી ગર્ઝ સે શાએઅ કરને કા દસ્તૂર કદીમ ઝમાનહ સે ચલા આ રહા હે ઓર ઈસ કા નફઅ ભી ઝાહિર હે.

યાદગારે અસ્લાફ જામેઅ શરીઅત વ તરીકત હઝરત અકદસ મુફતી મહમૂદ હસન સાહબ ગનગોહી નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ કે ખલીફએ અજલ્લ હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી અહમદ ખાનપુરી સાહબ ઝીદ–મજદહુમ મુફતી વ ઉસ્તાદે હદીષ જામિઅહ તાઅલીમુદ્દીન ડાભેલ ગુજરાત કી હફતાવારી મજલિસ દરસે હદીષ શબ યક શમ્બા કો સુરત મે હોતી હે ઉસકો મવલાના અબ્દુલ મન્નાન મનીયાર સાહબ ઝીદ ઈહતીરામહુ ટેપ કે ઝરીયહ મહફૂઝ કરતે રહે હે. ફિર ઉન્હોને મવલાના સલમાન મનીયાર સાહબ ઝીદ–મજદહુ કે સાથ મીલકર કિતાબી શકલ મે જમઅ કિયા ઓર અબ ઉસ કો તબાઅત કે ઝરીયહ મન્ઝરે આમ પર લાને કા ઈરાદહ ફરમા રહે હેં.

યેભી અલ્લાહ તઆલા કા અજીબ નિઝામ હે કે જો ભી કામ ઈખ્લાસ કે સાથ કિયા જાએ ઉસ કે કબૂલ હોને કી અલામત એક યે ભી હે કે ઈસ કો મખ્લૂક કે નફઅ ઓર હિદાયત કે લીએ આમ કરને કે અસ્બાબ આસાન તરીકા સે પેદા ભી ફરમા દેતે હે. ઓર ખુશ નસીબ હે વો હઝરાત જો ઈસ મે હિસ્સા લેતે હે અલ્લાહ તઆલા ઈસ મજમૂઆ કો કબૂલ ફરમા કર મખ્લૂક કે લીએ હિદાયત કા ઝરીયહ બનાએ, આમીન.

ફકત

(મવલાના) ઈબ્રાહીમ ગુફીરલહુ

૨૦–૦૬–૧૪૨૨ હિજરી

તકરીઝ

હઝ. અકદસ મવ. અબ્દુલ્લાહ સા. કાપોદ્રવી(દા.બ.) બિલ–આફિયતીત્તામ્મહ

(સરપરસ્ત દારૂલ ઉલૂમ ફલાહે દારૈન તડકેશ્વર, મુકીમ: ટોરન્ટો, કેનેડા)

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

અલ્ હમ્દુલિલ્લાહિ રબ્બીલ્ આલમીન, વસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા સય્યીદીલ્ મુર્સલીન વઅલા આલિહિ વઅસ્હાબિહિ અજ્મઈન

યે બાત મુસલ્લમ હે કે આપ(સલ.)ખાતિમુન્નબીય્યીન હે, કિયામત તક અબ કોઈ દૂસરા નબી આને વાલા નહી, આપ(સલલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ.)ને કિયાામત તક આને વાલે તમામ ઈન્સાનોની કી હિદાયત ઔર રેહનેમાઈ કે લીએ દો મઝબૂત ચીઝેં છોડી હે, કિતાબુલ્લાહ ઔર સુન્નતે રસૂલ (સલ.).

કર્ને અવ્વલ સે આજ તક હર દૌર ઔર હર ઈલાકહ મે એસે ઉલમા પેદા હોતે રહે હે જિન્હોને દીન કે ઉન દોનો માખઝોં કી તફસીરો તશરીહ મે અપની ઉમરેં તમામ કરદીં, ઔર ઉમ્મત કે લીએ કિતાબુલ્લાહ ઔર અહાદીષે રસૂલુલ્લાહ (સલ.) સે ઈસ્તીફાદહ કો આસાન બના દીયા(ફજઝાહુમુલ્લાહુ અનીલ્મુસ્લીમીન ખયરન).

મવજૂદહ દૌર મે દુનીયા કી મુખ્તલિફ ઝુબાનો મેં તફાસીરે કુર્આનીય્યહ ઔર શુરૂહાતે હદીષીય્યહ કા એક બડા ઝખીરા દસ્તયાબ હે ઔર યે સિલસિલા બરાબર જારી–વ–સારી હે,

ખિદમતે હદીષ શરીફ કે સિલસિલે કી એક કડી યે કિતાબ ભી હે જો "હદીષ કે અસ્બાક" કે નામ સે હમારે દોનો જવાન ફુઝલાઅ મોલ્વી અબ્દુલ્ મન્નાન મનીયાર સાહબ ઝાદહુલ્લાહુ ઈલ્મં–વ–ફઝલા ઔર મોલ્વી સલમાન સાહબ મનીયાર સલ્લમહુલ્લાહુ તઆલા વબારક ફી–ઈલ્મિહિ શાએઅ ફરમા રહે હે.

યે "હદીષ કે અસબાક" ઉસ દરસ કા નીચોર હે જો મુસ્લીહુલ ઉલમાઅ હઝરત મુફતી અહમદ ખાનપુરી સાહબ મદઝિલ્લહુલ્આલી હર હફતા સુરત મે મુન્અકીદ ઈસ્લાહી મજલિસ મે દેતે હે, મવલાના મવસૂફ એક જય્યીદુલ્ ઈસ્તિદાદ ઔર હદીષો ફિકાહ પર ગેહરી બસીરત કે હામિલ આલિમ હે ઔર

જામિઅહ ઈસ્લામિય્યહ તાલીમુદ્દીન ડાભેલ મે સાલહા સાલ સે દરસે હદીષો ફિકહ મે મશગૂલ હે, ઔર અહાદીષ કે મફાહીમ કો આસાન ઔર આમ ફહમ અન્દાઝ મે પેશ કરને કા અલ્લાહ તઆલાને ઉન કો ખાસ સલીકા અતા ફરમાયા હે, ઈસ લીએ ઈન અસબાક કી તબાઅત હર ખાસો આમ કે લીએ મુફીદ હે.

અલ્લાહ તઆલા હઝરત અકદસ મુફતી સાહબ મદઝિલ્લહુ કી ઈસ અઝીમ દીની ખિદમત કો કબૂલ ફરમાએ ઔર ઉમ્મત કો ઈસ સે મુસ્તફીદ હોને કી સઆદત—વ—તૌફિક મર્હમત ફરમાએ, આમીન.

મવલાના અબ્દુલ મન્નાન સાહબ ઔર મવલાના સલમાન સાહબ સબ એહ્લે ઈલ્મ ઔર દીની ઝૌક રખને વાલોં કી તરફ સે યે શુકીયા કે મુસ્તહિક હે કે ઈન હઝરાતને ઈસ કિમતી ઈફાદાત કો શાએઅ કરને કા બેડા કો ઉઠાયા, અલ્લાહ તઆલા હમ સબ કી તરફ સે ઈન કો જઝાએ ખેર અતા ફરમાએ.

અલ્લામહ બુસેરી(રહ.)ને અપને મશહૂર કસીદહ મે ફરમાયા:

دعا الی اللہ فالمستمسکون بہ مستمسکون بحبل غیر منقصم

યકીનન ઉમ્મતે ઈસ્લામિય્યહ કે લીએ ઈસ મઝબૂત રસ્સી કો થામને કે અલાવહ નજાત કી ઔર કોઈ રાહ નહી.

મપિન્દાર સઅદી કે રાહે સફા   તવાં રફત જુઝ બર પએ મુસ્તફા

અલ્લાહ તઆલા હમ સબ કો ઈત્તિબાએ સુન્નત કી તૌફીક અતા ફરમાએ, ઔર હુસ્ને ખાતિમહ કી દૌલત સે માલા—માલ ફરમાએ, આમીન, વસ્સલામ.

અહકર અબ્દુલ્લાહ ગુફિરલહુ કાપોદ્રવી
૯/ ઝિલ હજ્જ ૧૪૨૩ હિજરી
મુતાબિક : ૦૯—૦૨—૨૦૦૩ ઈસ્વી

તકરીઝ

હઝરત મવલાના મુફ્તી અબૂલ કાસિમ બનારસી ઝિદ–મજ્દુહૂમ

(શૈખુલ્ હદીષ–વ–મુફતી જામિઅહ ઈસ્લામિય્યહ બનારસ વ–રૂકને શુરા દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ)

યે અમ્ર બંદા કે લીએ બાઈસે એઅઝાઝ–વ–ઈફ્તિખાર હે કે બંદા કો અપને રફીકે દરસ ઓર મુખ્લિસ દોસ્ત હઝરત મવલાના મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપુરી ઝિદ–મજદહુમ કે ઈફાદાત બ–ઉન્વાને **"હદીષ કે અસ્બાક"** પર ચંદ સતરેં લીખને કી સઆદત હાસિલ હો રહી હે.

૧૩૮૭ હિજરી કા ઝમાનહ હઝરત મુફતી સાહબ કે સાથ રિફાકત કે આગાઝ કા ઝમાનહ થા, જબ હઝરત અકદસ મુફતી મહમૂદ હસન સાહબ ગનગોહી કુદસ સિર્રહુ કી ખિદમત મે દારૂલ ઈફતા દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ મે રેહતે હુએ મશકે ઈફતા ઓર ઈસ્તિફાદહ–વ–ઈસ્તિફાઝહ કી તૌફીક હાસિલ થી ઈસ વકત બંદા જનાબ મુફતી અહમદ સાહબ કી ઈલ્મી સલાહીય્યત, ઈસ્તિહઝાર ઓર દરસે હદીષ કી ખિદમત લી, વહીં બંદગાને ખુદા કી હિદાયત ઓર ઈસ્લાહ કે લીએ ભી કબૂલીય્યત સે નવાઝા, બ–ફઝલિહિ તઆલા મવસૂફ કે વાબસ્તગાન–વ–મુસ્તફીદીન કા દાઈરહ ગુજરાત તક મહદુદ ન રેહતે હુએ અફરીકા, અમરીકા, રી–યુનિયન, ઈંગ્લેન્ડ ઓર બહુત સે મમાલિક તક ફેલા હુવા હે.

અલ્લાહ તઆલાને ઈલ્મ મે બરકત રખ્ખી હે કે મવસૂફ કી દરસગાહ સે હજારોં તિશનગાને ઈલ્મ સયરાબ હુએ, હજારોં ફતાવા આપ કે કલમ સે સાદિર હુએ ઓર વઅઝો તઝકીર સે ભી બહુત બડા તબકા મુસ્તફીદ હો રહા હે.

રબ્બુલ્ ઈઝ્ઝત જબ કિસી સે કામ લેના ચાહતે હે તો ઈસ કો મુનાસિબ માહોલ ઓર અચ્છે રૂફકાઅ ભી મુહય્યહ ફરમા દેતે હે, ખૂશ નસીબ હે હઝરત મુફતી સાહબ કે વોહ ખુદ્દામ જિન કો તૌફીક હુઈ કે મવસૂફ કે ઈફાદાતે ઈલ્મીય્યહ કો મુરત્તબ ફરમા કર કિતાબી શકલ મે શાએઅ કરને કા સિલસિલા જારી કર રહે હેં, ઈસ તરહ ઈન ઈફાદાત કા દાઈરહ ભી વસીઅ હોગા ઓર ઈન કી હિફાઝત ભી હો સકેગી.

ખુદા કરે યે સિલસિલા ઈસી તરહ જારી રહે ઓર ઈસ સે બેશ અઝ બેશ નફઅ પહુંચે, બંદા કા તઅસ્સુર યે હે કે ઈન અસ્બાક સે એહસાનો સુલુક કે શેદાય્યોં કે સાથ તલબએ હદીષ કો ભી બહુત નફઅ હાસિલ હોગા, અપની કમ માએગી કે સબબ ખૂદ અગરચે કુચ્છ નહી કર સકતા લેકીન અહબાબ કે કારનામોં સે મસર્રત ઝરૂર હોતી હે.

બુલ્ બુલ્ હમીં કે કાફીય્યએ ગુલ્ શવદ બસ અસ્ત

અબૂલ્ કાસિમ નૌમાની
જામિઅહ ઈસ્લામીય્યહ રેવડી તાલાબ, બનારસ
૧૫/ રમઝાનુલ્ મુબારક ૧૪૨૨ હિજરી

તકરીઝ

હઝરત મવલાના મુહમ્મદ રહમતુલ્લાહ સાહબ ઝિદ-મજદુહૂમ

(બાની-વ-મુહતમિમ દારૂલ ઉલૂમ રહીમીય્યહ બાંડીપુરા, જિલઅ બારા મુલા કશ્મીર)

બિસ્મિહિ સુબ્હાનહુ વતઆલા

نحمدہ ونصلی علی رسولہ الکریم۔ امابعد

ખૂશ નસીબ હે વો હઝરાત જિન કો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને કાલલ્લાહ ઔર કાલર્રસૂલ કે મુકદસ મશગલા મે લગા દેતે હે ફિર અગર ઉસકે સાથ સાથ બંદગાને ખુદા કે તઅલ્લુક કો ખુદાએ બરહક કે સાથ જોડને કા અઝીમ કામ ભી ઉનસે મુતઅલ્લીક હો તો સોને પર સુહાગા હે, હિદાયત કે વુજૂદ વ બકા કી યહી સુરતેં હૈં, ઔર ઉન્કે લીએ મિન્જાનિબીલ્લાહિ તૌફીક શામિલે હાલ હોતી હે હમારે અકાબિર(રહ.) કો યહી ઈમ્તિયાઝ અલ્લાહ પાક ને અતા ફરમાયા હે, ઉસી સિલસિલતુઝઝહબ કી એક કડી હમારે મોહતરમો મખદૂમ મવલાના મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપુરી ભી હે જો સાલહા સાલ સે મશહૂર ઈસ્લામી ઈલ્મી મર્કઝ(જિસ કી અઝીમ તારીખો ઈન્તિસાબ હે યાની જામિઅહ ઈસ્લામીય્યહ તાલીમુદ્દીન ડાભેલ) મે બુખારી શરીફ જૈસી અઝીમ કિતાબ કા દરસ દેતે હે નીઝ હઝરત અકદસ ફકીહુલ્ ઉમ્મત જામેઅ શરીઅત વ તરીકત મવલાના મુફતી મહમૂદ હસન ગનગોહી (રહ.) કે ખલીફએ મજાઝ હોને કી હેસિય્યત સે મખ્લૂકે ખૂદા કી બાતિનો રૂહાની તરબીય્યત ઔર તઝકીય્યા કે અહમ ફરીઝહ કો અદા કરને મે મશરૂફ હે, ઉનકે ઉસ દરસે હદીષ(જો એક હફતાવાર મજલિસ મે અવામો ખ્વાસ કે બાઝોક શાઈકીન મે કઈ સાલ સે મુસલ્સલ્ હો રહા હે) કો કદરદાં દોસ્તોં ને ઝબ્ત કરકે ઉસકી ઈશાઅત કા સિલસિલા શુરૂ કિયા હે.

હદીષે પાક ખૂદ મોહતમ બિશ્શાન હે ફિર ઉસકી તદરીસ મે મશગૂલ શખ્સીય્યત જબ ઝાહિરી ઔર બાતિની ઈમ્તિયાઝ સે મુત્તસિફ હો તો ઉસકી ઈફાદીય્યત ઝાહિરો બાહિર હે ઉસ વકત ઈફાદાતે હદીષ કે સિલસિલે કા પેહલા જુઝ્ હમારે સામને હે જો ઝાહિરી વ બાતિની ખૂબસુરતી સે આરાસ્તા -વ-પેરાસ્તા હે, મજામિન મે નિહાયત સલિસ વ આમ ફહમ અંદાઝ મે બયાન

હુએ હૈં જિસસે અવામ કે લીએ ભી ઈસ્તિફાદહ આસાન હો ગયા હૈં.

યે નાકારહ દિલ સે દુઆ કરતા હૈં કે અલ્લાહ પાક ઈસ સિલસિલા કો મુબારક ફરમાયે ઓર ઉસ કો પાયએ તકમીલ તક પહુંચાને કો આસાન બનાએ, ઉમ્મત કે લીએ નાફેઅ બને ઓર બારગાહે ખુદાવંદી મે કુબૂલીય્યત કી આઅલા મંઝીલેં સાહિબે ઈફાદાત ઉસ કે જામિઈન મુરત્તીબીન ઓર નાશિરીન–વ–કારીઈન કો ઓર ઉનકે તુફેલ મે ઈસ નાકારહ રાકિમુલ્ હુરૂફ કો ભી નસીબ હો. وَمَا ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيْزٍ

ઈસ મુબારક સિલસિલા પર વકત કે મશહૂરો માઅરૂફ જલીલુલ્ કદ્ર આલિમે દીન હઝરત મવલાના મુફતી સય્યીદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ લાજપુરી (નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ) ઓર ખાદિમ ફકીહુલ્ ઉમ્મત હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઈબ્રાહીમ સાહબ(દા.બ.) કી તકરીઝ કે બાદ મઝીદ કીસી તકરીઝ કી હાજત નહી, લેકીન અપને મુહિબ્બે મુકર્રમ મવલાના મુહમ્મદ સલમાન સાહબ સુરતી(ઝાદહુમુલ્લાહુ ઈલ્મન–વ–અમલન– વ–ઈફાનન્) કે ઈરશાદ કી બિના પર ઉન હઝરાત કી હોસલા અફઝાઈ કે લીએ યે ચંદ સતરેં સુપુર્દે કલમ કરકે ઈસ કારે સઆદત મે શરીક હુવા તાકે અલ્લાહ પાક ઈસ નાકારહ કો ભી ઈસ સઆદત સે ફેઝયાબ ફરમાએ, આમીન.

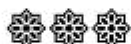
وانا العبد الاواه الی عفو الله

મુહમ્મદ રહમતુલ્લાહ ઉફીય અન્હુ વઆફાહુ(કાસમી,કશ્મીરી)

ખાદિમ દારૂલ ઉલૂમ રહીમીય્યહ બાંડીપુરા,કશ્મીર

(વારીદે હાલ જામિઅહ મહમૂદીય્યહ મેરઠ)

૧૩/રમઝાનુલ્ મુબારક ૧૪૨૨ હિજરી

પસ-મંઝર

حامدا و مصليا مسلما ۔۔۔ امابعد

સય્યીદી-વ-મવલાઈ હઝરત અકદસ ફકીહુલ્ ઉમ્મત મવલાના મુફ્તી મહમૂદ હસન સાહબ ગનગોહી(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ-વ- મઝ્જઅહુ) કી વફાતે હસ્સરતે આયાત કે બા'દ હઝરત(રહ.)કે સુરત મે મુકીમ મુઅ્તકીદીનો મુન્તસીબીન ખુસૂસન મુહિબ્બે મુકર્રમ મવલાના મુહમ્મદ અલી સાહબ મનીયાર ઝીદ-મજદહુમ(ખલીફએ મજાઝ હઝરત અકદસ(રહ.)કા તકાઝહ ઓર ઈસરાર હુવા કે હફ્તા મે કિસી એક દિન આપસ મે મિલ બેઠને કી કોઈ સુરત નિકાલી જાએ, કુચ્છ અરસા તક ઉસકો અમલી જામા પેહનાને મે તરદુદ રહા ઉસી દૌરાન હઝરત અકદસ મવલાના કારી સય્યીદ સિદ્દીક અહમદ બાંડવી (નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ-વ-મઝ્જઅહુ) કી તશરીફ આવરી હુઈ ઓર અહકરને અહબાબ કી ઉસ ખ્વાહિશ ઓર ઈસરાર કા તઝકીરહ બગર્ઝે ઈસ્તિસ્વાબ કિયા તો હઝરત(રહ.)ને બરી હોસ્લા અફ્ઝાઈ કે સાથ તાકીદ ફરમાઈ કે યે સિલસિલા ઝરૂર શુરૂ કિયા જાએ,

ચુનાંચ્ચે શબે યક શમ્બા કો ઉસકે લીએ તજવીઝ કરતે હુએ મસ્જિદે અબરાર(શાલિમાર સોસાયટી સુરત) મે જમઅ હોના તૈય હુવા જિસ કી તરતીબ યે રખ્ખી ગઈ કે મગરીબ કી નમાઝ વહાં અદા હો ઓર બા'દ નમાઝે મગરીબ તા ઈશાં મજલિસે ઝિક્ર હો ઓર ઈશાં કી નમાઝ કે બા'દ હદીષ કા દરસ હો ઓર ઉસ કે લીએ રિયાઝુસ્સાલીહીન કા ઈન્તિખાબ અમલ મે આયા, ચુનાંચ્ચે ઉસ પોગ્રામ પર બનામે ખુદા અમલ શુરૂ કર દીયા ગયા નિય્યત યે થી કે અહબાબ કી મઈય્યત મે દીન કી બાતોં કે મુઝાકરા સે ખુદ ભી ફાઈદહ ઉઠાને કી તૌફીક હો ઈસ તરહ યે સિલસિલા બિહમ્દુલિલ્લાહ શુરૂ હુવા ઓર ધીરે ધીરે ઉસ મે શિર્કત કરને વાલોં મે ઈઝાફહ હોતા ગયા, યહાં તક કે મસ્જિદે અબરાર ઈસ કે લીએ તંગ પડને લગી બિલ-આખિર ઈસ મજલિસ કો મસ્જિદે અનવાર(નિશાત સોસાયટી સુરત)મે મુન્તકિલ કિયા ગયા, ઓર સુન્ને વાલો કે સાથ અહકર કો ભી ઉસ્સે બડા ફાયદા મહસૂસ હુવા.

ઈસ મજલિસ મે હોને વાલે દરસે હદીષ કો કેસેટ મે ઝબ્ત કરને કા

એહતેમામ દૂસરી મજલિસ હી સે અઝીઝે મુકર્રમ મોલ્વી અબ્દુલ્ મન્નાન બિન શેખ મુહમ્મદ મનીયાર સાહબ ને કિયા, જિસ કા સિલસિલા આજ તક બરાબર જારી હે, અબ તો ઉસ કો ઝબ્ત કરને વાલે ભી બહુત સે અહબાબ હો ચુકે હે, અઝીઝ મવસૂફ હી ને બા'ઝ રૂફકાહ કી હોંસ્લા અફઝાઈ ઓર તરગીબ પર ઉન મજાલિસ કો કેસેટ સે કાગઝ પર બઝરીય્યએ કલમ ઉતારને કા સિલસિલા શુરૂ કિયા ઓર બગ઼ર્ઝ ઈફાદહ ઉસકી બિલ્–ઈકસાત ઈશાઅત કી અપની ખ્વાહિશ કા ઉન્હોને અહકર કે સામને ઈઝહાર કિયા, જિસ કી ઉન્કે દિગર રૂફકાહને યેહ કેહકર તાઈદ કી કે ઈન્શાઅલ્લાહ ઉસ કી ઈશાઅત સે ભી અલ્લાહ કે બંદો કો ફાઈદહ પહુંચને કી કવી ઉમ્મીદ હે, ચુનાંચ્યે ઈસ સિલસિલા કો અપને લીએ બાઈષે અઝરો સવાબ ઓર ઝરીય્યએ નજાત સમજ કર અહકર ને ભી ઉસકી ઈશાઅત કી ઈજાઝત દે દી.

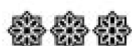
યે કોઈ બા–કાયદહ તસ્નીફો તઅલીફ નહી બલ્કે અહબાબ કી મજલિસ મે બનિય્યત દરસ કી હુઈ બાંતે હે જિન કો ઉનહી અહબાબ ને તહરીર કા જામા પેહના કર પૈશ કિયા, ઉસમે જો કુછ્ભી ઉસૂલ ઓર કમી ઓર કોતાહી નઝર આએ વો અહકર કા હિસ્સા હે પઢને વાલે અહબાબ સે ઉસકી ઈસ્લાહ કી દરખ્વાસ્ત હે સાથહી દિલ સે દુઆ હે કે અલ્લાહ તઆલા ઉન મઝામીન કો હમ સબ કે લીએ મુફીદ ઓર નાફેઅ બનાએ.

إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي
إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۝

અમલાહુલ્–અબ્દ : અહમદ ખાનપુરી ઉફીય અન્હુ

શબે ૨/જમાદીયુલ્ ઉલા ૧૪૨૨ હિજરી

૨૫ / જુલાઈ ૨૦૦૧ ઈસ્વી

ઈખ્લાસો ઈસ્તિહઝારે નીય્યત

મજ્લિસ-(૧)

ઈક્તિબાસ

ઈસી લીએ હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને ફરમાયા:

જિસમ કે અન્દર એક લોથડા હે, ગોશ્ત કા ટુકડા હે,
જબ વોહ ઠીક ઔર દુરૂસ્ત હોતા હે તો સારા જિસ્મ ઠીક
ઔર દુરૂસ્ત રેહતા હે, સારે આઅ્માલ ઠીક ઔર દુરૂસ્ત હોતે હેં,
અગર હમારે કલ્બ કે અંદર સલાહ આગઈ,
હમારા કલ્બ ઠીક હો ગયા,
હમારી નીય્યતોં કે અંદર દુરૂસ્તગી આગઈ
તો સારે આઅ્માલ ઠીક હો જાએન્ગે,
ઔર અગર વો બિગર ગયા
તો આઅ્ઝાએ-જિસ્મ સે જિતને ભી આઅ્માલ
વુજૂદ મે આતે હૈં ઔર સારે ખરાબ
ઔર બિગડે હુએ વુજૂદ મે આએન્ગે,
ઈસ લીએ કે જહાં સે અમલ નિકલ રહા હે
અમલ કા સરચશ્મા હી બિગરા હુવા હૈ
તો ફિર વહાં સે જો કુચ્છ ભી આએગા
વોહ બિગરા હુવા હી આએગા,
જૈસે પાની ટન્કી સે સપ્લાય હો રહા હે
અગર વહીં ગડબડ હે વહાં સે
પાની ઝહરીલા નિકલ રહા હે
તો સબ જગહ એસાહી ઝહરીલા પહુંચેગા,
ઔર વહાં અગર અચ્છા હે તો
દુસરી જગહ અચ્છા હી પહુંચેગા.

યે મજલિસ તારીખ ૭-જમાદીઉલ્ ઉલા ૧૪૧૭ હિજરી
મુતાબિક: ૨૧-સિતમ્બર ૧૯૯૬ ઈસ્વી કો મસ્જિદે અબરાર સુરત મે હુઈ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ، وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَّا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا۔ امابعد! اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ ۔ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ۔ وَمَا أُمِرُوْا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ حُنَفَاءَ وَيُقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ وَذٰلِكَ دِيْنُ الْقَيِّمَةِ (القرآن۔ سورة بيّنة)۔

وقال تعالى:: لَنْ يَّنَالَ اللّٰهَ لُحُوْمُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلٰكِنْ يَّنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ (القرآن۔ سورة الحج)۔

وقال تعالى:: قُلْ إِنْ تُخْفُوْا مَا فِيْ صُدُوْرِكُمْ أَوْ تُبْدُوْهُ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ (القرآن، سورة آل عمران)۔

حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ الزُّبَيْرِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ أَخْبَرَنِيْ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيْمَ التَّيْمِيُّ أَنَّهٗ سَمِعَ عَلْقَمَةَ بْنَ وَقَّاصٍ اللَّيْثِيَّ يَقُوْلُ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوٰى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهٗ إِلٰى دُنْيَا يُصِيْبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ (أَوِ امْرَأَةٍ) يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهٗ إِلٰى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ۔ (بخاری شریف، حدیث ۱)

નીય્યત કેહતે હૈં દિલ કે ઈરાદે કો :

અલ્લામહ નવ્વી(રહ.)ને અપની કિતાબ કે પેહલે બાબ કો ઈખ્લાસ ઔર ઈહ્ઝારે નીય્યત કે ઉન્વાન પર કાઈમ કિયા હૈ કે આદમી કો હર અમલ ખાલિસ અલ્લાહ કે વાસ્તે કરના ચાહિયે, ઔર અપને તમામ આઅ્માલ, અફઆલ, અકવાલ ઔર અહ્વાલ મે મુસ્તહ્ઝર રખની ચાહિયે, નીય્યત કેહતે હૈં દિલ કે ઈરાદે કો.

દિલ કા મકામ ઔર ઉસ્કી અહમીય્યત :

અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ને ઈન્સાન કો પૈદા ફરમાયા ઔર જો અઅ્જા ઈન્સાન કો અતા ફરમાએ હૈ ઉસ્મે હર ઉઝ્વ અપની જગહ પર બહુત ઝિયાદહ કિમતી, અહમ ઔર અપની અપની હેસીય્યત કે એઅ્તેબાર સે બહુત ઝિયાદહ

મુફીદ ઔર કાર-આમદ હૈ આંખ કો લે લિજીયે, આંખ અપની જગહ પર બડી મુફીદ ચીઝ હે અગર કોઈ આદમી બીનાઈ સે મહ્રૂમ હો જાએ તો ઉસ્સે પુછીએ કે ઉસ કે લિએ પુરી દુનિયા અંધેરી હો જાતી હે, કાન કી નેઅ્મત અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલાને અતા ફરમાઈ યે અપની જગહ પર બહુત કિમતી અહમ ચીઝ ઔર બહુત બડી નેઅ્મત હે, ઝુબાન બહુત બડી નેઅ્મત હે, નાક બહુત બડી નેઅ્મત હે, હાથ-પાંઉ ઔર દુસરે તમામ આઅ્ઝાહ યહાં તક કે બાલ ઔર મસામાત જો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને પૈદા ફરમાએ કો ભી અપની અપની જગહ પર બડી એહ્મીય્યત કે હામિલ હે ઉનમે સે કોઈ છોટે સે છોટા ઉઝ્વ ભી અગર અપના અમલ છોડ દે તો આદમી કા પુરા નિઝામે ઝિન્દગી ઉસસે મુતઅસ્સિર હોતા હે.

અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ને જહાં ઈન અઅ્ઝા કો પૈદા ફરમાયા વહીં ઈસ ઈન્સાની જિસમ મે એક ઉઝ્વ કલ્બ કે નામ સે ભી પૈદા ફરમાયા હે જિસ કો હમ દિલ કેહતે હૈ, ઔર નબીએ કરીમ(સલ.)
ફરમાતે હે કે દિલ સારે અઅ્ઝા કા રઈસ ઔર સરદાર હે :

أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً، إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ۔ (مشکوۃ ص ۲۴۱ کتاب البیوع فصل اوّل بحوالہ بخاری ومسلم)

ઈસ કી અહ્મીય્યત કા યે હાલ હે કે અગર યે ઠીક ઔર દુરૂસ્ત હૈ તો સારે અઅ્ઝા ઠીક ઔર દુરૂસ્ત હૈ, ઔર અગર ઈસ મે ફસાદ ઔર ખરાબી આગઈ તો તમામ આઅ્ઝા મે ખરાબી ઔર બીગાડ પૈદા હો જાતા હે.

અબ યે દુરૂસ્તગી-વ-ફસાદ યા ઈસ કા ઠીક હોના ઔર બિગડના, ઝાહિરી એઅ્તેબાર સે દેખા જાએ તો ઔર બાતિની એઅ્તેબાર સે દેખા જાએ તો દોનો હી એઅ્તેબાર સે બડી એહ્મીય્યત કા હામિલ હે, અગર કિસી કે કલ્બ પર હમલા તો ઈસ કી વજહ સે સારે આઅ્ઝા મુત'સ્સિર હો જાતે હે ઔર લોગ કેહતે હે કે ભય ! ઈસ કો તો કલ્બ કા મર્ઝ હે, હર વકત આદમી ખતરે મે રેહ્તા હે, હરકત ભી ઉસ કે મુશકિલ હો જાતી હે યે તો ઝાહિરી એઅ્તેબાર સે હુવા, લેકીન હદીપે પાક મે નબીએ કરીમ (સલ.) ને ઈસ કે બાતિન કી તરફ ઈશારહ ફરમાયા હે.

વૈસે અલ્લાહ તઆલાને કલ્બ કો જો રિયાસત ઔર સરદારી કા મુકામ અતા

ફરમાયા હૈ ઉસી કા યે તકાઝહ હૈ કે ઈન્સાની જિસમ કા કોઈ ઉઝ્વ કલ્બ કે બગૈર અપના અમલ અન્જામ નહી દેતા, આદમી જબ કિસી ચીઝ કો દેખના ચાહતા હૈ તો પેહલે ઉસ કે દિલ મે ઉસ ચીઝ કે દેખને કા ઈરાદહ ઔર ખ્વાહિશ પૈદા હોતી હૈ ફિર દિલ આંખો કો હુકમ કરતા હૈ ઔર આંખ દિલ કા ઈશારહ પાને પર ઉસ ચીઝ કી તરફ મુતવજ્જહ હોતી હૈ, ગોયા આંખો કે દેખને કા અમલ દિલ કે સાથ હૈ.

યહી હાલ ઝુબાન કા હૈ, જબ આદમી કિસી કે સાથ મુહબ્બત કી યા બુગ્ઝ કી અચ્છી યા બુરી બાત કરના ચાહતા હૈ તો પેહલે દિલ મે ઉસ કા જઝ્બા પૈદા હોતા હૈ ઔર દિલ હી કી તરફ સે ઈશારહ ઔર હુકમ પાકર ઝુબાન હર્કત મે આતી હૈ, ઔર ફિર જો કુચ્છ બોલ્ના હોતા હૈ દિલ કે ઈરાદહ કે મુતાબિક અપના અમલ ઝાહિર કરતી હૈ.

કાનોં કો લે લીજીયે, હાથોં કો લે લીજીયે, પાંવ કો લે લીજીયે, હર ઉઝ્વ કે અમલ કા યે હાલ હૈ, આપ કિસી કો કોઈ ચીઝ દેના ચાહેં ઔર ઉસ કો લાખ કહેં લેકીન જબ તક ઉસ કા દિલ આમદહ નહી હોગા કે વોહ હાથ બઢા કર યે ચીઝ લે તો હાથ યુંહી રખ્ખે હુએ હૈં જબ તક ઉસ કા દિલ નહીં ચાહેગા ઔર દિલ ઉસ કે હાથોં કો આગે બઢને કે લીએ હુકમ નહી કરેગા તબ તક હાથો આગે નહી બઢેન્ગે ઔર ઉસ ચીઝ કો કબૂલ કરને કે લીએ તય્યાર નહી હોન્ગે, ઈસી લીએ તો કભી કિસી કો હમ સમજાતે હૈં તો કેહતેં કે ભઈ! તુમ્હારા દિલ અગર આમદહ હો જાએ તો ફિર મુઆમલા આસાન હૈ જૈસે કે ઉર્દૂ મે કેહતે હૈં.

તુહી અગર ન ચાહે તો બાતેં હજાર હૈ

આદમી કોઈ કામ કરના નહી ચાહતા તો બહાને કરતા હૈ ઉસ વકત લોગ કેહતે હૈં કે તેરા જી નહી ચાહ રહા હૈ, તેરા જી ચાહતા તો યે સબ બહાને એસે હી રખ્ખે રેહ જાતે.

તો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ને કલ્બ કો વોહ મુકામ અતા ફરમાયા હૈ કે જિસમ કે તમામ આઅ્ઝા કે અમલ ઈસી કલ્બ ઉપર મોકૂફ હૈં, ઝાહિરી અઅ્માલ જિતને ભી હૈં, આંખો કા દેખના, ઝુબાન કા બોલના, હાથોં કા પકડના, પાંઉ ચલના, કાનો કા સુન્ના, ઔર દુસરે તમામ આઅ્ઝ કે અઅ્માલ સબ દિલ પર મોકૂફ હૈં, દિલ જબ કિસી ચીઝ કા ઈરાદહ કરતા હૈ તો

મુતઅલ્લકા ઉઝ્વ કો હુક્મ કરતા હે ઓર ઉસ કે હુક્મ કી બજા-આવરી કે તૌર પર વોહ ઉઝ્વ ઉસ કામ કો અન્જામ દેતા હે ગોયા અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને કલ્બ કો તમામ અઅ્ઝા કા સરદાર બનાયા હે, રિયાસત ઓર સરદારી કા મકામ અતા ફરમાયા હે, યે ઝાહિરી અફઆલ કે વુજૂદ મે આને કે લીએ હે.

ઈસી તરીકે સે બાતિની કામ કા હાલ હે, નીય્યતોં કો દેખા જાએ, નીય્યત કેહતે હૈં દિલ કે ઈરાદે કો, હર કામ કા મદાર શરીઅત મે નીય્યત કે ઉપર રખ્ખા ગયા હે વોહ ઈસ લીએ કે જિતને ભી કામ હે ઝાહિરી એઅ્તેબાર સે ભી ઉન કા મદાર દિલ ઓર કલ્બ પર થા ઓર બાતિની-વ-રૂહાની એઅ્તેબાર સે ભી ઉસ કી બુનિયાદ કલ્બ કે અમલ હી પર મૌકૂફ રખ્ખી ગઈ.

નીય્યત પર મદાર કયું ? :

ચુનાન્ચે ઈસ કલ્બ કે અન્દર જો જઝબાત હૈં ઓર કલ્બ જિન જઝબાત કો મદ્દે નઝર રખ કર કામ અન્જામ દિલવાતા હે ઉસી કે મુતાબિક કિસી કામ કી કદરો-કીમત તે હોતી હે, અલ્લાહ તઆલા કે યહાં કા મુઆમલા તો બહુત ઉંચા હે લેકીન ઈન્સાનો કા હાલ ભી યે હે કે અગર એક આદમી આપ કો બડે એઅ્ઝાઝો ઈકરામ કે સાથ અપને ઘર લે ગયા, ખાના ખિલાયા, ચાઈ પિલાઈ ઓર બડે આરામ સે રખ્ખા, આપ કા ખૂબ એઅ્ઝાઝો ઈકરામ કિયા, આપ દેખીયે! ઈસ કે સારે અઅ્ઝા આપ કી ખિદમત મે લગે હુએ હૈં, હાથ જો મુનાસિબ ખિદમત હે વોહ અન્જામ દે રહે હૈં, પાંઉ મુનાસિબ ખિદમત અન્જામ દે રહે હૈં, આંખે ઓર કાન ભી આપ કી તરફ મુતવજ્જેહ હૈં ગોયા આપ કા હર હુકમ બજા લાને કે લીએ વોહ તય્યાર હે ઓર આપ કો હર તરહ કી રાહત પહુંચાને કે લીએ ઈસને અપને આપ કો મશગૂલ કર દીયા હે, ઓર યે સબ કુચ્છ ઈસ લીએ હે કે ઉસ કા દિલ ઉસકો કેહ રહા કે ઈસ તરહ કરો.

અબ નીય્યત તો ઈરાદે ઓર અઝ્મ કો કેહતે હૈં, લેકીન હદીષ મે જહાં નીય્યત કા લફ્ઝ ઈસ્તેઅ્માલ કિયા ગયા, વહાં મુરાદ હોતા હે વોહ મકસદ ઓર ગર્ઝો ગાયત જિસ કે પેશે નઝર આદમી કામ અન્જામ દિયા કરતા હે, મૈને અભી અર્ઝ કિયા કે એક આદમીને હમારી સારી ખિદમત કી, હર તરહ કી રાહત પહુંચાઈ, યે દો હાલ સે ખાલી નહીં, અગર હમેં યે માઅ્લૂમ હો ગયા કે

ઈસ આદમી કો હમારે સાથ દિલી મુહબ્બત હે ઓર ઉસ કે દિલ મેં હમારે વાસ્તે મુકામ હે, ઓર ઉસી દિલી મુહબ્બત કા તકાઝહ હે કે વોહ હમારે સાથ ઈકરામ કા ઓર રાહત પહુંચાને કા મુઆમલા કર રહા હે, તો ઉસ કે ઈસ અમલ કી કદરો કિમત હમારી નિગાહોં મે બહુત બઢ જાએગી ઓર હમ યું સોચેંગે કે દુનિયા મે એસે કિતને લોગ હેં, જો હમારે સાથ ઈસ તરહ મુહબ્બત કા મુઆમલા કરને વાલે હેં,વાકિઅતન યે આદમી બડા કાબિલે કદર હે ઉસને મેરે સાથ યે મઆમલા કિયા, આપ ઉસકે ઉસ જઝબે કે માલૂમ હોને પર ઉસને ઈસ સુલૂક કી કદર કરેન્ગે.

લેકીન અગર હમે માલૂમ હો જાએ કે અસલ તો ઉસકી કોઈ ઝરૂરત ઓર કામ હે જો વોહ હમસે કરવાના ચાહતા હે ઈસ લીએ ઉસને યેહ સારા કુચ્છ કિયા હે, હમે લે આયા, દાઅવત કી, ખિલાયા–પિલાયા, વોહ મહઝ અપની એક ઝરૂરત કે વાસ્તે થા, તો બસ ઈસ કે ઈતની સારી મેહનત હમારે લિએ ઈતની મશક્કત બરદાશ્ત કરના ઓર તકલીફ ઉઠાના ઉસકી કદરો કિમત હમારે દિલ સે ખત્મ હો જાએગી કે અપની ગર્ઝ કે વાસતે મેરે સાથ યે મુઆમલા હે? મેરે સાથ મુહબ્બત નહી હે યે તો અપના કામ મુજસે નિકલવાના ચાહતે હે ચુનાન્ચે આપ અગર ઉસકી શર્ત માહુઝૂરી ઓર લિહાઝ મે ઉસકે સામને કુચ્છ ન કહેં લેકીન જબ કોઈ દુસરા આદમી કહેગા કે હઝરત ફુલાં આપસે તો બડી મુહબ્બત રખતા હે દેખીયે આપકા એસા ઈકરામ કરતા હે તો આપ કહેન્ગે કે ભય! જાને ભી દો દર અસલ ઉસકી એક ગર્ઝ હે જિસ કે વાસ્તે વોહ યે સબ કર રહા હે યાની આપકી નિગાહોં મે ઉસકી કોઈ વકઅત નહી.

દેખીએ ! ઈસી એક અમલ કી વોહ ગર્ઝ ઓર જઝબા જો ઈસ કે પીછે કાર ફરમા થા ઓર જો નીય્યત કામ કર રહી થી વોહ દુસરી થી તો આપ ને ઉસ કે સાથ મુઆમલા ઉસ કે મુતાબિક કીયા, ઓર વહી અમલ ઓર વહી કામ ઈસ કે પીછે જો ગર્ઝ કામ કર રહી થી ઓર જો જઝબા કામ કર રહા થા વોહ દુસરા થા તો આપને ઉસ કે સાથ દુસરા મુઆમલા કિયા, અમલ કી ઝાહિરી શકલ દોનો જગહ યકસાં હે, લેકીન આપ દોનો કે સાથ મુઆમલા અલગ અલગ કરતે હેં, અલ્લાહ તબારક તઆલા કે યહાં ભી હર અમલ કે અન્દર ઉસી તરહ હે, હર અમલ મે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કે યહાં ભી નીય્યત ઓર જઝબે કો દેખા જાતા હે.

અલ્લામહ નવ્વી(રહ.)યહાં એક આયત પૈશ ફરમા રહે હૈં:

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

ઈન અહલે કિતાબ કો અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી તરફ સે એક હુકમ તો યે દીયા ગયા થા ઉન કા હાલ બયાન કરકે હમ કો યે તઅલીમ જા રહી હે કે અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત ખાલિસ ઈસી કે લીએ કરો(حُنَفَاءَ)તમામ ચીજોં સે હટ કર, તમામ અગરાઝ સે અલગ હોકર, અલ્લાહ તઆલા કી તરફ મુતવજ્જહ હોકર وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ

નમાઝ પઢો તો ઉસકી ખાતિર ઝકાત દો તો ઉસકી ખાતિર, અલ્લાહ તક પહુંચાને વાલા રાસ્તા યહી હે, ગોયા આપ અપની દુસરી અગરાઝ કો છોડ કર જો કુછ કરેં અલ્લાહ કે વાસ્તે કરેં, ઝાહિર અમલ જો કુછ કર રહે હૈં અલ્લાહ કે યહાં અસલ નહી હે, અસલ તો ઉન અઅ્માલ કો ઉભારને વાલા જઝબા હે, આપ કા દિલ જિસ ગરઝ ઓર જઝબે કે પૈશે નઝર યે આઅ્માલ વૂજુદ મે લા રહા હે, વોહ જઝબા અલ્લાહ કે યહાં દેખા જાતા હે.

અમલ કી કદ્રો કીમત નીય્યત કે મુતાબિક તે કી જાતી હે :

ઈસી લીએ અલ્લામહ નવ્વી(રહ.)ને દુસરી આયત પૈશ ફરમાઈ:

لَن يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَٰكِن يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنكُمْ

કે કુર્બાની કે જાનવર જો કુર્બાની કે દિન યા હજ કે મોકા પર ઝુબહ કીએ જાતે હૈં, ઉન જાનવરો કા ગોશ્ત ઓર ઉનકા ખૂન તક નહી પહુંચ્તા, ખૂન યહીં રેહ જાતા હે ઓર ગોશ્ત તો તૂમ ખા જાતે હો લેકીન તુમ્હારે દિલ કે હો જઝબાત જિન કી બુનિયાદ પર તુમને અલ્લાહ કે વાસ્તે યે કુર્બાની દી હે વોહ અલ્લાહ તઆલા કે યહાં પહુંચતે હે, અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ઉસકી કદર હે, અસલ ચીજ અલ્લાહ તઆલા કે યહાં યહી દેખી જાતી હે, ઈસ લીએ નબીએ અકરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા:إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى

કે આદમી કે આઅ્માલ કા મદાર નીય્યતોં કે ઉપર હે, જૈસી નીય્યત વૈસા હી ઉસ કા અમલ, જિસ કિસમ કી નીય્યત હોગી અમલ કી કદ્રો કીમત ઈસી કે મુતાબિક તે કી જાએગી.

ઈન્નમા લીકુલ્લિમ્રીઈમ–મા–નવા કી તશરીહ:

ઓર હુઝુર(સલ.) ફરમાતે હે : કે હર એક આદમી કો વહી મીલતા હે જિસ

કી ઉસને નીય્યત કી, બાઝ શુર્રાહે હદીષને તો દોનો કો એક હી મફહુમ મે લીયા હે, લેકીન દુસરે હઝરાત ફરમાતે હૈં : وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى

મે એક બાત ઔર બતલાઈ ગઈ હે વોહ યે કે બાઝ મરતબા ઐસા હોતા હે કે અમલ એક હોતા હે લેકીન ઈસ અમલ કે પીછે અગર બીસોં નીય્યતેં કામ કર રહી હૈં તો ચુંકે અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ઈન નીય્યતો પર મુઆમલા કિયા જાતા હે ઈસ લીએ અમલ કે એક હોને કે બાવુજૂદ ઉન કઈ નીય્યતોં કો મદે નઝર રખતે હુએ આપ કો ઉન્હી નીય્યતોં કે મુતાબિક બે શુમાર ષવાબ ઔર અજર દિયા જાએગા.

અલ્લામહ નવાબ કુત્બુદીન દેહલવી(રહ.)ને મઝાહિરે હક્ક મે ઉસ કી મિષાલ દેતે હુએ ફરમાયા કે એક આદમી મસ્જિદ આતા હે તો મસ્જિદ આને કા મતલબ હે કે જમાઅત કે સાથ નમાઝ અદા કરે અબ વોહ નીય્યત કરે કે મસ્જિદ મે જાઉન્ગા,અલ્લાહ કે ઘર મે હાજરી હોગી ઔર વહાં એઅ્તેકાફ કરૂંગા, યે ભી નીય્યત કર લે કે વહાં કોઈ દીન કી બાત સુન્ને કો મીલેગી, વહાં મુસલમાનો કે સાથ મુલાકાત હોગી તો સલામ કરેન્ગે, ખેરીયત પુછેન્ગે, ઉન કો મુહબ્બત કી નઝર સે દેખેન્ગે યે ભી નીય્યત કરલેં કે કોઈ બીમાર મલ ગયા તો ઉસકી ઈયાદત કા મોકા મીલ જાએગા તો જિતની નીય્યતેં આપ કર સકેં કરલેં આપ ઘર સે મસ્જિદ મે આએ યે એક અમલ હે, લેકીન ઈસ એક અમલ કે બાવુજૂદ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે આપ કે દિલ મે જિતની નીય્યતેં હૈં ઉન નીય્યતોં કે મુતાબિક અજરો ષવાબ મીલેગા.

નીય્યત અમલ કી રૂહ હૈ :

અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ષવાબ કા મદાર અમલ પર નહી હે, અમલ તો ઝાહિરી ઢાંચા હે, અમલ કી રૂહ તો વોહ નીય્યત, ઈરાદા ઔર ઈખ્લાસ હે, જિસ કે પેશે નઝર અમલ વુજૂદ મે લાયા જા રહા હે, દુનીયા કી તમામ ચીજોં મે આપ દેખતે હૈં કે ઉસ કા એક ઝાહિરી ઢાંચા ઔર ઝાહિરી શકલો સુરત હોતી હે, ઔર એક ઉસ કી અન્દરૂની રૂહ હોતી હે, જૈસે પંખા ચલ રહા હે, ઈસ કે હાથે લગે હુએ હૈં ઔર અંદર મશીન લગા હુવા હે, સબ કુછ ઠીક હે, લેકીન ઉસકી રૂહ બિજલી હે, બિજલી ન હો તો વોહ બેકાર હે, પંખા નહી ચલેગા, ઈસી તરહ હર ચીઝ કે અંદર ઉસકી એક ઝાહિરી શકલો સુરત હોતી હે, એક

અંદરૂની રૂહ હોતી હે, જબ તક યેહ રૂહ હે તબ તક ઉસકી કદરો કિમત હે, રૂહ નહી હે તો મુઆમલા ખતમ હો જાતા હે, ઈન્સાન જૈસા ઈન્સાન કાઈનાત કે અંદર ઈસ સે બરી ઔર કોન્સી ચીઝ હો સકતી હે, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ને ઈન્સાન કો સારી કાઈનાત કે અંદર સબ સે અશરફ ઔર સબ સે અફઝલ બનાયા ઈસ કા હાલ ભી યે હે કે અગર ઉસ કી રૂહ કબ્ઝ હો જાએ તો ઈસ જિસમ કો લોગ દો દિન કે લીયે ભી ઘર મે નહી રખ્ખેન્ગે, ઔલાદ કો અબ્બા કે સાથ બહુત મુહબ્બત હે, બીવી કો અપને શૌહર કે સાથ બહુત મુહબ્બત હે, ભાઈય્યોં કો અપને ભાઈ કે સાથ બહુત મુહબ્બત હે લેકીન ઈન્તેકાલ કે બાદ ઈસ જિસમ કો કોઈ રખને કે લીએ તય્યાર નહી, ઔર ન જિસમ રખને કે કાબિલ હે, રૂહ નિકલ ગઈ તો અબ લોગ ઈસ કી કોશિશ કરતે હૈં કે જલ્દી સે જલ્દી ઈસ કો દફન કરદો, અગર રેહને દોગે તો સર જાએગા બદબૂ હોગી ઔર નફરત પૈદા હોગી, ઔર દીલોં મે મુહબ્બત કે જો જઝબાત હૈં ઉસ મે તબદીલી આ જાએગી, તો રૂહે હૈવાની થી તબ તક ઉસ કી કદર થી, આવ ભગત થી ઔર ઉસ કો હાથોં હાથ લીયા જાતા થા, વો નહી રહી તો ઈસ ઝાહિરી જિસમ કી કોઈ કદર નહી, હર અમલ કા યહી હાલ હે, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કે યહાં ઈસ કી નીય્યત, જઝબા ઔર વોહ ઈખ્લાસ જિસ કે પેશે નઝર અમલ વુજૂદ મે લાયા જાતા હે, વો ઈસ કી રૂહ હે, ઈસી લીએ લીખ્ખા હે કે બરે સે બરા અમલ અગર ઈસ મે યે રૂહ નહી હે તો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કે યહાં ઈસ અમલ કી કોઈ કદરો કિમત નહી હૈં.

બદ નીય્યતી કા વબાલ :

બલ્કે હો સકતા હે કે યે અમલ અપની ઝાહિરી શક્લો સુરત ઔર ઝાહિરી એઅતેબાર સે ખુબી કે બાવૂજ આપ કે લીએ અઝબ કા સબબ બન જાએ, અહાદીષ મે કિસ્સે આતે હૈં, નબીએ કરીમ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા: કિયામત કે રોઝ સબ સે પેહલે હિસાબો કિતાબ કે લીએ તીન આદમીયોં કો બુલાયા જાએગા ઈન મે એક શહીદ હોગા, દુસરા કારી-વ-આલિમ હોગા ઔર તીસરા સખી હોગા, અલ્લાહ તઆલા શહીદ સે પુછેન્ગે કે ભય ! કયું? હમ ને આપ કો કુવ્વત અતા ફરમાઈ થી, જિસ્માની સિહત અતા ફરમાઈ થી, હમારી ઈસ નેઅમત કી કયા કદર કી? વો જવાબ મે કહેગા: બારી તઆલા ! તેરે દીન કે

કલમે કો બુલન્દ કરને કે વાસ્તે મૈંને બરી મેહનતેં ઔર મશક્કત ઉઠઈ યહાં તક કે એક વકત વોહ આયા કે અપની જાન તક દે ડાલી, અપને આપ કો કુર્બાન કર દીયા, બારી તઆલા કી તરફ સે કહા જાએગા: યે સબ જો કુછ તુને કીયા થા (لیقال انہ شجاع)યે તો ઈસ લીએ કીયા થા કે લોગ બાતેં કરેં કે બરા બહાદુર હે, આપ અન્દાજા લગાઈએ કે દુનીયા મે જાન દેને સે બઢ કર ઔર કોન્સા અમલ હો સકતા હે, લૈકીન વોહ દી હુઈ જાન ભી જબ કે નીય્યત ઠીક નહી થી તો કામ નહી આઈ, બારી તઆલા ફરિશ્તોં સે ફરમાએન્ગે : જાઓ ! ઈસ કો ઘસીટ કર જહન્નમ મે લે જાઓ, યાની ઈસ નીય્યત કે દુરૂસ્ત ન હોને પર ઈતના હી હોતા કે ઉસ અમલ પર કોઈ સવાબ નહી મીલતા, તબ ભી ગનીમત થા, યહાં તો ઈસ અમલ પર જહન્નમ મે ભેજા જા રહા હે.

યહી હાલ સખી કા હે સખાવત કે દરવાજે ખુલે હુએ થે, અલ્લાહ તઆલાને માં કી નેઅ્મત અતા ફરમાઈ થી, બારી તઆલા કી તરફ સે પુછા જાએગા: હમને તુમહેં દૌલત અતા ફરમાઈ થી ઉસ કા ક્યા કિયા? જવાબ દેગા: બારી તઆલા ! તેરી દી હુઈ ઈસ દોલત કો મૈંને નેકી કે કામોં મે જહાં આપને ખર્ચ કરને કે લીએ કહા થા, મષ્લન મસ્જિદમે, મદ્રસા મે, ફુલાં ફુલાં ઔર ફુલાં, કલો એસી જગહ નહી છોડી જહાં ખર્ચ કરના નેકી કા કામ બત્લાયા હો, ઔર આપકી તરફ સે ઉસકી તાકીદ હો ઔર મૈંને ખર્ચ ન કીયા હો, બારી તઆલા કી તરફ સે કહા જાએગા યે સબ તુને ઈસ લીએ કિયા થા તાકે કહા જાએ કે બડા સખી હે, ફરીશ્તોં કો કહેન્ગે લે જાઓ, માલ ખર્ચ કરને સે બડી ચીઝ ઔર કોન્સી હોગી લેકીન વહાં ભી યે હાલ હે.

એક આલિમ અલ્લાહ કે દીયે હુએ ઈલ્મ કો ફેલા રહા હે બારી તઆલા કી તરફ સે ઈસ સે પુછા જાએગા:હમને ઈલ્મ દીયા થા ક્યા કિયા? વોહ કહેગા: બારી તઆલા !પઢા ઔર પઢાયા ઔર ઉસ્કી ખૂબ તરવીજ ઔર ઈશાઅત કી ઔર લોગોં કો ખૂબ સિખાયા,દીન કે કરીબ કિયા, દઅવતેં દીં.બારી તઆલા કી તરફ સે કહા જાએગા:(لیقال انک قاری) યે ઈસ લીએ થા કે લોગ કહેં કે બડા આલિમ ઔર બઢા કારી હે. (મિશ્કાત ૩૩-કિતાબુલ્ ઈલ્મ,ફસ્લે પાની,મુસ્લિમ)

તો દેખીએ ! યહાં યે કોઈ દુન્યવી અમલ નહી હેં બલ્કે દીની અમલ હેં, ઔર

ઈસ વક્ત દુન્યા મે ઉચે ઉચે જો આમાલ હો સકતે હૈં ઉન્મે સે હૈં, લેકીન નીય્યત દુરુસ્ત નહી થી ઓર જઝબા સહીહ નહી થા, ઈસ લીએ ઈસ અમલ કે ઉપર બજાએ ઉસકે કે ષવાબ મિલ્તા ઓર જન્નત કા ફૈસલા હોતા, જહન્નમ કા ફૈસલા કર દીયા ગયા, અમલ હે, ઝાહિરી શકલો સુરત હે, સબ કુછ હે લેકીન અંદર કા મુઆમલા ખરાબ થા ઈસ લીએ ઉસ કો બજાએ ષવાબ મિલને કે સજા હુઈ.

અચ્છી નીય્યત બગૈર અમલ કે ભી બાઈષે ષવાબ હૈ:

ઈસકે બરકસ અગર અમલ નહી હે ઓર નીય્યત હે તો બહુત સી મરતબા અમલ ન હોને કે બાવજૂદ નીય્યત કે ઉપર ષવાબ મિલતા હે, મષ્લન એક આદમી જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢને કે લીએ ઘર સે નિકલા, ઉસ કો માલૂમ હે કે યહાં મસ્જિદે અબરાર મે ઈશા કી જમાઅત ૮:૩૫ કો હોતી હે, હાલાંકે ગુઝશ્તા કલ સે વક્ત ૮:૨૦ હો ગયા હે, અબ વો તો ૮:૩૫ કે હિસાબ સે ઘર સે નિકલા યહાં આ કરકે દેખા તો ઈમામ સાહબ સલામ ફેર ચુકે થે, લેકીન અહાદીષ કે અંદર હે નબીએ કરીમ(સલ.)ઈરશાદ ફરમાતે હૈં કે ઉસકો જમાઅત કા ષવાબ મિલ ગયા, ઈસ લીએ કે વો તો યહી સમજે હુએ થા કે જમાઅત કા યેહ વકત હે ઓર ઉસી કે મુતાબિક ઉસને તય્યારી કી, ઓર ઈસી ઈરાદહ સે આયા અબ મૌકા ન પા શકા તો કોઈ હરજ કી બાત નહી, નીય્યત થી ઈસ લીએ અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલ કી તરફ સે ઉસી નીય્યત કે ઉપર ઉસ કો ષવાબ મિલ જાએગા.

યેહ તો એક અમલ હુઆ-બુખારી શરીફ મે રિવાયત મૌજૂદ હે કે એક આદમી દુસરે માલદાર આદમી કો દેખ રહા હે કે અલ્લાહ કે રાસ્તે મે ખૂબ ખર્ચ કર રહા હે, ઓર યે અપને દિલ મે યું સોચ રહા હે કે અગર અલ્લાહ ને મુજે ભી દૌલત અતા ફરમાઈ હોતી, ઓર યેહ નેઅમત અલ્લાહને મુજે ભી દી હોતી તો મેભી ઈસી તરહ નેકી કે કામોં મે ખર્ચ કરતા જિસ તરહ યેહ ખર્ચ કર રહા હે તો હદીષ મે હે નબીએ કરીમ (સલ.) ફરમાતે હૈં કે ઉસ કો ભી વૈસાહી ષવાબ મિલેગા જૈસા ખર્ચ કરને વાલોં કો મિલ રહા હે.

ઉસ કે બર-અકસ એક આદમી કો અલ્લાહ તઆલાને માલ દે રખ્ખા હે,ઓર વોહ ઉસ કો ગલત કામોં મે ખર્ચ કર રહા હે,અબ એક આદમી યું સોચ રહા હે કે ઓહો ! મેરે પાસ ભી અગર માલ હોતા તો ખૂબ ગુલ છર્રે ઉડાતા

ઓર ખૂબ મજે લેતા,ઓર ખૂબ ગુનાહ કે કામ કરતા,યું લાતા,ટીવી લાતા,ઓર ફુલાં ફુલાં કામ કરતા,હાલાંકે ઉસ કે પાસ કુછભી નહી હે, ઘર પર ટીવી નહી હે,ઓર પૈસા ભી નહી હે લેકીન દિલ મે યે ઈરાદે હેં તો ઉસ કે સાથ વહી મુઆમલા દેખીયે! અમલ નહી હે, સિર્ફ નીય્યત હે,તો નીય્યત કે મુતાબિક યહાં મુઆમ્લા હે...

ઓર અમલ કે બગૈર સિર્ફ નીય્યત પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે મુઆમલા હોતા હે—ઈસ મઝમૂન કી તાઈદ ઈસ રિવાયત સે ભી હોતી હે જો ફઝાઈલે સદકાત મે હઝરત શૈખ(રહ.)ને તહરીર ફરમાઈ હે, હઝરત કબસા(રદી.)ફરમાતે હ કે હુઝૂર અકદસ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા, કે તીન ચીઝેં મે કસમ ખા કર બયાન કરતા હું ઓર ઉસકે બા'દ એક બાત ખાસ તોર સે તુમ્હેં બતાઉન્ગા ઉસ કો અચ્છી તરહ મહફૂઝ રખના, વો તીન બાતેં જિન પર કસમ ખાતા હું ઉન મે સે અવ્વલ યે હે કે કિસી બન્દે કા માલ સદકા કરને સે કમ નહી હોતા, ઓર દુસરી યે હે કે જિસ પર ઝુલ્મ કિયા જાએ ઓર વો ઉસ પર સબ્ર કરે તો હક તઆલા શાનહુ ઉસ સબ્ર કી વજહ સે ઉસકી ઈઝ્ઝત બઢાતે હેં, તીસરી યે હે કે જો શખ્સ લોગોં સે માંગને કા દરવાજા ખોલેગા હક તઆલા શાનહુ ઉસ પર ફકર કા દરવાજા ખોલતે હેં, ઉન તીન કે બાદ એક બાત તુમ્હેં બતાતા હું ઉસ કો મહફૂઝ રખ્ખો, વોહ યે હે કે દુનિયા મે ચાર કિસમ કે લોગ હોતે હેં, એક વો જિસ કો હક તઆલા શાનહુને ઈલ્મ ભી અતા ફરમાયા ઓર માલ ભી અતા ફરમાયા, વો અપને ઈલ્મ કી વજહ સે અપને માલ મે અલ્લાહ સે ડરતા હે, કે ઉસકી ખિલાફે મરઝી ખર્ચ નહી કરતા બલ્કે સિલા—રહ્મી કરતા હે, ઓર અલ્લાહ કે લીએ ઉસ માલ મે નેક અમલ કરતા હે, ઉસ કે હુકુક અદા કરતા હે, યે શખ્સ સબસે ઉંચે દરજોં મે હે, દુસરા વોહ શખ્સ હે જિસ કો હક તઆલા શાનહુને ઈલ્મ અતા ફરમાયા ઓર માલ નહી દિયા, ઉસ્કી નીય્યત સચ્ચી હે, વોહ તમન્ના કરતા હે કે અગર મેરે પાસ માલ હોતા તો મેભી ફુલાં કી તરહ સે નેક કામોં મે ખર્ચ કરતા તો હક તઆલા શાનહુ ઉસ્કી નીય્યત કી વજહ સે ઉસ્કો ભી વહી પવાબ દેતા હે જો પેહલે કા હે, ઓર દોનો પવાબ મે બરાબર હો જાતે હે, તીસરે વોહ શખ્સ હે જિસ કો હક તઆલા શાનહુ ને માલ અતા કિયા મગર ઈલ્મ નહી દિયા, વોહ અપને માલ મે ગડબર કરતા હે, બે—મહલ

લહ્વો લઅબ મે ખર્ચ કરતા હે,યે શખ્સ કિયામત મે ખબીશ તરીન દરજે મે હોગા, ચૌથા વોહ શખ્સ હે જિસ કો હક તઆલા શાનહુ ને ન માલ અતા કિયા, ન ઈલ્મ દિયા, વોહ તમન્ના કરતા હે કે અગર મેરે પાસ માલ મવજૂદ હો તો મેભી ફુલાં યાની તીસરે કી તરહ ખર્ચ કરું તો ઉસ કો ઉસ્કી નીય્યત કા ગુનાહ હોગા, ઔર વબાલ મે યે ઔર તીસરા બરાબર હો જાએન્ગે.(ફ્જાઈલે સદ્કાત સફા ૭૦, મિશ્કાત બરિવાયતે તિરમીઝી જિલ્દ દો સફા ૫૮).

આદાત કો ઈબાદાત બનાને કા નુસ્ખા :

ઔર યે બાતેં તો થી ઉન ચીઝોં કી જો ગુનાહ કે યા નેકી કે કામ હે, બલ્કે યે નીય્યત તો એક એેસા અજીબો ગરીબ નુસ્ખા હે કે વોહ કામ જિનકો હમ અપની જરૂરત કી વજહ સે અન્જામ દેતે હેં, મષ્લન હમારી તબ્ઈ જરૂરતેં જો અલ્લાહ તઆલાને એક ઈન્સાન ઔર જાનદાર હોને કી હૈસિયત સે હમે અતા ફરમા રખ્ખી હે કે જબ તક ખાના ન ખાએ હમ ઝિંદા નહી રહ શકતે, ભૂખ કા તકાઝહ હોતા હે, ખાના હી પડતા હે, પ્યાસ કા તકાઝહ હોતા હે, પાની પીનાહી પડતા હે, ઈસ્તિન્જા ખાને ઔર બયતુલ ખલા મે, પેશાબ ખાના મે જાના હી પડતા હે,યે તબ્ઈ ઉમૂર જો હમ અન્જામ દેતે હેં, ખાના,પીના, સોના, કઝાએ હાજત કે લીએ જાના હાલાંકે યેહ તો હમારે અપને કામ હે, અપની ઝિંદગી બશર કરને કે વાસ્તે ઔર અપને આપ કો ઝિંદહ રખને કે લીએ તબ્ઈ ઉમૂર પર ઉન ઉમૂર કો અન્જામ દેના હે, લેકીન અગર કોઈ અલ્લાહ કા બંદા અપની નીય્યતોં કો દુરૂસ્ત કરલે ઔર ઉન કામો કો ભી સિર્ફ ઈસ લીએ નહી કે અપની ઝિંદગી બરકરાર રખની હે બલ્કે કુચ્છ ઔર નીય્યતે ખેર ઉસ્કે અંદર શામિલ કરલે કોઈ અચ્છા ઈરાદા સાથ મે મિલાલે તો યહી કા ઉસ કે લીએ ઈબાદત બન જાએન્ગે.

એક કિસ્સા સે ઉસ કી તવઝીહ :

હઝરત શેખ(રહ.)અપને વાલિદ સાહબ કે હવાલા સે ફજાઈલ સદકાત મે એક વાકિઅહ લીખા હે જો લોગ ફજાઈલે સદ્કાત સુન્તે હેં ઉન્હોને સુના હોગા કે એક આદમી પાનીપટ કે અંદર રેહતા થા ઉસકે ખિલાફ કોઈ કત્લ કા મુકદમા થા, ઉસ ઝમાને મે પાનીપટ કી તહસીલ કરનાલ થી ઔર સબ કામ અંજામ દેને કે લીએ લોગોં કો કરનાલ જાના પડતા થા, હઝરત ફરમાતે હેં કે માલૂમ નહી અબ તો કયા હે? ઉસ વકત કરનાલ ઔર પાનીપટ કે દરમિયાન દરયાએ

જમના બેહતા થા, ઔર દરયાએ જમના કા હાલ યેહ થા કે બારિશ કે ઝમાને મે તો ખૂબ પાની હોતા થા ગરમી કે ઝમાને મે મામૂલી સા પાની રેહ જાતા થા કે આદમી વેસે ભી નિકલ જાએ જહાં પાની ઝિયાદહ રેહતા થા વહાં કશ્તી હોતી થી એક આઢા પૈસા દેકર વો કિનારહ ક્રોસ(CROSS)કર લેતા, ફરમાતે હૈં કે ઉસ આદમી કે ખિલાફ કત્લ કા મુકદમા થા, તારીખ પરી હુઈ થી જબ તારીખ આઈ તો એૈસા વકત થા કે દરીયા મે ખૂબ પાની થા, ઔર જબ તુગીયાની હોતી તો ફિર કશ્તીયાં ભી બંદ હો જાતી થી, ઈસ લીએ કે ઉસ સૂરત મે વો કશ્તીયાં ચૂંકે બાદબાની હોતી થી, ઉલટ જાને કા ડર રેહતા થા તો કશ્તી વાલે ભી અપની કશ્તીયાં ચલાને કા સિલસિલા બંદ કર દેતે થે, અબ ઈત્તિફાક કી બાત કે ઉસ કી મુકદમા કી જો તારીખ આઈ ઉસ રોઝ વો દરીયાએ જમના કે કિનારે આયા, દેખા કે દરીયા તુગીયાની પર હે, વહાં કોઈ કશ્તી નહી થી આસાની સે જાના ના મુમકીન થા, બડા પરેશાન હુવા ઔર કશ્તીવાલોં કે પાસ ગયા ઔર મુંહ માંગે દામ અદા કરને કી પેશકસ ભી કી જિતને પૈસે માંગોગે મૈ દેને કે લીએ તય્યાર હું મહેરબાની કરો ઔર ચલો અગર આજ મે નહી જાઉન્ગા તો મૈરે ખિલાફ ડીગરી હો જાએગી ઔર ફાંસી કા હુકમ હો જાએગા મૈરે ખિલાફ કત્લ કા મુકદમા હે વો કશ્તી વાલે કેહતે થે ભાઈ તેરે ખિલાફ કત્લ કા મુકદમા હે લેકીન હમ કશ્તી લેકર ગએ ઔર ઉલટ ગઈ તો તેરી ખાતિર હમ સબ મર જાએન્ગે, હમ અપની જાન કુર્બાન કરને કે લિએ તય્યાર નહી હે, વો આદમી બહુત પાંવ પડા, બહુત ગીરગીરાયા, લેકીન કોઈ તેયાર નહી હુવા, ઉસ કી ઉસ પરેશાની કો એક આદમી ને દેખા તો ઉસ ને કહાઃ દેખ ! તુજે એક ઈલાજ બતાતા હું મેરા નામ મત લેના, ઉસી દરિયા કે કિનારે ઉપર ઝરા દૂર ફલાંની જગહ પર એક ઝોંપડા હે, વહાં એક બુઝુર્ગ અપની બીવી બચ્ચોં કે સાથ રેહતે હૈં ઉનકે પાસ જાકર અપની યે બાત ઔર પરેશાની રખ હો શકતા હે કોઈ રાસ્તા નિકલ આવે, ઔર દેખના વો ડાંતેન્ગે ઔર ભગાને કી કોશિસ કરેન્ગે લેકીન વહાં સે હટના મત મારે તો માર ખા લેના લેકીન જબ તક અપના કામ ન હો વહાં સે ન હટના, ખેર ! વો ગયા, અરબી મે કહાવટ હે(સાહિબુલ્ ગરઝી મઝનૂનુન)ગરઝમન આદમી પાગલ હોતા હે, વો કિસી કી માનને કે લિએ તય્યાર નહી હોતા, ખ્વાહ કોઈ કિતના હી સમજાએ યે વહાં પહુંચ ગયા ઔર બઝુર્ગ સે કહા હઝરત ! યે

સૂરતે હાલ હે કોઈ રાસ્તા નિકાલીયે, ઉન્હોને કહા ભાઈ ! મેરે પાસ કયું આયા? મૈ એક દુનિયાદાર આદમી હું અપને બીવી-બચ્ચોં કે સાથ યહાં રેહતા હું, વો કેહને લગા નહી હઝરત દુઆ કીજીયે કોઈ રાહ નિકાલીયે, ઉન્હોને કહા મે કોઈ ખુદા હું કે મેરે પાસ આયા હે? બહોત દાંતા ડપતા, લેકીન ઉસને તો વહાં સે હટને કા નામ નહી લીયા કેહને લગા જાઉન્ગા હી નહી, યહીં રહુંગા, ઉન્હોને ભી દેખા કે અબ તો યે પીછા છોડે એસા હે નહી, મઝબૂરન ઉન્હોને યું કહા એક કામ કર જા ! દરીયા કો યું કેહના કે ઉસને આદમી ને ભેજા હે જિસને કભી ખાના નહી ખાયા ઔર જો કભી અપની બીવી કે પાસ ગયા, મુજે રાસ્તા દે, ચુનાન્ચે ઉસને જાકર દરીયા કો યે બાત કહી ઔર ઉસકો રાસ્તા મીલ ગયા, ઔર આસાની કે સાથ પાર હો ગયા.

જબ શૈખ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ) ઉસ મૌકા પર તકરીર ફરમાતે હૈં કે ભાઈ ! યે અલ્લાહ વાલે જો હોતે હૈં ઉનકી બીવીયાં ભી દૈર ખસમ હોતી હે કયું કે વો પીટાઈ-વીટાઈ તો કરતે નહી ઔર હુકુક કા ખિયાલ રખતે હૈં ઔર ઔરત કા મુઆમલા એસા હે કે જો આદમી હુકુક કા ખિયાલ રખને વાલા હો તો ફિર વો ઉસકે સર ચડ જાતી હે, વૈસે ભી એક હદીષ કે અલ્ફાઝ હે:(يغلبهن اللئام ويغلبن الكرام) જો શરીફ લોગ હોતે હૈં ઉન પર ગાલિબ આ જાતી હે, ઔર ગૈર શરીફ લોગ હોતે હૈં વોહ ઉન પર ગાલિબ આતે હે, ઔર આજકલ તો મે સમજતા હું કે સબ હી શરીફ હે.

બહર હાલ- ઉસ કે જાને કે બાદ બીવીને જગડા શુરૂ કિયા આપને તો મુજે બદનામ કર દીયા, ઔર સારી દુનિયા કે અંદર રુશવા કર દીયા લોગ મુજે જાનીયા કહેન્ગે ઔર યું ઔર તું ઉસ ને શૌર મચા દીયા ઉન્હો ને કહા કયા બાત હે? કયું શૌર મચા રહી હો? ઉસને કહા અભી આપને ઉસકો કહા થાના કે જિસને કભી ખાના નહી ખાયા ઔર જો કભી અપની બીવી કે પાસ નહી ગયા તો ખાને કા મુઆમલા તો આપ કા હે લેકીન યે જો કહા કે કભી અપની બીવી કે પાસ નહી ગયા યે જો સત્તે કી હાર હે યે મે કહાં સે લાઈ? ઔર વો તો યુંહી કહેગા કે દેખો બુઝુર્ગ ને મુજે એસા કહા થા કે ફિર લોગ કયા કહેન્ગે? ઉન્હોને જવાબ મે યું કહા કે અલ્લાહ કી બંદી ! મૈને કબ યે કહા કે યે મેરે બચ્ચે નહી હે, યે મેરે બચ્ચે હે, ઔર તુ મેરી બીવી હે, ઉસને કહા નહી નહી અબ છોડો જબ

ઉસને બહુત શોર મચાયા, બહુત રોયી-ધોયી તો બુઝુર્ગને કહા કે દેખ! એક બાત સુન મૈને બચપન મે એક બુઝુર્ગ આલિમ સે યે બાત સુની થી કે જો કામ અલ્લાહ કે લીયે કિયા જાતા હે વો અપને લીએ નહી હોતા, વો પવાબ ઔર અજ્ર વાલા હોતા હે, ઉસમે નેકી લીખ્ખી જાતી હે, વોહ દુનિયા નહી હોતા બલ્કે આખિરત બન જાતા હે, યે બાત મૈને બચપન સે સુન રખ્ખી થી ઉસકે બાદ સે મૈને જબ ભી ખાના ખાયા અપના પેટ ભરને કી ઔર લઝ્ઝત હાસિલ કરને કી નીય્યત સે નહી ખાયા બલ્કે ઈસ લીએ ખાયા કે યે ખાના જો ખાવુંગા ઉસકે નતીજે મે જો કુવ્વત હાસિલ હોગી ઉસ્સે અલ્લાહ કી ઈબાદત કરૂંગા, ઔર ઉસકી ઈતાઅત ઔર ફરમા બરદારી કરુંગા, ઔર તેરે સાથ શાદી હોને કે બાદ તેરે સાથ શોહબતેં કી ઔર ખૂબ કી, તુજે ભી માલુમ હે,લેકીન મૈને અપની શહ્વત પુરી કરને કી નીય્યત સે નહી બલ્કે તેરા હક અદા કરને કી ઔર અલ્લાહ કા હુકમ બજા લાને કી નીય્યત સે કી થી,ઈસ લીએ કે અલ્લાહ ને બીવીયોં કે હક અદા કરને કા જો હુકમ દે રખ્ખા હે ઉસ મે યેભી હે લિહાજા યે જો કુચ્છ ભી થા વોહ દુનિયા નહી થા આખિરત થા,અપને લીએ નહી થા,અલ્લાહ વાસ્તે થા,નેકી ઔર અજર કા કામ થા ઈસ લીએ એસાહી હુવા.

એક ઔર વાકિઅહ :

હઝરત શૈખ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)ને ઉસ મોકા પર હઝરત મવલાના અલી મીયાં(દા.બ.)ને હઝરત શાહ મુહમ્મદ યાકૂબ સાહબ મુજદીદી ભોપાલી કે જો મલ્ફુજાત નકલ કિયે હે ઉસકે હવાલે સે એક ઔર વાકિઅહ લીખ્ખા હે, કે દો બુઝુર્ગ થે એક દરીયા કે ઉસ કિનારે આબાદ થે, દુસરે દરીયા કે દુસરે કિનારે આબાદ થે, જો ઉધર રેહતે થે વો બીવી બચ્ચોં વાલે થે ઔર જો ઉધર રેહતે થે વો તન્હા થે, ઉન બીવી બચ્ચોં વાલે બુઝુર્ગને એક મરતબા ખ્વાન કે અંદર ખાના તય્યાર કરાર ઉન બુઝુર્ગ કે પાસ ભેજવાયા, ઔર અપની બીવી સે કહા જાઓ ઉનકે પાસ પહુંચા આઓ, રાસ્તા મે દરીયા થા ઔર વોહ પુરા ભરા હુવા થા બીવીને કહા જાને કા રાસ્તા તો હે નહી કીસ તરહ જાઉ? તો કહા જાઓ દરીયા સે યું કેહના કે અગર મેરે ઔર મેરે શોહર કે દરમીયાન વો તઅલ્લુક રહા હો જો મીયાં-બીવી કે દરમીયાન હુવા કરતા હે તો મુજે ડુબોદે વરના રાસ્તા દેદે ઉસને જબ યે કહા તો ઉસ કો રાસ્તા મીલ ગયા ઝરા ઝરા સા પાની ટખ્નો તક આએ

ઈતના રેહ ગયા વો ગઈ ઓર ઉન બુઝુર્ગ કી ખિદમત મે વો ખ્વાન પેશ કિયા, ઉનહોને ખાયા, ઓર જિતના ખાના થા સબ ચટ કર ગએ, અબ વાપસ આને કા વકત આયા તો બરતન લેકર ઉસ કો ખિયાલ આયા કે આને કા વઝીફા તો માલૂમ હો ગયા થા લેકીન અબ જાને કે લીએ કયા કરૂં? ઉસકે ચેહરે પર કુચ્છ પરેશાની કે આસાર દેખ કર ઉન બુઝુર્ગને પુછા કયા બાત હે? કયા એસા એસા હુવા થા? આને કે લીએ તો ઉન્હો ને યે બતલાયા થા ઓર મેને યે જુમલે કહે થે તો રાસ્તા મીલ ગયા થા, અબ મે પરેશાન હું કે કિસ તરહ જાઉ? ઉન બુઝુર્ગને કહા જા દરીયા સે મેરા નામ લેકર કેહના કે ઉસને એક લુકમા ભી ખાયા હો તો મુજે ડુબોદે વરના રાસ્તા દેદે, ઉસકો રાસ્તા મિલ ગયા વોહ આ ગઈ, ઓર અપને શોહર સે કેહને લગી કે મેરી તો સમજમે કોઈ બાત નહી આઈ આપને જો જુમલા કહા વો ભી ઈસ લીયે કે આપકે સાથ જો મેરા તઅલ્લુક હે વો મુજે ખૂબ માલૂમ હે, ઓર ઉન્હો ને જો જુમલા કહા વોભી ઈસ લીએ કે મેરે સામને તો પુરા ભરા હુવા ખ્વાન્ચા ખા ગએ ઓર ફીર કેહતે હે કે એક લુકમા ભી નહી ખાયા ઉન્હો ને ભી વહી બાત કહી કે જો કામ અલ્લાહ કે વાસ્તે કીયા જાતા હે વો દુનિયા નહી આખિરત હોતા હે.

હદીષ કી ગવાહી :

ઈસ મોકા પર હઝરત શેખ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)ને આપ બીતી મે લીખા હે ઓર મજલીસ મે ભી હઝરત સે બાર બાર સુના કે મિશ્કાત શરીફ મે એક રિવાયત મવજૂદ હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયાઃ હર સુબ્હાનલ્લાહ પઢને પર સદકા કા ષવાબ હે, હર અલ્લાહ અકબર પર, હર અલહમ્દુલિલ્લાહ, હર લા-ઈલાહ-ઈલ્લલ્લાહ પર સદકા હે, કિસી કો ભી બાત બતલાદી વો સદકા હે,અગર કિસી કો બુરી બાત સે રોક દીયા વો ભી સદકા હે, ઓર અપની બીવી કે સાથ શોહ્‌બત કી વો ભી સદ્‌કા હે,અલ્લાહ તઆલા જઝાએ ખૈર દે સહાબાએ કિરામ(રદી.)કો કે ઉન્હોને ફોરન નબીએ કરીમ(સલ.) સે સવાલ કિયાઃ યા રસૂલલ્લાહ ! અગર આદમી અપની બીવી કે સાથ અપની ખ્વાહિશ પુરી કરતા હે તો કયા ઈસ મે ભી ઈસ કો સદકે કા ષવાબ મીલેગા? જવાબ મે હુઝુર(સલ.)ને ફરમાયાઃ બતલાઓ ! અગર વોહ આદમી અપની ખ્વાહિશ ગલત ઓર હરામ જગહ પુરી કરતા તો કયા ઉસકો

ગુનાહ નહી હોતા? કહા: ઝરૂર હોતા, ફરમાયા: અગર અપની બીવી કે સાથ ઈસ લીએ સહુબત કર રહા હે કે મે અપને આપ કો ગુનાહ સે બચાઉ, તો કયા યે પવાબ નહી હે.

નીય્યત એક પારસ હૈ :

બહર હાલ ! મે યે બતલાના ચાહતા થા કે નીય્યત તો એક પારસ હે, પારસ કિસે કેહતે હે? એક પથ્થર હોતા હે જિસે તામ્બે પર ભી ફેર દેતે હે તો વોહ સોના બન જાતા હે, તો નીય્યત એક ઐસા પારસ હે કે હમારે લીએ જો આ'માલ તબઈ હૈં, ખાના-પીના, ઉઠના-બેઠના, સોના-જાગના, ઈસ્તિન્જે કે લીએ જાના-આના, જો હમ અપની ઝરૂરત કી વજહ સે કરતે હૈં, યે સારે આ'માલ અગર હમ અલ્લાહ કે વાસ્તે કરેં તો ઈસ હુસ્ને નીય્યત કી બિના પર વો ઈબાદત બન જાતે હૈં, સોએ તો ઈસ નીય્યત સે સોએ કે અભી સોને કી વજહ સે તબીઅત કે અંદર નિશાત હો જાએગા, તો મે અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદતો ઈતાઅત કો મઝીદ ચુસ્તી ઔર મઝીદ તુંદહી કે સાથ કરૂંગા, જૈસા કે હદીષે પાક મે આતા હે સોના ભી ઈબાદત સમજના ચાહિએ.

હઝરત મુઆઝ બિન જબલ(રદી.)કે અમલ સે ઈસ્તીદલાલ:

બુખારી શરીફ કી રિવાયત મે મૌજૂદ હે નબીએ કરીમ(સલ.)ને હઝરત અબૂ મુસા અશઅરી(રદી.)ઓર હઝરત મુઆઝ(રદી.)કો યમન ભેજા ઓર એક એક ઈલાકે કે કુચ્છ હિસ્સે કા કામ સુપુરદ કિયા, આધે ઈલાકે કા અમીર એક કો બનાયા, દૂસરે આધે ઈલાકે કા અમીર દૂસરે કો બનાયા, ઓર દોનો કો તાકીદ કી કે અપને અપને ઈલાકે કી જાન્ચ કે લીએ ઓર ઉસ્કી દેખ-રેખ કે લીએ જબ દૌરા કરો તો એક દૂસરે સે મુલાકાત કર લેના, ચુંનાન્ચે દોનો ને ઐસા હી મઅમૂલ બના લીયા થા, એક મરતબા હઝરત મુઆઝ(રદી.)જબ દૌરે પર નિકલે ઓર હઝરત અબૂ મુસા અશઅરી(રદી.)કે ઈલાકે કરીબ સે ગુઝર હુવા તો સોચા કે ચલો ! મિલ લેં, વહાં જાકર ઉન સે મુલાકાત કી, ખૈર-ખેરીયત લી, હઝરત મુઆઝ(રદી.)ને ઉન સે પુછા : તુમ કિસ તરહ કુર્આન પઢતે હો? હઝરત અબૂ મુસા અશઅરી(રદી.)ને કહા : મે તો થોડા થોડા કરકે ચોબીસ ઘંટે કે મુખ્તલિફ અવકાત મે અપના કુર્આન કા મુકર્રરા વઝીફા પુરા કર લેતા હું.

આમ તૌર પર સહાબાએ કિરામ(રદી.)એક મંઝીલ પઢ લીયા કરતે થે, સાત

દિન મે કુર્આને પાક પુરા કર લીયા કરતે થે, ઉમુમે સહાબાએ કિરામ કા યે મઅમૂલ થા.

ફિર હઝરત મુઆઝ(રદી.)સે પુછા : આપ કા કયા મઅમૂલ હે? ઉન્હોને કહા: મૈં તો ઐસા કરતા હું કે રાત કે એક હિસ્સે મે સોતા હું ઓર એક હિસ્સે સોને કે બા'દ ઉઠ જાતા હું ઓર તહજ્જુદ કી નમાઝ મે મેરા જિતના કુર્આન પઢને કા મઅમૂલ હે વો પુરા કર લેતા હું, ઈસ મોકા પર બુખારી શરીફ કી રિવાયત મે મવજૂદ હે, હઝરત મુઆઝ (રદી.)ને ફરમાયા :(ઈન્ની અહ્તસિબુ નવમતી કમા અહ્તસિબુ કૌમતી)મે અપની નીંદ મે ભી અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા સે ઈસી તરહ ષવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્તા હું જિસ તરહ નમાઝ કે લીએ ખડે હોને મે ષવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્તા હું. આદમી જબ નમાઝ કે લીએ ખડા હોતા હે તો હર એક કો તવક્કુઅ હોતી હે કે મેરે ઈસ કામ પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે મુજે અજરો ષવાબ મીલેગા, લેકીન કિસી સોને વાલે કો સોને પર કયા યે તવક્કુઅ હોતી હે કે ઉસ સોને પર ભી અલ્લાહ તઆલા મુજે ષવાબ દેન્ગે? લેકીન હઝરત મુઆઝ(રદી.)ફરમાતે હૈં કે મૈં સોને પર ષવાબ કી ઈસી તરહ ઉમ્મીદ રખતા હું, કયું ? ઈસ લીએ કે ઉન્કા સોના ભી ઈસી નીય્યત સે હુવા કરતા થા.

ભાઈ ! આદમી અગર મુસલસલ બેદાર રહે તો ઉસ્કે આઅઝા જવાબ દેને લગતે હૈં કુવા મુઝમહિલ હો જાતે હૈં ફિર આગે વો કિસી કામ કે કાબિલ નહી રેહતા, ઓર આદમી જબ સો લેતા હે તો ફિર ઉસ કે કુવા દો બારહ ચુસ્ત હો જાતે હૈં ઉસકી તાકત રિ-ન્યુ(RENEW)હો જાતી હે ઓર વો ફિર દો બારા કામ મે લગ જાતા હે.

ખુલાસએ કલામ :

કેહને કા મતલબ યે થા કે નીય્યત કી દુરૂસ્તગી ઈતની અહમ હે કે ઉસી કે ઉપર સારે દીન કા મદાર હે, જો કામ ઈબાદત કે હૈં ઉન મે નીય્યત હોની હી ચાહીએ ઉસી કે બગેર વો ઈબાદત બનેન્ગે હી નહી, ઓર ષવાબ ભી નહી મીલેગા, બલ્કે અગર નીય્યત ગડબડ વાલી હુઈ તો સજા મિલેગી, લેકીન જો કામ ઈબાદત કે અલાવા હમ આદત કે તોર પર કરતે હૈં, ખાના, પીના વગેરહ ઉસમે ભી અગર હમ નીય્યત દુરૂસ્ત કર લેન્ગે તો ફિર હમારે ઉસ ઈખ્લાસ કી

વજહ ઓર નીય્યત કી દુરૂસ્તગી કી વજહ સે અલ્લાહ તઆલા હમકો ઉન કામો પર ભી વહીં પવાબ અતા ફરમાએન્ગે જો ઈબાદતોં પર અતા ફરમાયા કરતે હૈં વરના જહાં નીય્યત કા એહતેમામ નહો તો ફિર હમારી ઈબાદતેં ભી આદતેં બન જાતી હે.

દેખીયે ! નમાઝ જેસી ઈબાદત મે ભી કયા હોતા હે? મૈને અગલી અર્ઝ કિયા થા કે હમારી નમાઝેં ઓટોમેટિક(AUTOMETIC)હોતી હે, નીય્યત બાંધી, અલ્લાહુ અકબર કહા વહાં સે લેકર અસ્સલામુ અલયકૂમ વરહમતુલ્લાહ કેહને તક કયા હુવા ઉસકો પુછો? કહેગા ! બસ ચાર રકાત તો પઢ લી સબ કુછ પઢા એસા નહી કે કુછ નહી પઢા, લેકીન કયા હુવા? વો પતા નહી, યહાં દેખીએ ! નીય્યત હાજિર નહોને કી વજહ સે હમારી નમાઝ જેસી ઈબાદત ભી એક કુદરતી અમલ બન ગયા, એક આદત ઓર એક ઓટોમેટિક (AUTOMETIC) ચીઝ બન ગઈ, ઈબાદત કે લીએ નીય્યત કો હર વકત હાજિર રખના ચાહિએ.

અલ્લામહ નવ્વી(રહ.)ને જો બાબ કાઈમ કિયા હે,બાબુલ ઈસ્તિખ્સારિ —ન્નીય્યતી હોના ચાહિએ કે આદમી જબ ભી કોઈ કામ કરે તો નીય્યત કી પેશે નઝર રખ કર કરે તબ હી ઈબાદત કે અંદર ભી બાત બનેગી કયુંકે ઈબાદત ઈસી વકત ઈબાદત કેહલાએગી ઓર આદત કે અંદર ભી અગર નીય્યત કા ઈસ્તીહજાર રહેગા તો ફિર ઉસ સૂરત મે અલ્લાહ કે વાસ્તે કરને કા જઝબા કાર ફરમા હોગા.

નીય્યત કે મુઆમલા મે હમારી કોતાહીયાં :

ઈસ દરસ મે હમે યે દેખના હે કે આજ કલ હમારે જો કામ હે ઉન મે હમારે અંદર કયા કોતાહીયાં હો રહી હે? કોતાહીયોં મે એક તો યે હે કે હમ મે જો લોગ દિનદાર કેહલાતેં હે ઓર ઈબાદતોં કો અંજામ દેતે હે અપને અપને વકત પર પંજ—વકતા નમાઝેં અદા કરતે હૈં રોઝે રખતે હૈં ઝકાત અદા કરતે હૈં ઉન કી ઈબાદતેં ભી આદત જેસી બન ગઈ હે યાની ઈબાદતોં મે નીય્યતોં કા ઈસ્તીહજાર હોના ચાહીએ, વો કમા—હક્કહુ નહી હો પાતા, અગરચે વહાં રિયાકારી તો નહી હે આમ તૌર પર આદમી જબ પંજ વકતા નમાઝેં અદા કરને આતા હે તો કોઈ એસી નીય્યત નહી હોતી દિલ મે કોઈ રિયાકારી કા સવાલ પૈદા નહી હોતા, વો અપને કો કોઈ બુઝુર્ગ નહી સમજતા ઈલ્લા સાજો—નાદિર, બાકી યે ખરાબી હે કે

નીય્યત કા ઈસ્તેહજાર નહી હોતા, હાં ! નવાફિલ કા જહાં મુઆમલા આતા હે તો કુચ્છ દૂસરે જઝબાત કાર ફરમા હોતે હૈં, મષ્લન હમને અવ્વાબિન પઢ લી, ઈશરાક પઢ લી, ચાશ્ત પઢ લી, તહજ્જુદ પઢ લી, તિલાવતોં કા ઈહતેમામ કર લિયા, તો ફિર શૈતાન દૂસરી રાહ સે આતા હે, વૈસી ભી ઉનકી અદાયગી મે જો જી લગના ચાહિએ ઔર જો ઈસ્તેહજાર હોના ચાહિએ વો તો હે નહી, સાથ મે ફિર રિયાકારી, નામો-નમૂદ શોહરત કા જઝબા હોતા હે કે લોગ હમકો બડા કહેન્ગે, નેક સમજેન્ગે, બુઝુર્ગ સમજેન્ગે, અલ્લાહ વાલા માનેન્ગે, યે જઝબાત ભી આને લગતે હૈં, ઈસી તરહ ખર્ચ કરના અલ્લાહ કે રાસ્તે મે દેના ઔર દૂસરે બડે બડે કામો મે ભી યે ચીજે આને લગતી હે, ઔર હમારી જો આદતેં હૈં યાની તબ્ઈ ઉમૂર ઉનમે તો ઉન ચીઝોં કા ઈસ્તેહજાર હોતા હી નહી.

ઈસ્તેહજારે નીય્યત હાસિલ કરને કા માષૂર તરીકા :

અબ સવાલ યે હે કે યે ચીઝ કૈસે હાસિલ હો? તો હદીષે પાક મે આતા હે કે હુઝૂર(સલ.)સે એક મૌકા પર જબ હઝરત જિબ્રઈલ(અલ.) ને સવાલ કિયા થા:(મલ્ એહસાન?) અલ્લાહ કે રસૂલ ! એહસાન કયા ચીઝ હે? તો નબીએ કરીમ(સલ.)ને જવાબ મે ફરમાયા: أَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

તુમ અલ્લાહ કી ઈબાદત ઈસ તરહ કરો જૈસે અલ્લાહ તઆલા કો દેખ રહે હો (મિશ્કાત ૧૧ કિતાબુલ્ ઈમાન, ફસ્લે અવ્વલ બહવાલએ બુખારી વ મુસ્લિમ).

કોઈ આદમી અલ્લાહ તઆલા કો દેખ રહા હો તો કૈસી ઈબાદત કરેગા? કૈસા ખુલુસ, કૈસી ખૂબી ઈસ અમલ કે અંદર પૈદા કરને કી કોશિશ કરેગા, જૈસે કોઈ નૌકર દેખ લે કે ઈસ કા શેઠ કામ કરતે હુએ ઉસ કો દેખ રહા હે તો ફિર દેખો ! વો નૌકર કામ મે કમી કરતા હે? નહી, બલ્કે બહુત ઉમદા બના કર પેશ કરને કી કોશિશ કરતા હે, ઝરા ભી કમી નહી કરતા કયું કે સાહબ દેખ રહે હૈં, ઔર હમ મે સે હર શખ્સ જાન્તા હે કે અલ્લાહ તઆલા સબ કુચ્છ દેખ રહે હૈં, જાન રહે હૈં, ઈતના ખિયાલ તો હાઝિર રેહના હી ચાહિએ, તો જબ નમાઝ પઢતે વકત ભી હમને ઈસ નીય્યત કા ઈસ્તેહજાર કર લિયા કે મૈં અલ્લાહ તઆલા કો દેખ રહા હું, યા અલ્લાહ મુજે દેખ રહે હૈં, તો ધીરે ધીરે યે કૈફિય્યત અઅમાલ ઔર ઈબાદાત કે અંદર ભી પૈદા હોગી, ઔર જબ ઈબાદાત કે અંદર પૈદા હો જાએગી તો ફિર ઈસ કે બા'દ આદાત કે અંદર ભી પૈદા હોગી.

એહલુલ્લાહ કે પાસ આના–જાના કયું ? :

ઈસી કે લીએ એહલુલ્લાહ કે પાસ આના–જાના હોતા હે, ઈન કી સોહ્બત મે બેઠના હો, ઓર ઉનકી તસાનીફ કા મુતાલા હો, ઉન ચીઝો કા ભી એહતેમામ હોના ચાહિએ, યે ચીઝે સિખને કી ઓર કરને કી હે, અગલી મજિલસ મે ભી મૈને બતલાયા થા કે હમ ઉન ચીઝો કી તરફ સે ગાફિલ હે, આજ–કલ કે ઉસ માહોલ મે હમને એસી ગફલતેં ઈખ્તીયાર કરલી હે કે અલ્લાહ કી પનાહ, ઉન ચીઝો કી તરફ કભી ભૂલે સે ભી ખિયાલ ભી નહી જાતા, હમારે દિલ મે કભી ભી યે ખિયાલ પૈદા નહી હોતા કે યે ચીઝ ભી હે, ઉસકે લિએ ભી કુચ્છ મેહનત કરને કી જરૂરત હે, ઓર ઉસકી તરફ ભી તવજ્જુહ દેની ચાહિએ, કભી ભી યે ખિયાલ પૈદા નહી હોતા.

દુઆઓં કા એહતેમામ ભી ઝરૂરી :

ઉસકો ભી કોશિશ હોની ચાહિએ કે યે ચીઝ હમે હાસિલ હો, અગર નહી હોતી હે તો ઉસકે લીએ દુઆઓં કા એહતેમામ હો, ભાઈ ! અગર હમારી દુકાન નહી ચલતી, ફેકટરી કે ઉપર કોઈ બલા આફત આ ગઈ, કોઈ રૂકાવટ પૈદા હો ગઈ તો ઉસકે લિએ ખુદ ભી દુઆએં કરતે હે દૂસરોં સે ભી કરવાતેં હે, ઓર દરખ્વાસ્તેં કરતે હે, ઓર જિતની કોશિશ હો સકતી હે વો કરતે હે, ઈસી તરહ ઉસ રાસ્તે કે લિએ ભી ખુદ ભી દુઆઓ કા એહતેમામ હો, દૂસરોં સે ભી દરખ્વાસ્ત હો ઓર જિતની કોશિશ હમ કર સકતે હો ઉસમે હમારી તરફ સે કોઈ કોતાહી નહી હોની ચાહિએ, બહર–હાલ યે જો ઈખ્લાસે અમલ હે, યે બહોત અહમ હે, સારે દીન કા મદાર ઉસકે ઉપર હે.

દિલ કી મિષાલ ટંકી સી હૈ :

ઈસી લિએ હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને ફરમાયા : જિસમ કે અંદર એક લોથડા હે, ગોશ્ત કા ટુકડા હે, જબ વો ઠીક ઓર દુરૂસ્ત હોતા હે તો સારા જિસમ ઠીક ઓર દુરૂસ્ત રેહતા હે, સારે આ'માલ ઠીક ઓર દુરૂસ્ત હોતે હે અગર હમારે કલ્બ કે અંદર સલાહ આ ગઈ હમારા કલ્બ ઠીક હો ગયા, હમારી નીય્યતોં કે અંદર દુરૂસ્તગી આ ગઈ તો સારે આઅમાલ ઠીક હો જાએન્ગે, ઓર અગર વો બીગડ ગયા તો આઅજાએ જિસ્મ સે જિતને ભી આઅમાલ વુજૂદ મે આતે હૈં વો સારે ખરાબ ઓર બિગડે હુએ વુજૂદ મે આએન્ગે, ઈસ લિએ કે જહાં સે અમલ

નિકલ રહા હે, અમલ કા સરચશ્મા હી બિગડા હુવા હે, તો ફિર વહાં સે જો કુચ્છ ભી આએગા, વો બિગડા હુવા હી આએગા, જૈસે પાની ટંકી સે સપ્લાય હો રહા હે, અગર વહી ગડબડ હે, વહાં સે પાની ઝહરીલા નિકલ રહા હે તો સબ જગા એસાહી ઝહરીલા પહુંચેગા ઓર વહાં અગર અચ્છા હે તો દૂસરી જગા અચ્છા હી પહુંચેગા.

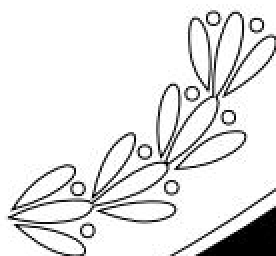
બહર-હાલ ઉસ્કા એહતેમામ હોના ચાહિએ, ઉસ્કે લિએ કોશિશ ભી કરે, અલ્લાહ તઆલા સે દુઆએં ભી કરે, મેહનતેં ભી કરે, ઓર દૂસરોં સે દુઆઓં કી દરખ્વાસ્તેં ભી કરેં, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા હમ સબ કો તોફીક અતા ફરમાએ.

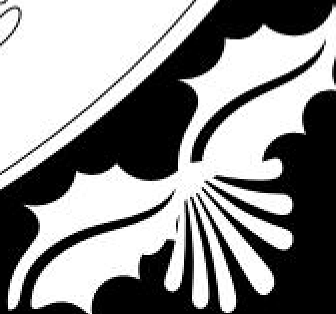

خير الناس من ينفع الناس

ઈખ્લાસો ઈસ્તિહઝારે નીય્યત

મજ્લિસ-(૨)

ઈખ્લાસે નીય્યત ઔર ઈસ્તિહઝાર (૨)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا، مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا. اَمَّا بَعْدُ!

عن ام المؤمنين ام عبدالله عَائِشَةُ - رضى الله عنها - قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ - صلى الله عليه وسلم - يَغْزُو جَيْشُ الْكَعْبَةَ، فَإِذَا كَانُوا بِبَيْدَاءَ مِنَ الْأَرْضِ يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ. قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ، وَفِيهِمْ أَسْوَاقُهُمْ وَمَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ. قَالَ يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ، ثُمَّ يُبْعَثُونَ عَلَى نِيَّاتِهِمْ۔

યે બાબ નીય્યત કે ઈસ્તેહઝાર કા હે ઉસકી ચંદ ઔર રિવાયતેં હે.

હઝરત આયશા(رضی اللہ عنہا) કી કુન્નીય્યત :

ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત આયશા(રદી.)સે યે રિવાયત મરવી હે, ઉન કી કુન્નીય્યત ઉમ્મે અબ્દુલ્લાહ થી, અબૂ દાવૂદ શરીફ કે અંદર રિવાયત હે કે ઉન્હોને નબીએ કરીમ(સલ.)સે અરઝ કિયા: એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! આપ કી અઝવાજ મે સે મેરી ઔર જિતની ભી હમ અસર ઔર બરાબર કી હે ઉન્કી કોઈ ન કોઈ કુન્નીય્યત હે, મેરી કોઈ કુન્નીય્યત નહી હે, તો નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયાઃ અચ્છા ! અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબેર(રદી.) જો તુમ્હારે ભાન્જે હોતે હેં(હઝરત અસ્મા (રદી.)જો હઝરત આયશા(રદી.)કી બહન થી ઉન્કે સાહબ્જાદે થે)ઉન્હી કી નિસ્બત સે અપની કુન્નીય્યત ઉમ્મે અબ્દુલ્લાહ રખ લો,અલ્લામા નવ્વી(રહ.)ને ઈસ રિવાયત મે ઈસી કી તરફ عن ام المؤمنين ام عبدالله عائشة કેહ કર ઈશારા કિયા હે.

લોગ અપની નીય્યતોં કે મુતાબિક ઉઠાએ જાએન્ગે :

હઝરત આયશા(રદી.)સે રિવાયત હે વો ફરમાતી હે કે નબીએ કરીમ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા : એક લશ્કર કા'બા પર હમલા કરને કે ઈરાદા સે ચલેગા, જબ વોહ એક ચટીયલ ઔર હમવાર મેદાન કે અંદર પહુંચેગા જો મક્કા મુકર્રમા કે કરીબ આસ-પાસ મે વાકેઅ હે, તો વો સબ કે સબ ઝમીન કે અંદર ધન્સા દીએ જાએન્ગે.

ઈસ સે કૌન્સા લશ્કર મુરાદ હે? તો તમામ શુર્રાહને ઈસ સિલસિલે મે યે લિખા હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)કી યે પેશીંગ્ગોઈ અભી તક અમલી તૌર પર વુજૂદ મે નહી આઈ, એસા માલૂમ હોતા હે કે કરબે કિયામત મે ઈસ કી નૌબત આએગી.

હઝરત આયશા(રદી.)ફરમાતી હેઃ મૈને અરઝ કિયાઃ એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! આપ ફરમાતે હે કે ઈસ મજમઅ મે જિતને ભી હોન્ગે વો સબ હી ઝમીન મે ધન્સા દીએ જાએન્ગે, તો સબ કો કૈસે ધન્સા દીયા જાએગા? હાલાંકે ઈસ લશ્કર મે બાજાર વાલે ભી હૈં.

યા'ની આમ તૌર પર એસા હોતા હે કે જબ ઈસ કિસમ કા લશ્કર કિસી જગહ હુમલા કે ઈરાદે સે આગે બઢતા હે તો બહુત સે લૌગ તિજારત કી ગરઝ સે ઉન્કે સાથ હો જાતે હૈં, ઉન લૌંગો કી નીય્યત વો નહી હોતી જો લશ્કર કા મકસદ હોતા હે, ઉનકા મકસદ તો અપને કારોબાર કો ફરૂગ દેના ઔર કમાના હોતા હે, મતલબ યે હે કે વો લૌગ તો કઅબતુલ્લાહ પર ચઢાઈ કે ઈરાદે સે નહી નિકલે થે ફિર ઉનકો ભી કૈસે ધન્સા દિયા જાએગા? ઈસી તરહ બહુત સે લૌગ એસે ભી હોન્ગે જો રાસ્તે મે સાથ હો ગએ, એસા હોતા હે કે કોઈ મજમઅ જા રહા હોતા હેયા જુલૂસ નિકલતા હે તો હમ દેખતે હૈં કે સડક કે ઉપર જહાં સે વો જુલૂસ ગુઝરતા હે, તો બહુત સે લૌગ જો અપને કામ સે જા રહે હોતે હે વો ભી થોડી દેર કે લીએ ઉનકે સાથ નઝર આતે હૈં, ઈસી તરહ ઉનકે સાથ ભી બહુત સે લૌગ એસે હોન્ગે, આપ ફરમાતે કે સબ હી ધન્સા દીએ જાએન્ગે, જો કા'બતુલ્લાહ પર ચઢાઈ કે ઈરાદા સે જા રહે થે ઉન કા ધન્સા દિયા જાના તો સમજ મે આતા હે લેકીન સાથ હી ઈન ગુઝરને વાલોં કો ક્યું ધન્સાં દિયા જાએગા? નબીએ કરીમ(સલ.)ને જવાબ મે ઈરશાદ ફરમાયાઃ દુનિયા મે તો સબ કે સાથ વહી મુઆમલા કિયા જાએગા, જો લૌગ બાજાર વાલે થે, કમાને વાલે ઔર બહુત સે વો લૌગ જો એસે હી સાથ હો ગએ થે, વો સબ હી ધન્સાં દિએ જાએન્ગે, યા'ની દુનિયવી એઅતેબાર સે જો અઝાબ ઉન પર ભેજા ગયા થા ઉસ મે તો સબ હી શરીક હોન્ગે, અલ-બત્તા કિયામત કે રોઝ વો લૌગ અપની નીય્યતોં કે મુતાબિક ઉઠાએ જાએન્ગે.

બુરો કે સાથ રેહને કી નૂહસત :

બહર-હાલ યહાં તો યે બતલાયા જા રહા હે કે કિયામત કે રોઝ અલ્લાહ તઆલા કે યહાં મુઆમલા નીય્યતોં કે મુતાબિક હોગા, ઔર ઈસ્સે યે ભી

મા'લૂમ હૂવા કે દુનિયવી એઅતેબાર સે જબ કોઈ આદમી એસે ગલત લોગોં કે સાથ ફંસ જાતા હે, તો ચાહે ઈસ્કા ઈરાદા ઉસ બુરાઈ ઓર ગલત કામ કા નહી હોતા, લેકીન ઉન્કે સાથ હોને કી વજહ સે જો મુઆમલા કુદરત કી તરફ સે ઉન્કે સાથ કિયા જાતા હે વહી મુઆમલા ઉસ કે સાથ ભી કિયા જાતા હે, કિયામત કે રોઝ ચાહે ઉસ્કે સાથ વો મુઆમલા નહો, ઈસ લિએ ગલત લોગોં સે અપને આપ કો બચાને કા ભી આદમી કો એહતેમામ કરના ચાહિએ.

જિહાદ ઓર નીય્યત બાકી હે :

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا : "لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ وَلٰكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ وَاِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوْا".

હઝરત આયશા(રદી.)ફરમાતી હેં કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયાઃ ફત્હે મક્કા કે બા'દ મક્કા સે મદીના કી તરફ જો હિજરત કી જાતી થી;વો સિલસિલા નહી રહા, નબીએ કરીમ(સલ.)કે મુબારક ઝમાને મે મક્કા મુકર્રમા કે રેહને વાલોં મે સે કોઈ શખ્સ અગર ઈમાન લાતા તો નબીએ કરીમ(સલ.)કે મક્કા મુકર્રમા સે મદીના મુનવ્વરહ તશરીફ લે જાને કે બા'દ ઉસકો ભી ઉસ બાત કા મુકલ્લફ કિયા ગયા થા કે વો હિજરત કરકે મદીના મુનવ્વરહ જાએ તબ હી ઉસકા ઈમાન કામિલ સમજા જાએગા, ઉસ કે લિએ હિજરત શર્ત થી, લેકીન યે હુકમ ઉસ વકત તક થા, જબ કે મક્કા મુકર્રમહ દારૂલ ઈસ્લામ નહી બના થા, જબ મક્કા ફતહ હો ગયા ઓર દારૂલ ઈસ્લામ બન ગયા, અબ મક્કા મુકર્રમહ મે રેહતે હુએ ભી ઈસ્લામ કે સારે અહકામ પર અમલ કરના મુમકિન હો ગયા, તો વો હિજરત વાલા હુકમ બાકી નહી રહા, પેહલે તો ઈસ લિએ હિજરત કા હુકમ દિયા ગયા થા કે મક્કા મુકર્રમહ મે રેહતે હુએ ઈસ્લામ કે અહ્કામ પર અમલ કરના મુમકિન નહી થા, ઈસ લિએ ઉનકો પાબંદ બનાયા ગયા થા, અબ વો બાત નહી રહી, ચુંકે મક્કા ફતહ હો ગયા, ઓર ઉસ પર ભી ઈસ્લામ હી કા ઝંડા લેહરાને લગા ઓર ઈસ્લામી અહકામ પર અમલ કરના મુમકિન હો ગયા, તો વો હિજરત વાલા હુકમ જો જરૂરી થા, બાકી નહી રહા, અલ—બત્તા નબીએ કરીમ(સલ.)ફરમાતે હેં જિહાદ કા સિલસિલા ઓર અમલે ખૈર કી નીય્યત બાકી હે, યા'ની ખુદા ન કરે અગર કહી એસા મોકા આ ગયા કે જહાં પર રેહતે હુએ ઈસ્લામી અહકામ પર અમલ

કરના મુમકિન ન હો તો આજ ભી યહી હુકમ હે, કે વો ઉસ ઈલાકા કો છોડ કર એસી જગહ પર જાએ જહાં પર ઈસ્લામી અહકામ કો બજા લા સકતા હો, તો વો નીય્યત ઔર જિહાદ બાકી હે, ઔર જબ તુમ્કો જિહાદ કે લિએ નિકાલા જાએ તો નિકલો.

વો ભી ચાહતે થે :

عن جابر رضي الله عنه قال: كُنَّا مع النَّبِيِّ في غزاة، فقال: إنَّ بالمدينة لَرِجالاً ما سِرتُم مَسِيراً وَلَا قطعتم وادياً إلاّ كانوا مَعَكُمْ، حَبسهم المَرض ، وَفِي رِوَاية: إلاّ شَرِكُوكُمْ فِي الأَجرِ۔

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ(રદી.)સે મંકૂલ હે વો ફરમાતે હૈં કે હમ લોગ એક ગઝવા મે નબીએ કરીમ(સલ.)કે સાથ શરીક થે તો આપ ને ઈરશાદ ફરમાયાઃ કે મદીનહ મુનવ્વરહ મે બા'ઝ લોગ હૈ કે જબ તુમ કોઈ મુસાફત તે કરતે હો ઔર જબ કિસી વાદી મે સે ગુઝરતે હો તો વો લોગ ભી હુકમન તુમ્હારે સાથ હી હોતે હૈં, અજરો ષવાબ કે એઅતેબાર સે જિતના તુમ્કો મિલ રહા હે ઉત્નાહી અજરો ષવાબ ઉન્કો ભી મિલ રહા હે, યા'ની યહાં વો તુમ્હારે સાથ શરીક હોતે તો જિતના ષવાબ મિલ્તા વહાં બેઠે બેઠે ભી ઉન્કો મિલ રહા હે, બીમારીને ઉન્કો વહાં રોક દિયા હે, યા'ની ઉન્કી નીય્યત થી વો ભી ચાહતે થે, લેકીન બીમારી કી વજહ સે નહી આ સકે.

માઝૂરી કી વજહ સે સાબિકા મઅમૂલાત અદા ન કર સકે તો?:

ઈસ લિએ યે ભી હે કે એક આદમી તંદુરસ્તી કે ઝમાને મે જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢને કા બડા એહતેમામ કરતા રહા અબ બીમારી કી વજહ સે એસી માઝૂરી આ ગઈ કે જમાઅત મે શરીક નહી કર પાતા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ બીમારી મે ભી ઉસ્કો જમાઅત કા ષવાબ અતા ફરમાએન્ગે, ઈસી તરહ ઔર નેકીયાં ભી હે કે જિન જિન આઅમાલે ખૈર કા વો એહતેમામ કરતા થા, લેકીન કિસી ઉઝર કી વજહ સે અબ નહી કર પાતા તો જમાનએ ઉઝર મે અલ્લાહ તઆલા ઉન તમામ આઅમાલે ખૈર કા ષવાબ અતા ફરમાએન્ગે.

ઉઝર ને ઉન્કો રોક રખ્ખા :

બુખારી શરીફ મે હઝરત અનસ(રદી.)સે યહી રિવાયત મંકૂલ હે જિસ મે તફસીલ યે હે કે હમ લોગ ગઝવએ તબુક સે વાપિસ લૌટ રહે થે ઉસ વકત

આપ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે હમારે પીછે મદીના મુનવ્વરહ મે એસે લોગ હે કે હમ જબ ભી કિસી દર્રે મે સે યા કિસી વાદી મે સે ગુઝરે તો વો હમારે સાથ થે ઉન્કો ઉઝરને મદીના મુનવ્વરહ મે રોક રખ્ખા થા, મતલબ યે કે વો ષવાબ મે તુમ્હારે સાથ શરીક રહે.

બાપ કા સદ્કા બેટે કે પાસ આયા :

وعن أَبي يَزِيد مَعْن بن يَزِيد، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَهُوَ وَأَبُوهُ وَجَدُّهُ صَحَابِيُّونَ قَالَ: كَانَ أَبِي يَزِيدُ أَخْرَجَ دَنَانِيرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ فَجِئْتُ فَأَخَذْتُهَا فَأَتَيْتُهُ بِهَا فَقَالَ وَاللهِ مَا إِيَّاكَ أَرَدْتُ فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ لَكَ مَا نَوَيْتَ يَا يَزِيدُ وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ.

હઝરત અબૂ યઝીદ મઅન બિન યઝીદ બિન અખ્નસ(રદી.)સે રિવાયત મંકૂલ હે, અલ્લામહ નવ્વી(રહ.)ફરમાતે હે કે મઅન બિન યઝીદ ખૂદ ભી સહાબી હે ઉન્કે વાલિદ યઝીદ ભી સહાબી હે, ઓર ઉન્કે દાદા અખ્નસ ભી સહાબી હે, ગોયા તીન નસલ સહાબી હે, ખેર ! હઝરત મઅન બિન યઝીદ ફરમાતે હે મેરે અબ્બાને કુચ્છ પેસે સદકા કરને કે લિએ અલગ નિકાલે ઓર મસ્જિદ મે એક આદમી કે હવાલે કિએ કે કિસી ગરીબ કો સદકા કી યે રકમ દે દેના, ઈત્તીફાક યે હુવા કે મે હી મસ્જિદ પહુંચા ઓર વો રકમ મેને હી લેલી, ઓર ઘર આયા, અબ અબ્બાને પુછા યે પેસે કહાં સે લાએ? મેને કહા: મસ્જિદ મે એક સાહબ ને દિએ, મેરે વાલિદને કહા : મેને ઉન્કો કિસી ઓર ગરીબ કો દેને કી નીય્યત સે દિએ થે, તુમ્હી લે આએ, હઝરત મઅન (રદી.) ફરમાતે હે કે હમારા બાપ બેટે કા યે ઝગડા ફૈસલે કે લિએ હુઝૂર (સલ.) કે પાસ ગયા, તો હુઝૂર (સલ.)ને ફરમાયા:

فَقَالَ لَكَ مَا نَوَيْتَ يَا يَزِيدُ وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ.

મેરે અબ્બા સે કહા એ યઝીદ ! તુમને જો નીય્યત કી થી અલ્લાહ તઆલા ને ઉસકા ષવાબ તુમ્કો દે દિયા, ઓર બેટે સે કહા એ મઅન ! તુમને જો લે લિયા વો દુરૂસ્ત હે.

વસિય્યત કે મુતઅલ્લિક સવાલ :

وعن ابي اسحاق سعد بن ابي وقاص مالك بن أهيب بن عبد مناف بن زهرة بن كلاب بن مرة بن كعب بن لؤى القرشي الزهرى ﷺ يعودني عام حجة

الوداع من وجع اشتدبی، فقلت: یارسول الله! انی قدبلغ بی من الوجع ماتری۔ وأنا ذو مال ولا يرثني إلا ابنة لي، أفأتصدق بثلثي مالي؟ قال: (لا) فقلت: فالشطر يا رسول الله؟ فقال: (لا) قلت: فالثلث يا رسول الله؟ قال: (الثلث، والثلث كثير أو كبير، إنک أن تذر ورثتک أغنياء، خير من أن تذرهم عالةً يتكففون الناس، وإنک لن تنفق نفقةً تبتغي بها وجه الله إلا أجرت عليها، حتى ما تجعل في في امرأتک) فقلت: يا رسول الله أخلف بعد أصحابي؟ قال: (إنک لن تخلف فتعمل عملاً تبتغي به وجه الله إلا ازددت به درجةً ورفعةً، ولعلک أن تخلف حتى ينتفع بک أقوام ويضر بک آخرون، اللهم أمض لأصحابي هجرتهم ولا تردهم على أعقابهم لكن البائس سعد بن خولة) يرثي له رسول الله صلى الله عليه وعلى اله وسلم أن مات بمكة. متفق عليه.

યે રિવાયત હઝરત સઅદ બિન વક્કાસ(રદી.)સે મંકૂલ હે જો ઉન દસ હઝરાત મે સે હૈં જિન કો દુનિયા હી મે એક હી મજ્લિસ મે નબીએ કરીમ(સલ.)ને જન્નત કી બશારત સુનાઈ થી. ઉન્હી કો અશરએ મુબશ્શીરહ કેહતે હૈં, કબીલએ બનૂ ઝોહરા જો નબીએ કરીમ(સલ.)કી વાલિદહ હઝરત આમિના કા કબીલા હે,ઈસ્સે તઅલ્લુક રખ્તે હૈં, ઈસ લિએ હુઝૂર(સલ.)કે રિશ્તા કે મામૂં થે, વો ફરમાતે હૈં હજ્જતુલ્ વિદાઅ કે મોકા પર મૈં બીમાર હુઆ, હજ્જતુલ્ વિદાઅ યા'ની સન.૧૦ હિજરી મે નબીએ કરીમ(સલ.)હઝરાતે સહાબા કે સાથ હજ કે લિએ તશરીફ લે ગએ તો મક્કા મુકર્રમા પહુંચને કે બા'દ યે બહુત બીમાર હો ગએ, ઓર બીમારીને શિદ્દત ઈખ્તીયાર કરલી, ઉન કો અપને બચને કી ભી ઉમ્મીદ નહી રહી,મેરી ઈસ બીમારી કી શિદ્દત હી કે દૌરાન નબીએ કરીમ (સલ.)મેરી ઈયાદત કે લિએ તશરીફ લાએ, તો મૈને અરઝ કિયા: એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! મેરી બીમારી જિસ હદ તક પહુંચ ચૂકી હે, વો આપ દેખ રહે હૈં એસા માલૂમ હોતા હે કે શાયદ ઈસ બીમારી સે મૈં બચ ન સકુંગા, ઓર મે માલદાર આદમી હું ઓર મેરી એક હી બેટી હે જો વારિષ હે યા'ની ઓલાદ મે એક હી બેટી થી, વરના અસબાત મે દૂસરે વુરસા થે(અપને યહાં ગુજરાતી મે જિસ કો સિધી લીટી કે વારસદાર કેહતે હૈં;ઈસ મે એક હી બેટી થી)ઈસ લિએ ઉન્હોને હુઝૂર સે અરઝ કિયા કે મે અપને દો તિહાઈ માલ કા સદકા કરદૂં?

મતલબ યે હે કે એક તિહાઈ બેટી કે લિએ રહેગા જો બહુત કાફી હે, ઈસ લિએ દો તિહાઈ માલ કે સદકા કરને કી વસિય્યત કર જાઉં? હુઝૂર અકરમ(સલ.)ને ફરમાયા: નહી, ઈસ પર ઉન્હોને અરઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ ! આધે માલ કે મુતઅલ્લિક સદકા કી વસિય્યત કર જાઉં? નબીએ કરીમ(સલ.) ને ફરમાયા: નહી, ઈસ પર ફિર અરઝ કિયા: એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! એક તિહાઈ કી? તો આપ(સલ.)ને ફરમાયા : હાં ! એક તિહાઈ સહીહ હે ઓર વો ભી બહુત ઝિયાદહ હે, વેસે એક તિહાઈ કી ઈજાઝત હે.

વસિય્યત કિતની નાફિઝ હોગી ? :

ઈસી લિએ મસ્અલા હે કે કોઈ આદમી અગર વસિય્યત એક તિહાઈ મે સે હી પુરી કી જાએગી, અગર કિસી ને યે વસિય્યત ભી કી હો કે મેરા પુરા માલ ફુલાં જગહ મસ્જિદ, મદ્રસા વગેરહ મે દે દિયા જાએ, ઓર ઉસકે વુરસા મોજૂદ હેં તો ઈસ કી વસિય્યત કે મુતાબિક પુરા માલ સદકા નહી કિયા જાએગા, બલ્કે સિર્ફ એક તિહાઈ દિયા જાવેગા, ઓર એક તિહાઈ કો ભી હુઝૂર(સલ.)ફરમાતે હેં કે(વસ્સુલુસુ કસીર)કે તિહાઈ ભી બહુત ઝિયાદહ હે, ઈસી લિએ હનફીય્યહ કે યહાં યે હુકમ હે કે અગર વસિય્યત કરે તો મુસ્તહબ યે હે કે પુરે તિહાઈ કી વસિય્યત ન કરે બલ્કે તિહાઈ સે કમ કી કરે, તાકે ઈસ કી તરફ સે વુરષાઅ કે ઉપર એક એહસાન હો, ઈસ લિએ કે તિહાઈ સે ઝિયાદહ કી વસિય્યત કરતા તો જિતની ઝિયાદતી હે વો તો મુઅતબર હોને વાલી થી હી નહી, અબ ઈસ કે ઈખ્તિયાર મે એક તિહાઈ હી રેહ ગયા હે, અબ ઈસ કે ઈખ્તિયાર મે થા કે એક તિહાઈ કી વસિય્યત કરકે વુરસા કે હાથ સે ઈતની મિકદાર કો નિકાલ લેતા ઓર દુસરી જગહ ખર્ચ કરને કે લિએ કેહતા, લેકીન બજાએ પુરા એક તિહાઈ નિકાલને કે કમ નિકાલતા હે, મષ્લન એક છોટા હિસ્સા વસિય્યત નિકાલા તો ગોયા યું સમજા જાએગા કે એક તિહાઈ કા આધા બતોરે એહસાન કે વુરષા કે લિએ છોડ દિયા, વેસે ઈસ કો પુરે તિહાઈ કો ખર્ચ કરને કા ઈખ્તિયાર થા, ઈસ લિએ હુઝૂર(સલ.) ફરમાતે હેં કે એક તિહાઈ ભી ઝિયાદહ હે ઓર હનફીય્યહ કે યહાં યહી મુસ્તહબ હે કે વસિય્યત તિહાઈ સે કમ કી કરના ચાહિએ.

વારિષોં કો માલદાર છોડકર જાઓ :

આગે હુઝૂર(સલ.)ને એક બાત ઈરશાદ ફરમાઈ કે આપ યું સમજતે હેં કે

એક બેટી કે અલાવા ઔર કોઈ મેરા વારિષ નહી હે, હાલાંકે ખાનદાન કે દૂસરે લોગ જો અસબાત કી ફેહરીસ્ત મે આતે થે વો વારિષ થે, ઉનકી તરફ ઉન્હોંને તવજ્જુહ નહી કી,ઉસ પર હુઝૂર(સ.લ.)ફરમાતે હૈં તુમ અપને વારિષોં કો માલદાર છોડકર જાઓ,યે તુમ્હારે લિએ બેહતર હે,બનિસ્બત ઉસ્કે કે તુમ ઉન્કો ગરીબ છોડ કર જાઓ,ઔર વો લોંગો કે સામને હાથ ફેલાએ, મતલબ યે હે કે તુમ્હારે ઈન્તેકાલ કે બા'દ તુમ્હારા યે માલ બતૌરે વિરાષત કે ઉન્કે હાથોં મે પહુંચેગા,ઔર ઉસ્કી વજહ સે વો માલદાર બનેન્ગે, ઔર લોંગો કે સામને હાથ ફેલાને સે બચ જાએન્ગે,યે તુમ્હારે લિએ અચ્છા હે,ઔર જો ભી ચીઝ તુમ અલ્લાહ કો રાઝી કરને કે લિએ ખર્ચ કરોગે ઉસ પર તુમ્કો ષવાબ મિલેગા,યહાં તો યે રિવાયત લાકર યહીં બતલાના ચાહતે હૈં કે આદમી અલ્લાહ કો રાઝી કરને કી નીય્યત સે જાઈઝ જગહોં પર જોભી ખર્ચ કરેગા ઉસ પર અજરો ષવાબ મિલેગા યહાં તક કે તુમ અપની બીવી કે મુંહ મે જો લુકમા રખ્ખોગે ઉસ પર ભી અગર તુમ્હારી નીય્યત યે હે કે અલ્લાહ તઆલા કા હુકમ પુરા હો,બીવી કા હક અદા હો,ઔર ઉસ્કે સાથ હુસ્ને સુલૂક હો તો ઉસ પર ભી અજરો ષવાબ મિલેગા.

તબ્ઈ ઉમૂર કો ભી ઈબાદત બનાયા જા સકતા હે :

ઈસી ઉલમાને યે મસઅલા નિકાલા હે કે જો તબ્ઈ ઉમૂર હે યા'ની જો કામ ઈન્સાન અપની તબીઅત કે તકાઝે કી બિના પર અન્જામ દેતા હે જૈસે ભૂખ લગને પર ખાના ખાના યે એક તબ્ઈ તકાઝા હે, પ્યાસ કી વજહ સે પાની પીના એક તબ્ઈ અમ્ર હે, થકાવટ કી વજહ સે આરામ કે લિએ લેટ જાના, ઔર સો જાના યે તબ્ઈ અમ્ર હે, ઈસી તરીકે સે બીવી સે અપની હાજતો શહવત પુરા કરના, યે તબ્ઈ અમ્ર હે, ઉન તમામ ઉમૂર મે ભી અગર આદમી યે નીય્યત કરલે કે અલ્લાહ તબારક -વ-તઆલાને ઉન હુકૂક કી અદાઈગી કા હુકમ દિયા હે તો વો અજરો ષવાબ કા મુસ્તહિક હે, યે એક અજીબ નુસ્ખા હે જો હમે બતલાયા ગયા કે ઉસકે ઝરીઆ સે હમ અપને તબ્ઈ ઉમૂર ઔર તબ્ઈ જરૂરીયાત કો અન્જામ દેકર ઉન્કો અલ્લાહ કી ખુશ્નૂદી કા ઝરીઆ બના સકતે હૈં ઔર ઉન્કો ભી ઈબાદત બનાયા જા સકતા હે, લેકીન ઉસ્કે લિએ ઈહતિસાબ યા'ની નીય્યત કા ઈસ્તિઝહાર ઔર દિલ મે યે ઈરાદા લાના જરૂરી હે ઔર જબ

તક કે આદમી ઉસ્કી મશ્ક ઔર પ્રેકટીસ ન કરલે,વહાં તક યે ચીઝ હાસિલ નહી હોતી, વરના ઈસ્તિહજાર અગર ઈબાદતોં મે ભી નહી હોગા તો જો ખાલિસ ઈબાદતેં હે,વો ભી બગૈર નીય્યત કે ઈબાદત નહી કેહલાતી, તો ફિર યે તબ્ઈ ઉમૂર બગૈર નીય્યત કે ઈબાદત કેસે બનેન્ગે?...

જિસ શહર કો અલ્લાહ કી નિસ્બત પર છોડા વહીં મૌત આએ? :

فَقُلْتُ:يَارَسُولَ اللهِ أُخَلَّفُ بَعْدَأَصْحَابِي؟

મેને અરઝ કિયા કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! મેરે સાથીયોં કે મક્કા મુકર્રમા સે વાપિસ ચલે જાને કે બા'દ મેં તો પિછે રેહ જાઉન્ગા? મતલબ યે હે કે ઉસ વક્ત મેરી બિમારી કી જો કેફિય્યત હે ઉસ્સે એસા માલૂમ હોતા હે કે મે ઉન્કે સાથ નહી જા સકૂન્ગા, બલ્કે શાયદ યહીં મેરી મૌત આએગી, ગોયા ઉન્કો ઉસ પર અફસોસ થા, કે વાપિસ મદીના નહી પહુંચ પાઉન્ગા.

હઝરાતે મુહાજિરીન જિન્હોને મક્કા મુકર્રમા કો અલ્લાહ કી ખાતિર છોડા થા, ઉન્કો મક્કા મે મૌત આના ના ગવાર હોતા થા, ઉન્કે હક મે યે અચ્છા નહી સમજા જાતા થા, કે જિસ શહર કો અલ્લાહ કી નિસ્બત પર છોડા થા, ઉસી શહર મે ઈન્તેકાલ હો, ઔર વહીં દફન હોને કી નૌબત આએ, ઈસી લિએ ઉન્હોને હુઝૂર(સલ.)સે પુછાઃ તો હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા : તુમ ઈસી તરહ અપને સાથીયોં સે પીછે રેહ કર મક્કા મુકર્રમા મે મૌત નહી પાઓન્ગે, બલ્કે તુમ જબ કોઈ અમલ અલ્લાહ તઆલા કો ખૂશ કરને કે લિએ કરોગે તો ઉસ્કે ઝરીઆ તુમ્હારે દરજા મે ઈજાફહ હોગા, ઔર ઉમ્મીદ તો યે હે કે તુમ ઔર ઝિંદગી પાઓગે, યહાં તક કે તુમ્હારે ઝરીઆ સે કુચ્છ લોગો કો ફાઈદા પહુંચેગા, ઔર કુચ્છ લોગો કો નુકસાન પહુંચેગા.

ફાતિહે-કાદસીય્યહ :

હઝરત ઉમર(રદી.)કે ઝમાના મે જો ઈસ્લામી ફુતુહાત હુઈ, તો એહલે ફારિસ કે સાથ મકામે કાદસીય્યહ મે જો ફેસ્લા કુન જંગ હુઈ થી ઔર જિસ મે મુસલમાનો કો અલ્લાહ તઆલાને કામ્યાબી અતા ફરમાઈ ઉસ જંગ મે સિપહ સાલાર સઅદ બિન અબી વક્કાસ(રદી.)થે, ગોયા ઉન્કે ઝરીઆ એહલે ઈસ્લામ કો બહુત બડા ફાઈદા પહુંચા, ઔર એહલે કુફ ફારિસ વાલોં કો બહુત હી નુકસાન પહુંચા, ઉસ કી તરફ ઈશારા હે, યે નબીએ કરીમ(સલ.)કી પેશીન્ગોઈ થી, જો સાદિક આઈ.

ઔર ફિર હુઝૂર(સલ.)ને દુઆ ફરમાઈ એ અલ્લાહ! મેરે સહાબા ઔર રૂફકાઅ કી હિજરત કો મુકમ્મલ કરલે, યા'ની હિજરત કી નિસ્બત પર જિસ શહર કો છોડ ગએ હૈં વહાં ઉન્કી મોત કી નૌબત ન આએ ઔર ઉન્કો પિછે ન લૌટા.

બે-ચારા સઅદ બિન ખૌલા : (لكن البائس سعد بن خوله)

અલ-બત્તા સઅદ બિન ખૌલા કાબિલે રહમ હૈ રાવી કેહતે હૈં કે નબીએ કરીમ(સલ.)ઉન્કે લિએ દિલ સોઝી કે અલ્ફાઝ ઈસ્તેમાલ કર રહે હૈં ઈસ લિએ કે ઉન્કી મોત મક્કા મુકર્રમા મે ઈસી ઝમાનએ હજ્જતુલ વિદાઅ મે વાકેઅ હુઈ થી, ઉન્કે મુતઅલ્લિક મુખ્તલિફ બાતેં કહી ગઈ હૈ, યા'ની બા'ઝ હઝરાત કેહતે હૈ કે યે મક્કા મુકર્રમા મે ઈસ્લામ લાએ થે, ઔર હિજરત કરને કી નૌબત હિ નહી આઈ, ઔર મક્કા હી મે વફાત હુઈ, બા'ઝોં ને કહા કે હિજરત કરકે મદીના મુનવ્વરા ગએ થે, ઔર ગઝવએ બદર મે શરીક હુએ હૈ, ચુંનાન્ચે શરકાએ બદર મે ઉન્કા નામ હૈ, ઉસ્કે બા'દ કિસી કામ સે મક્કા મુકર્રમા આએ થે, ઔર વહાં મોત વાકેઅ હુઈ થી, લેકીન સહીહ ઔર રાઝેહ કૌલ યહી હૈ કે હજ્જતુલ વિદાઅ હી કે મૌકા પર મક્કા મુકર્રમા મે ઉન્કી મોત વાકેઅ હુઈ થી, ઈસ લિએ હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ઉન્કે લિએ દિલ સોઝી કે અલ્ફાઝ ઈસ્તેઅમાલ ફરમા રહે હૈં કે"કાબિલે રહમ હૈ જિસ કો હમ અપની આમ બોલ-ચાલ મે બે-ચારા કેહતે હૈ" બાઈસ બ-મા'ની બેચારા.

એક ઈશ્કાલ ઔર ઉસ્કા જવાબ :

અબ એક સવાલ પેદા હો સકતા હૈ કે ઉન્કી જો મોત હુઈ વો તો ગેર ઈખ્તિયારી ચીઝ થી, ઉન્કી મોત કે અંદર જાતી ઈરાદે કો કોઈ દખલ નહી થા, બલ્કે બીમાર હુએ ઔર ઈન્તેકાલ કર ગએ, તો અબ યે જુમ્લા કયા મઅાની રખતા હૈ?

ઉસ્કે મુતઅલ્લિક હઝરત મવલાના તકી સાહબ ઉષ્માની(દા.બ.)ને તકમીલએ ફત્હુલ મુલ્હિમ મે લિખ્ખા હૈ કે બા'ઝ મરતબા એસા હોતા હૈ કે આદમી એક તમન્ના કરતા હૈ, ઔર જબ વો તમન્ના પુરી નહી હોતી, તો ઉસ્કો વો ખૂદ ભી ગમ ઔર ફિકર કી ચીઝ સમજતા હૈ, ઔર દૂસરે લોગ ભી ઉસ્કે

લિએ દિલ સોઝી કે અલ્ફાઝ ઈસ્તેઅમાલ કરતે હૈં, મષ્લન એક આદમી હજ કે ઈરાદે સે ચલા ઔર જાતે વકત લોંગોં સે યે કેહતે હુએ ગયા કે મૈં તો યે ઉમ્મીદ લેકર જા રહા હું કે મદીના મુનવ્વરા મે દફન હોવુંગા, લેકીન મુંબઈ પહુંચા ઔર ઈસ્કા ઈન્તેકાલ હો ગયા, તો અબ લોગ કેહતે હૈં કે બેચારા ! એક તમન્ના લેકર ગયા થા લેકીન પુરી નહી હુઈ, વો કાબિલે રહમ હે, તો દેખીએ ઉસ્કી મોત મે ઉસ્કે ઈરાદે કો દખલ નહી હે, ફિર ભી લોગ ઉસ્કે લિએ દિલ સોઝી કે અલ્ફાઝ ઈસ્તેઅમાલ કરતે હે, ઈસી તરીકા સે વો હઝરાતે સહાબા જો અલ્લાહ કે ખાતિર મક્કા મુકર્રમા છોડ કર મદીના મુનવ્વરહ હિજરત કર ગએ થે ઉન્મે સે કોઈ ભી અપને ઈરાદે ઔર ઈખ્તિયાર સે મદીના મુનવ્વરહ સે મક્કા મુકર્રમા નહી આએ, લેકીન કિસી જરૂરત સે આના હુઆ, ઔર બીમાર હોકર મોત વાકેઅ હો ગઈ તો ચુંકે યે એક એસી ચીઝ વાકેઅ હુઈ જો ઉન્કી તમન્ના કે ખિલાફ થી, વો યે ચાહા કરતે થે કે હમારી મોત મક્કા મુકર્રમા મે ન આવે, જિસ શહર કો હમ અલ્લાહ કે ખાતિર છોડ ચુકે હે વહાં મોત ન આવે, ઔર વહાં મોત આ ગઈ ઈસ લિએ હુઝૂર(સલ.)ને ઉસ્કો લફ્ઝ''અલ-બાઈસુ'' સે તા'બીર ફરમાયા કે કાબિલે રહમ હે, ઈસ્સે ઉસ્કા ગુનેહગાર હોના સાબિત નહી હોતા.

અલ્લાહ તઆલા જિસ્મ ઔર સૂરતોં કો નહી દેખતે :

وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ صَخْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ-قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ وَلَا إِلَى أَمْوَالِكُمْ وَلٰكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ(રદી.)સે મંકૂલ હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા:બેશક અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારે જિસમ ઔર તુમ્હારી સૂરતોં કો નહી દેખતે, કે તુમ્હારે જિસમ કેસે તંદુરસ્ત હે, તુમ્હારી સૂરતેં ઔર ચેહરે કેસે ખૂબ સૂરત હે, ઉસ્કો નહી દેખા જાતા, બલ્કે તુમ્હારે દિલોં કી નીય્યતોં કો ઔર તુમ્હારે અઅમાલ કો દેખતેં હે, ઈસ લિએ જિસકા આઅમાલ અચ્છા હે, ચાહે ઉસ્કી તંદુરસ્તી કેસી હી કમઝોર કયું નહો ઔર ચાહે ઉસ્કા ચેહરા કેસા હી બદ સૂરત કયું નહો વો અલ્લાહ તઆલા કા મુકર્રબ હે, ઔર ઉસ્કો અલ્લાહ તઆલા કી ખૂશ્નુદી હાસિલ હે ઔર જિસ્કે આઅમાલ બુરે હે ચાહે ઉસ્કા ચેહરા કેસા હી હસીન કયું ન હો ઔર તંદુરસ્તી કેસે હી ઉમદહ કયું ન હો વો અલ્લાહ તઆલા

સે દૂર હે, લિહાઝા અસલ તો યે હે કે આદમી અલ્લાહ તઆલા કી રઝા વાલે આઅમાલ ઈખ્તિયાર કર લે.

અલ્લાહ કે રાસ્તે મે લડને વાલા કૌન હુઆ ?

وَعَنْ أَبِي مُوسَى عبدالله بن قَيْس الْأَشْعَرى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ- قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يُقَاتِلُ شَجَاعَةً وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً وَيُقَاتِلُ رِيَاءً, أَيُّ ذَٰلِكَ فِي سَبِيلِ اللهِ؟ فَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللهِ هِيَ الْعُلْيَا, فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللهِ" مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ۔

હઝરત અબૂ મુસા અશ્અરી(રદી.)ફરમાતે હે કે નબીએ કરીમ (સલ.)સે પુછા ગયા કે એક આદમી અપની બહાદુરી ઓર શુજાઅત દિખલાને કે લિએ જંગ મે લડતા હે ઓર મુકાબલા કરતા હે, ઓર એક આદમી અપને કબીલે ઓર કૌમ કી હિમાયત ઓર તરફદારી મે લડતા હે,ઓર એક આદમી રિયા ઓર દિખલાવે કે લિએ લડતા હે,(શુજાઅત દિખલાને મે શોહરત કે લિએ થા ઓર યહાં દિખલાવે કે લિએ શોહરત અલગ ચીઝ હે ઓર રિયાકારી અલગ ચીઝ હે), તો ઉનમે સે કૌનસા આદમી અલ્લાહ કે રાસ્તે મે અલ્લાહ કે વાસ્તે લડને વાલા હુઆ? તો હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા જો આદમી ઈસ લિએ લડતા હો કે અલ્લાહ તઆલા કા કલિમા સર-બુલંદ હો, વો હે અલ્લાહ કે રાસ્તે મે લડને વાલા, ઉસ નીય્યત સે લડને વાલા અલ્લાહ કે રાસ્તે મે હે, બાકી દૂસરી નીય્યતોં સે લડને વાલોં કોઈ ભી અલ્લાહ કે રાસ્તે મે નહી.

કાતિલો મકતૂલ દોનો જહન્નમ મે :

وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ نفيع بن حارث الثقفى رضى الله عنه ان النبى ﷺ قال: إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ قَالَ إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ۔

હઝરત અબૂ બકરહ નુફેઅ બિન હારિષ સકફી(રદી.)સે મંકૂલ હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા જબ દો મુસલમાન અપની તલવાર લેકર એક દૂસરે કો મારને કે લિએ આગે બઢતે હૈં તો મારને વાલા ઓર જિસકો મારા જા રહા હે દોનો જહન્નમ મે જાએન્ગે, હઝરત અબૂ બકરા(રદી.) ફરમાતે હૈં મૈંને અરજ કિયા:એ અલ્લાહ કે રસૂલ! મારને વાલા(કાતિલ)કા જહન્નમ મે જાના તો

સમજમે આતા હે લેકીન જો મારા ગયા(મકતૂલ)વો કયું જહન્નમ મે જાએગા? તો નબીએ કરીમ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા વો ભી તો અપને સાથી કો મારને કે લિએ પુરે તૌર પર તુલા હુઆ થા, વો તો વાર ચુક ગયા વરના ઉસ્ને ભી અપની તરફ સે સાથી કો મારને મે કોઈ કમી નહી કી થી માલૂમ હુવા કે એક આદમી કિસી બુરે કામ કે લિએ અસ્બાબ ઈખ્તિયાર કરતા હે ઉસ્કા કામ કા પુરા અઝમો ઈરાદા હે ઔર અઝમ કે સાથ સાથ ઉસ્કો અમલી જામા પેહનાને કે લિએ આગે બઢતા હે, લેકીન નાકામ હોતા હે તો ઉસ સૂરત મે ઉસ્કા ગુનાહ તો ઉસ્કો હોગા હી, યહાં પર ભી એસા હી હુવા કે મરને વાલા ઈસી લિએ આગે બઢા થા કે મે ઉસ્કો ખતમ કરૂં યે નીય્યત ઔર રહી કે મારને વાલા કામ્યાબ હો ગયા, ઔર યે નાકામ રહા, વરના દિલ કે ઈરાદે ઔર નીય્યત કે એઅતેબાર સે દેખા જાએ તો દૌનો મે કોઈ ફરક નહી હે, ઈસી લિએ નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયા વો ભી જહન્નમ મે ઔર યે ભી જહન્નમ મે જાએગા.

અલ્લાહ તઆલા હમારી હિફાઝત ફરમાએ. આમીન.

ઈખ્લાસો ઈસ્તિહ્ઝારે નીય્યત

મજિલસ-(3)

ઈખ્લાસે નીય્યત ઔર ઈસ્તિહઝાર (3)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ أَنْ لَّا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا. أَمَّا بَعْدُ!

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ: صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تَزِيْدُ عَلٰى صَلَاتِهٖ فِي بَيْتِهٖ وَصَلَاتِهٖ فِي سُوْقِهٖ بِضْعًا وَعِشْرِيْنَ دَرَجَةً۔

નમાઝ બા-જમાઅત કી ફઝીલત :

હઝરત અબૂ હુરૈરહ(રદી.) ફરમાતે હૈં કે નબીએ કરીમ (સલ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : આદમી કા જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢના, ઈસકા અપને બાઝાર, દુકાન મે ઔર મકાન મેં નમાઝ પઢને કે મુકાબલે મે બીસ સે ઉપર દરજાત કા ષવાબ રખતા હૈ, લફ્ઝ “બીઝઉન”અરબી ઝુબાન મે(૩)સે લેકર(૯)તક કે લિએ બોલા જાતા હૈ, દૂસરી રિવાયતોં મે મુખ્તલિફ તા'દાદ માલૂમ હોતી હૈ, એક રિવાયત મેં(૨૫)ગુના લિખ્ખા હૈ, ઔર દૂસરી રિવાયત મેં(૨૭)ગુના ષવાબ લિખ્ખા હૈ, એક આદમી જો ઘર પર નમાઝ પઢે ઉસ્મે જો ષવાબ મિલેગા ઉસ્કે મુકાબલે મે મસ્જિદ મે જાકર નમાઝ પઢેગા ઉસ્મે ઉસ્કો(૨૭)ગુના ષવાબ ઝિયાદા મિલતા હૈ.

ફરિશ્તોં કી આમીન કા કયા હોગા ?

એક બુઝુર્ગ ઈમામ મુહમ્મદ બિન હસન સયબાની(રહ.)જો ઈમામ અબૂ હનીફા(રહ.)કે શાગિરદ હૈ ઉન્કે શાગિરદ મુહમ્મદ બિન સલમા (રહ.)નામી હૈ, ઉન્કે મુતઅલ્લિક લિખ્ખા હૈ કે જમાઅત કા બહુત હી ઝિયાદા એહતેમામ કરતે થે, એક મરતબા કિસી વજહ સે જમાઅત છૂટ ગઈ તો ઉન્હો ને ઉસ નમાઝ કો(૨૭)મરતબા પઢા, દેખીએ ! ઉનકી નિગાહોં મે જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢને કી કિતની કદરો કીમત થી જિનકા અલ્લાહ કે સાથ જૈસા તઅલ્લુક હોતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા કા મુઆમલા ભી ઉનકે સાથ ઉસી મુનાસિબત સે હોતા હૈ, ખ્વાબ મે દેખા કે એક કેહને વાલા કેહ રહા હૈ''યા ઈબ્ને સલમા કયદ

બિતઅમીનીલ મલાઈકત" એ ઈબ્ને સલમા ફરિશ્તો કી આમીન કા કયા હોગા?

જિસ કી આમીન ફરિશ્તો કી આમીન કે સાથ મિલ ગઈ :

ઉસમે દર અસલ નબીએ કરીમ(સલ.) કે એક ઈરશાદ કી તરફ ઈશારા હે, હદીષે પાક મે આતા હે કે જબ આદમી જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢતા હે ઓર ઈમામ સૂરએ ફાતિહા પુરી કરતા હે તો હુઝૂર (સલ.)ફરમાતે હેં :

(إِذَا قَالَ الْإِمَامُ : (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ) فَقُولُوا : آمِينَ ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَقُولُ : آمِينَ ، وَإِنَّ الْإِمَامَ يَقُولُ : آمِينَ ، فَمَنْ وَافَقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)۔

કે જબ ઈમામ (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ)કહે તો તુમ ભી આમીન કહો ઈસ લિએ કે ઈમામ ભી આમીન કેહતા હે, ઓર જિસ કી આમીન ફરિશ્તોં કી આમીન કે મુવાફિક પડ ગઈ ઉસ્કે અગલે સારે ગુનાહ મુઆફ કર દિએ જાતે હે, યા'ની જિસ વકત ઈમામ(وَلَا الضَّالِّينَ)કહેગા ઉસ વકત ફરિશ્તે ભી આમીન કહેન્ગે ઓર આપ ભી આમીન કહેન્ગે તો આપકી આમીન ભી ફરિશ્તોં કી આમીન કે મુઆફિક પડ જાએગી, ઓર યે ફઝીલત હાસિલ હો જાએગી.

બહર-હાલ ઉન્કો ખ્વાબ મે ઉસ હદીષ કી તરફ ઈશારા કિયા ગયા કે(૨૭)મરતબા નમાઝ તો પઢ લી લેકીન યે ફઝીલત કહાં સે હાસિલ કરોગે? ઈસ લિએ જમાઅત અપની જગા પર જો એહમીય્યત રખતી હે વો તો હે હી ઈસ્સે ઈન્કાર નહી કિયા જા સકતા,ખેર!જમાઅત કે સાથ નમાઝ કા ષવાબ અપને ઘર યા દુકાન મે પઢને કે મુકાબલા મે બીસ(૨૦) સે ઝિયાદા ગુના કા ષવાબ હે.

ઘર સે વુઝૂ કરકે મસ્જિદ જાને કી ફઝીલત :

ઓર ઉસકી વજહ બતલાતે હેં કે તુમ મે સે કોઈ આદમી વુઝૂ કરતા હે : (ફઅહ્સનલ્-વુઝૂ)ઓર અચ્છી તરહ સે વુઝૂ કરતા હે યા'ની વુઝૂ કે ફરાઈઝ સુન્નતે, આદાબ વગેરા કી પુરી રિઆયત કરતે હુએ વુઝૂ કરતા હે, ઉસ કે બા'દ મસ્જિદ મે આતા હે, ઓર ઉસ્કી નીય્યત સિવાએ નમાઝ કે ઓર કુચ્છ નહી હે.

બસ ! યહાં તો ઉસ રિવાયત કે ઝરીઆ યહી બતલાના હે કે ખાલિસ નમાઝ કી અદાઈગી કે લિએ મસ્જિદ મે આયા, એસા નહી થા કે આજ તો ફુલા સાહબ સે મિલના હે ઓર વો મસ્જિદ હી મે મિલેન્ગે, ઈસી લિએ ચલો આજ હમ ભી

જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢ લેં તાકે ઉન્સે મુલાકાત હો જાએ યા મષ્લન ફુલાં કે યહાં જમાઅત કે બા'દ નિકાહ રખ્ખા ગયા હે, તો ચલે મસ્જિદ મે જાકર નમાઝ પઢ લે, ઉસ્કે યહાં નિકાહ ન હોતા તો ન આતા.

ઈખ્લાસે અમલ પર યે મુકામ અતા કિયા ગયા :

(લા–યુરીદુ ઈલ્લા સલાતન) નમાઝ હી કે ઈરાદે સે મસ્જિદ મે આયા ઓર મસ્જિદ તાકીદ ફરમાતે હે(لا ينهزه الا صلاة)કે જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢના હી ઉન્કો આમદહ કર રહા હે, કે ઘર સે નિકલે ઓર મસ્જિદ મે જાએ, નમાઝ કે અલાવા ઓર કોઈ મકસદ નહી, તો હુઝૂર (સલ.)ફરમાતે હે વો જબ ભી એક કદમ ઉઠાતા હે ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે એક દરજા બુલંદ કિયા જાતા હે, ઓર ઉસકા એક ગુનાહ મુઆફ કિયા જાતા હે યહાં તક કે મસ્જિદ મે દાખિલ હો જાએ યા'ની ઘર સે મસ્જિદ તક આને મે જિતને કદમ હે હર હર કદમ પર એક દરજા બુલંદ હોતા હે, ઓર એક ગુનાહ મુઆફ હોતા હે, ઓર જબ વો મસ્જિદ મે આ ગયા ઓર અભી જમાઅત ખડી હોને મે દેર હે લેકીન ચુંકે ઉસી નમાઝ કે ઈન્તેજાર મે બેઠા હે ઓર યહી નમાઝ ઉસ્કો મસ્જિદ મે રોકે હુએ હે તો વો ઈન્તેજાર નમાઝ હી મે શુમાર હોગા, યા'ની ઉસ્ને બા–કાઈદા નમાઝ કી નીય્યત નહી બાંધી હે, ફિર ભી ઉસ્કો નમાઝ કા ષવાબ મિલેગા, ઓર ફરિશ્તે ઉસ્કે લિએ મગ્ફિરત ઓર રહમત કી દુઆ કરતે હેં, જબતક કે વો ઈસ તરહ બેઠા રહે જિસ તરહ ઉસને નમાઝ પઢી હે યા'ની નમાઝ કે બા'દ જબતક વહાં બેઠા રહેગા, ફરિશ્તે ઉસ્કે લિએ દુઆ કરતે રહેન્ગે, વો ફરિશ્તે કયા દુઆ કરતે હેં?(અલ્લાહુમ્મ અરહમ્હુ અલ્લાહુમ્મગ્ફિરલહુ) એ અલ્લાહ ઉસ પર રહમત ભેજ એ અલ્લાહ ઉસકે ગુનાહોં કો મુઆફ ફરમા,(અલ્લાહુમ્મ તુબ અલયહિ) એ અલ્લાહ તુ ઉસ્કી તોબા કો કુબૂલ ફરમા, ઉસકી તરફ તવજ્જુહ ફરમા, ફરિશ્તોં કી દુઆ કા યે સિલસિલા ઉસ વકત તક જારી રેહતા હે જબતક કે વો કિસી કો તકલીફ ન પહુંચાએ, ઓર જબતક કે ઉસ કા વુઝૂ તૂટ ન જાએ.

બહર–હાલ ઉસ આદમી કા ખાસ વુઝૂ કરકે ઓર નમાઝ કા એહતેમા કરકે અપને ઘર સે જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢને કે લિએ નિકલના ઉસકે ઉસ ઈરાદા સે ઓર નીય્યત પર ઓર ઉસકે ઈખ્લાસે અમલ પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉસ કો યે મુકામ અતા કિયા ગયા.

નેકીયાં ઔર બુરાઈયાં લિખને કા ઈલાહી નિઝામ :

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: "إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ, فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً, وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ. وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً, وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً۔

હઝરત અબ્દુલ્લા બિન અબ્બાસ(રદી.)સે મંકૂલ હે કે નબીએ કરીમ (સલ.)અલ્લાહ તઆલા સે નકલ ફરમાતે હે યા'ની હદીષે કુદસી હે ઉસમે ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને નેકીયાં ઔર બુરાઈયાં લિખને કા એક નિઝામ બનાયા હે, એક તરીકએ કાર ઔર પાલિસી તેકી હે યા'ની નેકીયાં ઔર બુરાઈયાં કેસે લિખ્ખી જાએગી, ફિર નબીએ કરીમ (સલ.)ને વો તે સુદા પાલિસી ઔર તરીકએ કાર બતલાયા, નેકીયોં કે સિલસિલોં મે યે હે કે કિસીને નેક કામ કરને કા ઈરાદા કિયા, ઔર સોચા લેકીન કિસી વજહ સે નહી કિયા, તબ ભી અલ્લાહ તઆલા અપને યહાં ઉસકે લિએ પુરી એક નેકી લિખ્ખેન્ગે.

યહાં"ઈન્દહુ" કા લફઝ હે યાઅની અપને યહાં ઉસ્કે લિએ નેકી લિખ્ખેન્ગે, શારિહીન ને લિખ્ખા હે કે લફઝ"ઈન્દહુ" ઔર "કામિલહ" તાકીદ કે લિએ આયા હે, યાઅની પુરી નેકી લિખ્ખી જાએગી તાકે કોઈ યે ન સમજે કે સિર્ફ ઈરાદા થા, ઈસ લિએ શાયદ સવાબ મે કમી હો ગઈ લેકીન એસા નહી હે, બલ્કે પુરી નેકી લિખ્ખી જાએગી ઔર ઉસકી વજહ યે હે કે નેક કામ કા ઈરાદા કરના ભી નેકી હે, ઉસ પર નેકી લિખ્ખી હી જાએગી.

ઔર અગર કિસીને નેક કામ કા ઈરાદા કિયા ઔર ફિર ઉસ કો કર ભી લિયા, તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિએ દસ નેકીયોં સે લેકર સાત સો નેકીયોં તક સે ભી કઈ ગુના ઝિયાદા નેકીયાં લિખ્તે હેં, મતલબ યે હે કે જબ કોઈ નેકી કા કામ કિયા તો ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે કમ સે કમ દસ ગુના ષવાબ તો દિયા હી જાતા હે, ઔર ફિર જિસ કા જૈસા ઈખ્લાસ ઔર ઉસકે દિલ કા અલ્લાહ તઆલા કે સાથ જેસા તઅલ્લુક ઔર ઉસ અમલ કે લિએ ઉસને જૈસી મેહનત વ મુશક્કત બરદાશત કી હે ઉન સબ કે પેશે નઝર ઉસકી નેકીયોં

મે દસ સે ઝિયાદા ઈજાફા હોતા હે, હો સકતા હે કે સાત સો ઔર ઉસ સે ભી ઝિયાદા નેકી મિલે.

ઈરાદા કિયા લૈકીન ગુનાહ નહી કિયા તો ?

ઔર અગર કિસીને કોઈ ગુનાહ કે કામ કા ઈરાદા કિયા લેકીન ઉસ ગુનાહ કો નહી કિયા, એક તો યે હે કે વો કરના ચાહ રહા થા, લેકીન અસ્બાબ કે મુયસ્સર ન હોને કે વજહ સે નહી કિયા, ઔર એક શકલ યે હે કે વો ગુનાહ કા કામ અલ્લાહ કે ડર કી વજહ સે નહી કિયા, ઉસ્કો ખિયાલ આ ગયા કે યે તો ગુનાહ કા કામ હે, મુજે નહી કરના ચાહિએ, ઈરાદા તો હુવા થા, તય્યારી ભી કરલી થી, લેકીન જહાં યે ખિયાલ આયા કે અલ્લાહ તઆલા કી ના ફરમાની હે તો ઉસ સે બા'ઝ રહા તો અલ્લાહ તઆલા પુરી એક નેકી લિખ્ખેન્ગે, અલ્લાહ તઆલા કા કિતના કરમ હે.

ઔર અગર બુરાઈ કે કામ કા ઈરાદા કિયા ઔર વો કર ભી લિયા તો અલ્લાહ તઆલા એક હી બુરાઈ લિખ્ખેન્ગે, દેખીએ ! નેકી કે સિલસિલે મે કાઈદા યે હે કે કમ સે કમ દસ ગુનાષવાબ મિલતા હે ઔર ઉસ્સે ઝિયાદા કી કોઈ હદ નહી, જેસા મોકા,હાલાત, ઔર ઈખ્લાસ હોગા ઉસકે મુતાબિક બઢ જાએગા, જબ કે ગુનાહ કે અંદર સિર્ફ એક હી ગુનાહ લિખ્ખા જાતા હે, યહાં તો બતલાના યહી હે કે ઉસકે નેકી કે ઈરાદે પર ભી અલ્લાહ તઆલાને નેકી લિખ્ખી હે, માલૂમ હુવા કે નેકી કા ઈરાદા ભી કોઈ મામૂલી ચીઝ નહી હે.

અબ યહાં એક કિસ્સા બયાન ફરમાતે હે કે તીન હઝરાત કા અમલ ખાલિસ અલ્લાહ કે લિએ થા, કોઈ દુસરી નીય્યત નહી કી તો ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉનકી દુઆ કબૂલ હુઈ.

તીન શખ્સો કા ગાર મે ફંસના ઔર કરામાતી અંદાઝ સે બચ નિકલના:

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર બિન ખત્તાબ(રદી.)સે મંકૂલ હે કે મૈને નબીએ કરીમ(સલ.)સે ફરમાતે હુએ સુના કે અગલી ઉમ્મતોં કે તીન આદમી સફર કે લિએ ચલે, યહાં તક કે શબ–બાસી કે લિએ એક ગાર કે અંદર પનાહ લી, બા'ઝ રિવાયતોં મે આતા હે કે બારિશ આઈ તો પનાહ હાસિલ કરને કે લિએ ગાર મે દાખિલ હુએ, દોનો સૂરતેં હો સકતી હે, બારિશ ભી આઈ, ઔર રાત ભી કરીબ હોગી, તો રાત ભી વહીં ગુઝારના તે કર લિયા, ચુંનાચે ઉસ ગાર

મે ગએ તો પહાડ કે ઉપર સે કોઈ પથ્થર લુડક કર આયા ઔર ઉસ ને ગાર કા જો દહાના ઔર દરવાજા થા ઉસ્કો પુરા બંદ કર લિયા, મુકમ્મલ ફિટ હો ગયા, ઝર્રા બરાબર ભી જગહ નહી છોડી, અબ ઉન્હો ને સોચા કે બાહર આવાઝ ભી નહી જા સકતી ઔર યહાં કૌન બચાને કે લિએ આએગા, અબ ક્યા તદબીર ઈખ્તિયાર કી જાએ તો ઉન્હો ને આપસ મે કહા ઉસ ચતાન કી વજહ સે આને વાલી મુસીબત સે કોઈ બચા નહી સકતા, સિવાએ ઉસ્કે કે હમ અલ્લાહ તઆલા સે અપને નેક આ'માલ કે વસીલે સે દુઆ કરે.

અલ્લાહ કે નેક બંદો કા યા નબીએ કરીમ(સલ.)જો વસીલા પેશ કિયા જાતા હે ઉસ મે દર અસલ આ'માલે સાલિહા હી કા વસીલા હોતા હે, ઉન્કી શખ્સીયતોં કા નહી હોતા, અલ્લાહ તઆલા કે નેક બંદો કે સાથ તઅલ્લૂક રખના ભી નેકી હે, યા'ની એ અલ્લાહ હમે તેરે ઉન નેક બંદો કે સાથ જો તઅલ્લૂક હે તો તેરી ઉસ રહમત કે વસીલે સે મે યે સવાલ કરતા હૂં, નબીએ કરીમ(સલ.)કા જો વસીલા ઈખ્તિયાર કિયા જાતા હે તો ઉસ મે ભી યે હે કે નબી આખિરૂઝઝમા ઔર અલ્લાહ કે મહબૂબ કે સાથ જો મુહબ્બત ઔર તઅલ્લુક હે વો ભી એક નેકી કા કામ હે તો ગોયા એક નેક અમલ કા વસીલા ઈખ્તિયાર કિયા ગયા કે એ અલ્લાહ તેરી ઉસ રહમત કે વાસ્તા સે મૈં યે સવાલ કરતા હૂં.

(૧) બુઢે માં-બાપ કા સઆદતમંદ બેટા :

ખેર ! ઉન તીનો ને કહા કે અપને અપને નેક અમલ યાદ કરો, ઔર અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કરો.

ચુંનાચે એક આદમીને દુઆ શુરૂ કી : એ અલ્લાહ ! મેરે માં-બાપ બહત ઝિયાદા બુઢે થે, ઔર મે સુબહ યા શામ કો ઉનસે પેહલે દુધ નહી પીતા થા, ઔર ન અપને ઘર વાલોં કો પિલાતા થા, ઔર ન અપને મવેશિયોં કો પિલાતા થા, એક રોઝ બકરીયાં ચરાને કે વાસ્તે ગયા તો બકરીયોં કે લિએ ચારે કી તલાશ મે દૂર પહુંચ ગયા, ઔર શામ કો જબ લૌટા તો દોનો સો ચુકે થે, મૈને ઉન્કે લિએ દૂધ દોહા, ઔર જબ લેકર હાજિર હુવા તો વો સોએ હુએ થે, મૈને ઉન્કો ઉઠાના ઔર ઉન્કી નિંદ ખરાબ કરના મુનાસિબ નહી સમજા, એક તરફ તો યે સૂરતે હાલ થી, ઔર દૂસરી તરફ મૈને યે ભી ના-પસંદ કિયા કે મે યા મેરે ઘર વાલે ઉન્સે પેહલે દુધ પીલે, યે ભી મુજે ગવારા નહી હુઆ, ઈસ લિએ મૈ ઉસી

હાલત મે ઉન્કે પાસ દુધ કા પિયાલા હાથ મે લેકર ઈન્તેજાર કરતે હુએ ખડા રહા કે વો જાગેન્ગે તો મૈ ઉન્કો પિલાઉન્ગા, ઓર મેરે બચ્ચે મેરે પાંવ કે પાસ ભૂખ કી વજહ સે બિલ- બિલા રહે થે, લેકીન મૈને ઉન્કો ભી નહી પીલાયા, કે જબ તક માં-બાપ નહી પીએન્ગે, વહાં તક ઉન્કો ભી નહી દુંગા, પુરી રાત ગુઝર ગઈ યહાં તક કે સુબહ તુલુઅ હુઈ, તો વો બેદાર હુએ, ઓર ઉન્હોને દુધ પીયા, એ અલ્લાહ અગર મૈને યે અમલ તેરી ખૂશ્નૂદી હાસિલ કરને કે લિએ કિયા થા, ઓર તુ જાન્તા હે તો હમારે ઉપર ઉસ ચટાન કો ખોલ દે, ચુંનાચે ઉસ દુઆ કી વજહ સે વો ચટાન કૂછ ખિસક ગઈ, લેકીન ઈતની નહી કે ઉસમે સે યે હઝરાત બાહર નિકલ સકે, ફિર ભી બાહર કી કુચ્છ હવા ઓર રોશની આને લગી.

યહાં તો યહીં બતલાના હે કે ઈખ્લાસ કે સાથ અલ્લાહ કે વાસ્તે જો અમલ કિયા થા, તો કોઈ બહોત બડા અમલ નહી થા, લેકીન અલ્લાહ કે લિએ કિયા ગયા થા, તો ઉસ્કી બરકત સે અલ્લાહ તઆલાને દુઆ કબૂલ કી, ઓર ઉન્કી જાન બચાઈ.

(૨) પરહેઝગાર આશિક :

દુસરેને દુઆ શરૂ કી એ અલ્લાહ ! મેરી એક ચાચાજાદ બહન થી ઓર મુજે સબસે ઝિયાદા મહબૂબ થી, ઓર એક રિવાયત મે હે કે ઉસ ચાચાજાદ બહન સે બહોત જમકર મુહબ્બત કરતા થા, જૈસા કે મર્દ ઓરતોં સે કરતે હે, મૈને ઉસસે મુતાલબા કિયા કે તુ મુજે ખ્વાહિશ પુરી કરને દે, તો ઉસને ઈન્કાર કિયા, યહાં તક કે એક સાલ કહત આયા, જિસ મે વો મોહતાજ ઓર જરૂરતમંદ હુઈ, તો વો મેરે પાસ આઈ, ઓર મુજસે જરૂરત તલબ કી કે મુજે પૈસોં કી જરૂરત હે, મૈને ઉસકો એક સો બીસ દીનાર ઉસ શર્ત પર દીએ કે તુ અપની જાત મેરે હવાલે કરદે, મતલબ યે હે કે મુજે અપની ખ્વાહિશ પુરી કરને કા મોકા દે, ઉસને મંજૂર કર લિયા, યહાં તક કે જબ મે ઉસ પર પુરે તોર કાબૂ યાફતા હુઆ, ઓર મે અપની ખ્વાહિશ પુરી કરને કે લિએ ઉસ્કે સામને બેઠા, તો ઉસને કહા અલ્લાહ સે ડર, ઓર ઉસ મુહર કો ઉસકે હક કે બગેર મત તોડ, યા'ની બગેર નિકાહ કે યે હરકત મત કર, ઉસ્કા યે જુમલા સુન કર, મૈ અપની હરકત સે, બા'ઝ આ ગયા, હાલાંકે વો મુજે બહોત ઝિયાદા મહબૂબ થી, ઓર જો દીનાર

દિએ થે વો ભી છોડ દીએ ઓર માફ કર દિએ, એ અલ્લાહ અગર યે કામ મૈને તેરી ખૂશ્નૂદી હાસિલ કરને કે લિએ કિયા થા, તો હમ ઈસ વકત જિસ મુસિબત મે ગિરફતાર હે ઉસ્કો તુ હમ્સે દૂર કરદે, ચુંનાન્ચે ચટાન કુચ્છ ઓર ખિસકી લેકીન અભી ભી ઈતની નહી હટી થી કે જિસ મે સે હમ નિકલ સકેં.

અગર સિદ્દીકીન કા મકામ ચાહિએ તો ?

ઈસ મોકા પર શુર્રાહે બુખારીને લિખ્ખા હે કે આદમી કી ખ્વાહિશાત મે સબ સે ઝિયાદહ ગાલિબ ખ્વાહિશ અપની શરમગાહ કી ખ્વાહિશ હોતી હે કે ઉસકો પુરા કરને કે વાસ્તે આદમી બડે સે બડે જોખમ ઉઠાને કે લિએ ભી તૈયાર હો જાતા હે, જો આદમી અલ્લાહ કે ખાતિર અપની ઈસ ખ્વાહિશ કો કાબૂ મે રખ્ખેગા, અલ્લાહ તઆલા ઈસ કો સિદ્દીકીન મે લિખ્ખતે હૈં.

(૩) અમાનતદાર શેઠ :

તીસરેને કહા : એ અલ્લાહ ! મૈને કુચ્છ કામ કે લિએ મઝદૂર તે કિએ થે ઓર જબ કામ હો ચુકા તો મૈને સબ કી મઝદૂરી ચુકાદી, સિવાય એક આદમી કે, કે વો અપની મઝદૂરી લિએ બગૈર ચલા ગયા, મઝદૂરી કે તૌર પર કુચ્છ ચાવલ તે કિએ થે, વો તો બગૈર લિએ ચલા ગયા થા, તો મૈને ઉસકે મઝદૂરી કે ચાવલ કો બોયા, ઓર ઉસ કી પૈદાવાર હુઈ, ઉસ કો ફિર બોયા, ઉસ સે જો આમદની હુઈ ઉસ સે ગાય ઓર બકરયાં ખરીદી, મતલબ યે હે કે જાનવર ખરીદે, ઓર ઉનકો ચરાને કે લિએ ગુલામ ચરવાહા ભી ખરીદા, યહાં તક કે ઉસ સે બહોત સારા અમવાલ હાસિલ હુએ, જિસ કો આજ અંગ્રેજી ઝુબાન મે (INVEST)કિયા,એક મુદત કે બા'દ વો મેરે પાસ આયા, ઓર કહા એ અલ્લાહ કે બંદે ! મેરી ઉઝરત ઓર મઝદૂરી લા, મૈને ઉસ્સે કહા યે ઊંટ, ગાયેં,બકરીયાં, ઓર ગુલામ સબ તેરી મઝદૂરી હે, યે સબ લે જા, ઉસને કહા મેરા મજાક મત ઉડાવો, મેરી મજબૂરી તો થોડે સે ચાવલ થે, ઓર તુમ યે સબ બતલા રહે હો? મૈને કહા : મે મજાક નહી કરતા, બલકે તેરી મઝદૂરી કે જો ચાવલ થે ઉન્કો બોયા, ઉસ સે જો પૈદાવાર હુઈ ઉસકો ઈસી તરહ બઢાતા રહા, બઢતે બઢતે યે કેફીય્યત હુઈ હે, જબ ઉસને મેરી યે બાત સુની તો વો સબ લે ગયા, એક ચીઝ ભી નહી છોડી, એ અલ્લાહ ! અગર યે કામ મૈને તેરી ખૂશ્નૂદી હાસિલ કરને કે લિએ કિયા થા, ઓર તુજે રાઝી રખને કે ખાતિર હી કિયા થા, તો હમ જિસ

મુસિબત મે ગિરફતાર હે ઉસ કો દૂર કરદે, ચુંનાન્ચે ઉસ ચટાન કા બાકી હિસ્સા ભી ખુલ ગયા, ઓર વો તીનો હઝરાત બાહર નિકલે, ઓર ઉન્કી જાન બચ ગઈ.

દુઆ કબૂલ કરવાને કા એક અમલ :

બહર–હાલ યહાં તો યે બતલાના મકસૂદ હે કે જો અમલ ખાલિસ અલ્લાહ તઆલા કે લિએ કિયા જાતા હે, ચાહે વો કેસાહી મામૂલી સા કયું નહો, અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ઉસ અમલ કી બડી કદરો કિમત હોતી હે ઓર ઉસ કી બરકત સે અલ્લાહ તઆલા દુઆએં ભી કબૂલ કરતે હેં, ચુંનાન્ચે દુઆ કે આદાબ મે એક ચીઝ યે ભી લિખ્ખી ગઈ હે કે આદમી દુઆ કરતે હુએ અપને આ'માલ મે સે કોઈ એસા અમલ જો ખાલિસ અલ્લાહ કે લિએ કિયા હો, ઉસ કા ભી વાસ્તા ઓર વસીલા દે સકતા હે, ઉસ કે સદકા–વ–તુફેલ મે અલ્લાહ તઆલા દુઆ કબૂલ કરતે હે, અગર કોઈ એસા અમલ ન હો તો દુઆ સે પેહલે કોઈ એસા અમલ કરલે ઓર ફિર દુઆ કરે તબ ભી દુઆ કબૂલ હોતી હે.

દુઆ

سُبْحَانَکَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِکَ وَتَبَارَکَ اسْمُکَ وَتَعَالٰی جَدُّکَ وَلاَ إِلٰهَ غَيْرُکَ۔ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ، الَّذِيْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُوْلَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَّهٗ كُفُوًا أَحَداً۔ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ الْحَنَّانُ الْمَنَّانُ بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ذُوالْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ، اَللّٰهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ كُلُّهٗ وَلَکَ الشُّكْرُ كُلُّهٗ وَلَکَ الْمُلْکُ كُلُّهٗ وَاِلَيْکَ يَرْجِعُ الْاَمْرُ كُلُّهٗ، اَللّٰهُمَّ لَا اُحْصِيْ ثَنَاءً عَلَيْکَ أَنْتَ كَمَا اَثْنَيْتَ عَلٰى نَفْسِکَ۔ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ وَعلى آلِ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تُنْجِيْنَا بِهَا مِنْ جَمِيْعِ الْأَهْوَالِ وَالْاٰفَاتِ وَتَقْضِيْ لَنَا بِهَا جَمِيْعَ الْحَاجَاتِ وَتُطَهِّرُنَا بِهَا مِنْ جَمِيْعِ السَّيِّئَاتِ وَتَرْفَعُنَا بِهَا عِنْدَکَ أَعْلَى الدَّرَجَاتِ وَتُبَلِّغُنَا بِهَا أَقْصَى الْغَايَاتِ مِنْ جَمِيْعِ الْخَيْرَاتِ فِي الْحَيَاةِ وَبَعْدَ الْمَمَاتِ إِنَّکَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ۔

એ અલ્લાહ ! તુ હમારે ગુનાહોં કો મુઆફ ફરમા, હમારી ખતાઓં કો દરગુઝર ફરમા, નફસ ઓર શૈતાન કી સરારતોં સે હમારી પુરેપુરી હિફાઝત ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમારી તમામ ઈબાદતોં મે ઓર તમામ આ'માલે ખૈર મે હમકો ઈખ્લાસ અતા ફરમા, નીય્યતોં કી દુરૂસ્તગી અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! ઉન ગફલતોં કે નતીજે મે ઉન ચીઝોં મે હમ બે–પરવા હે, આફીય્યત કે સાથ

ઉન ગફલતોં કો દૂર ફરમા, ઉસ કા એહસાસ અતા ફરમા કર ઉસ કે લિએ કોશિશ કી તૌફિક અતા ફરમા, ઔર હમારે લિએ ઉસ કો આસાન ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમ તો કમઝોર હે, મુજાહદે કી તાકાત હમ મે નહી, એ અલ્લાહ ! હમ તો મુજાહદોં કો બરદાસ્ત ભી નહી કર સકતે, એ અલ્લાહ ! તુ તો કરીમોં કા કરીમ હે, તેરે ખજાને ભરે હુએ હે, એ અલ્લાહ ! બગૈર મુજાહદે કે ભી તુ અતા ફરમા સકતા હે, એ અલ્લાહ ! હમે યે નેઅમત મહઝ અપને ફઝલો કરમ સે અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! મુજાહદોં વાલોં કો ભી જબ તુ દેતા હે તો અપને ફઝલ સે હી અતા ફમાતા હે, વરના કોઈ ભી અપને મુજાહદે સે કિસી ભી ચીઝ કા હકદાર નહી બનતા, એ અલ્લાહ ! હમ તો બિલા-ઈસ્તેહકાક મહઝ તેરે ફઝલો કરમ કે સદકે ઉસ ચીઝ કા તુજસે સવાલ કરતે હેં, હમે અપને તમામ આ'માલ મે ખુલુસ ઔર લિલ્લાહિય્યત અતા ફરમા, નીય્યતોં કી દુરૂસ્તગી અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમે હુબ્બે-માલ ઔર હુબ્બે-જાહ સે હુબ્બે-દુનીયા સે નજાત અતા ફરમા, ઔર હર અમલ તેરી જાતે આલી કે વાસ્તે ખાલિસ તૌર પર અન્જામ દેને કી તૌફીક અતા ફરમા,એ અલ્લાહ ! નફસ-વ-શૈતાન કી સરારતોં સે હમારી પુરેપુરી હિફાઝત ફરમા, હર અમલ કો સહી તરીકે સે અંજામ દેને કી તૌફીક અતા ફરમા.

એ અલ્લાહ ! તુ હમારે વાલિદૈન કી હમારે અહલો અયાલ કી હમારે બાઈ-બહેનોં કી હમારે અઈજ્જા-વ-અકારીબ કી અસાતિજા-વ- મશાઈખ કી દોસ્તો અહબાબ કી મુહસિનીન વ મુતઅલ્લિકીન કી જિન્હો ને હમકો દુઆઓં કે લિએ કહા યા લિખ્ખા યા જો હમ સે દુઆઓં કી તવક્કુઅ ઔર ઉમ્મીદ રખતે હેં, ઔર તમામ મુઅમીનીન ઔર મુઅમીનાત, મુસ્લિમીન ઔર મુસ્લિમાત પુરી ઉમ્મતે મુહમ્મદીય્યહ કી મગ્ફિરત ફરમા, એ અલ્લાહ ! તુ હમારે છોટે વ બડે, ઝાહિર વ પોશીદા અગલે ઔર પીછલે સારે ગુનાહોં કો મુઆફ ફરમા, હમારી સય્યીઆત કો હસનાત સે મુબદ્દલ ફરમા, એ અલ્લાહ ! નબીએ કરીમ(સલ.)તરીકોં કો અપની ઝિંદગી કે હર શોઅબે મે જારી કરને કી હમે તૌફીક અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! મજિલસ મે જિતને ભી મૌજૂદ હે સબ કી પુરેપુરી મગ્ફિરત ફરમા, બીમારોં કો સિહતે કામિલા આજિલા મુસ્તમીરા અતા ફરમા, ઔર ભી જિન લોગોં ને અપને બીમારોં કી સિહત કે લિએ દુઆઓં કી

દરખ્વાસતેં કી હે એ અલ્લાહ ! ઉન તમામ કે બીમારોં કો સિહતે કામિલા આજિલા મુસ્તમીરાં અતા ફરમા,એ અલ્લાહ ! જો મકરૂઝ હે ઉનકે કર્ઝો કી અદાઈગી કી ગૈબ સે શકલેં પૈદા ફરમા, જો પરેશાન હાલ હે ઉનકી પરેશાનીયોં કો દુર ફરમા, જિન કી અવલાદ શાદી કી ઉમર કો પહુંચ ચુકી હે ઉનકો નેક સાલેહ જોડ અતા ફરમા, જિન કે લિએ શાદી કે અસ્બાબ નહી હે, આફિય્યત કે સાથ ઉનકો નિકાહ કે અસબાબ મુહય્યા ફરમા, એ અલ્લાહ ! જો બે અવલાદ હે ઉનકો અવલાદેં સાલેહ અતા ફરમા, જિન કી અવલાદ ના–ફરમાન હે ઉનકો મુતીઅ–વ–ફરમાબરદાર બનાદે, જો લોગ નરીના અવલાદ કે ખ્વાહિશમંદ હે ઉનકો નરીના અવલાદ અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! જો લોગ જેલોં મે બંદ હે, એક મુદત સે મુસલમાનોં કી એક બડી જમાઅત તાદા કે નામ સે ગિરફતાર હે, એ અલ્લાહ ! ઉન તમામ કો આફિય્યત કે સાથ રિહાઈ નસીબ ફરમા.

એ અલ્લાહ ! મહઝ અપને ફઝલ સે સબકે લિએ રિહાઈ મુકદર ફરમા, ખુસુસી ફઝલ ફરમા, ઉસ ઉમ્મત કે હાલ પર રહમ ફરમા,એ અલ્લાહ ! જિન લોગો પર મુકદમાત હે આફિય્યત કે સાથ ઉનકો બરી ફરમા દે, એ અલ્લાહ ! જિન કી જોજો હાજતેં હે મહઝ અપને ફઝલો કરમ સે પુરા ફરમા, ઈસ મજિલસ મે જિતને ભી મોજૂદ હે સબકે દિલોં કે ભેદ સે ઓર દિલોં કે હાલ સે તુ વાકિફ હે ઓર તેરે ખજાને ભરે હુએ હે, એ અલ્લાહ ! સબકી જાઈઝ મુરાદેં મહઝ અપને ફઝલ સે પુરી ફરમા, એ અલ્લાહ ! હુઝુરે અકરમ(સલ.)ને જિતની ખૈર વ ભલાઈ તુજસે માંગી વો સબ હમકો અતા ફરમા, ઓર હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને જિન શુરૂર ઓર બુરાઈયોં સે પનાહ ચાહી એ અલ્લાહ ! ઉનસે હમારી હિફાઝત ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમારી દુઆઓં કો મહઝ અપને ફઝલો કરમ સે કબૂલ ફરમા, આમીન.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ـ وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ
ـ وَصَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى خَيْرِ خَلْقِهٖ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِيْنَ ـ
بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ ـ

યાદદાશ્ત

તૌબા
વ
તકમીલે તૌબા

(મજ્લિસ-૧)

ઈક્તિબાસ

તૌબા હી અસલ હે, દેખીએ ! આદમી જબ રાહે સુલૂક મે કદમ રખતા હે ઔર અલ્લાહ તઆલા કા કુરબ હાસિલ કરને કે લિએ અહલુલ્લાહ કે સાથ અપના તઅલ્લુક કાઈમ કરતા હે તો સબ સે પેહલે વો તૌબા હી કરાતેં હૈં "અવ્વલ અકદામુલ્ મુરીદીન"એહ્લે ઈરાદત કા અવ્વલીન કદમ તૌબા હે, બુઝુર્ગોં કે પાસ જબ આપ બૈત હોને કે લિએ જાતે હૈં તાકે ઉનકી નિગરાની મે માતહતી મે, ઔર સરપરસ્તી મે અલ્લાહ તઆલા તક રસાઈ હાસિલ કરે, ચુંકે વો ઈસ્લાહ કો તેઅ કિએ હુએ હૈં, ઉસ રાહ કે નશેબો ફરાઝ સે વાકિફ હે, એક આદમી જો રાહ ચલ ચુકા હો, ઉસ્કે સાથ ન થે લોગ ચલને કી કોશિશ કરતે હૈં તાકે હમારે લિએ આસાની રહે, લિહાઝા ઉન્કી નિગરા ઔર સરપરસ્તી મે જબ સિલસિલા શુરૂઅ કિયા જાતા હે તો સુલૂક કી સબ સે પેહલી મંઝીલ તૌબા હે, જબ બૈત કરતે હૈં તો ક્યા ક્યા કરાતે હૈં? તૌબા હી કરાતે હૈં, કે અબ તક જો ગુનાહ હુએ હૈં ઉસસે તૌબા કરો ઔર આઈન્દહ કે લિએ પક્કા અહદ કરો, કે અબ મે ઉન ગુનાહોં કા ઈર્તિકાબ નહી કરુંગા, યહીં તકમિલે તૌબા હે, યે અવ્વલીન મંઝીલ હે, તો અસલ તૌબા હે, હમ લોગ અભી તૌબા હી કો મુકમ્મલ કિએ હુએ નહી હોતે હૈં, ઔર માલૂમ નહી કૌનસે બડે બડે મકામાત કો હાસિલ કરને કી હિર્સ રખતે હે,ઈ ખિયાલસ્તો મહાલસ્તો જુનુ વાલા મુઆમલા હે.

(યે મજલિસ તારીખ ૧૫/જમાદીઉલ–ઉલા, સ.હિ.૧૪૧૭, મુતાબિક ૨૯/સિતમ્બર ઈ.સ. ૧૯૯૬ કો બ–મુકામ મસ્જિદે અબરાર સાલિમાર સોસાયટી સૂરત મે હુઈ.)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا، مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ، وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَاَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا۔ اما بعد!

اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ۔ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ۔

وَتُوْبُوْٓا اِلَى اللّٰهِ جَمِيْعًا، وَقَالَ تَعَالٰى: تُوْبُوْٓا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَّصُوْحًا۔

યહાં નવ્વી (રહ.)ને દુસરા બાબ તૌબા કે સિલસિલા મે કાઈમ કિયા, ઉસમે ઈમામ નવ્વી (રહ.)તૌબા કે મુતાઅલ્લિક બયાન ફરમાતે હે કે ઈન્સાન પર ગુનાહ સે તૌબા કરના વાજિબ હે, ગુનાહ યા'ની અલ્લાહ તઆલા કી ના–ફરમાની, અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલાને જિન ચીઝોં કે કરને કા હુકમ દિયા હે ઉનકો બજા ન લાના, ઓર જિન ચીઝો સે મના ફરમા રખ્ખા હે, ઉન્કો કરલેના, યે દોનો ચીઝેં ગુનાહ કે અંદર શુમાર હોતી હે.

પુરે આલમ મે ફસાદ કી વજહ ગુનાહ :

ઉન ગુનાહો કી વજહ સે પુરે આલમ કે અંદર ફસાદ ઓર અબતરી ફેલી હુઈ હે, અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત આદમ (અલ.)સે લેકર નબીએ કરીમ (સલ.)તક અંબીયાએ કિરામ (અલ.)કા જો સિલસિલા જારી ફરમાયા ઉસ્કા મકસદ ભી યહી હે, લોગો કો ઉન ચીઝો સે વાકિફ કિયા જાએ, જિન મે અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅત ઓર ફરમાબરદારી હોતી હે, ઓર ઉન્કો અલ્લાહ કી ઈતાઅત ઓર ફરમાબરદારી કે લિએ આમદહ કિયા જાએ, ઉકસાયા જાએ ઓર ઈન ચીઝો સે ભી વાકિફ કિયા જાએ જિસ મે અલ્લાહ તઆલા કી મઅસીય્યત ઓર ના–ફરમાની હોતી હે, ઓર ઉન્સે ઉન્કો રોકા જાએ, કુર્આને પાક મે ભી અલ્લાહ તઆલ ને અગલી ઉમ્મતોં કે વાકિઆત ઓર ઉન્કી ના–ફરમાની પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે જો સજાએં દી ગઈ ઉન્કા તફસીલ સે ઝિક્ર કિયા હે.

મુઅલ્લિમુલ્ મલાઈકા સે શૈતાને લઈન તક:

ઈબ્લીસ લઈન કા એક વકત વો થા કે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી

કસ્રતે ઈબાદત કે નતીજે મે ઉસ્કો અલ્લાહ કિતના ઝિયાદા કુર્બ ઔર નઝદીકી હાસિલ થી કે ફરિશ્તોં કા ઉસ્તાદ ઔર ઉન્કા સરદાર બનાયા ગયા થા, લેકીન જબ ઉસને અલ્લાહ તઆલા કી ના-ફરમાની કી તો અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ સે મરદૂદ કરકે રાન્દએ દરગાહ બના કર આસ્માન સે ઝમીન કી તરફ ફેંક દિયા ગયા, આખિર ઈબ્લીસ કો કિસ તરહ મરદૂદ બનાને વાલી કોનસી ચીઝ હે? ગુનાહ હી તો હે.

મુખ્તલિફ કૌમો કે મુખ્તલિફ અઝાબ :

કૌમે આદ પર અલ્લાહ તઆલા ને તેઝ ઔર તુંદ હવા ભેજી જિસ કે નતીજે મે વો સબ ખત્મ હો ગએ, જૈસા કે કુઆંને પાક મે હે :

كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ_(સુરએ હાક્કા પા.નં. ૨૯)

જૈસે તેઝ હવા ઔર આંધી આતી હે તો દરખ્ત તને સમીત ઉખડ ઉખડ કર ઝમીન પર ગીર જાતે હે, ઈસી તરહ કૌમે આદ કે લોગ હલાક ઔર બરબાદ હુએ, પટક પટક કર ઉન્કો ખતમ કિયા ગયા, હાલાંકે વો બડે તનોમંદ ઔર કવી તવાના થે, ઉન્કો અપની કુવ્વત ઔર તવાનાઈ પર નાઝ થા, ઔર કુર્આન મે ભી ઉનકી તવાનાઈ કા તઝકીરા કિયા ગયા હે, લેકીન અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકી ના-ફરમાની ઔર મઅસીય્યત કી વજહ સે હવા કા અઝાબ ભેજ કર ઉનકો ખતમ કર દિયા.

કૌમે સમૂદ કે ઉપર અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને એક ચીખ ઔર ચીન્ગાડ ભેજી, ઐસી હેબતનાક અવાઝ જિસ કી વજહ સે ઉનકે કલેજે ફટ ગએ, ઔર વો સબકે સબ હલાકો બરબાદ હુએ, યે ભી ઉનકી ના-ફરમાની ઔર ગુનાહો કી વજહ સે હુવા.

કૌમી નૂહ કી ના-ફરમાની કી વજહ સે અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલાને ઉન પર પાની કા અઝાબ ભેજા એક તરફ આસમાન સે બારિશ કા સિલસિલા ઔર દૂસરી તરફ ઝમીન કો હુકમ દિયા ગયા કે અપના પાની બાહર નિકાલો, યહાં તક કે ઈતના કષીર પાની હુઆ કે રૂએ ઝમીન પર અહલે-ઈમાન કે અલાવહ જિતને ભી થે વો સબ ખતમો બરબાદ હો ગએ, ખૂદ હઝરત નૂહ(અલ.)કા સાહબઝાદા ઈમાન નહી લાયા થા, વો ભી ગરકાબ હો ગયા,(સુરએ હૂદ-પા. ૧૨).

કૌમે શૌએબ જિનહોને નાપ-તોલ મે કમી કી થી ઔર અલ્લાહ કી

ના-ફરમાની ઔર માશીય્યત મે મુબ્તલા હુએ, અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલાને ઉન પર આગ કા અઝાબ ભેજા, સાત રોઝ તક ઈતની સખ્ત ગરમી પડી કે તાલાબ ઔર નદીયોં કા પાની ભાપ બનકર ઉડ ગયા, ઔર ગરમી કી વજહ સે બેહદ બેચેન હો ગએ, ઉસ કે બા'દ અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને એક કાલા બાદલ ભેજા, જિસ કો દેખ કર લોગ યૂં સમજ કર કે ઉસમે બારિશ હોગી, ઉસ કે નીચે જમઅ હુએ, કે બારિશ ગીરે તો હમ પર ગીરે ઔર સુકૂન હાસિલ હો, જબ સબ ઉસકે નીચે આ ગએ તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉસી બાદલ મે સે ઉન પર આગ બરસાઈ ગઈ, જિસ કે ઝરીઆ સે ઉનકો ખતમ કર દિયા ગયા, કુર્આને પાક મે ઉસ કો "અઝાબુ યૌમીઝ્ઝુલ્લતી" કહા ગયા હે, સાઈબાન વાલા અઝાબ.(રૂહુલ મઆની ૧૨૦/૧૯)

રસૂલુલ્લાહ(સલ.)કે ખૌફે-ખુદા કી કૈફીય્યત :

ઈસી લિએ હદીષે પાક મે આતા હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)જબ બાદલ દેખતે થે તો બેચૈન હો જાતે થે, ઔર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રુજૂઅ કરતે થે, હઝરત આઈશા(રદી.)ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલુલ્લાહ ! લોગોં કા હાલ તો યે હે કે જબ હવા ચલતી હે ઔર બાદલ આતે હે તો ખૂશ હોતે હૈં કે બારિશ આએગી, ઔર મે આપ કો દેખતી હૂં કે બાદલ દેખ કર આપ પર બેચૈની કી કૈફીય્યાત તારી હો જાતી હૈં? હુઝૂર(સલ.) ને ફરમાયાઃ કયા માલૂમ; બાદલ કયા લેકર આ રહા હે ઈસી બાદલ કે ઝરીઆ સે એક કૌમ પર અલ્લાહ તઆલા ને આગ કા અઝાબ બરસાયા થા. (તિરમિઝી ૨/૧૬૧-- અબવાબુત્તફસીર)

કૌમે લૂત કા અઝાબ :

કોમે લૂત પર ઉનકી ના-ફરમાની ઔર ગુનાહોં કી વજહ સે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને એસા અઝાબ ભેજા કે ઉનકી બસ્તીયોં કો આસ્માન પર ઉઠા કર ઉલ્ટા કર ફેંક દિયા ગયા, ઔર ઉપર સે ઉન પર પથ્થરોં કી બારિશ બરસાઈ ગઈ, આજ ભી જો લોગ ઉસ ઈલાકે મે જાતે હૈં વહાં વો ઝમીન આજ ભી હે, જિસ મે ઈબ્રત કા સામાન મૌજૂદ હે, કેહતેં હૈં કે વહાં મખસૂસ કિસમ કે ઔર ખાસ અંદાજ કે પથ્થર આજ ભી હે.

અઝાબ કિસ ચીઝ કી નહૂસત થી?

તો યે કાહેકી વજહ સે હુઆ? ઉન્કી ના-ફરમાની કી વજહ સે અલ્લાહ

તબારક-વ-તઆલા ને ઉન્કો બરબાદ કિયા, તો યે જિતની કૌમે બરબાદ હુઈ, કુર્આને પાક મે ઉન્કે વાકિઆત બયાન કિએ ગએ હૈં કુર્આને પાક કોઈ કિસ્સા કહાની કી કિતાબ નહી, ઔર ઉનકે વાકિઆત બયાન કરને વાલી જાત કિસ કી હૈ? અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી જાત હૈ, અલ્લાહ તઆલા ને યે વાકિઆત બયાન કિએ, ઔર યે કોઈ મામૂલી કૌમે નહી થી, અપને અપને ઝમાને મે બડી તરક્કી યાફતા બડી ઝબદસ્ત, બડી તહઝીબ યાફતા કૌમે થી, ઔર ઉનહો ને અપની તહઝીબો તમદ્દુન મે બડી બડી તરક્કીયાં કી થી, લેકીન અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકી ના-ફરમાની ઔર મઆશી કી વજહ સે એન ઉસ હાલત મે કે વો અપને તહઝીબો તમદ્દુન કી તરક્કી ઓજ-કમાલ પર પહુંચે હુએ થે ઉનકો હલાકો બરબાદ કિયા, બારી તઆલા કા ઈરશાદ હૈ :

فَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوْٓا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ۔

કે અલ્લાહ તઆલા ઉનકે ઉપર ઝુલ્મ નહી કરતા, વો ખૂદ અપને ઉપર ઝુલ્મ કરતે હૈં,(સુરએ રૂમ, પારા-૨૧)

ઝાહિર હૈ કે ગુનેહગાર આદમી ગુનાહ કરકે કિસી ઔર કે ઉપર ઝુલમ નહી કરતા, અપને હી ઉપર ઝુલ્મ કરતા હૈ.

હઝરત અબૂ દરદા(રદી.)ક્યૂં ગમગીન થે?

(જઝીરએ કબ્રસ સન. હિ. ૨૮ મે હઝરત ઉષ્માન(રદી.)કે દૌરે ખિલાફત મે હઝરત મુઆવીય્યહ(રદી.)કી સરકરદગી મે ફતહ હુવા, યે મુલ્ક શામ કે સમંદર મે મુનફરીદ-વ-મગરીબી જઝીરા હૈ, દમીશ્ક સે મિલી હુઈ એક લંબી પટ્ટી પર વાકેઅ હૈ, ફૂલોં ઔર કાંટોં કી બોહતાત વાલા ઈલાકા હૈ, બેહતરીન શહર હૈ, -(અલ-બિદાયા વન્નિહાયા ૭/૧૧૦)

જબ કબ્રસ ફતહ હુઆ તો ઝુબૈર ઈબ્ને નુફૈર(રહ.)જો એક તાબઈ હૈ વો ફરમાતે હૈ કે મૈને હઝરત અબૂ દરદા(રદી.)કો દેખા જો જલીલુલ્ કદર સહાબી હૈ કે વો એક કોને મે બેઠકર રો રહે હૈ, મૈને જાકર કહા હઝરત ! આજ તો ખૂશી કા દિન હૈ, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ને મુસલમાનોં કો ઔર ઈસ્લામ કો ઈઝઝત અતા ફરમાઈ, ફતહમંદી ઔર કામ્યાબી સે નવાઝા, ઔર યે મુલ્ક ફતહ હુવા, યે ખૂશ હોને કા વકત હૈ, ઉન્હો ને કહા હાઈ અફસોસ ! એ ઝુબૈર યે કૌમ અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ કો તોડને કી વજહ સે અલ્લાહ કી નિગાહોં મે ઝલીલો

ખ્વાર હુઈ હે, કલ તક યે લોગ બરસરે ઈકિતદાર થે, ઔર ઉનકે હાથ મે હુકૂમત થી ઔર આજ અલ્લાહ તઆલા કી ના-ફરમાની કી વજહ ઝલીલો રૂસ્વા હો ગએ, યે તો રોને કા વકત હે કે અલ્લાહ તઆલા હમે એસી હાલત મે મુબતલા હોને સે બચાએ, આમીન.

ગુનાહ કી નહૂસત રોઝી સે મહરૂમી :

હદીષે પાક મે હે મસ્નદે અહમદ મે રિવાયત મૌજૂદ હે:

(ઈબ્ને માજા ૩૩૦) إِنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيبُهُ

આદમી ઉસ ગુનાહ કી વજહ સે જિસ કા વો ઈરતેકાબ કરતા હે અપની રોઝી સે મહરૂમ હોતા હે.

ઝલઝલા કયું આતા હે?:

મસ્નદે અહમદ હી કી રિવાયત હે કિસીને હઝરત આઈશા સિદીકા (રદી.)સે સવાલ કિયા : ઝલઝલા કયું આતા હે? ધરતી કંપ કાહે કો આતા હે? ઉન્હો ને જવાબ મે ફરમાયા : જબ લોગ ગુનાહ કો જાઈઝ કામ સમજ કર કરને લગતે હે, શરાબેં પીતે હે, ઔર ગાને-બજાને કે આલાત મે મશગૂલ હોતે હેં તો આસ્માન કે ઉપર અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલા કો ગૈરત આતી હે, ઔર અલ્લાહ તઆલા ઝમીન કો હુકમ દેતે હે કે ઉનકો હિલા ડાલ, ઉસકે નતીઝે મે ઝમીન હરકત મે આતી હે, ઔર ઝરા સી દેર મે લોગ ઈધર સે ઉધર હો જાતે હેં, ઔર ચંદ સેકન્ડોં કે અંદર બડી સે બડી હલાકત દુનિયા મે ફેલતી હે.

જબ મેરી ના-ફરમાની કી જાતી હે :

મસ્નદે અહમદ મે હે કે હઝરત વહબ ફરમાતે હે કે અલ્લાહ તઆલા ને બની ઈસરાઈલ સે ફરમાયા બેશક બંદા જબ મેરી ફરમા-બરદારી કરતા હે તો મે ઉસ્સે ખૂશ હો જાતા હૂં, ઔર જબ મેં ઉસ્સે ખૂશ હો જાતા હૂં તો ઉસકી ચીઝો ઔર ઉસકે પીછે રેહને વાલોં મે બરકત ડાલ દેતા હૂં, ઔર મેરી બરકત કી કોઈ ઈન્તિહાં નહી હે, બેહિસાબ દેતા હૂં, ઔર જબ મેરી ના-ફરમાની ઔર મા'શીયત કી જાતી હે તો મેં ગજબનાક હોતા હૂં, ઔર જબ મેં ગજબનાક હોતા હૂં તો લઅનત ભેજતા હૂં, ઔર મેરી લઅનત કા અસર પુસ્તોં તક રેહતા હે.

જઝાઉલ્ આઅમાલ કા મુતાલઆ કિજીએ :

હઝરત અકદસ હકીમુલ ઉમ્મત મવલાના અશરફ અલી થાનવી (નવ્વરલ્લાહુ

મરકદહુ)ને એક મુસ્તકીલ રિસાલા તસ્નીફ ફરમાયા હે "જઝાઉલ આઅમાલ" જિસ મે ગુનાહોં કે નુકસાન ઔર નેકીયોં કે ફવાઈદ કિએ હૈં, હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઈલિયાસ સાહબ(રહ.) બાકાયદા ઉસકે મુતાલઆ કી બડી તાકીદ ફરમાતે થે, ઔર દૂસરે અકાબીર ભી બડી તાઅકીદ સે ઉસ રિસાલે કે મુતાલઆ કી તરગીબ દિયા કરતે થે, ઉસ કા મુતાલઆ જરૂર કરો, ઉસ મે હઝરત ને સરસરી તૌર પર ગુનાહોં કે (૨૭) યા (૨૮) બડે બડે નુકસાનાત બતલાએ હૈં.

ગુનાહોં કે નુકસાનાત :

એક તો યે બતલાયા હે કે આદમી ગુનાહોં કી વજહ સે ઈલ્મ સે મહરૂમ હો જાતા હે, ઔર ઈસ્તિદલાલ મે પેશ કિયા કે હઝરત ઈમામ માલિક(રહ.)કી ખિદમત મે ઈમામ શાફેઅ(રહ.)તલબે ઈલ્મ કે લિએ હાજિર હુએ, ચંદ દિન ઉન્કી ખિદમત મે રેહ કર વાપિસ જાને લગે તો ઈમામ માલિક(રહ.)ઉન્કો તા'કીદ ફરમાઈ કે મે દેખ રહા હૂં કે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને તુમ્હારે દિલ મે ઈલ્મ કા નૂર ડાલા હે"ફલા તુતફીઅહુ બિલ-મઅશીયતી" ગુનાહોં કે ઝરીઆ સે ઉસ નૂર કો બુજા મત દેના, મિટા મત દેના, ગોયા ગુનાહોં કી વજહ સે આદમી ઈલ્મ સે મહરૂમ રેહતા હે, રોઝી સે ભી મહરૂમ હોતા હે, અભી મે હુઝૂર(સલ.) કા ઈરશાદ નકલ કર ચુકા કે મઅશીય્યત કે ઈરતિકાબ કી વજહ સે આદમી રોઝી સે મહરૂમ હો જાતા હે, ઔર ગુનાહ કા ઈરતિકાબ કરને કી વજહ સે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી ઝાત સે ઉસ કો વહશત ઔર ગભરાહટ હોને લગતી હે, ઔર લોગો સે ભી વહશત હોને લગતી હે, ખાસ કર જો લોગ નેક ઔર અહલુલ્લાહ હોતે હૈં ઉનકે પાસ જાને સે ઉસ કે દિલ મે એક ખાસ કિસમ કી વહશત સી પેદા હોતી હે, ઉનકી ખિદમત મે હાજરી સે આદમી જો બરકતેં હાસિલ કરતા હે, વો અપને ગુનાહો કી નહૂસત કી વજહ સે ઉસ ભી મહરૂમ રેહતા હે, ઔર ઉસ ગુનાહ કી વજહ સે ઉસ કે દિલ મે ઝુલ્મત છા જાતી હે, ઔર ઉસ ઝુલ્મત કા અસર ઉસકે ચેહરે ઔર આંખો પર આતા હે, ચુંનાચે ગુનેહગાર આદમી કિતના હી, હસીનો જમીલ કયૂં ન હો ઉસકે ચેહરે પર એક સિયાહી સી માલૂમ હોતી હે, ઔર નેક આદમી કૈસાહી સાંવલા હો લેકીન એક નૂર ઉસકે ચેહરે પર માલૂમ હોતા હે.

એક રિવાયત :

હઝરત શૈખ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)ને"અલ-અબવાબ વત્તરાજિ" મે એક

રિવાયત નકલ કી હૈ કે આદમી સાત પરદોં કે અંદર એક નેકી કા કામ કરે, તો ભી અલ્લાહ તઆલા ઉસ કે વાસ્તે લોગોં કે દિલો મે મુહબ્બત પૈદા ફરમા કર ઉસકી નેકી કો ઝાહિર કરદેન્ગે, આખિર યે જિતને અહલુલ્લાહ ઔર નેક લોગ હૈ હમ આપ ઉનકે પીછે પીછે દૌરતે હૈં, કયા હમ કભી ઉનકો ઈબાદત કરતે હુએ દેખને કે લિએ ગએ? હમે તો મા'લૂમ ભી નહી કે વો તનહાઈ મે કયા ઈબાદત કરતેં હે? કિસ કિસમ કે રોઝે રખતે હૈં? ઉન્કે રોઝો કી કેફીય્યાત કયા હે? ઉન્કી તિલાવત કી કેફીય્યાત કયા હે? ઉન્કી તસ્બીહાતો ઝિક્ર કી કેફીય્યાત કયા હે? ઉનકી રાતોં કી ઈબાદત કેફીય્યાત કયા હે? હમ તો જાનતે ભી નહી લેકીન અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને ઉનકી તરફ દિલો કા એસા મેલાન રખ્ખા હે કે લોગ તૂટે પડતે હૈં, હઝરત મવલાના કારી સિદીક સાહબ બાંદવી દા.બ.(રહ.)તશરીફ લાએ થે તો આપને દેખા હોગા કે લોગ તૂટે પડ રહે થે, અહલુલ્લાહ કા હર જગહ યહી હાલ હોતા હે, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કુદરતી તૌર પર લોગોં કે દિલો મે ઉન્કી મુહબ્બત ડાલતે હે.

મકબૂલિયત કા રાઝ :

બુખારી શરીફ કી રિવાયત હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા : જબ અલ્લાહ તઆલા કિસી સે મુહબ્બત ફરમાતેં હે તો હઝરત જિબ્રઈલ(અલ.)સે ફરમાતે હૈ કે મે ઉસ્સે મુહબ્બત કરતા હું તુમ ભી ઉસ સે મુહબ્બત કરો, ફિર હઝરત જિબ્રઈલ(અલ.)ભી ઉસ્સે મુહબ્બત કરને લગતે હૈં, ફિર હઝ. જિબ્રઈલ(અલ.) આસ્માન વાલોં મે એલાન કરતે હૈ, કે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ઉન્સે મુહબ્બત કરતે હૈં ઔર મૈ ઉન્સે મુહબ્બત કરતા હું તુમ ઉન્સે મુહબ્બત કરો, ચુંનાન્ચે આસ્માન વાલે ઉન્સે મુહબ્બત કરતેં હે, ઉસ કે બા'દ "યુઝઅઉલ્ લહુલ્ કબૂલુ ફિલ્ અરઝી" ઝમીન મે ઉન્કે લિએ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે કબૂલીય્યત રખદી જાતી હે,(મિશ્કાત અઝ મુસ્લિમ ૪૨૫, બાબ હુબ્બુ ફિલ્લાહ)

મકબૂલીય્યત અલ્લાહ કી તરફ સે હોને કી અલામત :

ઈસી લિએ કિતાબોં મે લિખ્ખા હે કે કિસી મકબૂલીય્યત અલ્લાહ કી તરફ સે હે, ઔર કિસ કી મકબૂલીય્યત ઔર શોહરત બતૌરે ઈસ્તિદરાઝ ઔર ઘીલ કે હૈં? ઉસ કી અલામત કયા હે?બા'ઝ એસે જો મુત્તબીએ શરીઅત નહી હોતે,

બનાવતી બાપુ ઓર ઉઠાવની કિસમ કે લોગો કો ભી મકબૂલીયત હાસિલ હોતી હે,તો કયા ફરક હે? યા'ની યે મકબૂલીયત અલ્લાહ કી તરફ સે હે, યા ઈસ્તિદરાઝ હે? તો ઉલમાને લિખ્ખા હે કે જિન લોંગો કી મકબૂલીય્યત ખવાસ સે ચલ કર અવામ તક પહુંચે યા'ની પેહલે ઉનકી મુહબ્બત ઓર મકબૂલીય્યત ખાસ ખાસ અહલે તકવા ઓર અહલે સલાહ લોંગો કે અંદર હો, ઓર ઉનકે ઝરીઆ સે ફિર અવામ તક પહુંચે, તો યે અલ્લાહ તઆલા કે યહાં મકબૂલ હોને કી અલામત હે, ઓર જિન કો ઈબ્તિદા સે અવામ મે મકબૂલીય્યત હો, ખવાસ યા'ની અહલુલ્લાહ તો ઉનકો જાનતે ભી નહી તો ફિર યે ઈસ્તિદરાઝ સમજા જાએગા, યા'ની ઈન્દલ્લાહ મકબૂલીય્યત અલામત નહી, તો બહર-હાલ યે જો ગુનાહ કી વજહ સે દિલ કે અંદર સિયાહી આતી હે, ઉસકે અસરાત ચેહરે પર ભી આતે હે.

નેકીયોં કે ફવાઈદ, ગુનાહોં કે નુકસાનાત હિબ્રૂલ ઉમ્મહ(રદી.) કે ઝુબાની :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ(રદી.)ફરમાતે હે નેકી કી વજહ સે ચેહરે પર રૌનક, દિલ મે નૂર, રોઝી મે કુશાદગી, બદન મે કુવ્વત ઓર લોંગો કે દિલોં મે મુહબ્બત ડાલી જાતી હે, ઓર ગુનાહ કી વજહ સે ચેહરે પર બે રૌનકી, દિલ ઓર કબ્ર મે ઝુલ્મત ઓર અંધેરી, રોઝી મે તંગી, બદન મે કમઝોરી, ઓર લોગો કે દિલો મે નફરતો અદાવત ડાલ દી જાતી હે, બહોત સે ફુસ્સાક ઓર ફુજ્જાર હે જિન્હોને હમારા કુચ્છ બિગાડા નહી, હમને તો કભી ઉન્કો દેખા ભી નહી હે, ફિર ભી ઉનકે મુતઅલ્લિક હમારે દિલ મે એક નફરત કા જઝબા પેદા હોતા હે, કિસને ડાલા? યે ગુનાહોં કે અસરાત હે, ઓર ઉસી ગુનાહો કે નતીજે મે આદમી કા દિલ ભી કમઝોર હોતા હે, જિસમ ભી કમઝોર હોતા હે.

સહાબાએ કિરામ(રદી.)કી જિસ્માની કુવ્વત ઉનકે તકવા કા અષર થી :

આપને સહાબાએ કિરામ(રદી.)કે વાકિઆત પઢે હોન્ગે, કેસરો કિસરા કી ફોઝોં કે સામને જબ યે હઝરાત પહુંચે તો કયા કેસરો કિસરા કી ફોઝ કે પાસ ખાને-પીને કી કમી થી? ઉનકો તો ખૂબ ખોરાકેં મિલતી થી, ખૂબ ખાતે પીતે થે, ઓર કુવ્વત કે સામાન ખૂબ થે, જબ કે સહાબાએ કિરામ કા હાલ યે થા કે ઉનકો ફાકે હોતે થે ઓર ખાને કે લિએ ઉનકે પાસ રોટી મોજૂદ નહી થી, ગિઝા મોજૂદ નહી થી, ફિર ભી સહાબા કે પાસ જો કુવ્વત થી, વો ઉનકે પાસ નહી થી,

અહલુલ્લાહ કો હમ દેખતે હે કે ઉનકી ગિઝા બહુત કલીલ હોતી હે, ફિર ભી વો ઐસે અઅમાલ મે મશગૂલ રેહતે હૈં ઓર ઐસે કામ કર લેતે હૈં કે દૂસરે લોગ જો ઉન્કે સાથ ઉઠને બેઠને વાલે ઓર ચલને ફિરને વાલે હે, ખૂદ હેરત કરતે હે, કે ઈતની સારી કુવ્વત ઉનમે આઈ કહાં સે? લોગોં કો તઅજ્જુબ હોતા હે કે ન ઉનકો આરામ કા વકત મિલા, ન કુચ્છ ખા-પી રહે હે, ફિર યે કુવ્વત કહાં સે આઈ? દર-અસલ યે નેકી કા અસર હોતા હે, ઓર ગુનાહ કે નતીજે મે કુદરતન જિસ્માની તોર પર કમઝોરી આતી હે, ઓર રૂહાની ઓર કલ્બી તોર પર કમઝોરી આતી હે.

બા'ઝ ગુનાહ જો લાઅનત કા સબબ બનતે હૈ :

ઈસી તરીકે સે ગુનાહ કી વજહ સે આદમી અલ્લાહ તઆલા ઓર ઉસ કે રસૂલે પાક(સલ.)કી લાઅનત કા હકદાર બનતા હે, બે-શુમાર ગુનાહ ઐસે હૈં કે જિન પર અહાદીષ મે લાઅનત આઈ હે, નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા : અલ્લાહ તઆલાને લાઅનત ફરમાઈ રિશ્વત લેને વાલે ઓર રિશ્વત દેને વાલે, ઓર દરમીયાન મે વાસ્તા બન્ને વાલે પર, ઈસી તરહ અલ્લાહ તઆલા કી લાઅનત હે સૂદ ખાને વાલે પર, સૂદ ખિલાને વાલે પર ઓર ઉસકા હિસાબો કિતાબ લિખને વાલે પર, ઉસમે જો ગવાહ બનતે હે ઉનકે ઉપર શરાબ કે મુતઅલ્લિક આયા હે કે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી લાઅનત શરાબ કે સિલસિલે મે દસ આદમીયોં પર હોતી હે :

(૧) પીને વાલે પર (૨)પીલાને વાલે પર

(૩) નિચોરને વાલે પર (૪) નિચરવાને વાલે પર

(૫) ખરીદને વાલે પર (૬) બેચને વાલે પર

(૭) જિસ કે લિએ ખરીદા જા રહા હે.

(૮)લાને વાલે પર

(૯) જિસ કે લિએ લાયા જા રહા હે.

(૧૦)ઉસ્કી કિમત કો ઈસ્તેઅમાલ કરને વાલે પર.

ઐસે કઈ ગુનાહ હે,(ઈબ્ને માજા સફા નં. ૨૫૦)

હમારે હઝરત મુફતી મહમૂદ હસન સાહબ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ) કા એક રિસાલા હે"અસ્બાબે લાઅનત" જિસ મે ઐસે ગુનાહો કો જમાઅ કિયા ગયા કે

જિન ગુનાહો કે ઈરતિકાબ કે નતીજે મે આદમી પર અલ્લાહ કી લાઅનત પડતી હે, આદમી અલ્લાહ કી રહમત સે દૂર હો જાતા હે, ઓર લાઅનત કા હકદાર બનતા હે, આદમી કે ઉન ગુનાહો કી વજહ સે ઝમીન મે સે બરકતેં ખતમ હો જાતી હે, પાની મે સે બરકત ખતમ હો જાતી હે, ગિઝા ઓર ખોરાક મે સે બરકત ખતમ હો જાતી હે, હર ચીઝ સે બરકત ખતમ હો જાતી હે.

ઘેહું કા એક દાના ખજૂર કી ગુઠલી કે બરાબર :

ઈમામ અહમદ ઈબ્ને હંબલ(રહ.)ને મસ્નદ કે અંદર લિખ્ખા હે કે બનૂ ઉમય્યહ કે ઝમાને મે ખજાને કે અંદર ઘેહું કા એક દાના થા, જો ઈસ લિએ રખ્ખા ગયા થા કે યે ઝમાનએ ખેર કા હે, નેકી કે ઝમાને કા હે, વો દાના ખજૂર કી એક ગુઠલી કે બરાબર થા, વેસે નબીએ કરીમ (સલ.)કે ઈરશાદાત બુખારી,મુસ્લિમ ઓર દૂસરી કુતુબે હદીષ મે મૌજૂદ હે કે આખરી ઝમાને મે જબ હઝરત ઈસા(અલ.)તશરીફ લાએન્ગે ઓર સારી દુનીયા મે લોગ ઈમાન લે આએન્ગે, ઓર સબ જગહ નેકી કા દૌર દૌરા હોગા, કોઈ કાફિર બાકી નહી રહેગા, હર જગહ ઈમાન ઓર અહલે ઈમાન કી બરકતેં ફેલેગી તો સિર્ફ એક અનાર એક બડી જમાઅત કે લિએ કાફી હો જાએગી, ઓર ઉસ એક અનાર કે છીલ્કે મે એક બડી જમાઅત સાયા હાસિલ કરેગી, ઈતના બડા અનાર હોગા યે નેકીયોં કી બરકત હોગી, નેકીયોં કી બરકત કે નતીજે મે હર ચીઝ મે બરકત હોગી,(સહીહ મુસ્લિમ સફા ૪૮૨/૨)

પુરી રૂએ ઝમીન મે બે-બરકતી સિર્ફ એક ગુનાહ કા અષર હે :

કુર્આને પાક મે હે :

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ (પારા નં. ૨૧, સૂરએ રૂમ)

ખુશ્કી ઓર સમંદરો મે લોંગો કી બદ-આઅમાલીયોં કી વજહ સે ફસાદ ફેલ ગયા, તાકે અલ્લાહ તઆલા ઉનકે બા'ઝ આઅમાલ કા મઝા ચખાએ, શાયદ કે યે લોગ તાઈબ હો જાએ, ઓર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ કરલે, ઈસ આયત કી તફસીર મે રૂહુલ મઆની મે સાહિબે રૂહુલ્ મઆનીને ઝિહાક કા કૌલ નકલ કિયા હે, અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલાને હઝરત આદમ(અલ.) જબ દુનીયા કે અંદર ભેજા તો રૂએ ઝમીન પર કોઈ ખિત્તા(ટુકડા)બનજર નહી થા,

પુરી ઝમીન સરસબ્જો સાદાબ થી, ઔર કોઈ દરખ્ત બગૈર ફલ કા નહી થા, તમામ દરખ્ત ફલ વાલે થે, ઔર સમંદરોં કા પાની મીઠા થા, ઔર કભી સેર ને ગાય કો ફાડા નહી થા, ઔર ભેરીયે ને બકરી પર કભી હમલા નહી કિયા થા, જબ કાબિલ ને અપને ભાઈ હાબિલ કો કત્લ કિયા તો ઝમીન મે એક ભોંચાલ સા આ ગયા, ઉસ કે નતીઝે મે સમંદરોં કા પાની ખારા ઔર કડવા હો ગયા, ઔર દરખ્તોં પર કાંટે આ ગએ, ઔર જો બરકતેં થી વો ઉઠા લી ગઈ, ઉસ કે બા'દ હી સેર ને ગાય પર ઔર ભેરીયે ને બકરી પર હમલા કરના શુરૂઅ કિયા, યે જિતની ભી બે-બરકતીયાં હૈ વો સબ ઈસી લિએ હૈ.(રૂહુલ મઆની ૪૭/૨૧)

મુસ્તરીહુન અવ મુસ્તરાહુન મિન્હુ :

હદીષે પાક મે આતા હૈ કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને એક જનાઝહ કો જાતે હુએ દેખા તો ફરમાયા(مُسْتَرِيْحٌ اَوْ مُسْتَرَاحٌ مِنْهُ)યા તો ખૂદ રાહત પાને વાલા હૈ યા'ની અગર અલ્લાહ તઆલા કા નેક બંદા હૈ તો દુનીયા કે ઝંજાલ સે ઔર દુનીયા કી તકાલીફો મસાઈબ સે નજાત પાકર દુનીયા સે જા રહા હૈ, યા દૂસરે લોગ અલ્લાહ કી બસ્તીયાં, અલ્લાહ કી મખ્લૂક ચોપાએ, ઈન્સાન, દરખ્ત, ઔર સબ ચીઝે ઉસ કે જાનને સે રાહત પા રહી હૈ, અગર વો ગુનેહગાર થા, કયું કે ઉસકે ગુનાહો કી નહૂસત કી વજહ સે દુનીયા મે મસાઈબ આ રહે થે, ગોયા ઉસકે ગુનાહ કી નહૂસત કી વજહ સે સબ લોગ મુસીબત મે ગિરિફતાર થે, ઈસી લિએ આતા હૈ કે આદમી જબ ગુનાહ કરતા હૈ તો તમામ મખ્લૂકાત ઉસ કે લિએ બદ-દુઆ કરતી હૈ કે ઉસકે ગુનાહો કી વજહ સે સારે મસાઈબ આ રહે હૈં, ઔર ગુનાહ કે નતીજે મે આદમી અલ્લાહ તઆલા કી રહમત સે દૂર હો જાતા હૈ, ઔર સાથ હી સાથ ઉસકે અંદર ગુનાહ કી વજહ સે એક કિસમ કી માયૂસી સી છા જાતી હૈ.

ગુનાહો કી વજહ સે માયૂસી કા એક વાકિઆ :

ચુંનાન્ચે હઝરત થાનવી(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)ને એક કિસ્સા લિખ્ખા હૈ કે એક આદમી કા ઈન્તેકાલ હો રહા થા, ઔર ઉસ વકત લોગ ઉસકો કલમા ભી તલકીન કર રહે થે, મગર વો ગાના ગા રહા થા, ઔર કેહ રહા થા કે સારી ઝિંદગી ગુનાહોં મે ગુઝરી અબ આખરી વકત મે કલમા પઢ કર કયા હોગા,જો

ગુનાહ કિએ થે ઉસકી વજહ સે ઉસ પર એસી માયૂસી છાયી,અબ કલમા ભી ઉસકો બેકાર માલૂમ હોતા હે,હાલાંકે આખરી વકત મે ભી આદમી સચ્ચે દિલ સે કલમા પઢ લે, તો અલ્લાહ તઆલા કે યહાં કબૂલ હોતા હે,લેકીન ગુનાહ માયૂસી લાને વાલી ચીઝ હે.

ગુનાહ કી વજહ સે બુરે ખાતમે કા અંદેસા "ચંદ કિસ્સે":

ઓર જબ આદમી કષરત સે ગુનાહ કરતા હે તો વો ગુનાહ ઉસ કે ઉપર એસા છા જાતા હે કે આખરી હાલત તક યે કેફીય્યત બાકી રેહતી હે,:

(૧) પેહલા કિસ્સા :

ચુંનાન્ચે એક મરતબા હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઉમર સાહબ દા.બ.(રહ.)કી તકરીર મે સુના કે એક આદમી તાલે બેચા કરતા થા, ઉસ ઝમાને મે કઈ તરહ કે તાલે આતે થે, વો આદમી"જર્મન,જાપાન, જર્મન,જાપાન"બોલતા રેહતા થા, આખિર મે મૌત કા વકત આયા તો લોગ ઉસકો કલમા તલકીન કર રહે હે, ઓર વો કેહ રહા હે, "જર્મન, જાપાન, જર્મન,જાપાન".

(૨) દૂસરા કિસ્સા :

હઝરત શેખ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)ને લિખ્ખા હે કે એક આદમી કી મૌત કા વકત થા, લોગ ઉસકો કલમા તલકીન કર રહે થે, ઓર વો કેહ રહા થા, એક પ્યાલા શરાબ કા તુ ભી પી મુજે ભી પીલા, તુ ભી પી મુજે ભી પીલા, ઝિંદગી ભર શરાબ પીતા રહા, તો યહી કેફિય્યત આખરી વકત મે ભી બાકી રહી.

(૩) તીસરા કિસ્સા :

હઝરત થાનવી(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)ને કિસ્સા લિખ્ખા હે કે એક આદમી કપડોં કી તિજારત કરતા થા, ઓર ઉસમે એસા મશ્ગૂલ રેહતા થા, તિજારત કોઈ બુરી ચીઝ નહી હે, લેકીન અસલ યે હે કે ઉસકો ઝરીઆ સમજે, આદમી ઉસ મે મશગૂલ હો કર અલ્લાહ તઆલા સે ગાફિલ ન હો જાએ, કે તમામ ફરાઈઝો વાજિબાત સે બે-ખબર થા અબ વો મૌત કે વકત કેહ રહા હે, વો ફુલાં આદમી મુઆમલા કે એઅતેબાર સે બડા અચ્છા હે, યે કપડા બડા અચ્છા હે, લોગ ઉસ કો કલમા તલકીન કર રહે હેં ઓર વો યે બોલે જા રહા હે.

(૪) ચોથા કિસ્સા :

એક આદમી નાપ-તૌલ મે કમી કરતા થા, લોગ કલમા પઢા રહે હેં લેકીન

વો કેહતા હે તરાજુ કા કાંટા ઝુબાન પર આતા હે, બોલને નહી દેતા ઉસકી વજહ સે કલમા પઢના ચાહતા હે તબ ભી પઢા નહી જાતા, ગુનાહ કી વજહ સે આદમી કલમા નહી પઢ પાતા.

(૫) દૌરે નુબૂવ્વત કા ઈબ્રતનાક વાકિઆ :

અહાદિષ મે દૌરે નુબૂવ્વત કા કિસ્સા મૌજૂદ હે, એક સહાબી કી વાલિદા ઉન્સે નારાઝ થી, જબ ઈન્તેકાલ કા વકત આયા, લોગ કલિમા પઢા રહે હૈં ઝુબાન પર કલિમા નહી ચઢ રહા હે, ચાહતે હુએ ભી ઝુબાન સે નહી નિકલ રહા હે, લોગ નબીએ કરીમ(સલ.) કી ખિદમત મે ગએ, ઔર અર્ઝ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ(સલ.)યે સૂરતે-હાલ હે, હુઝૂર (સલ.)ને તહકીક કી તો માલૂમ હુવા કે ઉન્કી વાલિદા નારાઝ હે, આપને ઉન્કી વાલિદા કો બુલવાયા, ઔર ફરમાયા ઉન્સે રાઝી હો જાઓ, ઉનકો મુઆફ કરદો, ઈસને કહા મૈ તો મુઆફ નહી કરતી, હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા : આગ જલાઓ, જબ આગ તૈયાર હો ગઈ તો ઉસ્ને પુછા આગ કયું જલાઈ જા રહી હે ? કહા : ઉન્કો ઉસમે ડાલના હે કયું કે જહન્નમ કી આગ કે મુકાબલે મે તો યે હલકી હે, ઉન્કી વાલિદા ને જબ યે સૂરતે-હાલ દેખી તો કહા મૈને મુઆફ કર દિયા, બસ ! ઉસ્કા યે કેહના થા ઔર ઉધર ઝુબાન પર એકદમ કલિમા જારી હો ગયા, તો ગુનાહ કી નહૂસતેં બે-શુમાર હે, અંદાજે સે બાહર હે, યા'ની આદમી અગર ઉસ્કો શુમાર કરના ચાહે તો ના-મુમકીન હે.

સગીરા ઔર કબીરા કી તકસીમ :

અબ ગુનાહોં કે અંદર ભી ઉલમાને તકસીમ કી હે, વેસે આપને સુના હોગા, સગીરા ગુનાહ ઔર કબીરા ગુનાહ,છોટા ગુનાહ, ઔર બડા ગુનાહ, કબીરા ગુનાહ કિતને હે ઉનકી તાઅદાદ કે સિલસિલે મે ભી કિતાબોં મે તફસીલાત મૌજૂદ હે, કિસી ને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ(રદી.)સે પુછાઃ તો ઉન્હો ને જવાબ દિયા કે અલ્લાહ તઆલા કી હર ના-ફરમાની કબીરહ ગુનાહ હે.(મઆરિફુલ્ કુર્આન ૩૮૪/૨)

કોઈ ગુનાહ છોટા નહી :

ઉસી લિએ ગુનાહોં કી જો સગીરહ ઔર કબીરા તકસીમ હે, તો વાકિઅતન હે ભી યા નહી ? યે મસ્અલા ભી અઈમ્મા ઔર ઉલમા કે દરમીયાન ઈખ્તિલાફ

કા હે, બા'ઝ હઝરાત તો ઉસ તરફ ગએ હૈ કે જિતને ભી ગુનાહ હે, વો સબ કબીરા હી કબીરા હે, કોઈ સગીરા નહી.

ઉન હઝરાત કી દલીલ :

મશાઈખે શાફિઆ મે સે એક બહુત બડે આલિમ ઓર જલીલુલ્ કદર બુઝુર્ગ અબૂ ઈસ્હાક અસ્ફરાઈની હે, ઉનકા મસ્લક ઈસ સિલસિલે મે યહી હે કે સબ ગુનાહે કબીરા હે, કોઈ સગીરા નહી, ઓર કાઝી અયાઝ માલિકી ને બા'ઝ મુહકીકીન કા ભી યે કૌલ નકલ કિયા હે, ઉન હઝરાત ને દલીલ યે પેશ કી હે, ઓર દલીલ અપની જગહ પર વાકિઅતન બડી વઝની ઓર માઅકૂલ હે, કે જો ભી માઅશીય્યત ઓર ગુનાહ હોતા હે, વો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી શાને અઝમતો કિબરાઈ કે મુકાબલે મે ગુસ્તાખી ઓર ઉસ્કી ના-ફરમાની હે, લિહાઝા અલ્લાહ તઆલા કી જાત કો દેખો, હે કોઈ ઉસ્કે મુકાબલે મે? અગર આજ કોઈ બહુત બડા બાદશાહ આ જાએ, મુલ્ક કા સદરે-જમહૂરીયા યહાં આ જાએ ઓર કોઈ આદમી ઉસકે સામને આંખ નિકાલ દે, તો સારી દુનીયા કયા કહેગી? બહુત બડી ગુસ્તાખી કરદી, તો અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલા કી અઝમત ઓર અલ્લાહ તઆલા કા જલાલ ઓર ઉસ્કી કિબ્રીયાઈ ઓર ઉસ્કી બડાઈ કા અંદાજા કોન લગા સકતા હે? લિહાઝા અલ્લાહ તઆલા કી શાન મે કોઈ ઝરા સી બાત ભી ના-ફરમાની કી કરેગા તો વો બહુત બુરી કેહલાએગી, ઈસ લિએ કોઈ ગુનાહ છોટા નહી હે, જિતને ભી ગુનાહ હે, વો કબીરા હે.

એક શૈખ કા હકીમાના જવાબ :

એક મુરીદને અપને શૈખ સે પુછા : યે બદ-નિગાહી યા'ની ના- મહરમ કો દેખના કબીરા હે યા સગીરા? ઉન બુઝુર્ગ ને જવાબ દિયા : ભાઈ દેખો ! કોઈ આદમી આગ કી ચિંગારી કો છોટી સમજ કર અપને કપડો કે બાક્ષ મે નહી રખતા, ચિંગારી ચિંગારી હે, બડી હો તો ભી ઓર છોટી હો તો ભી, બડી ચિંગારી જિસ તરહ ઘર જલાને કા કામ કરતી હે, છોટી ભી વહી કર સકતી હે, આપ કપડો કે બાક્ષ મે બડી ચિંગારી રખ્ખોગ્ગે તો વો ભી ઉસકો જલા દેગી, ઓર છોટી સી રખ્ખોગ્ગે તો વો ભી આગ લગાને કે લિએ કાફી હે, ઉસી તરહ ગુનાહ ભી આદમી કે ખિરમને ઈમાન મે યાઅની ઈમાન કે ખલિયાન મે ઓર ઈમાન કે મકાન મે આગ લગાને વાલા હે, લિહાઝા અબ છોટી ચિંગારી ઓર બડી ચિંગારી દેખના યે કોઈ દાનિશમંદી કી બાત નહી હે.

ઈમામ ગઝાલી(રહ.)કા ફેસલા :

લેકીન ઈસ કે બાવુજૂદ જો હઝરાત મુહક્કીકીન હૈં ઉન્હોંને લિખ્ખા હે કે ગુનાહ દો કિસમ કે હૈં : (૧) સગીરા (૨) કબીરા.

ચુંનાન્ચે ઈમામ ગઝાલી(રહ.)ને "અહ્યાઉલ્ ઉલૂમ"મે લિખ્ખા હે કે અહાદિષ ઓર કુર્આને પૈશે નઝર જમ્હૂર ઉલમા કા મસ્લક યહી હે કે ગુનાહ મે તકસીમ હે, યે બાત અપની જગહ દુરૂસ્ત હે કે અલ્લાહ તઆલ કે જલાલ ઓર ઉસ કી અઝમત ઓર ઉસ્કી કિબ્રીયાઈ કે સામને હર ગુનાહ કબીરા હે, લેકીન યહાં ફી નફસીહી અપની જાત કે એઅતેબાર સે ગુનાહોં જો તકસીમ દેખી જાએ તો બા'ઝે ગુનાહ બા'ઝ કે મુકાબલે મે મોટે મોટે હૈં, ઓર બા'ઝ ગુનાહ બડે હુએ હૈં, ઈસ લિએ તકસી કી ગઈ હે, છોટે ગુનાહ ઓર બડે ગુનાહ જિન કો સગાઈર ઓર કબાઈર કહા જાતા હે, ચુંનાન્ચે કુર્આન–પાક મે ભી હે :

إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَاتُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ۔

(સુરએ નિસાઅ આ.નં. ૩૧, પારા નં. ૫)

કે બડે ગુનાહ જિન્સે તુમ કો મનાઅ કિયા ગયા અગર તુમ ઉન્સે બચને કા એહતેમામ કરોગે તો તુમ્હારે દૂસરે ગુનાહ જો છોટે હોન્ગે ઉન્કો હમ મુઆફ કર દેન્ગે.

અહાદિષ મે ભી આતા હૈ"માલમ્ યગ્શીલ્ કબાઈર"(મિસ્કાત બ–હવાલા મુસ્લિમ શરીફ) કે જબ તક બડે ગુનાહોં કા ઈર્તિકાબ ન કરે તો છોટે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં, ઈસી લિએ વુઝૂઅ કી વજહ સે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં, નમાઝ કી વજહ સે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં, રમઝાન કી વજહ સે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં, ઓર ઉસી તરીકે સે ચલકર મસ્જિદ મે નમાઝ કે લિએ જાને કી વજહ સે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં, અરફા કા રોઝા રખ્ખા તો ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં, આશૂરા કા રોઝા રખ્ખા તો ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હે, હજ્જ કી વજહ સે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં,ઉમરહ કી વજહ સે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં, આપને પઢા હોગા કે બહુત સારી ઈબાદતેં એસી હૈં કે ઉન મે હર કદમ પર એક ગુનાહ મુઆફ હોતા હે, ઓર એક નેકી મિલતી હે, ઓર એક દરજાહ બુલંદ હોતા હે, તો યે જિતને ભી મુઆફી વાલે ગુનાહ હૈં યે સગાઈર ઓર છોટે છોટે ગુનાહ હૈં, બડે નહી.

એક ઝાહિરી મિષાલ સે મઝમૂન કી વઝાહત :

મિષાલ સે યૂં સમજિએ કે આપ કા કોઈ ખાદિમ, નોકર ઓર મેલાઝિમ હે, ઈસ સે છોટી છોટી બાતેં ગલતી કી હો જાતી હૈં, લેકીન બડી ગલતીયાં કભી કરતા, ઈસ સૂરત મે ઉન છોટી ગલતીયોં પર આપ ઉસકી પકડ-ધકડ નહી કરેન્ગે, યૂં સોચેન્ગે કે એક ઈન્સાન હે, ઝરા તોલા માશા હો જાતા હે, થોડી કમી બેશી હો જાતી હે, યૂં કેહ કર છોડ દેન્ગે, લેકીન અગર વો છોટી નહી બલ્કે બડી બડી ગલતીયાં ભી કરતા હે તો ફિર આપ બડી પર ભી પકડ કરેન્ગે, આપ કહેન્ગે કે યે જાન બૂજ કર એસી હરકતેં કરતા હે.

ઈમામ નવ્વી(રહ.)કા કલામ મઅ તશરીહ, તૌબા કી હકીકત :

બહર-હાલ ગુનાહોં કે સિલસિલા મે ઈમામ નવ્વી(રહ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા : (قَالَ الْعُلَمَاءُ التَّوْبَةُ وَاجِبَةٌ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ)હર ગુનાહ સે તૌબા કરના વાજિબ હે, તૌબા કિસે કેહતે હૈં? તૌબા યે અરબી ઝુબાન કા લફ્ઝ હે(તાબ,યતુબુ,તવબતન)ઉસ્કા મઅાની હે રૂજૂઅ કરના, ઓર લોટના, તૌબા કા મતલબ હે કે યે બંદા અબ તક અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી ના-ફરમાની મે મુબતલા થા, ઉસ ના-ફરમાની કો છોડ કર વો ફરમાં-બરદારી કી તરફ લોટ રહા હે, ઈસ લિએ તૌબા કો તૌબા કેહતે હૈં, ઓર જો અરબી જાનને વાલે હે ઉન્કો માઅલૂમ હે કે તૌબા કે સાથ લફ્ઝ“ઈલા” આતા હે, તાબ ઈલય, તો ઉસ્કા મતલબ યે હોતા હે કે બંદા અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ હુવા, ઉસ્ને તૌબા કી, ઓર તૌબા કા લફ્ઝ અલ્લાહ તઆલા કે લિએ ભી બોલા જાતા હે, મગર ઉસ્કા ઈસ્તઅમાલ લફ્ઝે“અલા”કે સાથ હોતા હે, તાબલ્લાહુ અલયહી, ઉસ્કા મતલબ યે હોતા હે કે અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર મહેરબાન હુઆ, ઈસ લિએ કે બંદા જબ તૌબા કરતા હે, ઓર અપને ગુનાહોં પર પછતાતા હે તો અલ્લાહ તઆલા ને ભી ઉસ્કે ગુનાહોં કી વજહ સે અબ તક ઉસકો અપની રહમત સે મહરૂમ કર દિયા થા, અબ દો બારહ રહમત કા સિલસિલા શુરૂઅ કર દેતા હે, અલ્લાહ તઆલા ભી રહમત લેકર ઉસ્કી તરફ લોટતા હે, ઈસી લિએ વહાં ભી લફ્ઝે તૌબા કા ઈસ્તેઅમાલ કિયા ગયા, કે અલ્લાહ તઆલા મહેરબાન હુઆ, યા અલ્લાહ તઆલા ને ઉસ્કો તૌબા કી તૌફિક દી, ઓર ઉસ્કી તૌબા કો કબૂલ ફરમાયા:

(સુરએ તૌબા, આયત નં. ૧૧૮) إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

તો લફઝે તૌબા અલ્લાહ તઆલા કે લિએ ઈસ્તેઅમાલ કિયા ગયા, યા'ની અલ્લાહ તઆલા તૌબા કબૂલ કરને વાલા ઔર મહેરબાન હૈ, તો બહર–હાલ તૌબા કા મતલબ હૈ રૂજૂઅ કરના, લિહાઝા હર ગુનાહ સે તૌબા વાજિબ હૈ.

ગુનાહ કી દો કિસમેં :

અબ અલ્લામહ નવ્વી(રહ.)ફરમાતે હૈં જિસ ગુનાહ સે તૌબા કી જા રહી હૈ વો દો કિસમે કે હૈં એક તો અલ્લાહ તઆલા કે હુકૂક કી અદાઈગી મે હમને કોતાહી કરકે અલ્લાહ તઆલા કી ના–ફરમાની કી હૈ, લેકીન ઉસ્મે કિસી બંદે કા હક નહી મારા, મષ્લન કિસીને શરાબ પી તો શરાબ પીના એક કબીરા ઔર બડા ગુનાહ હૈ, લેકીન ઉસ્કે શરાબ પીને કી વજહ સે કિસી કા કોઈ નુકસાન નહી હુઆ, હાં ! ઉસને અલ્લાહ તઆલા કા એક હુકમ તોડા, ઔર બડા ગુનાહ કિયા, અબ અગર ઉસ ગુનાહ સે તૌબા કરતા હૈ, જિસ કા તઅલ્લુક અલ્લાહ તઆલા કે હક સે હૈ, તો ઉસ્કો તીન ચીઝોં કા એહતેમામ કરના પડેગા, તબ ઉસ્કી તૌબા, તૌબા કેહલાએગી, ઔર તીનોં મે સે એક બાત ભી અગર નહી હુઈ તો વો તૌબા નહી.

તૌબા કી શરતે અવ્વલ :

અવ્વલ નંબર પર અલ્લામા નવ્વી(રહ.)ફરમાતે હૈં : (ان يقلع عن المعصية) વો સબસે પેહલા કામ તો યે કરે કે જિસ ગુનાહ સે તૌબા કર રહા હૈ, ઉસ્સે બાઅઝ આ જાએ, ઔર ઉસ્કો છોડ દે, ગુનાહ મે મશગૂલ હૈ ઔર કહેં કે મૈંને તૌબા કી, તો ઉસ્કી મિષાલ હઝરત મવલાના હકીમ અખ્તર સાહબ(દા.બ.)દેતે હૈં કે બાઅઝ લોગોં કી આદત હોતી હૈ કે ઔરતોં દેખતે જાતે હૈ ઔર કેહતે હૈં તૌબા તૌબા તૌબા દેખો બે–પરદા જા રહી હૈ, એક તો ખુદ દેખતે જા રહે હૈં ઉસ્કા નામ તૌબા નહી યે તો ઝુબાની તૌબા હુઈ, તૌબા તો યે હૈં કે જિસ ગુનાહ મે આદમી મુબતલા હૈ પેહલે ઉસ ગુનાહ સે બાહર નિકલે, મષ્લન એક આદમી કિસી નજાસત કે ગડે મે પડા હુઆ હૈ, અબ અગર વો ઉસ નજાસત સે અપને આપ કો પાક કરના ચાહતા હૈ તો યે ગડે મે રેહ કર પાક નહી હોગા, સારી દુનીયા કે સમંદર આપ ઉસ પર બહા ડાલો તબ ભી પાક નહી હોગા, ઈસ લિએ કે વો તો નજાસત કે અંદર પડા હુઆ હૈ, ઉસ્કો કહેન્ગે કે પેહલા કામ તુ યે

કરકે બાહર નિકલ, તેરે કપડે વગેરહ બા'દ મે ધોએન્ગે, પેહલે તુ બાહર નિકલ, ઈસી તરીકે સે ગુનાહ કે ગડે મે પડા હુઆ હે, તો જબ તક કે ઉસ ગુનાહ સે બાહર નહી નિકલેગા, તબ તક તૌબા કબૂલ નહી હોગી, વેસે તૌબા કેહતે ભી હૈ લૌટને કો, તો ગુનાહ ઔર અલ્લાહ તઆલા કી ના–ફરમાની છોડ કર ફરમાંબરદારી કી તરફ લૌટે, તબ હી તો તૌબા તૌબા કેહલાએગી, ઈસી લિએ તૌબા મે સબ સે પેહલા કામ તો યે હે કે જિસ ગુનાહ સે તૌબા કર રહા હે, ઉસ ગુનાહ સે બાહર આવે, માલૂમ હુઆ કે ઉસ ગુનાહ પર બાકી રેહતે હુએ તૌબા તૌબા નહી હોગી, ઉસ સૂરત મે ઈસ્તેગ્ફાર કરેગા, તબ ભી બે–ફાઈદા હોગા.

હમારી તૌબા ભી તૌબા કી મોહતાઝ :

એક બુઝુર્ગ કા મકોલા હે :(اِسْتِغْفَارُنَا يَحْتَاجُ إِلَى اِسْتِغْفَارٍ كَثِيْرٍ)હમારા ઈસ્તગ્ફાર ભી બહુત ઝિયાદા ઈસ્તેગ્ફાર કા મોહતાઝ હે, યાઅની હમારે ઈસ્તેગ્ફાર મે ભી ઈસ્તેગ્ફાર કી હકીકત પાઈ નહી જાતી, ઉસ્કે લિએ ભી ઈસ્તેગ્ફાર કી ઝરૂરત હે, એસે હી હમારી તૌબા ભી તૌબા કી મોહતાઝ હે, તો ગુનાહ મે બાકી રેહતે હુએ, તૌબા તૌબા નહી કેહલાતી લિહાઝા તૌબા મે તીન ચીઝેં જરૂરી હે, અગર વો હુકુકુલ્લાહ કે કબીલ સે હે એક તો યે કે ગુનાહ સે બાહર આવે યા'ની અગર શરાબ સે વો તૌબા કર રહા હે તો પેહલે શરાબ પીના છોડ દે.

દૂસરે (اَنْ يَنْدَمَ عَلٰى فِعْلِهَا) અબ તક જો કિયા ઉસ પર ઉસકો નદામત ઔર પછતાવા હો, નદામત કયા હે?(تَاَلُّمُ الْقَلْبِ)દિલ મે દરદ ઔર તકલીફ હોના કે હાય ! મૈને કયા કર ડાલા, કિસ કી ના–ફરમાની કી? કિસ કો નારાજ કિયા? ઝાહિર હે કે એહલે ઈમાન કો તો અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કે સાથ મુહબ્બત હે, દુનીયા મે હમ દેખતે હૈં, અગર કોઈ આદમી યે મહસૂસ કરે કે મેરા મેહબૂબ મુજ સે નારાજ હે, તો ઉસ્કો ચૈન નહી આતા વો બેચૈન હો જાતા હે, ઔર મહબૂબ કી નારાજગી કે તસવ્વુર સે ઉસકી નીંદ હરામ હો જાતી હે, ઉસ્કો ખાના અચ્છા નહી લગતા, દસ્તરખ્વાન બિછાયા હે, બિરયાની ઔર ઝરદા ઉસકે સામને હે, લેકીન ઉસકે હાથ નહી ચલ રહે હે, મહબૂબ કી નારાજગી કે તસવ્વૂર સે ભૂખ મર ચૂકી હે, ન બીવી બચ્ચે અચ્છે લગતે હે, ન ઔર કુચ્છ, કોઈ ચીઝ અચ્છી નહી લગતી, વાકિઆ યહી હે, કયૂંકે મુહબ્બત ચીઝ હી એસી હે.

જબ મિઝાજે યાર. :

હઝરત મવલાના હકીમ અખ્તર સાહબ(દા.બ.)જબ ડાભેલ લાએ થે તો ખૂદ ઉન્હી સે સુના મદ્રસા કે દફતર મે એક મરતબા મજિલસ થી તો ચંદ અસાતિઝા સે ફરમાયા કે ફાની બદાયૂની એક શાઈર થા, અપની બીવી સે ઉસકો બડી મુહબ્બત થી, અબ બીવી નારાજ હો ગઈ તો વો કેહતા હે :

હમને ફાની ડૂબતે દેખી હે નબ્ઝે કાઈનાત
જબ મજાઝે યાર કુચ્છ બરહમ નઝર આયા મુજે

કે દોસ્ત કે મિજાઝ મે ઝરા બરહમી દેખી તો સિર્ફ અપની હી નહી બલ્કે સારી કાઈનાત કી નબ્ઝ ડૂબતી હુઈ માલૂમ હુઈ, એક અપની નબ્ઝ કી બાત કેહતા તો બાત ભી થી વો તો પુરી કાઈનાત કો અપની નિગાહોં કે સામને ડૂબતે દેખ રહા હે, તો મેહબૂબ કી નારાજગી કા જબ કિસી કો ખિયાલ આતા હે તો ઉસ્કો ચૈન નહી આતા.

મહબૂબુલ્ આલમીન(સલ.)કી ખુફગી ઔર સહાબી કી શાને ફ઼િદીય્યત :

સહાબએ કિરામ(રદી.)કો નબીએ કરીમ(સલ.) કે સાથ જો મુહબ્બત થી ઉસકી વજહ સે જહાં ઉનકે દિલ મે યે ખિયાલ આયા કે હુઝૂર(સલ.)નારાજ હે તો ઉનકી બે-કલી કા અજીબ આલમ હોતા, આપ ફઝાઈલે આઅમાલ મે હિકાયતે સહાબા પઢતે ઔર સુન્તે હૈં, એક મરતબા નબીએ કરીમ(સલ.)કહી તશરીફ લે જા રહે થે, ગુઝરતે હુએ દેખા કે એક કુબ્બાનૂમાં મકાન હે તો આપ(સલ.)ને પુછા : યે કિસ કા હે? બતાયા ગયા કે : ફુલાં સહાબી કા હે, આપ(સલ.)આગે બઢ ગએ, વો સહાબી ઉસ વકત સાથ નહી થે, દૂસરે કિસી મૌકા પર વો હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કી મજિલસ મે હાજિર હુએ, આકર ઉન્હો ને સલામ કિયા તો હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને રૂખ ફેર લિયા, સલામ કા જવાબ નહી દિયા, અબ વો સોચ રહે કે માલૂમ નહી કયા બાત હુઈ? પરેશાન હે કે હુઝૂર(સલ.)આખિર મુજસે કયૂં નારાજ હે? લોગો સે પુછા આજ મે હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કે ચેહરએ અનવર કો મુજસે ખફા મેહસૂસ કર રહા હું, કયા બાત હે? કોઈ બાત મેરે મુતઅલ્લિક હુઈ હે? લોગોં ને કહા હા, એક બાત હે, ફુલાં રોઝ હુઝૂર (સલ.)તશરીફ લે જા રહે થે ઔર આપ(સલ.)કા ગુઝર હુઆ તો વહાં એક કુબ્બાનૂમાં મકાન દેખા, ઉસ વકત હુઝૂર(સલ.)ને પુછા થા કે યે કિસ

કા હે? હમ લોગોંને બતલાયા થા કે આપ કા હે, બસ !યે સુન્ના થા કે સિધે ગએ ઓર વો મકાન ઢા દિયા, દેખો ! મુહબ્બત કેસી થી કે આને કે બા'દ બતાયા ભી નહી કે મે ઢાકર આયા હું,હમ જૈસે હોતે તો એહસાન જતલા દેતે કે હઝરત આપ કી નારાજગી કા પતા ચલા તો અભી વો મકાન ખતમ કરકે આયા હું, સહાબાએ કિરામ(રદી.)કે આઅલા દરજા કે હુસ્ને આદાબ કા યે એક નમૂના હે.

મુહબ્બત તુજકો આદાબે મુહબ્બત ખૂદ સિખા દેગી :

ગઝવએ બદર કે મૌકા પર જબ કેદીયોં કો પકડ લાયા ગયા તો હુઝૂર(સલ.)કે એક ચાચા હઝરત સય્યીદના અબ્બાસ(રદી.)ભી થે, જિન સહાબી કે પાસ ઉનકો રખ્ખા ગયા થા, ઉન્હો ને ઉનકી રસ્સી ઝરા સખ્ત બાંધી થી, જિસ્કી વજહ સે ઉન્કો જબ તકલીફ હોતી તો દરદ કી વજહ સે તેસ ઉઠતી થી, ઓર આહ આહ કી આવાઝ નિકલતી થી, નબીએ કરીમ(સલ.)ને સુબહ કો ફરમાયા અબ્બાસ કી આહોં કી વજહ સે મુજે રાત ભર નીંદ નહી આઈ, ખેર ! અબ કેદીયોં કે મુતઅલ્લિક મશ્વેરા હુઆ,ઓર મશ્વેરા કે આખિર મે યે તેય હુઆ કે ઉન્સે ફિદીયા લેકર ઉન્કો છોડ દિયા જાએ, જબ યે બાત આઈ તો સહાબએ કિરામ(રદી.)ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલુલ્લાહ(સલ.) હમારે ભાન્જે કો આપ મુફ્ત છોડ દિજીયે, હમારે ભાન્જે બોલ કર ઈશારા હઝરત અબ્બાસ(રદી.)કી તરફ થા,હઝરત અબ્બાસ(રદી.)ઉન્કે ભાન્જે નહી થે અસલ તો ઉન્કે ભાન્જે હોતે થે, હઝરત અબ્બાસ(રદી.)કે વાલિદ અબ્દુલ મુત્તલિબ જો હુઝૂર(સલ.)કે દાદા હોતે હે, જિસ કી તફસીલ યૂં હે કે અબ્દુલ મુત્તલિબ હાશિમ કે સાહબઝાદે થે ઓર હાશિમ હુઝૂર(સલ.) કે પરદાદા થે, ચૂંકે મક્કા વાલોં કા દસ્તૂર થા કે વો તિજારતી ગર્ઝ સે આતે જાતે રહે થે, શામ કા સફર કરતે થે, તો મક્કા સે શામ જાતે હુએ દરમીયાન મે મદીના મુનવ્વરહ આતા થા, ઉન લોગોં કા કિયામ મદીના મુનવ્વરહ રેહતા થા, ઉસ ઝમાના મે મદીના કી એક ખાનદાન કી સલમા નામ કી લડકી અપને અવસાફ ખૂબ સીરતી ઓર ખૂબ સૂરતી કી વજહ સે બડી મશ્હૂર થી, હઝરત હાશિમ ને ઉન્કો પૈગામ ભેજા ઉસ્કે વાલિદ ને જબ પૈગામ દેખા તો કબૂલ કર લિયા, ઓર યૂં કહા કે હમ અપની લડકી કો મક્કા નહી ભેજેન્ગે, શાદી કે બા'દ સારી ઝિંદગી આપ ચાહે તો યહાં રહે, વો આપકે સાથ મક્કા નહી આએગી, ઉસ શર્ત કે સાથ ઉન્હો ને નિકાહ કર લિયા,

લિહાઝા શામ આતે જાતે હુએ હઝરત હાશિમ મદીના ઠહરતે થે, ઉન્હી સે અબ્દુલ મુત્તલિબ પૈદા હુએ, અબ્દુલ મુત્તલિબ કા અસલ નામ શૈયબા થા, શૈયબા ભી ઈસ લિએ કે જબ વો પૈદા હુએ હૈં તો ઉન્કે સરકે કુચ્છ બાલ સુફેદ થે, સુફેદ બાલોં કો અરબી મે શૈયબા કેહતે હૈં, તો ઉન્કા નામ શૈયબા થા, જબ હાશિમ કા ઈન્તેકાલ હોને લગા તો ઉન્હો ને અપને ભાઈ મુત્તલિબ(મુત્તલિબ કે અલાવા ઉન્કે દો ભાઈ ઔર થે, નૌફલ બિન અબ્દે મનાફ, અબ્દુશશમ્સ બિન અબ્દે મનાફ) સે યૂં કહા કે મેરા બચ્ચા વહાં હે, કુચ્છ બડા હો તો તુમ્હારે ઘર પર લે આના, ચુંનાન્ચે હાશિમ કે સહાબઝાદે શૈયબા જબ થોડે બડે ઔર સિયાને હુએ(૫,૬)સાલ કી ઉમર હુઈ તો મુત્તલિબ અપને ભાઈ કી વસીય્યત કે મુતાબિક ગએ, ઔર ઉન્કો અપને સાથ ઊંટની પર બીઠા કર મક્કા લે આએ, ઉસ ઝમાને મે કોઈ આદમી જબ સફર પર ગયા હુઆ હો ઔર અપને સાથ કોઈ છુટા બચ્ચા લે આવે તો લોગ યૂં સમજતે થે કે ગુલામ ખરીદ કર લાયા હે, લિહાઝા મુત્તલિબ જબ વહાં સે આએ તો અપને પીછે(૫,૬) સાલ કે બચ્ચે કો બીઠાકર લાએ થે, લોગ યૂં સમજે કે ગુલામ લેકર આએ હૈં, ઈસ લિએ અબ્દુલ મુત્તલિબ, અબ્દુલ મુત્તલિબ કા ગુલામ પુકારા લિહાઝા ઉન્કા નામ અબ્દુલ મુત્તલિબ પડ ગયા.

ખેર ! અસ્લ મે હુઝૂર(સલ.) કે દાદા અબ્દુલ મુત્તલિબ કી વાલિદા મદીના મુનવ્વરહ કી થી ઈસ લિએ અન્સારને યૂં કહા કે યે ઉનકે ભાન્જે હે, હાલાંકે હઝરત અબ્બાસ તો અબ્દુલ મુત્તલિબ કે બેટે થે, હઝરત અબ્બાસ(રદી.)કી વાલિદા મદીના કી નહી થીં, ઉસકે બાવજૂદ અન્સાર ને હઝરત(સલ.)કી ખુશનૂદી હાસિલ કરને કે લિએ યૂં અર્ઝ કિયાઃ યા રસૂલુલ્લાહ ! હમારે ભાન્જે કો આપ મુફત છોડ દિજીએ, ઈસ મોકા પર હઝરત મવલાના ઈદ્રીસ સાહબ કાન્ધલવી(રહ.)ને લિખ્ખા હે કે અસલ તો અન્સાર યે ચાહતે થે કે આપ કે ચાચા કો મુફત છોડ દિયા જાએ, લેકીન યૂં નહી કહા કે આ અપને ચાચા કો મુફત છોડ દિજીએ, યે તો એહસાન હોતા, યે ઉન્કા આઅલા દરજા કા હુસને અદમ થા કે ઉનહો ને યે નહી કહા બલ્કે યૂં કહા : યા રસૂલુલ્લાહ ! હમારે ભાન્જે કો મુફત છોડ દિજીએ, ગોયા ઈસ દરખ્વાસ્ત કે જવાબ મે હુઝૂર(સલ.)અગર ફિદયા વસૂલ ન કરેં તો એહસાન હુઝૂર(સલ.)પર નહી હોગા, બલ્કે હમ પર હોગા,

ખૈર ! હુઝૂર(સલ.)ને ઉન્કી દરખ્વાસ્ત કો કબૂલ નહીં કિયા ઔર ફરમાયા : નહીં બલ્કે ઉન સે ઉનકા ફિદયા લિયા જાએગા, ઔર દૂસરે રિશ્તેદારોં કા ભી ફિદયા વસૂલ કિયા જાએગા.

યહાં મૈં યે અર્ઝ કર રહા થા કે સહાબએ કિરામ(રદી.)મે અદબ આઅલા દરજા કા થા, તો વો સહાબી જિન્હોંને અપના કુબ્બા ગિરા દિયા થા આકર અર્ઝ ભી નહીં કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ ! મૈંને કુબ્બા ગિરા દિયા હૈ, કુચ્છ દિનો કે બા'દ ખુદ નબીએ કરીમ(સલ.) યહાં સે ગુઝરે તો પુછા : યહાં એક કુબ્બા દેખા થા; વોહ કયા હુઆ? અબ સહાબાને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ! બા'દ મે વો કુબ્બા વાલે જબ આપ કી મજિલસ મે હાજિર હુએ ઔર આપને ઉનકે સલામ કા જવાબ નહીં દિયા તો ફૌરન જાકર ઉસકો ઢા દિયા, મૈં યે બતલાના ચાહતા હૂં કે દેખો ! સહાબએ કિરામ(રદી.)કો નબીએ કરીમ(સલ.)કે સાથ ખાસ મુહબ્બત થી, ઈસ લિએ ઝરાસી બે–રૂખી ઉનકે દિલ પર સાંપ બન જાતી થી ઔર વો બે–ચૈન હો તે થે.

ઈશ્ક અસ્તો હઝાર બદ–ગુમાની :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ(રદી.)ઉન લોગોં મે સે હૈં જિન્હોંને હબ્શા કી ભી હિજરત કી ઔર મદીના કી ભી, જબ હબ્શા સે મદીના આ રહે થે યા'ની મક્કા સે હબ્શા ગએ થે ફિર હબ્શા સે હિજરત કરકે મદીના આએ, જબ મદીના પહુંચે ઉસ વકત નબીએ કરીમ(સલ.) નમાઝ મે અગર કોઈ કિસી કો સલામ કરતા તો સલામ કા જવાબ દેને કી ઈજાઝત થી, નમાઝ મે ઝરૂરી બાત–ચીત કરને કી ભી ઈજાઝત થી, સલામ કા જવાબ દેના ભી જાઈઝ થા,અબ વો તો ઈસ ખિયાલ મે થે કે વો હુકમ બાકી હૈ, જબ હબ્શા સે આએ તો ઐન ઉસ વકત પહુંચે કે નબીએ કરીમ(સલ.)કી નમાઝ કી નીય્યત બંધી હુઈ થી ઔર આપ નમાઝ મે મશગૂલ થે, ઉનહોંને આકર સલામ કિયા તો હુઝૂરને સલામ કા જવાબ નહીં દિયા, રિવાયતોં મે હૈ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ (રદી.) ફરમાતે હૈં : મેરે સામને તો મેરી ઝિંદગી કે અગલે પિછલે સારે દિન આ ગએ કે હુઝૂર(સલ.)ને જવાબ નહીં દિયા, તો મુજ સે કૌન સા કુસૂર હો ગયા? કયા બાત હો ગઈ? શાયદ યે શાયદ વો, ઈસ તરહ સારી ઝિંદગી કા ખાકા ઔર સારે વાકિઆત સામને આ ગએ કે કૌન સી બાત હુઝૂર(સલ.)કો ના–પસંદ આઈ,

યહાં તક કે હુઝૂર(સલ.)ને સલામ ફેરા, ઈસ કે બા'દ સહાબા સે ફરમાયા : દેખો ! અલ્લાહ તઆલા અપના હુકમ બદલતે રેહતે હૈં પેહલે નમાઝ મે સલામ કા જવાબ દેને કી ઈજાઝત થી, અબ નમાઝ મે સલામ કા જવાબ દેને કી ઈજાઝત નહી રહી, ઈસ લિએ મૈંને તુમહારે સલામ કા જવાબ નહી દિયા, હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ(રદી.) ફરમાતે હૈં : તબ મુજે ઈતમીના હુઆ, યે મુહબ્બત કી બાત હે.

મુઅમીનીન કી મુહબ્બત કુર્આન કી ઝુબાની :

તો હકીકત યે હે કે જિસ કે સાથ મુહબ્બત હોતી હે, ઓર જબ મુહિબ્બ ઓર આશિક કો મા'લૂમ હો જાતા હે કે મેરા મહબૂબ મુજ સે નારાઝ હે, તો ઉસ કો કિસી કલ ચૈન નહી આતા, અબ એહલે ઈમાન કો તો અલ્લાહ તઆલા કે સાથ બડી શદીદ મુહબ્બત હોતી હે:

وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ (સુરએ બકરહ, પારહ – ૨)

જો ઈમાન વાલે હૈં ઉનકો અલ્લાહ તઆલા કે સાથ બડી મુહબ્બત હે, ઈમાન નામ હી હે મુહબ્બત કા, ઈસ લિએ અગર કોઈ આદમી ગુનાહ કરતા હે ઓર ઉસકો યે મા'લૂમ હો જાએ કે અલ્લાહ તઆલા ઈસ સે નારાઝ હૈં,તો ફિર ઉસ્કો કૈસે ચૈન ઓર સુકૂન હાસિલ હો સકતા હે? વૈસે ગુનાહ કી નહૂસત ભી યે હે કે ઈસ કી વજહ સે દિલ મે બેચૈની આતી હે ઓર બે-ઈતમીનાની હોતી હે, જબ તક કે ગુનાહ સે તૌબા ન કરતા; તબ તક કલ્બ મે સુકૂન ઓર ઈતમીનાન હાસિલ નહી હોતા, અલ્લાહ તઆલા કો નારાઝ કરકે કૈસે સુકૂન હાસિલ હો સકતા હે? આદમી કૈસે ભી અસબાબે રાહત હાસિલ કરે, ઉમદા સે ઉમદા મકાન બનાએ, ઉમદા સે ઉમદા બિસ્તર તૈયાર કરે,એરકન્ડીશન ઘર હો જાએ;તબ ભી ગુનાહ કે ઝરીઆ સે દિલ મે જો આગ લગા રખ્ખી હે, ઉસકા કયા? યે એરકન્ડીશન તો બાહર કી ખાલ કો ઠંડા કરેગા, દિલ કી આગ થોડા હી બુજાએગા, દિલ મે ગુનાહોં કી જો આગ હે વો એરકન્ડીશન સે બુજને વાલી નહી હે, વો તો તૌબા કરકે ઓર અલ્લાહ તઆલા કો રાઝી કરકે હી ખતમ હોગી,ઈસ લિએ આદમી જબ તક અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ નહી કરતા;તબ તક યે બેચૈની ખતમ નહી હોતી, લિહાઝા તૌબા કી દૂસરી શર્ત અલ્લામા નવ્વી(રહ.)ને બયાન ફરમાઈ કે અબ તક ઈસને જો ગુનાહ કિએ હૈં

ઉન પર નદામત હો,યા'ની દિલ મે ઈસ પર શરમિંદગી હો કે હાઈ !મૈને કિસ કી ના-ફરમાની કી?કિસ અઝીમ ઝાત કે સાથ મૈંને યે મુઆમલા કિયા? ઈસ તરહ સોચે, યે દૂસરી શર્ત હુઈ.

તીસરી શર્ત :

તીસરી શર્ત ફરમાતે હૈં: (أَنْ يَعْزِمَ أَنْ لَا يَعُوْدَ إِلَيْهَا أَبَدًا)પક્કા ઈરાદા ઓર અઝમે-મુસમ્મમ કરે કે અબ દોબારા કભી ભી યે કામ નહી કરૂંગા, મર જાઉન્ગા લેકીન યે કામ નહી કરૂંગા, મર જાઉન્ગા લેકીન યે ગુનાહ નહી કરૂંગા.

હઝરત હકીમુલ્ ઉમ્મત કા હકીમાના નુસ્ખા :

હઝરત થાનવી(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)કો એક સાહબ ને લિખ્ખા કે હઝરત ! જબ કોઈ હસીન સામને આતા હે તો આંખે બે-ઈખ્તિયાર ઉસ કી તરફ ઉઠ જાતી હૈં ઓર મૈં અપની આંખોં કો રોક નહી સકતા, ઉન આંખો કો રોકને પર મુજે કુદરત હાસિલ નહી હે, હઝરત ને ફરમાયા : કે ભઈ ! દેખો ! તુમહારા યે કેહના કે કુદરત હાસિલ નહી; યે સહીહ નહી હે, એહલે ફલસફા કા કાઈદા હે કે આદમી કી કુદરત મુતઝાદેન સે મુતઅલ્લિક હોતી હે, યા'ની જો કામ આદમી કર સકતા હે, ઉસ કો નહી ભી કર સકતા, મસલન યે ઉંગલી મૈં અપને ઈખ્તિયાર ઓર અપની મરઝી સે હિલા રહા હું, જબ અપને ઈરાદા સે હિલા રહા હું હાથ ખુદ બખુદ હરકત કરતા રેહતા હે, વો આદમી અપના હાથ રોકના ચાહે તબ ભી નહી રોક સકતા, લિહાઝા જબ વો અપને ઈરાદા સે હિલા નહી રહા હે તો અપને ઈરાદા સે રોક ભી નહી સકતા તો જિસ કામ કે કરને પર આદમી કાદિર હે, યકીનન ઈસ કે ન કરને કી ભી કુદરત રખતા હે યે કેહના કે મૈં ઈસ સે બચ નહી સકતા, ઈસ કો ન કરને કી કુદરત નહી, યે સહીહ નહી હે, હઝરત થાનવી(રહ.)ને લિખ્ખા થા કે તમ્હારા યે લિખના ગલત હે, કુદરત કા તઅલ્લુક દોનો તરફ સે હે, તબ હી તો કુદરત હે, વરના યે તો ગૈર ઈખ્તિયારી ચીઝ હુઈ.

ખૈર ! ઈસ પર ઉન્હો ને લિખ્ખા કે જબ મૈં નહી દેખતા હું તો કલ્બ બહુત ઝિયાદા બેચૈની હોતી હે કે મા'લૂમ નહી જિસ કો નહી દેખા વો કેસા હોગા? કેસા ખૂબસૂરત હોગા?મા'લૂમ નહી આદમી કયા કયા સોચતા હે, તો હઝરત(રહ.)ને લિખ્ખા કે અચ્છા ! ન દેખને કી સૂરત મે જો બેચૈની હોતી હે, વો

કિતની દેર તક રેહતી હે? લિખ્ખા કે દો-ચાર મિનટ, હઝરત ને લિખ્ખા કે અચ્છા ! દેખ લેતે હો તો? ઈસ ને લિખ્ખા કે તીન દિન તક બેચૈની રેહતી હે, તબ હઝરત ને ફરમાયા કે ૭૨ ઘંટે કી બેચૈની અગર દો-તીન મિનટ કી બેચૈની સે દૂર હો સકતી હે તો યે સૌદા બડા સસ્તા હે.

ખેર ! બતલાના યે હે કે આદમી પુખ્તા ઈરાદા કરે કે મર જાઉન્ગા લેકીન કભી ભી યે કામ નહી કરૂંગા, કુચ્છ ભી હો જાએ, તબ યે તૌબા તૌબા કેહલાએગી.

અગર કોઈ એક શર્ત ન પાઈ ગઈ :

અલ્લામા નવ્વી(રહ.)ફરમાતે હેં કે યે તીન શર્તે હેં, ઉન મેં સે અગર એક ભી મફકૂદ હો ગઈ ઓર નહી પાઈ ગઈ, તો ઈસ કી તૌબા દુરૂસ્ત નહી હુઈ, તીનોં બાતેં પાઈ જાએન્ગી તબ હી તૌબા"તૌબા"કેહલાએગી, અગર દિલ મે યે બાત હે કે ફિર સે કરૂંગા તો ફિર તૌબા કા મતલબ હી થા"લૌટના"તો વો ફરમાંબરદારી કી તરફ કહાં લૌગા? અભી તો ફરમાં બરદારી કી તરફ આયા હી નહી, ઈસી લિએ યે પક્કા ઈરાદા કરના પડેગા કે કુચ્છ ભી હો જાએ, મેં દોબારા યે કામ નહી કરૂંગા; જબ યે તીનો બાતેં હોન્ગી; તબ તૌબા મુકમ્મલ હોગી, યે તો હુકૂકુલ્લાહ કા મુઆમલા હુઆ.

અગર ગુનાહ કા તઅલ્લુક હુકૂકુલ્ ઈબાદ સે હો તો ?:

ઓર જિસ કા તઅલ્લુક બંદોં કે હક સે હે ઉસ કે મુતઅલ્લિક અલ્લામા નવ્વી(રહ.)ફરમાતે હેં કે ઈસ મે એક ચીઝ ઝિયાદા હે, વો યે કે જો હક વાલા હે, ઉસ કા હક અદા કરદે, મષ્લાન કિસી કે આપ ને પાંચ હઝાર રૂપિએ લે લિએ ઓર માર લિએ, અબ હર વકત આપ અલ્લાહ તઆલા કે સામને તન્હાઈયોં મે યૂં કહેં: કે "તૌબા,તૌબા" અબ કિસી કે પૈસે નહી મારૂંગા, ઓર ઈસ પર પછતાવેં ઓર પક્કા ઈરાદા ભી કરેં, સબ કુચ્છ ઠિક હે, લેકીન ચુંકે યે બંદે કા મુઆમલા થા તો પાંચ હઝાર ઈસ કો લૌટાઓ, યે ભી તૌબા કે વાસ્તે શર્ત હે.

ઈજમાલી મઆફી કાફી નહી :

બંદોં કે હક કો લોગ કિયા સમજતે હેં કે બસ ! એસે હી મુઆફી સાફી કરલો, ઉસકો કોઈ અહમીય્યત નહી દેતે,હઝરત થાનવી(રહ.) ફરમાતે હેં કે કિસી કી

ગેર હાજરી મે ઈસ કી બુરાઈ કી અબ ઉસ સે કહા: ભઈ ! બોલા—ચાલા મુઆફ કરના, હાલાંકે ઉસ કો મા'લૂમ ભી નહી કે મેરી ગીબત કી હે.

હુકૂકુલ્ ઈબાદ કી મુઆફી કા તરીકા :

હઝરત થાનવી(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)ફરમાતે હે : કે તફસીલ બતલાની પડેગી કે મૈને તુમહારી ગીબત કી થી, લિહાઝા અબ મહેરબાની કરદો ઓર મુઆફ કરદો, બહર—હાલ !યે જો હુકૂક હૈં માલી હક હે તો માલ દે દો, ઉસ પર તહમત લગાઈ હે તો અપને આપ કો પેશ કરદો, ઈસ્લામી હુકૂમત હે ઓર કિસી પર ઝિના કી તહમત લગાઈ તો ઉસ તહમત લગાને વાલે કો સઝા મે અસ્સી(૮૦)કોડે લગાએ જાતે હૈં, યે તહમત કી હદ ઓર સઝા હે, વો અપને આપ કો સઝા કે લિએ પેશ કરદે યા ફિર માલ હે તો દેદો, વરના મુઆફ કરાઓ.

કિયામત મે અઈઝ્ઝા હી સાથ છોડ દેન્ગે:

નબીએ કરીમ(સલ.)ફરમાતે હૈં કિસી કા કિસ પર હક હે તો દુનીયા મે મુઆફ કરાલે, વરના આખિરત મે કોઈ મુઆફ કરને વાલા નહી હે, વહાં તો રિશ્તેદાર ઓર અઈઝ્ઝા ભી મુઆફ નહી કરેન્ગે,માં ભી મા'ફ નહી કરેગી, બાપ ભી મુઆફ નહી કરેગા, ભાઈ ઓર બીવી ભી નહી:

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ـ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ـ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ ـ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ـ (સુરએ અબસ, પારા નં. ૩૦)

ઉનહી રિશ્તેદારોં સે આદમી ભાગેગા, ઓર ભાગ ભી ચાહિએ, ગૈરોં કે સાથ ઝિયાદા મુઆમલા પડતા નહી, માં કે સાથ, બાપ કે સાથ, ભાઈ કે સાથ, બીવી કે સાથ, ઘર વાલોં કે સાથ, અઈઝ્ઝા વ અકારીબ કે સાથ ઝિયાદા મુઆમલા પડતા હે, લિહાઝા ઉન્હી કે લેન—દેન તો બાકી હે, કલ કિયામત કે રોઝ હિસાબ લેને કો વહી તો ઉઠેન્ગે, ઉન્હી કો દેખ કર આદમી ભાગેગા કે વો આએ, પરાયોં કો દેખ કર ભાગને કા કોઈ ઝિયાદા સવાલ ભી પેદા નહી હોગા.

બહર—હાલ ! અગર હક બંદે સે મુતઅલ્લિક હે તો તૌબા કે કબૂલ હોને કે લિએ યે ચાર શર્તે ઝરૂરી હે, મષ્લન કિસી કી ગીબત કી, ગીબત યે બંદે કા હક હે, યાદ રખના શરાબ પીના તો અલ્લાહ તઆલા કા હક હે, યાઅની વો હે તો કબીરા ગુનાહ, લેકીન ઉસ્મે યે હે કે આપ રાત કે અંધેરે મે ઉઠ કર આંસુ બહા

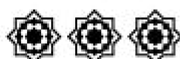
કર અલ્લાહ તઆલા સે તૌબા કરલે, ઔર પક્કા ઈરાદા કરલે કે આઈન્દા નહી કરેન્ગે, ઔર જો હુઆ ઉસ પર નદામત કર લેન્ગે, તો તૌબા કબૂલ હો ગઈ, અબ કોઈ ચોથી બાત નહી હે, લેકીન અગર કિસી કી ગીબત કી હે તો ઉન તીન કે સાથ ચોથી બાત યે ભી હે કે જિસ કી ગીબત કી હે ઉસકે પાસ જાકર મુઆફ કરાએ, ઉસ સે કહે કે મૈને આપ કી ગીબત કી થી, મુઆફ કરદો, ઔર વો મુઆફ કરેગા તો મુઆફ હોગા, વરના ઉસકે બગૈર મુઆફ હોને વાલા નહી હે.

હાજી મુઆફી કિસ તરહ માંગે :

બા'ઝ લોગ હજ મે જાતે હૈં ઔર પેહલે સે કિસી કે કુચ્છ પૈસે ખા રખ્ખે હૈં જાને સે પેહલે જબ ઉસ્સે મિલતે હૈં તો કેહતે હૈં ભાઈ કુચ્છ લેન–દેન બાકી રેહ ગયા હો તો મુઆફ કર દેના,યે દુરૂસ્ત નહી હે, બા–કાઈદા બાત સાફ કરે કે તુમ્હારા હિસાબો કિતાબ ઔર કુચ્છ લેના દેના બાકી હો તો બોલો, યા રકમ યાદ હો તો ખૂદ કહે કે તુમ્હારે ઈતને પૈસે બાકી હે, મે અદા કરતા હું, યા મુજમે અદા કરને કી તાકત નહી હે મુઆફ કરદો, ઔર વો મુઆફ કરે તબ મુઆફ હોન્ગે, બાકી ઐસે હી ઉપર ઉપર કહા તો ઉસસે મુઆફ હોને વાલે નહી, ઐસે હી માલી હુકૂક જિતને ભી હે વો કિસી કે શરમા–હુઝૂરી મે મુઆફ કરને સે મુઆફ નહી હોતે, હદીષે પાક મે હે :(لَا يَحِلُّ مَالُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِطِيبَةٍ مِنْ نَفْسِهِ)કે મુસલમાન કા માલ હલાલ નહી હોતા જબ તક કે વો અપની દિલી ખૂશનૂદી કે સાથ પૈશ ન કરે, ઉસ પર તો બહુત સારે મસાઈલ મુરત્તબ હોતે હૈં.

બહર–હાલ ! બા'ઝ બીવી કા મહર મુઆફ કરવા લેતે હે, ખુશી ના ખુશી ઉસ્સે બુલવા લેતે હે કે મુઆફ કરદે, હઝરત થાનવી(રહ.)લિખ્ખા હે કે સિર્ફ ઉસ્સે મુઆફ નહી હોતા.

બહર–હાલ ! યે તૌબા કી ચાર શર્તે હૈં જો અલ્લામા નવ્વી(રહ.)ને લિખ્ખી હે ઈસી પર આજ ઈસ મજિલસ કો ખતમ કરતે હે, ઔર દુઆ કરતે હૈં કે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા હમે તૌબા કી હકીકત સે માલામાલ ફરમાએ, આમીન.

યાદદાશ્ત

તૌબા
વ
તકમીલે તૌબા

(મજિલસ–૨)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ، وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَّا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ وَبَارِكْ وَسَلَّمْ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا۔ امابعد!

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ ﷺ وَاللّٰهِ إِنِّيْ لَأَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَأَتُوْبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِيْنَ مَرَّةً۔

નબીએ કરીમ(સલ.)ઈસ્તિગ્ફાર ક્યૂં કરતે થે? :

તૌબા કે સિલસિલે મે કુચ્છ રિવાયતેં બાકી રેહ ગઈ થી, ઉન્કો પેશ કિયા જાતા હે, હઝરત અબૂ હુરૈરહ(રદી.)ફરમાતે હૈં મૈને નબીએ કરીમ (સલ.) કો ઈરશાદ ફરમાતે હુએ સુના કે અલ્લાહ કી કસમ મૈ દિન મે સત્તર(૭૦) સે ઝિયાદા મરતબા અલ્લાહ તઆલા સે મગ્ફિરત તલબ કરતા હૂં ઓર ઉસ્કી તરફ રૂજૂઅ હોતા હૂં.

અગર બિન યસાર મુઝની(રદી.)ફરમાતે હૈં નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા : એ લોગો ! અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ કરો, ઓર તૌબા કરો, ઓર અપને ગુનાહો સે મુઆફી માંગો, ઈસ લિએ કે મૈ સો(૧૦૦)મરતબા અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ હોતા હૂં, ઓર તૌબા કરતા હૂં, યહાં નબીએ કરીમ(સલ.)ને અપના અમલ બતાયા કે સત્તર(૭૦) સે ઝિયાદા મરતબા ઈસ્તિગ્ફાર કરતા હૂં, ઓર દૂસરી રિવાયત મે સો(૧૦૦) મરતબા બતલાયા, તતબિક યે હુઈ કે સત્તર સે ઝિયાદા મે સો કા અદદ આહી જાતા હે, સત્તર સે ઝિયાદા કિતની મરતબા અસ્તગ્ફાર કરતે થે, યે સો વાલી રિવાયત ને બતલા દિયા.

નબીએ કરીમ(સલ.)તો માઅસૂમ થે ઓર સાથ હી સાથ અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી તરફ સે "قَدْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ" કી બશારત સુના દી ગઈ થી, ઈસ લિએ દર હકીકત આપ કો તૌબા વ ઈસ્તિગ્ફાર કી ઝરૂરત નહી થી,લેકીન નબીએ કરીમ(સલ.)કે ઈસ્તિગ્ફાર કરને કી ચંદ વુજૂહાત હૈં, એક તો ઉમ્મત કે લિએ અમલી નમૂના પેશ કરના હે, ઓર દૂસરા ઉમ્મત કો

તા'લીમ દેના મકસૂદ હે કે હુઝૂર અકરમ(સલ.)અપની મઅસૂમય્યીત ઔર મગ્ફિરત કી બશારત સુનાએ જાને કે બાવુઝૂદ ભી જબ ઈતના એહતેમામ ફરમાતે હૈં તો ઉમ્મતીયોં કો ઉસ કા એહતેમામ કરના ચાહિએ, ઔર બા'ઝોં ને યે તવજીહ ભી ફરમાઈ હે કે ચૂંકે હર આન આપ કે દરજાત મે તરક્કી હોતી રેહતી થી ઔર વકત આપ ઉપર કે દરજાત કી તરફ બઢતે રેહતે થે, તો જબ ઉપર કે દરજે પર પહુંચ્તે થે તો નિચે કે દરજે કો કમ સમજતે હૂએ ઈસ સે તૌબા વ મગ્ફિરત કી નૌબત આતી થી.

ખાદિમે રસૂલ(સલ.) હઝરત અનસ(રદી.)કે મુખ્તસર હાલાત :

عَنْ أَبِي حَمْزَةَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ الْأَنْصَارِي ﷺ خَادِمِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ سَقَطَ عَلَى بَعِيرِهِ وَقَدْ أَضَلَّهُ فِي أَرْضِ فَلَاةٍ.

નબીએ કરીમ(સલ.)કે ખાદિમ અબૂ હમ્ઝહ અનસ બિન માલિક (રદી.)સે મંકૂલ હે હઝરત અનસ(રદી.)ને નબીએ કરીમ(સલ.)કી દસ સાલ ખિદમત કી હે,જબ નબીએ કરીમ(સલ.)હિજરત ફરમા કર મદીના મુનવ્વરહ તશરીફ લાએ તો હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને હઝરત અબૂ તલ્હા (રદી.)સે ફરમાયા : તુમ્હારે ઘર કા કોઈ છોટા બચ્ચા હો તો હમારે ઘર કે કામ-કાજ કે લિએ દે દો, હઝરત અનસ(રદી.)ફરમાતે હે : કે હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.) મુજે સવારી પર અપને પીછે બિઠા કર નબીએ કરીમ (સલ.) કી ખિદમત મે લે ગએ, ઔર મુજે આપ કે હવાલે કિયા, યે આપ કી ખિદમત કે લિએ હે, ઉસ વકત હઝરત અનસ(રદી.)કી ઉમર ૧૦ સાલ કી થી, ઔર દસ સાલ ઉન્હોંને નબીએ કરીમ(સલ.) કી ખિદમત કી, નબીએ કરીમ(સલ.)કી વફાત કે વકત હઝરત અનસ (રદી.)કી ઉમર ૨૦ સાલ કી થી, હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)હઝરત અનસ(સલ.)કે સોતેલે વાલિદ હોતે થે, ઉન્કે વાલિદ કા તો ઈન્તેકાલ હો ગયા થા, ઉસ્કે બા'દ ઉનકી વાલિદા ઉમ્મે સુલૈમ(રદી.)ને હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)સે નિકાહ કિયા થા, ઈસ લિએ વો ઉનકે સોતેલે અબ્બા હોતે થે.

બુખારી શરીફ મે હઝરત અનસ(રદી.)કી રિવાયત હે કે મેરી વાલિદા ખાલા,નાની વગૈરા ઘર કી ઔરતેં મુજસે પાબંદી કરવાતી થી, ચુંકે બચ્ચોં કી તરફ સે ગફલત તો હોહી જાતી હે, ફરમાતે હેઃ મુજે યે ઔરતેં તાકીદ કરકે નબીએ કરીમ(સલ.) કે પાસ ભેજતી રેહતી થી, અગર મે ઈધર ઉધર હો જાતા

તો મેરા ખિયાલ રખ્ખા જાતા થા, વહાં ભેજા જાતા થા, ઓર મૈને દસ સાલ ખિદમત કી, નબીએ કરીમ(સલ.)ને મુજસે કિસી કરને કે લિએ કહે ગએ કામ કે મુતઅલ્લિક યે નહી ફરમાયા કે યે કયૂં નહી કિયા, ઓર નહી કરને કે લિએ કહે ગએ કામ કે મુતઅલ્લિક યે નહી ફરમાયા કે યે કયૂં નહી કિયા, યે નબીએ કરીમ(સલ.) કી ગાયતે શફકત ઓર ઉંચે અખ્લાક કા નમૂના થા, વરના ઝાહિર હે કે દસ કે સાલ કે બચ્ચે સે ફિરોગુઝાશ્ત હોના ઓર ખિદમત કે મુઆમલા મે કોતાહી હોના યે તો ફિતરી ચીઝ હે, લેકીન આપને કભી ટોકા નહી, બલ્કે કભી તો હુઝૂર(સલ.) કિસી કામ કે લિએ ફરમાતે તો હઝરત અનસ(રદી.)ફરમાતે હે કે મે બચ્ચા હોને કી વજહ સે કેહ દેતા થા કે નહી જાઉન્ગા, હાલાંકે મેરે દિલ મે હોતા થા કે મે જાઉન્ગા, લેકીન ઝુબાન યૂં કેહતા થા.

ખૈર ! હઝરત અનસ(રદી.)જો નબીએ કરીમ(સલ.) કે ખાદિમ થે ઉન્કી વાલિદા એક મરતબા હુઝૂર અકરમ(સલ.)સે દરખ્વાસ્ત કી કે આપ અપને ખાદિમ અનસ(રદી.)કે લિએ દુઆ કર દિજીયે કે અલ્લાહ તઆલા ઉનકી અવલાદ મે ઓર ઉનકે માલ મે ઓર ઉનકી ઉમર મે બરકત અતા ફરમાએ, ચુંનાન્ચે ઉન્કી ઉમર ૧૦૦ સાલ કે કરીબ હુઈ, ઓર અખીર મે જિન સહાબએ કિરામ(રદી.)કી વફાત હુઈ ઉનમે હઝરત અનસ(રદી.)ભી હે, ઓર ઉન્હોને અપની ઝિંદગી મે અપની કઈ પુસ્તેં દેખી, ઓર અલ્લાહ તઆલા માલ ભી ઈતની બરકત દી કે ઉનકે બાગાત સાલ મે દો મરતબા ફલ દિયા કરતે થે, ઉનકે બાગ મે એક ફુલ થા, જિસ કે અંદર સે મુશ્ક કી ખૂશ્બૂ આયા કરતી થી.

બંદા કી તૌબા પર અલ્લાહ તઆલા કિતને ખૂશ હોતે હૈં :

હઝરત અનસ(રદી.)ફરમાતે હે : કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયાઃ કિસી આદમી કા ઊંટ સફર કે અંદર ગુમ હો ગયા, હાલાંકે ઉસ્કે ઉપર સફર કા તોસા ખાને-પીને કા સામાન ભી મૌજૂદ થા, તલાશ કિયા, લેકીન નહી મિલા, ફિર અચાનક વો ઊંટ ઉસ્કો મિલ ગયા, તો ઉસકે મિલને પર ઉસ્કો જિતની ખૂશી હો સકતી હે અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલા અપને બંદે કી તૌબા સે ઉસ્સે ઝિયાદા ખૂશ હોતે હૈં.

ચુંનાન્ચે ઈસી ચીઝ કો એક ઓર રિવાયત મે તફસીલ સે બયાન ફરમાયા હે કે અલ્લાહ કી કસમ !ﷲ કહા ગયા, ઈસ મે કસમ કે અલ્ફાઝ મહઝૂફ માને જાતે

હૈં, ઈબારત યૂં હો જાએગી, وَاللّٰهِ અલ્લાહ કી કસમ! અલ્લાહ તઆલા બહુત ઝિયાદા ખૂશ હોતે હૈં અપને બંદે કી તૌબા સે, જબ વો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ વ તૌબા કરતા હૈ, તુમ મે સે ઈસ આદમી કી ખૂશી સે ઝિયાદા જા કિસી બંજર ઝમીન વ સહરાઅ મે હો ઔર ઉસ્કી સવારી કા ઊંટ ગુમ હો ગયા, હાલાંકે ઉસ કી તરફ સે માયૂસ હો ગયા, ઔર અબ તો યે સમજ કરકે કે મૌત હી આને વાલી હૈ એક દરખ્ત કે પાસ આકર ઉસ કે સાયા મે સો ગયા, નબીએ કરીમ (સલ.)ફરમાતે હૈં: વો ઉસી તરહ લેટા હુઆ થા કે અચાનક કયા દેખતા હૈ કે વો ઊંટ ઉસ કે પાસ આ ગયા, ઔર ફૌરન ઈસ ને ઉસકી નકીલ પકડ લી ઔર મારે ખૂશી કે કેહને લગા કે અલ્લાહ ! તુ મેરા બંદા મે તેરા પરવર્દગાર, અસલ મે તો ઉલ્ટા કેહના ચાહિએ કે મે તેરા બંદા તુ મેરા પરવર્દગાર હૈ, લેકીન ખૂશી કી શિદ્દત કી બિના પર ઉસ કી ઝુબાન કાબૂ મે નહી રહી, સોચીએ ! ઉસ્કી ખૂશી કા કયા આલમ હોગા, તો ઉસી તરહ જબ કોઈ બંદા તૌબા કરતા હૈ ઔર અલ્લાહ કી તરફ રૂજૂઅ કરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ સે ભી ઝિયાદા ખૂશ હોત હૈ.

દેખીયે ! અલ્લાહ તઆલા કી શફકતો રહમત કા કયા ઠિકાના હૈ, હાલાંકે અલ્લાહ તો માલિકુલ્ મુલ્ક હૈં, ઔર ગની હૈં, ઉન્કો બંદો કી જરૂરત નહી હૈ, લેકીન ઉસકે બાવજૂદ બંદા જબ તૌબા કરકે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ કરતા હૈ, તો અલ્લાહ તઆલા કિતને ખૂશ હોતે હૈ, અબ બંદે કો ખૂદ કિતના ઝિયાદા એહતેમામ કરના ચાહિએ, ઉસ કા અંદાજા લગાઈએ.

અલ્લાહ તઆલા અપના હાથ બઢાતે હૈં :

وَعَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدِاللهِ بْنِ قَيْسِ الْأَشْعَرِيِّ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللهَ تَعَالَى يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا۔

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللهُ عَلَيْهِ۔

હઝરત અબૂ મુસા અશઅરી(રદી.)જિન કા નામ અબ્દુલ્લાહ બિન કૈસ (રદી.)હૈ,નબીએ કરીમ(સલ.)સે નકલ કરતે હૈ કે બેશક અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા રાત કો અપના હાથ બઢાતે હૈં, યા'ની બંદો કી તરફ મુતવજ્જહ

હોતે હૈં તાકે દિન કા ગુનાહ કરને વાલા રૂજૂઅ કરે ઔર તૌબા કરે, ઔર દિન મે અપને હાથ કો બઢાતે હૈં, યા'ની મુતવજજહ હોતે હૈં તાકે રાત કા ગુનેહગાર તૌબા કરે, યહાં તક કે સૂરજ મગરિબ કી જાનિબ સે તુલૂઅ હોગા.

ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરહ(રદી.)કી રિવયાત હૈ કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા:સૂરજ કે જાનિબે મગરિબ સે તુલૂઅ હોને સે પેહલે જો ભી તૌબા કરેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ કી તૌબા કબૂલ કરેન્ગે, કિયામત કે કરીબ સૂરજ મશરિક કી જાનિબ સે તુલૂઅ હોને કે બજાએ જાનિબ મગરિબ સે તુલૂઅ હોગા.

રિવાયતોં મે આતા હૈ કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા: સૂરજ જબ ગુરૂબ હોતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા કે સામને સર બસૂજૂદ હોતા હૈ, સજદા રૈઝ હોતા હૈ, ઔર ફિર આઈન્દા અઝ સરે નવ ચલને કે લિએ અલ્લાહ તઆલા સે ઈજાઝત માંગતા હૈ, જબ ઈજાઝત દી જાતી હૈ તો ફિર નયા દૌરા શુરૂઅ કરતા હૈ, કિયામત કે કરીબ જબ વો ઈજાઝત માંગેગા તો ઉસ કો કહા જાએગા કે જિધર સે આયા હૈ ઈસ તરફ હી લૌટ જાઓ, તો વો જાનિબે મગરિબ સે તુલૂઅ હોગા, ઔર જબ મગરિબ સે તુલૂઅ હોગા તો કિસી કી તૌબા કબૂલ નહી હોગી, વહાં તક તૌબા કા દરવાઝા ખુલા હુવા હૈ, ઔર ખૂદ અલ્લાહ તબારક—વ— તઆલા કી તરફ સે બંદો કી તરફ ખાસ રહમત ઔર ફઝલો કરમ કી ઈનાયતો તવજ્જુહ હોતી હૈ, ઔર અલ્લાહ તઆલા બંદે કો ફરમાતે હૈં કે તૌબા કરલે, યે અલ્લાહ તઆલા કા ગાયત ફઝલ હૈ, વરના દુનીયા મે કૌન એસા હૈ? અગર કિસી કા બેટા બાર બાર કુસૂર કરે ઔર મુઆફી માંગે તો બાપ ભી કિતની મરતબા મુઆફ કરેગા? એક મરતબા, દો મરતબા, તીન મરતબા, છે મરતબા, અગર બહુત ઝિયાદા નરમ હોગા તો દસ યા પંદરા મરતબા મુઆફ કરેગા, ઈસ કે બા'દ કેહ દેગા કે બસ બેટા ! અબ તુમ જાઓ, હમારા તુમ્હારા કોઈ વાસ્તા નહી હૈ, દૂસરોં કા તો કયા કેહના, યે હાલ ઈન્સાન કા હૈ, લેકીન અલ્લાહ તઆલા કા મુઆમલા યે હૈ કે જબ તક બંદા તૌબા કરતા રહેગા, વો કબૂલ ફરમાતે રહેન્ગે.

ફિર ઉસકી તૌબા કબૂલ નહી હોતી :

وَعَنْ أَبِي عَبْدِالرَّحْمٰنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَبْنِ الْخَطَّابِ عَنِ النَّبِي ﷺ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِمَالَمْ يُغَرْغِرْ.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર(રદી.) ફરમાતે હેં: કે નબીએ કરીમ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા: બેશક અલ્લાહ તઆલા બંદે કી તૌબા કો કબૂલ કરતે હે, જબ તક કે ઉસકી જાન હલક મે ન આએ "ગરગરા" અસલ મે કેહતે હેં કે પાની કો હલક મે લે જાકર ઉસકો ઉપર નિચે કરના, ઈસી તરહ સે આદમી કી રૂહ નિકલને કા જબ વકત આતા હે તો રૂહ હલક મે આતી હે ઈસ સે પેહલે તક અલ્લાહ તઆલા આદમી કી તૌબા કો કબૂલ કરતે હે, ઓર અખીર મે જબ નઝઅ વાલી કૈફીય્યત શુરૂઅ હો જાતી હે ઉસ કે બા'દ અગર કોઈ તૌબા કરે તો ફિર ઉસ કી તૌબા કબૂલ નહી હોતી.

તલબે ઈલ્મ કી ફઝીલત :

حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: أَتَيْتُ صَفْوَانَ بْنَ عَسَّالٍ الْمُرَادِيَّ ﷺ أسئله عن المسح على الخفين، فَقَالَ لِي: مَا جَاءَ بِكَ يَا زِرُّ؟ فَقُلْتُ: ابْتِغَاءَ الْعِلْمِ۔ (મોઅજમુલ કબીર લિત્તબ્રાની, હિસ્સા ૭)

હઝરત ઝર બિન હબીસ(રહ.)જો તાબીઈ હેં, વો ફરમાતે હેં: મે હઝરત સફવાન બિન અસ્સાલ(રદી.)કે પાસ મૌઝોં પર મસહ કે સિલ સિલે મે મા'લૂમ કરને કે લિએ હાઝિર હુઆ,હઝરત સફવાન(રદી.)નુ ઉનકો દેખ કર પુછા: કે એ ઝર ! કૌન્સી ચીઝ તુમ કો મેરે પાસ લાઈ? કયૂં આએ? મૈંને અર્ઝ કિયા: ઈલ્મ હાસિલ કરને કે લિએ ઓર મસ્અલા પુછને કે લિએ આયા હું.ઈસ પર ઉન્હોંને ફરમાયા: કે ફરિશ્તે તાલિબે ઈલ્મ કે લિએ,વો જો ઈલ્મ હાસિલ કરતા હે,ઈસ પર ખૂશી ઓર રઝામંદી કા ઈઝહાર કરતે હૂએ અપને પરોં કો બિછાતે હેં, લિહાઝા દેખિએ ! દીન કા ઈલ્મ હાસિલ કરના યે કિતની બડી ચીઝ હો ગઈ.

મૌઝોં પર મસહ ષાબિત હે :

મૈંને અર્ઝ કિયા: પેશાબો પાખાના કે બા'દ મૌઝોં પર મસહ કરને કે બારે મે મેરે દિલ મે કુચ્છ તરદ્દુદ હે કે કરના ચાહે યા નહી, ઓર ચુંકે આપ હુઝૂર અકરમ(સલ.)કે સહાબી હેં ઈસ લિએ મૈં આપ કે પાસ પુછને કે લિએ કે હો સકતા હે ઉસ સિલસિલે મે આપકે પાસ કુચ્છ મા'લૂમાત હો કયા આપને ઉસ સિલસિલે મે હુઝૂર(સલ.)કો કુચ્છ ફરમાતે હૂએ સુના હે? ઉન્હો ને કહા જીહાં ! જબ હમ લોગ સફર મે હોતે થે, તો હુઝૂરે અકરમ(સલ.)હમ કો હુકમ દેતે થે, કે તીન દિન ઓર તીન રાત તક હમ મૌઝોં કો ન નિકાલે, સિવાયે ઉસ્કે કે જનાબત

કે ગુસલ કી હાજત હો, અલ-બત્તા પૈશાબ પાખાના ઔર નિંદ કી વજહ સે વુઝૂ કરને કે વકત ઉન્કો નિકાલા નહી જાએગા.

કૌશિશ હી અલામત હે મુહબ્બત કે સહીહ હોને કી :

મૈને પુછાઃ મુહબ્બત કે સિલસિલે મે આપને હુઝૂર(સલ.)કો કુચ્છ ફરમાતે હુએ સુના?ઉન્હો ને કહાઃ જી હાં ! હમ એક મરતબા હુઝૂર અકરમ(સલ.)કે સાથ સફર મે થે, ઈસી દૌરાન એક દિહાતીને બુલંદ આવાઝ સે હુઝૂર(સલ.)કો પુકારાઃ(يَامُحَمَّدُ)વૈસે તો નામ લેકર હુઝૂર અકરમ(સલ.)કો પુકારને સે મનઅ કિયા ગયા હે, અલ્લાહ તબારક- વ-તઆલા ને હુઝૂર(સલ.)કે જો આદાબ બતલાએ ઉનમે એક અદબ યે ભી હે કે આપકા નામ લેકર ન પુકારા જાએ, બલ્કે આપકા લકબ લેકર પુકારા જાએ, જૈસે "યા-નબીય્યલ્લાહ, યા-રસૂલુલ્લાહ" વગેરા લેકીન દિહાતી લોગ ઉન આદાબ સે મુસ્તગ્ના થે, વો આદાબ ભી જાનતે નહી થે, ઔર ઉન પર કોઈ પકડ-ધકડ ભી નહી થી, સહાબા(રદી.)કો અલ-બત્તા ઈસકા પાબંદ કિયા ગયા થા, જબ ઉસને આપકા નામ લેકર પુકારા તો હુઝૂર(સલ.)ને ભી ઈતની હી બુલંદ આવાઝ સે જવાબ દિયા જી બોલો ! હઝરત સફવાન(રદી.)જો ઈસ રિવાયત કે રાવી હે, ફરમાતે હેં કે મૈને ઉસ દિહાતી કો યૂં કહા હલાકત હો તેરે લિએ ! આવાઝ કો ઝરા નીચી કર, હુઝૂર કે સામને ઈતના ઝૌર સે કયૂં બોલતા હે? હુઝૂર કે સામને બુલંદ આવાઝ સે બોલને સે મનઅ કિયા ગયા હે :

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ (સુરએ હુજુરાત,આયત નં. ૨)

ઉસ દિહાતી ને કહા મૈં આવાઝ નીચી નહી કરૂંગા, મૈંતો ઝોરસે હી બોલુંગા, ફિર ઉસ દિહાતી ને હુઝૂર(સલ.)સે સવાલ કિયા કે એક આદમી હે, જિસ કો એક જમાઅત કે સાથ મુહબ્બત હે, નેક લોગોં સે ઉસ કો તઅલ્લુક ઔર દિલ મે રબ્ત હે, લેકીન અભી અપને આઅમાલ કી વજહ સે ઉનકે દરજે તક નહી પહુંચા, મતલબ યે હે કે ઉસ કી તરફ સે કોશિશ જારી હે, જિન કે સાથ તઅલ્લુક વ મુહબ્બત હે, ઉનકે દરજે તક પહુંચને કે લિએ વો કોશિશ તો કર રહા હે, લેકીન અભી તક વહાં પહુંચા નહી હે, ઈસસે માઅલૂમ હુવા કે અપની તરફ સે કોશિશ હોના જરૂરી હે, સિર્ફ મુહબ્બત કાફી નહી, ઔર મુહબ્બત ઈસી વકત મોઅતબર હે, જબ કે સાથ કોશિશ ભી હો, કોશિશ હી અલામત હે મુહબ્બત કે સહીહ હોને કી, વરના તો દઅવા હે, હુઝૂર અકરમ(સલ.) ને

જવાબ મે ઈરશાદ ફરમાયા: આદમી કિયામત કે રોઝ ઉસી કે સાથ હોગા જિસ કે સાથ ઉસ્કો મુહબ્બત હે.

"લમ ઔર લમ્મા"કા ફરક :

(વ-લમ્મા યલ્હકુ બિહીમ) અરબી મે લફઝ "લમ્મા"ઉસ વકત બોલા જાતા હે જબ કે કિસી કી નફી કી જા રહી હો, લેકીન આઈન્દા કે વજૂદ કી તવ્વકુઅ હો, જૈસે કિસીને પુછા કે ઝૈદ આયા?(અજાઅ ઝૈદુન) તો અરબી મે અગર યૂં જવાબ દે(લમ્મા યુજીઉ)અભી તક તો નહી આયા, ઉસકા મતલબ યે હૂવા કે આને કી ઉમ્મીદ હે, ઔર ઈન્તેઝાર હે, લેકીન આયા નહી હે, એક યે હે કે"નહી આયા" કેહ દિયા જાએ, ઔર એક જુમ્લા હોતા હે"અભી તક નહી આયા" દૌનો મે ફરક હે, યહાં પર ભી(લમ્મા યલ્હકુ બિહીમ)કહા ગયા, જિસકા મા'ની હે ઉનકે દરજા કો પહુંચા તો નહી હે, લેકીન આઈન્દા ઉમ્મીદ હે.

તૌબા કા દરવાજા :

હઝરત ઝર બિન હુબેસ(રદી.)ફરમાતે હૈં : હઝરત સફવાન બિન અસાલ(રદી.) બરાબર નબીએ કરીમ(સલ.) કે ઈરશાદાત હમારે સામને બયાન કરતે રહે, યહાં તક કે ઉન્હોને એક દરવેજા તઝકીરા કિયા કે જાનિબે મગરિબ મે શામ કી તરફ એક દરવાજા હે જિસકી ચૌરાઈ ઈતની હે કે સવાર આદમી ચાલીસ યા સત્તર સાલ તક ઉસ કે અંદર ચલતા રહે તબ ભી વો પુરા નહી હોગા,ઈતના ચૌરા દરવાજા હે, જિસ દિન સે અલ્લાહ તઆલા ને ઝમીનો આસમાન કો પૈદા કિયા ઉસ દિન ઈસ દરવાજે કો પૈદા કિયા, ઔર વો તૌબા કે વાસ્તે ખુલા હુવા હે, વો દરવાજા બંદ નહી કિયા જાએગા, જબ તક કે સૂરજ જાનિબે મગરિબ સે તુલૂઅ નહી હોગા, અલ્લાહ તઆલા કે યહાં તૌબા કે લિએ કોઈ કેદ નહી હે, દુનીયા કે અંદર તો હમ દેખતે હૈં કે કોઈ બડે સે બડા સખી હો ઉસકે યહાં ભી દરખ્વાસ્તોં કબૂલ કરને કે લિએ અવકાત મુર્કર હોતે હૈં લેકીન અલ્લાહ તઆલા કે યહાં તૌબા કે લિએ વકત કી કોઈ તહદીદ નહી, જિસ વકત બંદા અપની દરખ્વાસ્ત લેકર પહુંચ જાએ, ઔર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ કરે, વહાં દરવાજા ચોબીસ ઘંટે ખુલા હુવા હે.

મસઅલા પુછને કા એક અદબ :

عَنْ أَبِي سَعِيد سعد بن مالك بن سنان الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ

-صلى الله عليه وآله وسلم قَالَ: "كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا۔

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી(રદી.)સે મંકૂલ હે, ઉન્કા નામ સઅદ બિન માલિક બિન સિનાન હે કે હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા : કે તુમ સે અગલી ઉમ્મતોં મે એક આદમી થા, જિસ ને નન્નાન્વે(૯૯) આદમીયોં કા કત્લ કિયા, અબ ઉસ્કો દિલ મે ખિયાલ આયા કે મૈને ઈતને સારે કત્લ ઔર ગુનાહ કિયે હૈં, ઉસ્કે મુઆફ હોને કી કોઈ તદબીર હો, લિહાઝા ઉસને મા'લૂમાત હાસિલ કી કે ઉસ વકત રૂએ ઝમીન પર સબસે આલિમ કૌન હે? ચુંનાન્ચે ઉસ્કો એક રાહિબ કા પતા દિયા ગયા, ઉસને ઉસ રાહિબ કે પાસ આકર કહા એક શખ્સને નન્નાન્વે (૯૯) કત્લ કિએ હૈં,(હલ્લહુ મિન તૌબતીન?) કયા ઉસ કે લિએ તૌબા કી ગુંઝાઈશ હે? યહાં દેખીયે ! હલ્લી નહી પુછા, બલ્કે હલ્લહુ કહા એૈસે મૌકા પર પુછને આતે હૈં તો કેહતે હૈં કે એક આદમીને એૈસા કિયા હે, કયા હુકમ હે? હાલાંકે ખુદ હી કિયા હોતા હે, લેકીન ખુદ કા નામ લેને કે બઝાએ ઈસ તરહ પુછતે હૈં, યહી તરીકા હે,ઔર આદાબ મેં સે ઉન અલફાઝ સે યહી અદબ નિકાલા ગયા હે,કે યૂં કહે કે એક આદમી ને એૈસા બડા ઝુલમ કિયા હે, ઉસ્કે મુતઅલ્લિક શરીઅત કા કયા હુકમ હે?

આલિમ ઔર આબિદ કા ફરક :

ઉસ રાહિબ ને કહા ઉસ્ને નન્નાન્વે(૯૯)આદમીયોં કા કત્લ કિયા હે ઉસ્કે લિએ તૌબા કેસી?લિહાઝા ઉસ શખ્સને ઉસ રાહિબ કો ભી નિમતા દિયા, ઔર સો (૧૦૦) પુરે કર દિયે, ઉસ કે બા'દ ફિર ઉસ્કો ખિયાલ આયા તો ઉસને પુછા કે રૂએ ઝમીન પર કોઈ બડા આલિમ હો તો બતાઓ લિહાઝા ઉસકી એક આલિમ કી તરફ રહનુમાઈ કી ગઈ, દેખીયે ! વો પેહલા સિર્ફ આબિદ થા, ઉસને પુછા તો આલિમ કે મુતઅલ્લિક થા, લેકીન લોગોં ને પતા દિયા થા રાહિબ કા વો આબિદ થા, નેક થા, રાહિબ થા, લેકીન આલિમ નહી થા,ઈસ લિએ ઉસ્ને એૈસા જવાબ દિયા, ઔર એક આદમી કો માયૂસ કિયા, તો માયૂસી કે અંદર ઉસ ને ઉસકે સાથ ભી એૈસાહી મુઆમલા કિયા, રિવાયત કે અલ્ફાઝ હે કે (فدل على عالم)અબ ઉસકો એક આલિમ કા પતા બતલાયા ગયા, ચુંનાન્ચે વો ઉનકે પાસ પહુંચા, ઔર પુછાઃ એક આદમીને સો આદમીયયોં કા કત્લ કિયા હે, કયા ઉસકે લિએ તૌબા હે? આલિમને જવાબ દિયા જી હાં ! તૌબા હે, વો

કૌન હે, જો ઉસકે ઓર તૌબા કે દરમિયાન રૂકાવત બન સકતા હે? તૌબા તો હે હી ઉસ્કે લિએ, સો કત્લ કિએ તો કયા હુઆ?

તૌબા કે લિએ એક તદબીર :

એક કામ કર ફુલાં સરઝમીન કે અંદર અલ્લાહ કે નેક બંદે રેહતે હેં ઓર અલ્લાહ કી ઈબાદત મે મશગૂલ હે, તુ વહાં ચલા જા, ઓર ઉન્કે સાથ તુ ભી અલ્લાહ કી ઈબાદત મે મશગૂલ હો જા, ઓર તૌબા કરતા રેહ, તેરી તૌબા કબૂલ હો જાએગી, ગોયા તૌબા કે કબૂલ હોને કે લિએ સાઝગાર માહોલ ભી હોના ચાહિએ, ઈસ લિએ કે તૌબા મે અસલ યે ભી હે કે આદમી ઉસ ગુનાહ સે બા'ઝ આજાએ ઓર ઉસકે ઉપર નદામબત ભી હો કે મેને યે કયા કિયા? ઓર આઈન્દા ન કરને કા પુખ્તા અઝમ હો, યે તીનો બાતેં તૌબા કે અંદર જરૂરી હે, ઓર જબ તક કે સાઝગાર માહોલ મે નહી પહુંચેગા યે કેફીય્યત પેદા નહી હોગી, ઈસ લિએ કે ઝાહિર હે કે અગર બુરે લોગોં કે સાથ ઉસી માહોલ મે પડા રહા તો વો ગુનાહ હી નહી છુટેગા, ઉસ માહોલ મે રેહતે હુએ તો ઉસ ગુનાહ મે મુબતલા હો હી જાએગા, ગુનાહ કો છોડને કે લિએ અપને આપકો ઉસ ગંદે માહોલ સે નિકાલના જરૂરી હે.

જહાં તૌબા કે અકસામ કી તફસીલ બતલાઈ થી, વહાં બતલાયા થા કે એક આદમી નજાસત કે ગડાહ મે પડા હે તો ગડે કે અંદર પડા હુઆ હોને કી હાલત મે સારી દુનીયા કા પાની ઉસ પર બહા દેન્ગે, તબ ભી વો પાક હોને વાલા નહી, ઉસકો કહા જાએગા કે પેહલે ઉસ નજાસત કે ગડે મે સે બાહર નિકલ ઉસકે બા'દ દો બાલટી પાની ભી ઉસ પર ડાલેન્ગે તો વો પાક હો જાએગા.

બહર-હાલ પેહલી શર્ત તો યે હે કે ઉસ ગુનાહ કે માહોલ સે અપને આપ કો નિકલે, તો ઉસકો નેક લોગોં કે પાસ ઉસી વજહ સે ભેજા ગયા કે વહાં જાઓ, જબ વો ઉન નેક લોગોં કે માહોલ મે પહુંચેગા તો ઉસકો અપને બુરા હોને કા એહસાસ ભી હોગા, કે આજ તક મેને કયા કિયા? જબ કોઈ આદમી બુરાઈ કે અંદર મુબતલા હોતા હે, ઓર ઉસકે નેક માહોલ ઉસ્કો મયસ્સર આતા હે, તો ઉસ નેક માહોલ કો દેખ કે અપને પુરાને ગુનાહ યાદ આતે હેં, ઓર ઉસ પર નદામત હોતી હે કે દેખો ! યે અલ્લાહ કે બંદે તો હર વકત ઈતાઅતો ફરમાંબરદારી મે મશગૂલ હે ઓર એક મેરા હાલ થા કે મે ગુનાહોં મે મુબતલા

રહા, ઈસી લિએ ઉસ આલિમ ને ઉસકો મશવરા દિયા કે ફુલાંની સરઝમીન મે ચલે જાઓ, વહાં અલ્લાહ કે નેક બંદે અલ્લાહ કી ઈબાદત મે મશગૂલ હે, તુમ ભી ઉનકે સાથ અલ્લાહ કી ઈબાદત મે મશગૂલ હો જાઓ, ઓર વો જિસ સરઝમીન મે રેહતા થા, ઓર જહાં યે ગુનાહ કિએ થે, વહાં ફિર તો જાના હી મત, વો બડી બુરી જગહ હે, ચુંનાન્ચે યે આદમી વહી સે ચલા ઉસકે દિલ મે જઝબા તો થા હી, ઈસ લિએ ઘર વાપસ નહી ગયા, યહાં તક કે જબ આધે રાસ્તે પર પહુંચા તો ઉસ્કો મૌત આ ગઈ.

નદામત કે જઝબે કી કદરો કિમત :

દેખો ! અભી તો તૌબા કે ઈરાદે સે જા રહા હે યા'ની એક નદામત કા જઝબા હે, ઓર ઉસ ઈરાદા સે આગે બઢ રહા હે કે મે અપને ગુનાહો સે વહાં જાકર તૌબા કરૂંગા, ઓર મૌત આ ગઈ, તબ ભી રહમત કે ફરિશ્તે ઓર અઝાબ કે ફરિશ્તે ઉસ કે લિએ ઝઘડ રહે હૈં અઝાબ વાલે ફરિશ્તે કેહતે હૈં કે હમ ઉસ્કો લે જાએન્ગે, ઓર રહમત વાલે ફરિશ્તે કેહતે હૈં કે હમ લે જાએન્ગે, ઈસ લિએ કે યે તો અલ્લાહ કી તરફ મુતવજ્જેહ હોકર તૌબા કે ઈરાદા સે આગે બઢ રહા થા, ઓર અઝાબ વાલે ફરિશ્તે કેહને લગે કે આજ તક કભી ઉસને એક ભી નેક અમલ કિયા, ઉન દોનો મે ઝઘડા ચલ રહા થા કે ઈન્સાની શકલ મે એક ફરિશ્તા ઉન્કે પાસ પહુંચ ગયા, ઉન દોને અપના ફૈસલ ઓર હકમ બના દિયા, ઉસને ફેસલા યે કિયા કે દોનો ઝમીનોં કા નાપ લો ઉસકી મૌત જહાં આઈ હે વહાં સે લેકર જહાં જા રહા થા યા'ની નેક લોગોં કી બસ્તી કી તરફ વહાં તક કી ઝમીન કિતની હે? ઓર જહાં સે વો ચલા હે, યા'ની ઉસકી અપની બસ્તી, વો યહાં સે કિતની દૂર હે? દોનો કો નાપ લો કે કિસ ઝમીન સે કરીબ હે, જિસ ઝમીન સે કરીબ હો ઉસકે મુતાબિક તુમ લોગ લે જાના, ચુંનાન્ચે નાપા ગયા તો દેખા કે જિસ બસ્તી કી તરફ જા રહા થા, ઉસસે થોડા કરીબ થા, ચુંનાન્ચે રહમત કે ફરિશ્તોંને ઉસ્કો અપને સાથ લે લિયા.

એક રિવાયત મે હે કે વો નેક લોગોં કી બસ્તી કી તરફ સિર્ફ એક બાલિસ્ત કરીબ થા, દેખો ! અભી તૌબા નહી કી થી બલ્કે સિર્ફ ઈરાદા કિયા થા, ઓર ઉસ તરફ કદમ ઉઠાએ થે મગર યે ભી અલ્લાહ તઆલા કે યહાં કબૂલ હો ગયા, ઓર ઉસકી મગ્ફિરત હો ગઈ.

અલ્લાહ તઆલા જબ કિસી કો કબૂલ કરના ચાહતે હૈ તો...:

એક ઓર રિવાયત મે યે હે કે અસલ મે તો બિલકૂલ બીચ મે મૌત આઈ થી લેકીન અલ્લાહ તઆલા ને ગુનાહ વાલી બસ્તી કી તરફ વહી ભેજી ઓર ઉસકો હુકમ દિયા કે દૂર હો જા ઓર નેક લોગોં વાલી બસ્તી કી તરફ વહી ભેજકર હુકમ દિયા કે તુ કરીબ હોજા અબ જબ નાપા ગયા તો નેક લોગોં કી બસ્તી કી કરીબ નિકલા, અલ્લાહ તઆલા જબ કિસી કો કબૂલ કરના ચાહતે હૈં તો વહાં સે સારે અસબાબ મુહય્યા કિએ જાતે હૈં ઈસ લિએ આદમી કો અલ્લાહ તઆલા હી સે તૌફિક માંગતે રેહના ચાહિએ, યહાં ઉસકે લિએ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે સારે અસબાબ મુહય્યા કિએ ગએ.

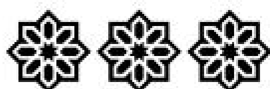
ગુનાહોં કી કયા હેસિય્યત હૈ ?:

બહર–હાલ ! આદમી કા મહઝ અલ્લાહ તઆલ કી તરફ મુતવજ્જહ હોને પર ઓર તૌબા કા ઈરાદા કરને પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે યે મુઆમલા કિયા ગયા, અબ ઉસકે બા'દ ભી કોઈ આદમી અપને મુતઅલ્લીક યે સોચે કે મે તો બડા ગુનેહગાર હું, તો યે શૈતાની વસવસા હે, ભાઈ ! તુમ કિતને બડે ગુનેહગાર હો ? અલ્લાહ તઆલા તો યે ફરમાતે હે : ઝમીન કે આસ્માન તક કી ફિઝા કે બરાબર ગુનાહ લેકર આવો, મૈં ઉસસે બડી રહમત લેકર આઉન્ગા, અલ્લાહ તઆલા કી રહમત કે મુકાબલે મે બંદો કે ગુનાહોં કી કયા હેસિયત હે?.

હઝરત ડૉ. અબ્દુલ હય સાહબ આરફી(રહ.)હઝરત અકદસ થાનવી (રહ.)અજલ્લે ખુલફા મે સે હે, કરાંચી મે રેહતે થે, ઉનસે કિસીને યહી કહા તો જવાબ મે ફરમાયા : કે યહાં ઈતની બડી આબાદી હે, ઓર યે સબ પેશાબ–પાખાના કરતે હે, ઓર વો સારા સમંદર બેહીરએ અરબ મે જાતા હે, ઓર યે બહીરએ અરબ તો દુનીયા કે સમંદરોં મે છોટા શુમાર હોતા હે, ઉસસે બડે બડે સમંદર ઓકિયાનૂસ વગેરહ દુનીયા મે મૌજૂદ હે, તો ફરમાયા : કે યે સબ વહાં જાતા હે, ઓર એક મૌજ આત હે, તો વો સબ નાપાકી ખતમ હો જાતી હે, એક કરોડ લોગોં કી નાપાકી કે ઉસ સમંદર કે અંદર જાને કે વજહ સે કયા સમંદર નાપાક હો ગયા? ઉસમે નજાસત આ ગઈ? નહી ! બલ્કે સમંદર કી એક મૌજ ને ઉસ સબ કો પાક ઓર સાફ કર દિયા, તો ઈન્સાનો કે ગુનાહો કી અલ્લાહ તઆલા કી રહમત કે સામને કોઈ હેસિયત નહી, આદમી એક મરતબા અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ કરલે.

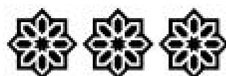
શૈતાની ચાલ મે ન આવે :

લેકીન બાત દરઅસલ યે હે કે શૈતાન કી જો ચાલેં હૈં ઉસ મે સે એક યે ભી હે કે ગુનેહગાર બંદા જબ તૌબા કા ઈરાદા કરતા હે ઉસ વકત શૈતાન ઉસકે દિલ મે યે વસવસા ડાલતા હે કે ઈતને સારે ગુનાહ તો તુને કિએ હૈં, કયા મુંહ લેકર જાએગા? તો જવાબ દો કે યહી ગુનેહગાર મુંહ લેકર જાઉન્ગા, ઔર અપને ગુનાહોં કો બખ્શવાઉન્ગા, જરૂરત ઉસી કી હે કે શૈતાની ચાલ મે ન આવે, ઔર યે ઉસી વકત હો સકતા હે જબ આદમી નેકોં કી શોહબત ઈખ્તિયાર કરે, નેક લોંગો કી શોહબત કા કમ સે કમ ઔર અદના ફાઈદા યે હોતા હે કે આદમી કે દિલ મે અપને ગુનાહોં કા એહસાસ પૈદા હોતા હે, ઔર ઉસકે બા'દ ફિર તૌબા કી તૌફિક હોતી હે, ઔર જબ તૌબા કર લેતા હે તો ફિર અલ્લાહ તઆલા ઉસકો ભી નેક લોગો મે શુમાર કર લેતા હે, અલ્લાહ તઆલા હમકો તૌફિક અતા ફરમાદે, આમીન.

આહે સહરગાહી

મે નૂર કે તડકે મે જિસ વકત ઉઠા સો કર
અલ્લાહ કી રહમત કે દરવાજે ખુલે પાએ
આતી થી સદા પૈહમ જો માંગને વાલા હો
હાથ અપને અકીદત સે આગે મૈરે ફેલાએ
જિસ જિસ કો ગુનાહોં સે બખ્શીસ કી તમન્ના હો
વો અપને ગુનાહો કી કસરત સે ન ગભરાએ
વો માઈલે તૌબા હો મૈ માઈલે બખ્શીસ હૂં
મૈ રહમ સે બખ્શુન્ગા વો શરમ સે પછતાએ
વો કશ્તે તલબ બોએ મૈ બારીશે રહમત હૂં
મૈ દેખ નહી સકતા ખેતી કોઈ મુરઝાએ
યે સુનકે હુએ જારી આંખો સે મૈરે આંસુ
કિસમત હૈ મુહબ્બત મે રોના જિસે આજાએ
આકાએ ગદા પરવર સાઈલ હૂં તૈરે દર પર
મૈ ઔર તુ કયા માંગુ તુહી મુજે મિલ જાએ

તૌબા
વ
તકમીલે તૌબા

(મજલિસ-૩)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا، مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا. اَمَّا بَعْدُ!

જંગે તબુક :

તૌબા કા બયાન ચલ રહા હે ઓર ઈસી મુનાકબત સે હઝરત કઅબ બિન માલિક(રદી.)કી રિવાયત ફરમા રહે હૈં, યે બડી લંબી રિવાયત હે, શાયદ પુરી કિતાબ મે ઈતની લંબી કોઈ રિવાયત નહી હોગી, યે વાકિઆ ગઝવએ તબૂક કે મૌકા પર પેશ આયા થા, ગઝવએ તબૂક નબીએ કરીમ (સલ.)કે ગઝવાત મે આખરી ગઝવા હે, સન હિ. ૯ મે રજબુલ મુરજ્જબ મે પેશ આયા, શામ સે નિબતી જો ઝૈતૂન કા તેલ ફરોખ્ત કરને કે લિએ મદીના મુનવ્વરહ આયા કરતે થે, ઉનકે ઝરીઆ સે નબીએ કરીમ(સલ.)કો મા'લૂમ હૂવા કે કૈસરે-રૂમ હિરકલને મદીના મુનવ્વરહ ચડાઈ કરને કે વાસ્તે એક ફૌજ રવાના કી હે, ઓર ઈસકે મુતઅલ્લિક લિખ્ખા કે અરબ મે જો નસરાની મઝહબ ઈખ્તિયાર કિએ હૂએ થે, લખમ, જુઝામ, કીન વગેરહ યે કબાઈલ હૈં જો જઝીરતુલ અરબ મે શામ કી સરહદ પર આબાદ હૈં, તબૂક ભી એક જગહ કા નામ હે, મદીના મુનવ્વરહ સે દમીશ્ક જાતે હૂએ રાસ્તા મે શામ કી સરહદ કે કરીબ યે જગહ આતી હે, ઈસ ઝમાના મે શામ કૈસરે રૂમ કી હુકૂમત મે દાખિલ થા તો યહાં કે નસરાની અરબને કૈસર કો લિખ્ખા થા કે હમારે યહાં જો નબી ઝાહિર હૂએ થે ઉનકા ઈન્તેકાલ હો ચૂકા હે ઓર ઉન કે માન્ને વાલે બડી કશમકશ મે મુબતલા હૈં, ઓર ઉન પર હમલા કરને કા યે બડા અચ્છા મૌકા હે, ઉન લોગોં કી ઈસી ઈત્તિલાઅ કી બુનિયાદ પર કૈસરે-રૂમને અપના એક લશ્કર ચાલીસ હઝાર કા એક કુબાદ નામી સિપેહ સાલાર કે માતહતી મે ભીજા ઓર ઉન જોશો ખરોશ પૈદા કરને કે લિએ ઉન કો એક સાલ કી પેશગી તનખ્વાહ ભી દે દી.

નબીએ કરીમ(સલ.)કો મા'લૂમ હૂવા કે કૈસરે-રૂમને એક લશ્કર રવાના

કિયા હે, હાલાંકે અગલે હી સાલ સન હિજરી ૮ મે મક્કા મુકર્રમા ફતહ હૂવા થા ઓર આજ તક કુરેશ કે સાથ જો મુકાબલે હોતે રહે ઉસ સે નબીએ કરીમ (સલ.)યક ગુના ફારિગ હોકર ઈતમીનાન કી સાંસ લે રહે થે ઓર ઈધર યે ઈત્તેલાઅ મિલી, બહર-હાલ ! આપ(સલ.)ને સોચા કે વો વહાં સે હમલા કરકે મદીના મુનવ્વરહ પર આવેં ઈસ કે બજાએ હમ હી આગે બઢ કર ઉન કા મુકાબલા કરેં, ચુંનાન્ચે નબીએ કરીમ(સલ.)ને સહાબએ કિરામ(રદી.)કો મુકાબલે કી તય્યારી કરને કા હુકમ દિયા કે હમ દુશ્મન સે મુકાબલે કે લિએ જા રહે હૈં, ઈસ લિએ સફર કી તય્યારી કરલો.

હુઝૂર(સલ.)કી આદતે શરીફા તો યે થી કે જબ કિસી ગઝવા મે જાના હોતા થા તો જહાં જાના હોતા થા ઈસકા તઅય્યુન કે સાથ તઝકીરા નહી કરતે થે, તૌરીયા, ઈશારા ઓર કિનાયા મે કોઈ બાત ઈરશાદ ફરમા દિયા કરતે થે, ઓર તય્યારી કા હુકમ દેતે થે ઓર જંગી મસ્લિહતોં કા તકાઝા ભી યહી હે, આજ ભી યહી તરકીબેં ઈખ્તિયાર કી જાતી હૈં, લેકીન યે ગઝવા એક એસા ગઝવા થા કે એક બહુત બડે દુશ્મન કે સાથ મુકાબલા થા, ઉસ ઝમાને મે જો દો બડી ઓર સુપર પાવર તાકતેં સમજી જાતી થી, વો રૂમ ઓર ફારિસ કી થી, ઈસ મે સે રૂમીયોં કા મુઆમલા થા ઓર ઉનકી ફોજેં ભી બડી તરબિય્યત યાફતા થીં, આજ તક તો કુરેશ ઓર કબાઈલે અરબ સે મુકાબલા રહા, વો કોઈ પરોફેશનલ(Professional)લોગ નહી થે, ઈસ લાઈન કી તરબિય્યત યાફતા ભી નહી થે, લેકીન ઈસ કી યે ફોજ તો તરબિય્યત યાફતા ઓર ઉસ લાઈન કી માહિર થી, ઓર બડી તાકતવર થી, ઉનકી તાઅદાદ ભી ઝિયાદા થી ઓર દૂર કા સફર થા ઈસ લિએ નબીએ કરીમ(સલ.)ને સહાબએ કિરામ કો પેહલે સે હી બતલા દિયા થા કે વહાં જાના હે તાકે અચ્છી તરહ તય્યારીયાં કરલેં.

મદીના મુનવ્વરહ કી સૂરત-હાલ :

અબ ઈત્તિફાક કી બાત કે યહાં મદીના મુનવ્વરહ મે યે સૂરતે-હાલ સુનકે અગલા સાલ તો કહત કા ગુઝરા થા ઓર યે ગરમી કા ઝમાના થા ઓર ઈસી ઝમાને મે ખજૂરેં પકા કરતી થી ઓર યે હઝરાત અગલે સાલ કે કહતત કી વજહ સે ઉસ સાલ કે મોસમ કે મુન્તઝીર ભી થે ઓર મદીના વાલોં કી આદત થી, ઓર જહાં કહી ભી બાગાત હોતે હૈં વહાં બાગાત વાલોં કી આદત હોતી હે કે

બાગાત કે ફલને કા જબ ઝમાના આતા હે તો વો લોગ અપને ઘરો કી રહાઈસ છોડ કર બાગ કે ઘરોં મે મુન્તકિલ હો જાતે હે, હમારે યહાં ભી આમ કે મૌસમ મે બાગ વાલે એેસાહી કરતે હે, તો મદીના વાલો કી ભી આદત થી કે જબ ખજૂરોં કે પકને કા ઝમાના આતા થા, તો વો બાગો મે મુન્તકિલ હો જાતે થે, વહાં સાયા બડા ઠંડા હોતા થા, પાની ભી ઠંડા મિલતા થા ઔર ફલોં કી ભી હિફાઝત હોતી થી, અબ લોગ તો વૈસે ભી ઉસ વકત કે મુન્તઝીર થે ઔર એેન એેસે વકત મે નબીએ કરીમ(સલ.)ને તય્યારી કા હુકમ દિયા કે ચલો, લિહાઝા સહાબએ કિરામ(રદી.)ને ઉસકે લિએ તય્યારીયાં શુરૂ કર દી, બહુત સે વો જો સાહિબે ઈસ્તેતાઅત થે ઉન્હો ને અપને તૌર પર તય્યારીયાં કી,ઔર બહોત સે વો જિન કી માલી હાલત એેસી નહી થી,વો સફર કે લિએ તય્યારી કર સકતે તો ઉન્કે લિએ નબીએ કરીમ (સલ.)ને બા-કાઈદા એેલાન કિયા કે અલ્લાહ કે રાસ્તે મે દો,ગોયા ચંદા કિયા,સહાબએ કિરામ(રદી.)ને બરાબર બઢચડ કર ઉસ્મે હિસ્સા લિયા.

હઝરત ઉસ્માન(રદી.)કી સખાવત :

ઉસી ઝમાના મે હઝરત ઉસ્માન(રદી.)ને એક કાફલા દોસો ઊંટ કા તિજારત કી ગર્જ સે ભેજા થા, વો પુરા દોસો ઊંટ સાઝો સામાન કે ઔર સાથ મે મઝીદ દો હજાર દીનાર નકદ રકમ નબીએ કરીમ(રદી.)કી ખિદમત મે પેશ ફરમાએ, સોને કે સિક્કે થે, હુઝૂર(સલ.)ઉસ કો હાથ સે ઉલટ પલટ કર ફરમા રહે થે કે આજ કે બા'દ અગર ઉસ્માન કોઈ નફલ અમલ ન કરે તબ ભી ઉન્કે લિએ કાફી હે, બહર-હાલ ! ઉસ મૌકા પર બહુત સે સહાબા(રદી.)ને જિન કે પાસ પૈસે નહી થે મેહનત મજદૂરી કી ઔર જો સાઅ આઘા સાઅ ખજૂરેં મઝદૂરી કે તૌર મિલી વો લાકર હુઝૂર અકદસ(સલ.)કી ખિદમત મે પેશ કી.

મુનાફિકીન કી પૌલ ખોલ દી :

મુનાફિકીન કા તો કામ ધંધા હી મુખ્લિસીન કે ઉપર તઅનો તસનીઅ ઔર એઅતેરાઝ કરના, ચુંનાન્ચે જિન્હો ને બડી રકમેં પેશ કી થી, ઉનકે મુતઅલ્લિક યે તઅના દિયા કે અલ્લાહ કે વાસ્તે નહી બલ્કે યે તો દિખલાવે કે વાસ્તે હૈં, તાકે લોગ યૂં કહે કે બડે સખી હે ઔર જિન્હો ને એક સાઅ ઔર એક મુદ લાકર પેશ કિયા થા ઉન્કે મુતઅલ્લિક યે કહના શુરૂ કિયા કે અલ્લાહ તઆલા ઉન્કે મુદ યા

આ આધે સાઅ કા મોહતાઝ થા, (ٱلَّذِينَ يَلْمِزُونَ ٱلْمُطَّوِّعِينَ) વાલી આયત સુરએ તૌબા મે ઈસી ગઝવા કે સારે હાલાત પર નાઝિલ હુઈ, જિસ મે મુનાફિકીન કી મુખ્તલિફ ચીઝોં કો બયાન કિયા ગયા હે.

અલ્લાહ તઆલાને દુશ્મનોં કે ઉપર રોઅબ ડાલ દિયા :

બહર-હાલ ! યે મોકા થા ઓર હુઝૂરે અકરમ(સલ.)એક કોલ કે મુતાબિક ચાલીસ(૪૦)હઝાર કા લશ્કર લેકર ઓર કોલ કે મુતાબિક સત્તર(૭૦)હઝાર કા લશ્કર લેકર જિસ મે દસ(૧૦)હઝાર ઘોડે સવાર થે ઈતના બડા લશ્કર મદીના મુનવ્વરહ સે રજબ કે મહીના મે રવાના હુએ, ઓર રાસ્તા લંબા થા, તબૂક જાતે હુએ રાસ્તે મે કૌમે સમૂદ કી આબાદીયાં મકામે હજર ભી આતી થી, વહાં સે ભી ગુઝર હુવા, ઓર તબૂક મે પહુંચ કર નબીએ કરીમ(સલ.)ને ચંદ રોઝ કિયામ કિયા, ઓર ઉસ ઈન્તેઝાર મે રહે કે ઉન્કા લશ્કર આવે, લેકીન અલ્લાહ તઆલા ને દુશ્મનોં કે ઉપર રોઅબ ડાલ દિયા, ખૂદ નબીએ કરીમ(સલ.)કી તરફ સે જિન ખુસૂસિયાત સે નવાઝા ગયા થા, ઉસ મે એક ખુસૂસિયત યે ભી થી કે આપકા રોઅબ એક મહીને કી મસાફત તક પહુંચા થા.

બહર-હાલ ! દુશ્મન તો મુકાબલા પર નહી આયા ચંદ રોઝ વહાં કિયામ રહા, ઉસકે બા'દ નબીએ કરીમ(સલ.)રમઝાનુલ મુબારક મે વાપસ પશરીફ લાએ, ઈસી ગઝવા કે મોકા પર ચુંકે લંબા સફર થા ઉસ વજહ સે મુનાફિકીન ને ઓર બા'ઝ દિહાત કે રેહને વાલોંને શિર્કત નહી કી થી, મુનાફિકીન તો મુખ્તલિફ બહાને નિકલતે થે, હમારે ઘરોં પર કોઈ હે નહી, જો ઘરોં કો સંભાલે, ઈસ લિએ હમે ઈજાઝત દિજીયે, ઓર ભી કિસમ કિસમ કે બહાને તરાશ કર શરીક નહી હુએ, ઓર બા'ઝ મુખ્લિસીન મુઅમિનીન ભી શરીક નહી હો સકે, એસે લોગો કો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે મા'ઝૂર રખ્ખા ગયા.

વો તીન જો જંગ સે ગૈર હાઝિર રહે :

લેકીન જિન કે પાસ સવારી થી ઓર સફર કી સલાહિય્યત થી ઉસકે બાવજૂદ શરીક નહી હુએ, ઉનકી ઝરા પકડ ધકડ હુઈ, ઉનહી મે સે તીન હઝરાત, (૧) હઝરત કઅબ બિન માલિક(રદી.),(૨) હઝરત મુરારા બિન રબીઅ(૩) હઝરત હિલાલ બિન ઉમય્યા(રદી.) થે, ઉનહી તીનો કા યે વાકિઆ હે, ઉનહી મે સે હઝરત કઅબ બિન માલિક(રદી.) ખૂદ હી ઈસ રિવાયત કે રાવી હે, ઓર વો

ખૂદ હી ઈસ વાકિઆ કો બયાન કરતે હે, યહાં તૌબા વાલે બાબ મે ઉસ મુનાસબત સે લાએ હે કે ઉન હઝરાત કી તૌબા કબૂલ હુઈ થી.

સરગુઝીસ્ત બ-ઝુબાને ખૂદ :

હઝરત કઅબ બિન માલિક(રદી.)કે સહાબઝાદે હઝરત અબ્દુલ્લાહ અપને વાલિદ કી ખિદમત મે રેહતે થે, ઔર હઝરત કઅબ(રદી.) જબ આખરી ઉમર મે ના-બીના હો ગએ થે, તો ઉનકો લાને ઔર લે જાને કા કામ અંજામ દેતે થે, વો ફરમાતે હૈં કે મૈને અપને વાલિદ કો બયાન કરતે હુએ સુના જબ વો ગઝવએ તબૂક કે મૌકા પર નબીએ કરીમ (સલ.)સે પીછે રહે, યાઅની શરીક નહી હુએ, હઝરત કઅબ(રદી.) ફરમાતે હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને જિતને ભી ગઝવાત ફરમાએ ઉનમે સે કિસી મે ભી મૈ પીછે નહી રહા, સિવાએ ગઝવએ તબૂક કે, અલબત્તા ગઝવએ બદર મે ભી હાજિર નહી થા.

યહાં દો ગઝવોં મે ગૈર હાજરી બતલાઈ ઔર દોનો કી ગૈર હાજરી કો અલગ અલગ અંદાજ સે બયાન કિયા, ઉસકી વજહ યે હે કે ગઝવએ બદર કી ગૈર હાજરી કસદન નહી થી, આગે ઉસકી તફસીલ આ રહી હે, ઔર ગઝવએ તબૂક કી ગૈર હાજરી કસ્દન હુઈ થી, ઔર ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે પકડ-ધકડ હુઈ થી, દોનો કી ગૈર હાજરીયોં કા ફરક થા, ઈસ લિએ ઉસકો બયાન કરને કે લિએ અંદાજ ભી અલગ અલગ ઈખ્તિયાર કિયા ગયા હે, ચુંનાન્ચે ગઝવએ બદર મે ભી ગૈર હાજિર રહા, લેકીન જો લોગ ભી ગઝવએ બદર મે ગૈર હાજિર રહે ઉનકો કોઈ સરઝનીશ નહી કી ગઈ,મુજ પર કોઈ ડાંત નહી પડી.

બદર કી લડાઈ :

ઔર ઉસકી વજહ યે થી કે ગઝવએ બદર મે નબીએ કરીમ(સલ.) મદીના મુનવ્વરહ મે બા-કાઈદા ગઝવા કે ઈરાદા સે નહી નિકલે થે, બલ્કે ગઝવએ બદર યૂં પૈશ આયા કે કુરૈશ કા એક કાફલા અબૂ સુફિયાન કી સરકરદગી મે તિજારત કે લિએ શામ ગયા હુવા થા, વહાં સે વાપસ લૌટ રહા થા, જબ નબીએ કરીમ(સલ.)કો મા'લૂમ હુવા કે વો જઝીરતુલ્ અરબ કી હુદુદ મે દાખિલ હુવા તો એક મરતબા આપને સહાબા કે મજમુઆ મે અપને ઈરાદે કા ઈઝહાર ફરમાયા કે કુરૈશ કા તિજારતી કાફલા વાપસ લૌટ રહા હે, કયા બઈદ હે કે

અલ્લાહ તઆલા હમ કો ઉન પર કાબૂ નસીબ ફરમાએ, ચલો ! હમ ઉસ્કા તઆકુબ કરે, ચુંનાન્ચે આપને જિસ મજલિસ મે યે બાત ઈરશાદ ફરમાઈ થી ઉનમે જો લોગ મોજૂદ થે વો તય્યાર હો ગએ, બહોત સે લોગો ને યૂં કહા કે હમ તય્યારી કરકે આતે હૈં તો હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયાઃ ઉસ્કી જરૂરત નહી હે, જો તય્યાર હે વો હમારે સાથ ચલે, ઈસી વજહ સે ઉસ ગઝવા મે ઊંટોં કી તાઅદાદ ભી કમ થી, ઔર તલવાર ભી ગીની ચુની થી, લોગો કે પાસ તીર કમાન ઔર ભાલે વગેરહ થે, એસે હાલાત મે તીન સો તેરા કી તાદાદ રવાના હુઈ થી, ઔર અસલ મે તો કાફલા તઅક્કુબ કરને કે લિએ ગએ થે, લેકીન વહાં કાફલે વાલોં કો પતા ચલ ગયા કે યે લોગ મદીના સે નિકલે હૈં તો ઉન્હો ને અપની એહતીયાતી તદબીરેં શુરૂઅ કી.

એક કામ તો ઉન્હો ને યે કિયા કે મક્કા મુકર્રમા કહેલવા દિયા કે હમારા તઅક્કુબ કિયા જા રહા હે, અગર આપ અપને સામાન કો બચાના ચાહતે હો તો મદદ કે લિએ આવો, ઈસ લિએ કે ઉસ કાફલે મેં તિજારત કા વો સામાન થા, સારે મક્કા વાલોં કી પૂંજી ઉસકે અંદર લગી હુઈ થી, મક્કા કા કોઈ ઘરાના એસા નહી થા કે જિસ કી પૂંજી ઉસ કાફલા મે નહો, ઈસ લિએ કે ઉસ ઝમાને મે અરબ મે મુઝારત કે તોર પર કામ કરને કા રિવાજ થા, સબ ઘરોં કા સરમાયા થા, ઈસ લિએ સબ કો ફિકર થી, ચુંનાન્ચે જબ વહાં ઈત્તેલાઅ મિલી તો અબૂ જહલ ને સારે મક્કા મે એલાન કરવા દિયા, ઔર સબ કો જમા કરકે મુકાબલા કે લિએ નિકાલા, વો સબ મિલ કર એક હઝાર કા લશ્કર મક્કા સે ચલા, સારા સાઝો સામાન ઔર હથિયાર સાથ થા, ઔર યે હઝરાત તો તીન સો તેરા થે, ઔર ઉસમે ભી કોઈ તય્યારી નહી થી, ઈસ લિએ કે જંગ ઔર લડાઈ હોગી, ઉસકા ઉનકો વહમો ગુમાન ઔર ખ્વાબો ખિયાલ ભી નહી થા, તિજારતી કાફલા કી તાઅદાદ ૫૦-૬૦ થી, ઈસ લિએ ઉનકે સાથ મુકાબલા હોગા, એસા ખિયાલ નહી થા કે ઔર અગર હોગા તબ ભી એસા ઝોરદાર હોગા, ઉસકી તવક્કુઅ નહી થી.

બહર-હાલ ! કાફલા કે સરદાર અબૂ સુફિયાન થે, ઉન્હો ને એહતીયાતી તદબીર કરતે હુએ રાસ્તા બદલ દિયા, ઉધર નબીએ કરીમ (સલ.)રવાના હોકર બદર કરીબ પહુંચે, ઔર હાલાતને એસા રૂખ ઈખ્તિયાર કિયા કે કાફલા તો

બચ-બચાકર નિકલ ગયા, ઔર જો લશ્કર મક્કા મુકર્રમા સે આયા થા, ઉસસે મુકબલે કી નૌબત આ ગઈ, ગોયા યે સબ અચાનક હો ગયા, ઈસી લિએ બહોત સે હઝરાત સહાબા કી ખ્વાહિશ યે થી કે મુકાબલા નહો, કુર્આને પાક મે ભી ઉસ કી તરફ ઈશારા હે :

وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ

કે બહુત સે લોગ યે ચાહતે થે કે જિસ મે કોઈ તકલીફ ન હો, એસા મુઆમલા હો યા'ની કાફલા પર કાબૂ પાને કી નૌબત આએ, લેકીન અલ્લાહ તઆલા હક્કો બાતિલ મે મુકાબલા કરવા કર હક્ક કો ગાલિબ કરના ચાહતે થે, ઈસ લિએ ઉનકે ન ચાહને કે બાવજૂદ મુકાબલે કી નૌબત આઈ.

હઝરત કઅબ (રદી.) ઔર બૈતે ઉકબા :

ફિર હઝરત કઅબ(રદી.)ફરમાતે હે કે ઉસ સે પેહલે ઉકબા વાલી રાત મે મૈં હાજિર થા, ઉકબા વાલી રાત સે મુરાદ વો વાકિઆ હે કે જબ નબીએ કરીમ (સલ.) હિજરત ફરમા કર મદીના મુનવ્વરહ તશરીફ નહી લે ગએ થે, ઉસ ઝમાને મે હુઝૂરે અકરમ(સલ.) કી આદતે શરીફા યે થી કે હજ કે મૌકા પર જબ મુખ્તલિફ કબાઈલ કે લોગ હજ કે લિએ આતે થે, તો અરફાત ઔર મીના મે આપ(સલ.)ઉનકે અંદર ઘૂમ ઘૂમ કર ઈસ્લામ કી દાવત ઉનકે સામને પેશ કરતે થે, ઔર ચૂંકે મક્કા વાલે આપકી દાઅવત કો કબૂલ નહી કર રહે થે, ઔર આપ કે કામ મે રૂકાવટેં ડાલતે થે, ઈસ લિએ, આપ(સલ.) યે ભી ફરમાતે થે, કૌન હે? જો મેરે ઈસ કામ મે મેરી મદદ કરેગા? ઔર મુજે અપને યહાં લે જાએગા, તાકે મે ઈતમીનાન કે સાથ વહાં અપના કામ કર સકું.

બહર-હાલ ! હુવા એસા કે નુબુવ્વત કે ગયારવે સાલ નબીએ કરીમ (સલ.) કી મુલાકત મદીના મુનવ્વરહ સે આને વાલે હુજ્જાજ સે હુઈ, ઔર ઉનકે સામને આપને દાઅવત પેશ કી, ઉનહો ને કહા અગલે સાલ હમ આએન્ગે, દૂસરે સાલ વો ફિર આએ, ઉનકી એક જમાઅત ને ઈસ્લામ કબૂલ કિયા, ઔર નબીએ કરીમ(સલ.)કે હાથ પર જમરએ ઉકબા જહાં સે ઈસી જગહ પર બૈત હુએ, ઈસી લિએ ઉસ બૈત બૈતુલ્ ઉકબા કેહતે હૈં, ઉન હઝરાત કે સાથ ગુફતગુ હુઈ, ઉન્હો ને કહા અગલે સાલ હમ બડી તાદાદ મે આએન્ગે, ચુંનાન્ચે દૂસરે સાલ ફિર બડી તાઅદાદ મે સત્તર(૭૦) આદમી આએ, ઔર સબને નબીએ

કરીમ(સલ.)કે હાથ પર બૈત કી, આપને ઉનસે કહા કે અગર તુમ લોગ મુજે અપને યહાં લે જાઓ તો મે વહાં લોગો કો ઈસ્લામ કી દાઅવત ઈતમીનાન સે પેશ કર સકું, ઈસ લિએ કે મક્કા વાલે તો મેરા સાથ નહી દેતે, ચુંનાન્ચે ઉન લોગોં ને દરખ્વાસ્ત કી કે આપ હમારે યહાં તશરીફ લે આએ, ઓર હમ આપકા સાથ દેન્ગે, અગર કોઈ દુશ્મન આપ પર હમલા કરેગા તો હમ આપકી તરફ સે દિફાઅ કરેન્ગે, મગર યે સારી શરતેં હુઈ થી, વો મદીના રેહતે હુએ કરને કી હુઈ થી, બાહર નિકલને કી બાત નહી હુઈ થી.

ચુંનન્ચે ઈસ મૌકા પર હઝરત અબ્બાસ(રદી.)જો આપ(સલ.) કે ચાચા થે વો ભી આએ, ઓર ઉન્હોને મદીના મુનવ્વરહ સે આએ હુએ ઉન લોગોં કો મુતનબ્બા કિયા કે દેખો ! તુમ કિસ કો અપને સાથ લે જા રહે હો? ઉનકો અપને સાથ લે જાકર પુરે અરબ કો તુમ અપના દુશ્મન બના રહે હો ઝરા સોચ સમજ કર ફેસલા કરના, ઉન્હોં ને કહા : હમને સોચ સમજ કર ફેસલા કિયા હે.

બહર-હાલ ! ઉન હઝરાત ને હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કે દસ્તે મુબારક પર બેઅત ભી કી ઓર યે સબ બાતેં તે ભી હુઈ ઓર ફિર અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે ભી મદીના મુનવ્વરહ હિજરત કી ઈજાઝત મિલી ઓર મુસલમાન હિજરત કરકે જાને લગે, ગોયા યે સારા જો કુછ્છ હુવા ઓર મદીના મે ઈસ્લામ ફેલા ઓર વહાં આકર ઈસ્લામ મે જો કુવ્વત આઈ ઓર આગે ફુતુહાત કા સિલસિલા જારી હુવા, યૂં કહા જા સકતા હે કે ઈન સબ કી બુનિયાદ ઓર જર, ઈસ કા ફાઉન્ડેશન(Foundation) બેઅતે ઉકબા થી, ઈસી લિએ અન્સાર મે સે જો લોગ ઈસ બેઅત મે શરીક હુએ થે, યે ચીઝ ઉન કે લિએ બહુત ખુસૂસિય્યત ઓર એઅઝાઝ કી સમજી જાતી થી, ઓર ફખર કી ચીઝ શુમાર કી જાતી થી, ઓર ઉન કે લિએ યે કહા જાતા થા કે યે બેઅતે ઉકબા વાલોં મે સે હેં.

ઈસી કો હઝરત કઅબ બિન માલિક(રદી.)ફરમાતે હેં કે મે નબીએ કરીમ (સલ.)કે સાથ બેઅતુલ્ ઉકબા મે ભી હાજિર રહા થા, જબકે હમને આપ કે દસ્તે મુબારક પર ઈસ્લામ કે મુઆમલા મે અહદો પેમાન કિયા, અબ વો બેઅતે ઉકબા કો ઈતની અહમિય્યત દે રહે હેં કે કેહતે હેં મેં ઉસ બાત કો પસંદ નહી કરતા કે ઈસકે બદલે મે મુજે બદર કી હાજરી નસીબ હુઈ હોતી, ગોયા ઈનકી

નિગાહોં મે લયલતુલ્ ઉકબા વાલે વાકિઆ કી ઈતની ઝિયાદા અહમિય્યત હૈ કે બદર કો ભી વો ઈતની અહમિય્યત નહી દેતે, હાલાંકે નુસૂસ કે એઅતેબાર સે દેખા જાએ તો બદર કી ફઝીલત ઈસ સે બઢ કર હે, વો કેહતે હૈં કે અગરચે ગઝવએ બદર લોગોં મે ઝિયાદા મશહૂર હે, ખૈર ! ફરમાતે હૈં કે અલ્લાહ ને મુઝે ઉસકી ભી તૌફિક દી થી.

તબૂક કી લડાઈ ઔર હઝરત કઅબ બિન માલિક(રદી.) :

ઔર ફરમાતે હૈં કે જબ ગઝવએ તબૂક મે મૈં ગૈર હાજિર રહા તો ઉસ વકત કા મેરા કિસ્સા યે હુવા કે ઉસસે પેહલે કભી મૈં ઉસ્સે ઝિયાદા માલી એઅતેબાર સે મઝબૂત ઔર ખુશહાલ નહી થા, જિતના ગઝવએ તબૂક કે મૌકા પર થા, ઉસ્સે પેહલે કિસી ગઝવે મે મેરે પાસ સવારી કે લિએ દો ઊંટનીયાં જમાઅ નહી હુઈ થી, ઉસ ગઝવા મે સવારી કે કાબિલ દો ઊંટનીયાં મૌજૂદ થી, ગોયા એેસી ફરાગતો વુસ્અત ઔર એેસી ખુશહાલી કિસી ઔર વકત મુઝે નસીબ નહી હુઈ થી, ઔર નબીએ કરીમ(સલ.) જબ કિસી ગઝવે કા ઈરાદા કરતે થે, તો બતૌરે તૌરીયા-વ-ઈશારા ફરમાતે થે(જૈસા કે બતલા ચુકા હું)અલ-બત્તા ઈસ ગઝવા મે આપને સાફ સાફ બતલા દિયા થા કે ફુલાં જગહ જાના હે.

નબીએ કરીમ(સલ.)ને યે ગઝવા સખ્ત ગરમી કે ઝમાના મે કિયા ઔર લંબા સફર થા, બડે બડે ચટીયલ મેદાન ઔર સહરા રાસ્તે મે પડતે થે ઔર આપ કો દુશ્મન કી બડી તઅદાદ દરપેશ થી, ઈસી લિયે નબીએ કરીમ(સલ.)ને બાત કો છુપાને કે બજાએ બિલ્કુલ ખુલ કર મુસલમાનો કે સામને રખ દિયા થા, તાકે વો ઉસ કે મુનાસિબ તય્યારી કરલેં, ચુંનાન્ચે આપ(સલ.)ને સહાબા કો વાઝેહ તૌર પર બતલા દિયા કે તબૂક જાના હે, ઔર કૈસરે રૂમ કા મુકાબલા કરના હે, ઔર ઈસ ગઝવા મે હુઝૂર(સલ.)કે સાથ મુસલમાનો કી તઅદાદ ભી બહુત ઝિયાદા થી ઈસ લિએ કે આજ તક જિતને ગઝવાત હુએ ઈસમે આખરી ફતહ મક્કા હૂવા થા ઔર ઉસ મૌકા પર આપ કે સાથ ગિયારા યા બારહ હઝાર સહાબા થે ઔર ઈસ મૌકા ઝિયાદા સે ઝિયાદા સત્તર (૭૦૦૦૦)કી આતી હે, ઔર કોઈ રજિસ્ટર ભી નહી થા કે જિસ મે બા-કાઈદા સબ કે નામ દરજ કિએ જાતે.

હઝરત કઅબ બિન માલિક(રદી.)જિસ ઝમાને મે યે રિવાયત બયાન કર રહે હે વો તો બહુત બા'દ કા ઝમાના હે, હઝરત ઉમર(રદી.)ને અપને દૌરે ખિલાફત

મે હુકૂમત કે ઝવાબિત મુકર્રર કિએ થે, ઈસ સે પેહલે રજિસ્ટર વગેરહ કોઈ ચીઝ નહી હોતી થી, મતલબ યે હે કે જબ હઝરત કઅબ યે વાકિઆ બયાન કર રહે હૈં ઉસ વકત તો રજિસ્ટરોં કા રિવાજ હો ચુકા થા, ઈસી લિએ કેહતે હે કે ઉસ ઝમાના મે કોઈ રજિસ્ટર નહી હોતા થા કે હર જાને વાલે કા નામ ઈસ મે દરજ કિયા જાતા,તાકે પતા ચલે કે કૌન જા રહા હે, ઓર કૌન નહી,ઈસ લિએ અગર કોઈ ગૈર હાજિર રેહના ચાહતા તો ઉસકો યે ખિયાલ હોતા કે મૈરી ગૈર હાજરી કા પતા નહી ચલેગા, ઈલ્લા યે કે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે વહી આજાએ ઓર હુઝૂર(ﷺ)કો બઝરીએ વહી બતલા દિયા જાએ કે ફુલાં ગૈર હાજિર હે તો બાત દૂસરી હે, વરના તો ઈતની બડી તઅદાદ થી ઓર રજિસ્ટર કા રિવાજ નહી થા ઈસ લિએ કોઈ ગૈર હાજિર રેહના ચાહે તો કિસી કો પતા ન ચલે...

કેહતે હૈં યે ગઝવા હુઝૂર(સલ.)ને એસે ઝમાને મે કિયા જબ કે ફલ પકે થે, ઓર સાયે ભી અચ્છે હો રહે હે, ઓર મૈરી તબિયત કા રુજહાન ઈધર ઝિયાદા હો ગયા કે બાગાત મે રેહને કા ઝમાના આયા ઓર યે સફર હો રહા હે, ચુંનાન્ચે હુઝૂર(સલ.)કે સાથ તમામ મુસલમાનોંને સફર કી તય્યારી કી, મૈ ભી રોઝાના સુબહ કો સોચતા થા કે તય્યારી કરલું, ઓર શામ હોતી થી, ઓર કોઈ ફેસલા નહી કર પાતા થા, યા'ની આજ-કલ કરતા રેહતા થા, ઓર મૈં અપને જી મે યૂં સોચતા થા કે જબ ભી ઈરાદા હો જાએગા, તય્યાર હો જાઉન્ગા, સારા સામાન મોજૂદ હે, દેર કયા લગતી હે.

જિસકે પાસ સામાન મોજૂદ હોતા હે, વો બડા બેફિકર હોતા હે, ઓર જિસ કે પાસ નહી હોતા, વો જલ્દી સે ફિકર કરતા હે.

ચુંનાન્ચે ઈસી તરહ તાખિર હોતી રહી, યહાં તક કે બા-કાઈદા જાને કા વકત આ ગયા, યાની અબ તક તો બાતેં હો રહી થી, અબ તો રવાન્ગગી કા વકત આ ગયા, ચુંનાન્ચે આપ(સલ.)રવાના હોને લગે, ઓર સાથ મે મુસલમાન ભી રવાના હુએ, ઓર સામાન કે સિલસિલે મે મૈં કોઈ ફેસલા નહી કર પાયા, યા'ની તય્યારી નહી કર પાયા, ફિર સુબહ હુઈ, ઓર વાપસ ઘર આયા ઓર કોઈ ફેસલા નહી કર પાયા, ઓર ઉસ ઝમાને મે સફર તેઝ નહી હોતા થા, ઓર ફિર બડા મજમુઆ હો તો ધીરે ધીરે જાતા હે, તો મૈં અપને જી મે યૂં સોચતા થા કે

કલ તય્યાર હોકર સવારી પર નિલુંગા ઓર તેઝી સે જાકર કાફલે મે મિલ લુંગા.

ફરમાતે હૈં કે ઈસી તરહ બરાબર તાખિર હોતી રહી, યહાં તક કે વો લોગ આગે નિકલ ગએ, ઓર ગઝવા મેરે હાથ સે છુટ ગયા, યા'ની ઉસ મે હાઝરી નહી હુઈ, બાદ મે મુજે ખિયાલ આયા કે મૈ નિકલું ઓર કિસી ભી તરહ જાકર ઉનકો પાલું, કાશ મે એસા કરતા, લેકીન યે ચીઝ મેરે લિએ તકદીર મે નહી લિખ્ખી થી.

કેહતે હૈં કે નબીએ કરીમ(સલ.)કે તશરીફ લે જાને કે બાદ જબ મે મદીના મુનવ્વરહ મે બાહર નિકલતા તો યે બાત મુજે બડી ગમગીન કરતી થી કે મે અપને લિએ કોઈ નમૂના નહી દેખતા થા, યા'ની મેરે જૈસા કોઈ નઝર નહી આતા થા, જિસકો દેખકર ઈતમીનાન હો કે યે ભી નહી ગયા, ચલો બરાબર હે, ફારસી મે કહાવટ હે,"મુરગે અંબોહ જશને દારદ" કે જમાઅત કી શકલ મે મોત હો તો વો ભી એક જશન કી શકલ ઈખ્તિયાર કર લેતી હે, મતલબ યે હે કોઈ ના–ગવાર ચીઝ જબ કઈ લોગો કો પેશ આતી હે તો આદમી કે લિએ ઉસકા બરદાશ્ત કરના ભી આસાન હો જાતા હે.

હઝરત કઅબ(રદી.)ફરમાતે હે મુજે કોઈ ભી એસા નઝર નહી આતા થા કે જિસકો દેખ કર મેરે દિલ કો યૂં હો કે યે ભી નહી ગયા હે, ચલો કોઈ હર્ઝ નહી એસા કોઈ નમૂના દિખતા થા, સિવાય ઉસ્કે કે, જિન પર નિફાક કી તોહમત હોતી થી, યા એસા આદમી જિસકો અલ્લાહ તઆલાને ઝઅફ કી વજહ સે માઝૂર કરાર દિયા હો, દો હી કિસમ કે લોગ મુજે નઝર આતે થે, એક તો વો જિન કે અંદર સફર મે જાને કી તાકત નહી થી, યા એસે જિન કે મુતઅલ્લિક સબ જાનતે થે કે યે મુનાફિકીન મે સે હૈં(છપાયલા કાટલા) હે.

ફરમાતે હૈં કે પુરે રાસ્તે મે નબીએ કરીમ(સલ.)ને મુજે યાદ નહી ફરમાયા યહાં તક કે તબૂક પહુ ગએ, અબ તબૂક મે તો કઈ રોઝ કિયામ રહા, બીસ–પચ્ચીસ દિન આપ તબૂક મે ઠેહરે થે, વહાં કોઈ કામ તો થા નહી, સિર્ફ ઉસ્કા ઈન્તેઝાર થા કે દુશ્મન આવે તો મુકાબલા કરેન્ગે, જબ ઓર કોઈ કામ થા નહી તો સુબહ સે શામ તક કયા હોતા ? હુઝૂર(સલ.)કી મજલિસ હુવા કરતી થી, એક મરતબા મજલિસ લગી હુઈ થી, તો હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા: કઅબ ઈબ્ને માલિક કા કયા હે વો નઝર નહી આતે? હઝરત કાઅબ(રદી.) અન્સાર કે

કબીલા બનૂ સલમા સે તઅલ્લૂક રખતે હૈં તો ઉન્હી કે કબીલા કે એક આદમીને હુઝૂર(સલ.) કા યે ઈરશાદ સુન કર કહા યા રસૂલુલ્લાહ (સલ.)! ઉસ્કો અપની ચાદરોં કી ખૂબીને રોક લિયા હે, મતલબ યે હે કે વો તો અપની ખૂદ પસંદી મે ઐસા મસ્ત હે કે ઉસકો યહાં આને કી ફુરસદ કહા? વો તો ઠાઠ સે ગુમતા ફિરતા હે, ઈસ લિએ વો આ નહી સકા, ગોયા ઉસ આદમીને ઉનકી કમઝોરી બયાન કરતે હુએ યે બાત કહી તો હઝરત મુઆઝ બિન જબલ(રદી.)ફૌરન ઉસ આદમી કો તૌકા કે તુને ગલત બાત કહી યા રસૂલુલ્લાહ ! હમ તો કાઅબ બિન માલિક(રદી.)ઉસ્સે યે ભી પતા ચલા કે અગર કિસી મજલિસ મે કિસી મુઅમીન કા તઝકીરા બુરાઈ કે સાથ હો તો દૂસરોં કો ચાહિએ કે ઈસ તરફ સે ડિફેન્સ(Defence)ઔર દિફાઅ કરે.

મજિલસ મે કિસી મોઅમિન કી બુરાઈ કી જાએ તો કયા કરે :

ઈસી લિએ હદીષે પાક મે આતા હે, આપ(સલ.)ને ફરમાયાઃ કિસી મજલિસ મે મોઅમિન કા તઝકીરા હો, તો દૂસરોં કી ઝિમ્મેદારી હે કે ઉસકા દિફાઅ કરેં, અગર તાકત હોતે હુએ ભી વો દિફાઅ નહી કરેંગે તો કલ કિયામત મે અલ્લાહ કી મદદ ઉનકે શામિલે હાલ નહી હોગી, ગોયા ઈમાની રિશ્તા કા યે તકાઝા હે, લેકીન આજ—કલ યે બાત નહી રહી, આજ તો યે મિઝાજ બનતા જા રહા હે કે અગર કોઈ કિસી કી બુરાઈ કરતા હે તો હમે ભી બડી અચ્છી લગતી હે, ઝરા ઔર હવા દેતે હૈં ઔર અગર ઈસ ને દો બાતેં કહી હોં તો ચાર ઔર ઉસકે મુંહ સે નિકલ્વાતે હૈં, યે તરીકા ગલત હે.

તુમ તો ઔર ખોલોગે :

હઝરત ઈસા(અલ.)ને એક મરતબા અપને હવારીયોં સે કહા : તુમ્હારા ભાઈ સો રહા હો ઔર હવા કી વજહ સે ઉસકા કપડા હટ જાએ ઔર સતર ખુલ જાએ, તો તુમ કયા કરોગે? હવારીયોં ને કહા : હમ ઉસકો ઢાંપ દેન્ગે, હઝરત ઈસા(અલ.)ને ફરમાયાઃ નહી ! તુમ ખોલોગે, ઉન્હોને અર્ઝ કિયાઃ એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! હમ ઐસા કર સકતે હૈં? ફરમાયા : તુમ ઐસા કરતે હો, તુમ્હારે કિસી ભાઈ કી કોઈ ચીઝ તુમ્હારે કાનોં મે પડતી હે તો ઉસકો છુપાને કે બજાએ ઔર હવા દેકર લોગોં મે ફેલાતે હો કે ઈસ ને ઐસા કિયા, યે ઉસ કો નંગા કરના નહી હુવા તો ઔર કયા હુવા? હમારા મિઝાજ ભી ઐસા હી બન

ગયા હે, હમકો ઈસ કે બગૈર ચૈન નહી પડતા, હમ કો વહી અચ્છા લગતા હે, કિસી કી બાત ઢકી છુપી રહે, ઉસકો હમ પસંદ નહી કરતે.

ખેર ! હઝરત કઅબ ફરમાતે હૈં કે ઈસ મજલિસ મે હઝરત મુઆઝ બિન જબલ ભી થે જો ઉસી બનૂ સલમા કબીલા સે તઅલ્લુક રખતે હે, ઉન્હોંને ફૌરન ઉસ આદમી કો ટોકા, ખેર ! યે તો તઝકીરા હો ગયા, યા'ની ગોયા યે યૂં સમજતે થે કે મે છુપા રહુંગા લેકીન ઐસા હુવા નહી, હુઝૂર(સલ.) કે સામને આ ગયા વો આએ નહી હે, ખેર ! હુઝૂર તો ખામોશ હો ગએ, ઔર કુછ બોલે નહી.

જંગે તબૂક ઔર હઝરત અબૂ ખયષમા(રદી.) :

કેહતે હૈં હુઝૂર(સલ.) વહાં તબૂક મે કિયામ પઝીર થે કે દૂર સે સુફેદ લિબાસ મે એક આદમી કો આતા હૂવા દેખા, જિન કે આને કી વજહ સેસરાબ હટ રહી થી, આપને દેખા હોગા કે ચટીયલ મૈદાન યા રેતેલી જગહ હોતી હે, ઔર તેજ ધૂપ પડ રહી હોતી હે, તો દૂર સે ઐસા મા'લૂમ હોતા હે, કે જૈસે પાની બેહ રહા હે, ઔર ઉસી જગહ સે અગર કોઈ આ રહા હો, તો ઐસા મા'લૂમ હોતા હે કે આને વાલા ઉસ પાની કો કાટ રહા હે, ઈસી કો સરાબ કેહતે હૈં, તો દૂર સે એક આદમી કો આતા હૂવા જબ દેખા, તો હુઝૂર(સલ.)ફરમાયા :(કુન અબા ખૈયસમા) અબૂ ખયસમા હોજાઓ.

હઝરત અબૂ ખયસમા(રદી.)એક સહાબી હૈં જો ગઝવા મે નહી આએ થે, વો ફરમાતે હૈં કે મૈં ગઝવા મે શરીક નહી હૂવા થા, એક રોઝ ઐસા હૂવા કે મૈ અપને બાગ મે થા, ઔર પાની કા છીરકાવ કિયા ગયા, બીવી ને મૈરે સામને ખાના રખ્ખા, ઔર ઠંડી ઠંડી છાવ થી, કે અચાનક મુજે ખિયાલ આયા કે યે તો ઈન્સાફ કી બાત નહી હે, કે મૈ યહાં ઠંડી છાવ કે અંદર ઈસ તરહ આરામ સે બેઠું ઔર અલ્લાહ કે રસૂલ(સલ.)ધૂપ કી તેઝી મે અલ્લાહ કે રાસ્તે મે સફર કર રહે હૈં, બસ મે ઉસી વકત ઉઠા, સવારી કા ઊંટ લિયા ઔર સવાર હોકર વહાં પહુંચ ગયા, યે અકેલે વહાં પહુંચે થે, ઉન્હી કો દેખ કર હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા : (કુન અબા ખયસમા) અબૂ ખયસમા હોજાઓ, યા'ની અબૂ ખયસમા મા'લૂમ હોતે હૈં, ચુંનાન્ચે વો અબૂ ખયસમા અન્સારી હી થે, ઔર યે વહી સહાબી થે જિન્હો ને એક સાઅ ખજૂર ચંદા મે દી થી, ઔર મુનાફિકીન ને તાનો તશ્નીઅ કી થી કે કયા અલ્લાહ તઆલા ઉન્કી એક સાઅ કે મોહતાઝ હે.

ખૈર ! અબ ગઝવા તો હુવા નહી, ઈસ લિએ કે દુશ્મન નહી આયા, ૨૫ રોઝ કિયામ કે બાદ હુઝૂર(સલ.)વહાં સે વાપસ લૌટે, હઝરત કઅબ ફરમાતે હૈં : જબ મુજે ઈત્તેલાઅ મિલી કે નબીએ કરીમ(સલ.)તબૂક સે વાપસ લૌટને લગે હૈં તો મુજે મેરા ગમ લાહિક હૂવા યા'ની ફિકર હુઈ, કે આપ મદીના તશરીફ લાએન્ગે તો મૈ કયા મુંહ દિખાઉન્ગા, ઔર કયા જવાબ દુંગા? કેહતે હૈં : મે અપને જી મે જુઠે બહાને સોચને લગા, કે ઐસા કૌનસા બહાના હો સકતા હૈ કે જિસ કી વજહ સે મે હુઝૂર(સલ.)કી નારાઝગી સે અપને આપ કો બચાવું, ઔર ઈસ મુઆમલે મે અપને ખાનદાન કે હર ઝી રાઈ સે મશવરા ઔર મદદ ભી ચાહને લગા કે ભાઈ ! બતાઓ ! મેરા મસ્અલા હલ કરો.

ઔર જબ મુજે યે બતાયા ગયા કે બસ નબીએ કરીમ(સલ.) આયા હી ચાહતે હૈ, તો સારે ગલત ખિયાલાત જો મેરે દિલો દિમાગ મે ગુમ રહે થે, વો સબ નિકલ ગએ, યહાં તક કે મુજે અપને દિલ મે ઉસ બાત કા યકીન હો ગયા કે મે હુઝૂર(સલ.)કી નારાઝગી સે કિસી ચીઝ સે ભી બચ નહી સકતા ઔર નજાત નહી પા સકતા, ઈસ લિએ મૈને દિલ મે તે કર લિયા કે જો સચ સચ હે વહી બતાના હે, કોઈ જુઠા બહાના નહી કરના હે.

તબૂક સે હુઝૂર(સલ.) કી વાપસી :

ચુંનાન્ચે દૂસરે રોઝ સુબહ કો નબીએ કરીમ(સલ.)મદીના મુનવ્વરહ મે તશરીફ લે આએ, ઔર હુઝૂર(સલ.) કી આદતે શરીફા યે થી કે જબ કિસી સફર સે લૌટતે થે તો આમ તૌર પર તુલૂએ શમ્સ કે બાદ ચાશ્ત કે વકત તશરીફ લાતે થે, ઔર સિધે મસ્જિદ તશરીફ લે જાતે થે, વહાં દો રકાત નમાઝ અદા ફરમાતે થે, ઔર ઈસ કે બાદ વહાં પર હી બેઠતે થે, તાકે મુલાકાત કરને વાલે મુલાકાત કરલે, ચુંનાન્ચે ઉસ વકત ભી ઐસા હી હૂવા, મુનાફિકીન મે સે જો લૌગ યહાં રેહ ગએ થે, વો આને લગે ઔર અઅઝાર આપ (સલ.) કે સામને પેશ કરતે થે, કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! ઐસા હૂવા, વૈસા હૂવા, ઈસ લિએ મૈ તો નહી આ સકા ઔર કસમેં ખાકર અપના ઉઝર બયાન કરતે, ચુંનાન્ચે હુઝૂર(સલ.) કી આદતે શરીફા ભી યહી થી, કે જો કોઈ જો બાત કેહતા આપ અંદર કી ખોદ-કુરેદ નહી ફરમાતે, વો જો કેહતા આપ માન લેતે, ચુંનાન્ચે ઉન્હો જો ઉજર પેશ કિએ હુઝૂરને માન લિએ, કે ઠીક હે, ઔર બૈઅત કી, તજદીદ ભી કરલી, ઔર ઉનકે

લિએ દુઆએ મગ્ફિરત ભી ફરમાઈ, ઔર અંદરૂની મુઆમલે કો અલ્લાહ કે સુપુર્દ કિયા,ઝાહિર કો કબૂલ કર લિયા, દુઆ ભી ફરમાઈ, ઔર હર એક કો ઈસ તરહ રૂખ્સત ફરમાને લગે ઔર એસે મુનાફિકીન કી તઅદાદ અસ્સી સે કુચ્છ ઝિયાદા થી.

નારાઝગી કી મુસ્કુરાહટ :

યહાં તક કે મે આયા જબ મૈને હુઝૂરે અકરમ(સલ.) કો સલામ કિયા તો એક નારાઝ આદમી જૈસા મુસ્કુરાતા હે, આપ એસે મુસ્કુરાએ, ઈસ સે મા'લૂમ હૂવા કે નારાઝગી કી મુસ્કુરાહટ ભી હોતી હે, વો તો જિસ કે સામને હોતી હે, વો જાન લેતા હૈ કે યે કૈસી હે? કિસી કો ઝુબાન સે બતાને કી ઝરૂરત નહી હોતી, વો ખૂદ સમજ લેતે હે.

મુઆમલા તો આપ કા હૈ :

(ثم قال: تعال) જબ મૈને સલામ કિયા તો આપને ફરમાયા કે ઈધર આઓ, ચુંનાન્ચે મૈ આગે બઢા યહાં તક કે નબીએ કરીં (સલ.)કે સામને બેઠ ગયા, હુઝૂર (સલ.)ને પુછા : કયું ભાઈ ! કયૂં નહી આએ? કૌનસી ચીઝને તુમહે ગૈર હાજિર રખ્ખા? કયા તુમને સવારી જાનવર નહી ખરીદા થા? હઝરત કઅબ(રદી.)કેહતે હે: યા રસૂલલ્લાહ ! અલ્લાહ કી કસમ ! અગર આપકે અલાવા દુનીયાદારોં કે સામને બેઠા હોતા, તો મૈ અપને આપકો એસા પાતા કે કોઈ ન કોઈ ઉઝર બયાન કરકે ઉસ્કી નારાઝગી સે અપને આપ કો બચા લેતા, ઔર ચુંકે શાઈર થે ઈસ લિએ ફરમાતે હે મુજે ચરબ ઝુબાની દી ગઈ હે, ઈસ લિએ અગર કોઈ દુનીયાદાર બાદશાહ હોતા તો મુજે કોઈ ફિકર નહી થી, મૈ કોઈ ભી બહાના બનાકર ઉસ્કી નારાઝગી સે બચ સકતા થા, લેકીન અલ્લાહ કી કસમ એ અલ્લાહ રસૂલ ! મુજે મા'લૂમ હે કે અગર આજ આપકે સામને મૈ કોઈ જૂઠ બાત પેશ કરૂં જિસ કો સુનકર આપ મુજ સે રાઝી હો જાએ તો કરીબ હે કે અલ્લાહ તઆલા મેરી હકીકત આપકે સામને ઝાહિર કરકે આપકો મુજસે નારાઝ કરદે, મુઆમલા તો આપકા હે અલ્લાહ કે રસૂલ કા હે.

દેખીયે ! યહાં હઝરત કઅબ(રદી.)ને યૂં નહી ફરમાયા કે મૈ જૂઠ બોલુંગા તો આપકો પતા ચલ જાએગા, બલ્કે યૂં ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા આપકો આગાહ ફરમાદેન્ગે, ઈસ સે મા'લૂમ હુવા કે હુઝૂર(સલ.) ગૈબ નહી જાન્તે થે.

કોઈ બહાના નહી હે :

ઓર અગર આજ મે આપકે સામને સચ્ચી બાત બયાન કરદું જિસકો સુન કર આપ મુજ સે નારાઝ હો જાએન્ગે, મુજે ઈસ મે અલ્લાહ તઆલા સે મુઆફી કી ઉમ્મીદ હે, બસ ! આપ સુન લિ;એ(વલ્લાહી ! માલીય મીન ઉઝરીન) અલ્લાહ કી કસમ ! મેરા કોઈ ઉઝર નહી થા, અબ કી મરતબા જો મે ગેર હાજિર રહા, ઈસ સે પેહલે મે કભી ઈતના ખુશ હાલ ઓર મેરી માલી પોઝીશન ઈતની મઝબૂત નહી થી, યા'ની મેરે પાસ સફર કે સારે અસ્બાબ મોજૂદ થે, ઈસ કે બાવુજૂદ મે નહી આયા, કોઈ બહાના નહી હે, સિધી બાત હે.

(قال رسول الله ﷺ أما هذا فقد صدق)હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા : ભઈ ! ઈસને સચ્ચી બાત બયાન કરદી, લિહાઝા તુમ ઉઠો, યહાં તક કે તુમ્હારે બારે મે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે કોઈ હુકમ આવે, દેખો ! (أما هذا فقد صدق)કેહ કર હુઝૂર(સલ)ને બતલા દિયા કે પેહલે જો લોગ બહાને પેશ કરકે ગએ થે, વો હુઝૂર(સલ.) કો પસંદ નહી આએ થે.

લોગો ને બહુત ઉકસાયા :

ફરમાતે હે: મે હુઝૂર કી મજલિસ સે ઉઠા ઓર મસ્જિદ સે જબ બાહર નિકલા તો ખાનદાને બનૂ સલમા કે કુચ્છ લોગ ભી મેરે સાથ સાથ બાહર ચલે, ઓર મેરે પીછે આએ, એસે મોકા પર લોગ અપને તોર પર ભી બાતેં કરતે હે, ઉનહોને જો અપના હાલ સચ સચ બયાન કર દિયા થા, ઈસ પર ઉન લોગોને તબસરા કરતે હુએ કહા: અલ્લાહ કી કસમ હમે મા'લૂમ નહી કે ઈસ્સે પેહલે તુમને કોઈ જુરમ કિયા હો, યા'ની તુમ્હારી ઝિંદગી મે યે પેહલા મોકા હે, કે બાવુજૂદ ઈસ્તિતાઅત કે ઓર હુઝૂર(સલ.) કી તરફ સે ગઝવા મે ચલને કી તાકીદ સે તુમ નહી ગએ, ઠીક હે, તુમ્હારી તરફ સે યે કુસૂર હુવા, લેકીન ઝિંદગી મે પેહલી મરતબા હે, ફિર જિસ તરહ દૂસરે લોગો ને આઝાર બયાન કર દિયે, તુમ ભી બયાન કર દેતે, ફિર તુમ ઈસ બાત સે કયૂં કાસિર રહે? અબ રહા સવાલ યે હે કે બહાના બતલાતે તો વો જૂઠ હો જાતા તો ઈસ કા તદારુક યે હોતા કે હુઝૂર(સલ.)ને ઉન લોગો કે લિએ દુઆએ મગ્ફિરત ભી તો કી થી, તુમ્હારે લિએ ભી દુઆએ મગ્ફિરત ફરમા દેતે, તો તુમ્હારા ગુનાહ મુઆફ હોને કે લિએ કાફી હો જાતી.

હઝરત કઅબ(રદી.) ફરમાતે હે : વો લોગ મુજે બરાબર ઈસ પર ટૌકતે રહે, ઔર તંબીહ કરતે રહે, યહાં તક કે મેરે જીમે ખિયાલ આયા કે મેં વાપસ જાઉં, ઔર હુઝૂર કે સામને અપને આપકો પેહલી બાતોં મે બતલાઉં, યા'ની ઉન લોગો ને મુજે ઈતના ગરમ કિયા કે દિલ મે એસા ખિયાલ આને લગા, લેકીન ફિર મૈને ઉન લોગો સે પુછાઃ મેરે જૈસા મુઆમલા કિસી ઔર કે સાથ પેશ આયા હે? ઉન લોગો ને કહા : ; હાં ! દો આદમી એસે હે કે ઉન્હોને હુઝૂર(સલ.)કે સામને ઈસી તરહ સહીહ બાત કહી, કોઈ બહાના નહી બનાયા, બલ્કે જો હકીકત થી, વો પેશ કરદી, ઔર ઉનકો જવાબ મે વહી બાત કહી ગઈ, જો આપકો કહી ગઈ, મૈને પુછાઃ વો દો કૌન હે? ઉન્હો ને જવાબ દિયા, મુરારા બિન રબીઅ ઔર હિલાલ બિન ઉમય્યા, હઝરત કઅબ(રદી.)ફરમાતે હૈંઃ મેરે કબીલે વાલોંને જિન દો હઝરાત કે નામ લિયે, વો નેક આદમી થે, ઔર એસે થે કે જો ગઝવએ બદર મે શરીક હો ચુકે થે, હાલાંકે ગઝવએ બદર મે શરીક હોને વાલોં કે લિયે મકસૂસ ફઝાઈલ બયાન કિએ ગએ હૈં, વો દૌનો ઈન સારે ફઝાઈલ કે હામિલ થે, ગોયા ઉન દોનો કી શખ્સીયતોં મે મેરે લિયે નમૂના મોજૂદ થા, કે મેરે જૈસે વોભી હે, કોઈ ફિકર કી બાત નહી હે, જો હાલ ઉનકા હોગા વહી મેરા હોગા, ચુંનાન્ચે મૈ અપની બાત પર કાઈમ રહા.

તીનો સે બાઈકાટ કા હુકમે નબવી(સલ.):

ઈસકે બાદ નબીએ કરીમ(સલ.)ને હમ તીનો કે સાથ ખાસ તૌર પર બાત ચીત કરને સે લોગો કો મનઅ કર દિયા, ગરચે ગૈર હાજિર રેહને વાલે તો ઔર ભી બહુત સે લોગ થે, લેકીન હમ તીનો કે સાથ લોગો કો બાત કરને સે મનઅ ફરમા દિયા, ગોયા હમારા બાઈકાટ કર દિયા ગયા, હઝરત કઅબ(રદી.)ફરમાતે હેઃ કે હુઝૂર(સલ.)કે ઈસ હુકમ કે નતીજે મે લોગ હમસે દૂર રેહને લગે,ઔર ઉનકા સુલૂક હમારે સાથ બિલ્કુલ બદલ ગયા, એસા મા'લૂમ હોતા થા કે વો સરઝમીન હી નહી જિસ મે હમ રેહતે થે, બલ્કે દૂસરી બસ્તી હે, યે હાલ ઔર કેફિય્યત પચાસ રાત-દિન રહી, મેરે વો દોનો સાથી તો ઠક હાર કર ઘરો મે બેઠ ગએ, ઔર રોતે રહે, વૈસે કે ઉમર કે એઅતેબાર સે મેરે જૈસે મઝબૂત નહી થે, ઔર મૈ તો નવજૂવાન આદમી થા, ઔર બડા કવી ઔર તવાના થા, મુજસે ઘર મે બેઠા નહી જાતા થા, મૈ તો રોઝાના ઘર સે

નિકલતા થા, નમાઝ કે વકત મસ્જિદ મે આતા થા, લોગોં કે સાથ નમાઝ મે શરીક હોતા થા, બાઝારો મે ગુમતા થા, લેકીન કોઈ ભી મુજસે બાત નહી કરતા થા, ઔર નમાઝ કે બા'દ નબીએ કરીમ(સલ.) અપની મજલિસ સે તશરીફ ફરમા હોતે તો આપકે પાસ હાજિર હોકર સલામ ભી કરતા થા, ઔર અપને દિલ મે સોચતા થા, કે મેરે સલામ કે જવાબ મે હુઝૂર(સલ.)ને હોંટ મુબારક હિલાએ યા નહી, ગોયા હયા-વ-શરમ કે મારે ઈતની જુર્અતો હિમ્મત નહી હોતી થી કે હુઝૂર(સલ.) કે હોંટ મુબારક કો હિલતા હુવા દેખે, ઔર ફિર મૈ હુઝૂર કે કરીબ હી નફલ નમાઝ કી નીય્યત બાંધતા થા, ઔર નમાઝ કે દૌરાન નઝરે ચુરા કર હુઝૂર કો દેખ ભી લિયા કરતા થા, મૈ જબ નમાઝ મે મશગુલ હોતા થા તો નબીએ કરીમ(સલ.)મુજે દેખતે થે, ઔર જબ નમાઝ સે ફારિગ હોકર હુઝૂર(સલ.)કી તરફ મુતવજહ હોતા થા, તો આપ મુંહ ફેર લેતે થે, યહાં તક કે મુસલમાનો કી બેરૂખી બહુત તવીલ હો ગઈ.

હઝરાતે સહાબા કા હુઝૂર(સલ.)કે હુકમ પર અમલ કા જઝબા :

ફિર એક દિન મૈ ચલા યહાં તક કે હઝરત કતાદા(રદી.)કે બાગાત કી દીવાર ફલાંગ કર અંદર ગયા ઔર જાકર ઉન્કો સલામ કિયા, હઝરત કતાદા(રદી.)ઉન્કે ચાચાઝાદ ભાઈ ભી થે ઔર બહુત મહબૂબ દોસ્ત ભી થે, યહાં દેખીયે ! કે ઉન હઝરાતે સહાબા કા હુઝૂર(સલ.) કે હુકમ પર અમલ કા જઝબા કેસા થા, આજ-કલ અગર દુનીયા કા બડે સે બડા હુકમરાન કોઈ હુકમ દે તો કિસી એસી જગહ જહાં કોઈ દેખને વાલા ન હો, વહાં તો બાત કર હી લેન્ગે, લેકીન વો કેહતે હે : મૈ દીવાર ફલાંગ કર અંદર ગયા ઔર સલામ કિયા તો અલ્લાહ કી કસમ ! ઉન્હોને મેરે સલામ કા જવાબ નહી દિયા, હાલાંકે વહાં ઔર કોઈ નહી થા, હમ દો હી થે, અલ્લાહ તઆલા ઔર કોઈ દેખને વાલા નહી થા, યા'ની અગર સિર્ફ દિખીલાવે કે ખાતિર હી હુઝૂરે અકરમ(સલ.) કે હુકમ ઔર બાત પર અમલ કરના હોતા, તો યહાં તો કોઈ ભી દેખને વાલા નહી થા, વો બાત કર લેતે, લેકીન એસા નહી કિયા, ઈસ સે અંદાજા લગાયા જા સકતા હે કે સહાબા કા મુઆમલા હુઝૂર(સલ.)કી ઈતાઅતો ફરમાંબરદારી કે સિલસિલે મે કેસા થા, હઝરત કઅબ કેહતે હૈં કે જબ ઉન્હોને મેરે સલામ કા જવાબ નહી દિયા તો મૈને ઉન્સે કહા કે એ કતાદા ! મૈ તુમ્હેં અલ્લાહ તઆલા કી

કસમ દેકર પુછતા હૂં કે તુમ્હે મા'લૂમ હેના કે મૈ અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ(સલ.)સે મુહબ્બત રખતા હૂં? ઈસકા ભી ઉન્હો ને કોઈ જવાબ નહી દિયા, ઉસ પર ભી ખામોશ રહે, મૈને દોબારા ઉન્કો કસમ દી, ઉસ પર ભી વો ખામોશ રહે, ફિર તીસરી મરતબા મૈને કસમ દેકર ઉન્કો પુછા તો ઉસ કે જવાબ મે ઉન્હોને કહા :(اَللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ)યે કોઈ જવાબ નહી હે, બલ્કે યે બાર બાર કસમ દેકર દરયાફ્ત કર રહે થે તો ઉન્સે પીછા છુડાને કે લિએ યે કહા કે અલ્લાહ ઔર ઉસકા રસૂલ ઝિયાદા બેહતર જાન્તે હૈં, હઝરત કઅબ કેહતે હૈં : ઉન્કા યે સુલૂક ઔર રવેય્યા દેખ કર બે-ઈખ્તિયાર મેરી આંખો મે આંસુ આ ગએ, મૈ વહાં સે લૌટા યહાં તક કે બાગ કી દીવાર ફાંદ કર બાહર આ ગયા.

શાહે ગસ્સાન કી આફર(OFFER):

મૈ બાઝાર કે અંદર ચલ રહા થા તો શામ કે દિહાત કે રેહને વાલોં મે સે એક બાશિંદા જો વહાં સે ગલ્લા લેકર મદીના મુનવ્વરહ મે બેચને આયા થા વો આવાઝ લગા રહા થા કે કૌન હે જો મુજે કઅબ બિન માલિક કા પતા બતાએ, ઈસ તરહ વો ઝોર ઝોર સે એલાન કર રહા થા, લોગ મેરી તરફ ઈશારા કરકે બતલા રહે થે, કોઈ ઝુબાન સે કુછ નહી બોલતા થા, યહાં તક કે વો આદમી મેરે પાસ આયા ઔર ઈસને ગસ્સાન કે બાદશાહ કા ખત મુજે દિયા, શામ કે ઈલાકે મે જો હિસ્સા હિજાઝ કી સરહદોં સે કરીબ પડતા હે વહાં ઉનકી હુકમત થી ઔર યે ઈલાકા કેસર કે મા'તહત થા ઔર મૈ લિખના પઢના જાન્તા થા, ચુંનાન્ચે વો ખત ખોલ કર મૈને ખૂદ હી પઢા તો ઉસ ખત મે લિખ્ખા હૂવા થા : અમ્મા બાદ ! હમે મા'લૂમ હૂવા હે કે તુમ્હારે સાથી(યા'ની નબીએ કરીમ(સલ.)ને તુમ્હારે સાથ બે-રૂખી કા મુઆમલા કિયા હે ઔર તુમ કો અલ્લાહ તઆલાને બે-ઈઝ્ઝત ઔર ઝાએઅ હોને કે લિએ નહી બનાયા હે, આપ હમારે યહાં આ જાઓ, હમ આપકો દિલ જોઈ ઔર એઅઝાઝ કરેન્ગે.

આફર(OFFER)કા મુંહ તોડ જવાબ:

દેખો ! પુરી હુકૂમત કા બાદશાહ ઉનકો અપની તરફ માઈલ કર રહા હે ઔર કઈ દિન એસે ગુઝરે હૈં ઔર વો ખૂદ ભી એસે હાલાત સે દોચાર હે કે ખૂદ કેહ ચુકે હૈં કે ઝમીન ભી વો નહી રહી થી ઔર અપને મહબૂબ દોસ્તને ભી સલામ કા જવાબ દેના ગવારા નહી કિયા, લિહાઝા સોચીએ ! કયા ગુઝર રહી

હોગી, એસે હાલાત મે યે ખત પહુંચા હે, ફરમાતે હેઃ કે યે ભી એક આઝમાઈશ હે, લિહાઝા ઈસ ખત કો લેકર મૈ તન્નૂર કી તરફ બઢા ઔર ઈસ મે ડાલ કર જલા દિયા ઔર ઉસકો બતા દિયા કે વહાં જાકર બતા દેના કે યે તેરે ખત કા જવાબ હે.

એક ઔર બડી આઝમાઈશ :

કેહતે હે કે જબ ચાલીસ દિન પુરે હૂએ ઔર વહી ભી નહી આ રહી થી કે નબીએ કરીમ(સલ.)કા કાસિદ મૈરે પાસ આયા ઔર ઉસને કહા : નબીએ કરીમ(સલ.)હુકમ દે રહે હે કે તુમ બીવી સે અલગ રહો, આજ તક તો બીવી સાથ થી, અબ યે હુકમ આયા, મૈને ઉસ કાસિદ સે પુછાઃ કયા તલાક દે દૂં? ઉસને કહાઃ નહી ! તલાક નહી દેની હે, બસ અલગ રહો, ઉસકે સાથ મત રહો, અબ દેખીયે! ઘર મે ઉન્સ કે લિએ એક શખ્સીય્યત થી ઉસકો ભી અલગ કિયા જા રહા હે, ચુંનાન્ચે મૈને અપની બીવી સે કહા : અપને ઘર જાવો ઔર વહાં રહો, યહાં તક કે અલ્લાહ તઆલા કા કોઈ ફેસલા આજાએ.

ઈમામ બુખારી(રહ.)ને ભી ઈસ રિવાયત કો કિતાબુલત્તલાક મે યે બતલાને કે લિએ પેશ ફરમાયા હે કે કોઈ આદમી બીવી સે કહે કે અપને ઘર જા ઔર તલાક કી નીય્યત ન હો, તો તલાક નહી પડતી હે.

ગમ કી કૈફિય્યત :

હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કી તરફ સે દોનો સાથિયોં કે પાસ ભી યહી કેહલવાયા ગયા થા તો હિલાલ બિન ઉમય્યા(રદી.)કી બીવી હુઝૂર(સલ.) કી ખિદમત મે હાજિર હુઈ, ઔર આકર અર્ઝ કિયાઃ અલ્લાહ કે રસૂલ ! હિલાલ બિન ઉમય્યા બહુત બુઢે આદમી હેં ઔર ઉનકા કોઈ ખિદમત ગુઝાર ભી નહી હે, વો ખિદમત કે મોહતાઝ હે, અગર ઉનકી ખેર ખબર નહી લી ગઈ, તો વો ઝાએઅ હો જાએન્ગે, તો કયા આપ ઉસ બાત કો ના-પસંદ કરેન્ગે કે મૈ ઉનકી ખિદમત કરૂં? હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા : ખિદમત કરને સે મનઅ નહી હે, લેકીન વો તુમ્હારે કરીબ ન હોને પાએં, તુમ સે સોહબત ન કરને પાએં, ઉસકે જવાબ મે ઉનકી બીવીને કહાઃ અલ્લાહ કે રસૂલ ! ઉનકો તો કિસી ચીઝ કા હોશો હવાસ ભી નહી હે, જબ સે યે મુઆમલા પેશ આયા હે ઉનકા તો પુરા વકત રોને મે હી ગુઝરતા હે, ખેર ! હુઝૂરને ઉનકે ખાસ હાલાત કે પેશે નઝર ઈજાઝત દી કે બીવી

ખિદમત કર સકતી હે.

હઝરત કઅબ(રદી.) કેહતે હૈં: મેરે ખાનદાન મે સે કિસીને મુજ સે કહા કે ઉનકો ઈજાઝત મિલ ગઈ હે, ઈસ લિએ તુમ ભી હુઝૂર(સલ.)સે બીવી કે સિલસિલે મે ઈજાઝત લે લો, મૈને જવાબ મે કહા : મૈ હુઝૂર(સલ.) સે ઈસ સિલસિલે મે ઈજાઝત નહી માગુંગા, કયા પતા મુજે કયા જવાબ મિલે, વો તો બુઢે થે ઓર મૈ તો નવજૂવાન હૂં, મુજે કિસી કી ખિદમત કી ઝરૂરત નહી હે, ફરમાતે હે કે ઈસી દસ રાતેં ઓર ગુઝરેં ઓર જબ સે હમારે સાથ બાત-ચીત કરને સે મનઅ કિયા ગયા થા, ઉસ કો પુરે પચાસ દિન ગુઝર ગએ.

એ કઅબ ખૂશ હો જાઓ :

હઝરત કઅબ ફરમાતે હૈં : પચાસવીં રાત કી સુબહ કો ફજર કી નમાઝ મૈને અપને ઘર કી છત પર પઢી ઓર ઈસી હાલત મે બેઠા હૂવા થા, જિસ કો અલ્લાહ તઆલાને હમારે મુતઅલ્લિક કુર્આને પાક મે બયાન કિયા હે:

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ.

યહાં તક કે ઝમીન ઉનકે ઉપર તંગ હો ગઈ, ઓર ઉનકી જાને ભી ઉન પર તંગ હો ગઈ, વો ખૂદ ભી અપની જાનસે આઝીજ હો આ ગએ, આદમી પર જબ હાલાત આતે હૈં તો વો અપની જાન સે ભી આજિઝ આ જાતા હે, યૂં સોચતા હે કે ઈસ સે ભી પીછા છુરાલું, કેહતે હૈં: વહી કૈફિય્યત મેરી થી, ઓર ઉસી હાલત મે બેઠા હૂવા થા, કે એક આદમી જબલે સલઅ પર જો મદીના મુનવ્વરહ કા એક પહાડ હે, ચઢા હુવા થા ઓર વહીં સે ઈસને ઝોર સે આવાઝ દી :(યા કઅબ ! અબ્શિર) એ કઅબ બિન માલિક ! ખૂશ હોજાઓ, બશારત સુન લો, મૈ સમજ ગયા, કે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે હમારી તૌબા કી કબૂલીયત કી ઈત્તેલાઅ આ ચૂકી હે, ઉસકી આવાઝ સુન્તે હી મૈ સજદએ શુક્ર મે ગિર ગયા, ઓર મૈં સમજ ગયા કે હમારે લિએ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે કુશાદગી આ ગઈ.

ખૂશ ખબરી સુનાને કે લિએ જાના પાબિત હે :

બાત યે હુઈ થી કે ફજર કી નમાઝ કે બા'દ હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે હમારી તૌબા કબૂલ હોને કી ઈત્તેલાઅ દી થી, ઈસી રાત કો

વહી આઈ થી, રાત કે વકત હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદી.)કે યહાં હુઝૂરે અકરમ(સલ.)થે, ઔર હઝરત ઉમ્મે સલમા કો ઈત્તેલાઅ દી થી કે ઉન લોગોં કે બારે મે વહી આ ગઈ હે, હઝરત ઉમ્મે સલમા(રદી.)ને અર્ઝ ભી કિયા : અલ્લાહ કે રસૂલ ! મૈં ઉન લોગો કો બતાદું? આપને ફરમાયા: કોઈ ઉન કો સોને નહી દેગા, ઈસ સે યે ભી મઅલૂમ હૂવા કે કોઈ એસી ઈત્તેલાઅ એસે વકત મે આઈ હો કે આરામ કા વકત હો ઔર ઈસકે ઝાહિર કરને મે લોગોં કે આરામ ઝાએઅ હોને કા અંદેશા હો, તો બા'દ મે દી જા સકતી હે, બહર-હાલ! હુઝૂર(સલ.)ને ફજર કી નમાઝ બા'દ લોગોં કો ઉનકી તૌબા કે કબૂલ હોને કી ઈત્તેલાઅ દી ઔર જો આયતેં ઉતરી થીં, વો બતલાઈ, જૈસે હી લોગોંને યે સુના, હમકો બશારત સુનાને કે લિએ દોડે, ઈસ સે ખૂશ ખબરી સુનાને કે લિએ જાના પાબિત હોતા હે.

ખૂશ ખબરી સુનાને વાલે કો ઈન્આમ દેના પાબિત હે :

ચુંનાન્ચે મેરે દોનો સાથિયોં કે પાસ ભી ખૂશ ખબરી સુનાને વાલે ગએ ઔર એક આદમી મેરે પાસ આને કે લિએ ઘોડે પર સવાર હોકર નિકલા, એક ઔર આદમી પૈદલ ચલા, તો ઉસ પૈદલ ચલને વાલે ને દેખા કે મૈં ઉસ ઘોડે વાલે સે પેહલે પહુંચ નહી સકુંગા તો ઉસને પહાડ પર ચઢ કર વહીં સે આવાઝ લગા દી, ગોયા ફોન કર દિયા, લિહાઝા વો આવાઝ ઘોડે સે ઝિયાદા જલ્દી પહુંચી, ઔર જો પેહલી ઈત્તેલાઅ હો ઉસી કો તો બશારત કેહતે હૈં, ઉસકે બા'દ વો પહાડ ઉતર કર મેરે પાસ આયા તો મૈંને અપને કપડે ઉનકે લિએ નિકાલ દિએ ઔર વહી પહને હૂએ કપડે ઉતાર કર ઉનકો ઈન્આમ કે તૌર પર દે દિએ, ઔર ઉસ દિન ઉન કપડોં કે અલાવા કોઈ કપડે મેરે પાસ નહી થે, ખૈર ! ઈસ સે ખૂશ ખબરી સુનાને વાલે કો ઈન્આમ દેના પાબિત હોતા હે, જૈસે બચ્ચે કી ખૂશ ખબર સુનાને વાલે કો દિયા જાતા હે.

વિસાલ કી લઝ્ઝત :

ઈસ કે બા'દ દો કપડે માંગ કર લિએ ઔર ઉનકો પહન કર મૈં હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કી મુલાકાત કી ગર્ઝ સે આગે બઢા, રાસ્તે મે લોગ જમાઅત દર જમાઅત, ટોલી દર ટોલી મુજસે મિલતે થે ઔર તૌબા કે કબૂલ હોને કી મુબારક બાદ દેતે થે, ઔર કેહતે થે કે અલ્લાહ તઆલા કા તુમ્હારી તૌબા કો કબૂલ કરના : મુબારક હો, યહાં તક કે મૈં મસ્જિદે નબવી મે દાખિલ હૂવા, નબીએ

કરીમ(સલ.)મસ્જિદ મે તશરીફ ફરમા થે, ઓર લૌગ આપકે આસ પાસ બેઠે થે, હઝરત તલ્હા(રદી.) મુજે દેખ કર ઉઠે ઓર મુબારક બાદી, મુસાફહા કીયા, વહાં જો હઝરાતે મુહાજિરીન બેઠે થે ઉનમે સે કિસીને ઈસ તરહ લપક કર મુલાકાત નહી કી થી, ઉનકા યે એહસાન મૈં કભી નહી ભૂલૂંગા.

હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કી ખૂશી કી કૈફિયત :

ઓર જબ મૈંને નબીએ કરીમ(સલ.)કો સલામ કિયા તો હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કા ચેહરએ અનવર મારે ખૂશી કે ચમક રહા થા ઓર હુઝૂર કી ઈસ કૈફિયત કો હમ લૌગ સમજતે થે, હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયાઃ જબ સે તુમ્હારી માં ને તુમ કો જના હે ઈસ કે બા'દ સે એસા બેહતરીન દિન અલ્લાહ તઆલાને તુમકો દિખલાયા, ઈસ કી બશારત સુન લો, ઉસ પર મૈને હુઝૂરે અકરમ(સલ.) સે પુછાઃ એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! યે મેરી મુઆફી કા એલાન આપ કી તરફ સે હે યા અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે હે? આપ(સલ.)ને ફરમાયાઃ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે હે, ઓર જબ હુઝૂરે અકરમ(સલ.)મસરૂર ઓર ખૂશ હોતે થે તો આપ કા ચેહરા એસા રૌશન મા'લૂમ હોતા થા, જૈસા કે ચાંદ કા ટુકડા હો ઓર ઈસ ચીઝ કો હમ સહાબએ કિરામ જાનતે થે, ઈસ રોઝ ભી યહી કૈફિયત થી.

ખૂશી મે આદમી સારા માલ ન દે ડાલે :

હઝરત કઅબ(રદી.) ફરમાતે હેઃ જબ મૈં હુઝૂર કે સામને જાકર બેઠ ગયા તો મૈને અર્ઝ કિયા કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! મેરી તૌબા કા તકમલા યે હે કે અલ્લાહ ઓર ઉસકે રસૂલ કે ખાતિર મે સારે માલ સે નિકલ આઉં, યા'ની અલ્લાહ કે રાસ્તે મે દે દું, તો હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને ફરમાયા : કુછ માલ અપને પાસ રેહને દો, ઈસી મે તુમ્હારી ભલાઈ હે, ઈસ સે યે મઅલૂમ હૂવા કે ખૂશી મે આદમી સારા માલ ન દે ડાલે, બલ્કે અપની ઝરૂરત કે લિએ તો રખના પડેગા, ખૂશી સબ દે ડાલે ઓર ફિર લૌગો સે માંગને લગે, એસી નૌબત ન આની ચાહિએ, મૈને હુઝૂર (સલ.) સે અર્ઝ કિયાઃ ખૈબર મે માલે ગનીમત કે તૌર પર જો હિસ્સા મિલા થા વો રેહને દેતા હું, બાકી સાર માલ અલ્લાહ કે રાસ્તે મે સદકા કરતા હું.

તૌબા કા તકમલા :

ફિર મૈને હુઝૂર(સલ.)સે અર્ઝ કિયાઃ એ અલ્લાહ કે રસૂલ! અલ્લાહ તઆલા ને મુજે ઈસ મુસીબત સે નજાત સચ્ચાઈ કી બરકત સે અતા ફરમાઈ હે, ઈસ

લિએ અબ મૈરી તૌબા કા તકમલા યે હે કે મૈં જબ તક ઝિંદા રહૂંગા, હંમેશા સચ બોલુંગા, કભી જૂઠ નહી બોલુંગા.

ઓર ફરમાતે હૈં : અલ્લાહ કી કસમ ! મુજે મા'લૂમ નહી કે અલ્લાહ તઆલા ને કિસી મુસલમાન કો ઈસકે સચ બોલને પર એસા આજમાયા હો, જિતના કે હુઝૂર(સલ.)કે સામને સચ બોલને પર મુજે આઝમાયા, વૈસે ઉન કે દો સાથી થે, લેકીન બીવી કે મુઆમલે મે ઉન્હોને જો તકલીફ ઉઠાઈ ઈસ મે તો યે તન્હા હી થે, ઓર ફરમાતે હૈં: જબ સે મૈંને હુઝૂર (સલ.)સે યે વઅદા કિયા હે ઈસ કે બા'દ સે આજ તક મૈરી ઝુબાન સે જૂઠ બાત નહી નિકલી યા'ની મૈ અપને ઈસ અહદ પર કાઈમ હું, ઓર જબ તક મૈં ઝિંદા રહૂંગા અલ્લાહ તઆલા સે યહી ઉમ્મીદ હે કે વો મૈરી જૂઠ સે હિફાઝત ફરમાએંગે.

ઓર ફરમાતે હૈં : અલ્લાહ તઆલાને યે આયતેં નાઝિલ ફરમાઈ થીં:

لَقَدْ تَابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِيْنَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُ فِيْ سَاعَةِ الْعُسْرَةِ۔

બેશક અલ્લાહ તઆલા મુતવજ્જહ હૂવા નબીએ કરીમ(સલ.)કી તરફ ઓર ઉન મુહાજિરીનો અન્સાર કી તરફ જિન્હોને સખ્તી કી ઘડી મે નબીએ કરીમ(સલ.)કા સાથ દિયા(وَعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا) ઓર અલ્લાહ તઆલા મુતવજ્જહ હૂવા ઉન તીન આદમીયોં પર, જિન કા મુઆમલા પીછે ડાલ દિયા ગયા થા, યા'ની જિન કી તૌબા કો ફોરી તૌર પર કબૂલ નહી કિયા થા, ઓર મુઆમલા મૌકૂફ રખ્ખા ગયા થા યહાં તક કે ઉન પર ઝમીન બાવુજૂદ કુશાદા કે તંગ હો ગઈ.

ફિર ભી અલ્લાહ તઆલા તો રાઝી નહી હોગા :

હઝરત કઅબ(રદી.)ફરમાતે હે : અલ્લાહ કી કસમ ! મૈરે ખિયાલ મે અલ્લાહ તઆલા ને જબ સે મુજે ઈસ્લામ કી હિદાયત અતા ફરમાઈ મુજ પર ઈસ સે બડી નેઅમત નહી ઉતારી કે મૈને નબીએ કરીમ(સલ.) સે સચ સચ કહા, અલ્લાહ તઆલાને મુજે હુઝૂર(સલ.) કે સામને જૂટી બાત કેહને સે બચા લિયા, વરના અગર મૈને ભી જૂટા બહાના તરાશ લિયા હોતા જૈસા કે મુનાફિકીન ને તરાશા થા, તો મૈ ભી ઈસી તરહ હલાક હો જાતા જૈસે વો હલાક હૂએ, ઈસ લિએ કે જિનહોને જૂટે બહાને પેશ કિએ થે અલ્લાહ તઆલાને જબ ઉન કે મુતઅલ્લિક વહી નાઝિલ ફરમાઈ તો ઉનકે લિએ બહુત ખતરનાક અલ્ફાઝ

ઈસ્તેઅમાલ ફરમાએ, બારી તઆલા હુઝૂર(સલ.)કો ફરમાતે :

سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ۔

જબ આપ લૌટ કર જાઓગે વો મુનાફિકીન જો ગઝવા મે હાજિર નહી રહે થે, વો આકર જૂટી કસમેં ખાએન્ગે,(لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ)યે કસમેં ઈસ લિએ ખાએંગે તાકે આપ ઉનસે દરગુઝર કરો, ઉનકો છોડ દો, ઉનકી પકડ ન કરો,(فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ) બારી તઆલા ફરમાતે: ઠીક હે ઉનકી પકડ કરને કી ઝરૂરત નહી હે, ઉનસે એઅરાઝ કરો(إِنَّهُمْ رِجْسٌ)વો તો ગંદે હૈં, (وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ)ઔર ઠીકાના જહન્નમ હે (جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ)ઉનકે કરતુતોં કી વજહ સે,(يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ)યે તુમ્હારે સામને આકર જૂટી કસમેં ઈસ લિએ ખાતે હૈં કે તુમ ઉનસે રાઝી ઔર ખૂશ હો જાઓ, ઉન્કી તરફ સે તુમ્હારે દિલ મે કોઈ મેલ ન રહે:

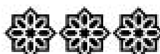
فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ۔

અગર તુમ રાઝી હોભી ગએ તો અલ્લાહ તઆલા તો ઉન ગુનેહગારોં સે રાઝી નહી હોગા.

દેખીએ ! અલ્લાહ તઆલાને ઉનકે અંદર કા સારા હાલ બયાન કર દિયા, હઝરત કઅબ(રદી.) ફરમાતે હૈ: યે ગેર હાજિર રેહને વાલે જિન્હોને આકર હુઝૂર(સલ.) કે સામને જૂટી કસમેં ખાઈ થી ઔર હુઝૂર ને ઉન કા ઉઝર કબૂલ કર લિયા થા, ઉનકે મુકાબલે મે અલ્લાહ તઆલા ને ઉન તીન કા મુઆમલા મુઅખ્ખર કિયા થા ઔર જૂટે બહાને વાલોંને દો બારા બેયઅત ભી કરલી, ઉનકે લિએ દુઆએ મગ્ફિરત ભી કી ઔર હુઝૂરને હમારે મુઆમલે કો મુઅખ્ખર કિયા, યહાં તક કે અલ્લાહ તઆલાને ઈસ સિલસિલે મે યે આયતેં નાઝિલ ફરમાઈ :

﴿وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ﴾۔

બસ ! યહાં તો ઈસ કિસ્સા કો તફસીલ સે ઈસ લિએ ઝિક કિયા કે ઉન હઝરાત કી તૌબા ઈસ તરહ કબૂલ હુઈ.

خير الناس انفعهم للناس

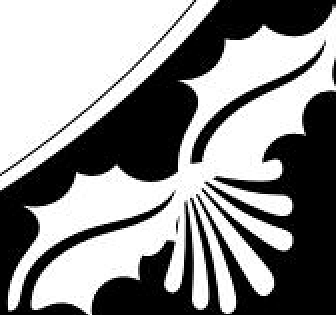
તૌબા

વ

તકમીલે તૌબા

મજિલસ-(૪)

(યે મજ્લિસ તારીખ ૬/ જમાદીઉલ્ ઉખરા સન હિજરી ૧૪૧૭, મુતાબિક ૧૯/ અકતોબર સન ઈસ્વી ૧૯૯૬ કો બ-મુકામ મસ્જિદે અબરાર શાલીમાર સોસાયટી, સૂરત મે હુઈ).

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا، مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا. اَمَّا بَعْدُ!

ઈસ્લામી સઝાઓં કા અસલી ચેહરા :

તૌબા કા બાબ ચલ રહા થા તૌબા કે સિલસિલે મે અલ્લામા નવ્વી (રહ.)ને બહુત સારી રિવાયતેં પેશ કી હૈં, ઉન્મે સે એક રિવાયત હે હઝરત ઈમરાન બિન હસીન(રદી.)નકલ કરતે હે કે કબીલએ જુહયના કી એક ઓરત નબીએ કરીમ(સલ.)કી ખિદમત મે ઐસી હાલત મે હાજિર હુઈ કે ઝિના કી વજહ સે વો હામિલા બન ચુકી થી, ઈસ ને અર્ઝ કિયા: એ અલ્લાહ કે રસૂલ! મૈને એક ઐસે જુરમ ઓર ગુનાહ કા ઈરતેકાબ કિયા હે, જો હદ કો વાજિબ કરને વાલા હે,ઈસ્લામને બા'ઝ મખસૂસ ગુનાહોં પર જો સઝાએ મુકર્રર કી હૈં ઉનકો હદ કેહતે હૈં જૈસે ચોર ચોરી કરે તો ઉસકા હાથ કાટા જાતા હે, કોઈ ઝિના કરે ઓર ઝાની અગર ગૈર શાદી શુદા હે તો ઉસકો કોડે લગાએ જાત હૈં, ઓર અગર શાદી શુદા હે તો ઉસ કો રજમ યા'ની સંગસાર કિયા જાતા હે, પથ્થર માર કર ઈસકો ખતમ કિયા જાતા હે, કોઈ શરાબ પીએ તો ઉસકો કોડે લગાએ જાતે હે, ઉસ ઓરત ને આકર કહા : એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! મૈંને એક ઐસે જુરમ ઓર ગુનાહ કા ઈરતેકાબ કિયા હે, જિસ કી વજહ સે મુજ પર હદ વાજિબ હો ચુકી હે, આપ વો હદ મુજ પર જારી કિજીએ, તો નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઉસ ઓરત કે સરપરસ્ત ઓર વલી(વાલી)કો બુલાકર કહા કે ઈસ વકત ચુંકે વો હામિલા હે ઈસ કે પેટ મે બચ્ચા હે, જુરમ ઓરત ને કિયા હે, જો બચ્ચા પેટ મે હે અગરચે ઝિના કી વજહ સે હમલ ઠેરા હુવા હે, લેકીન ઈસ બચ્ચેને તો કોઈ જુરમ કિયા નહી હે, અગર ઈસ હાલતે હમલ મે ઈસ પર સઝા જારી કી ગઈ ઓર પથ્થર માર કર ખતમ કિયા ગયા તો બચ્ચા પેટ મે હે વો ના કરદા ગુનાહ કી સઝા

ભુગતેગા, ઈસ લિએ કાઈદા યે હે અગર કિસી ઓરતને ઝિના કરાયા હે ઓર હામિલા હે, ચાહે વો હમલ ઈસી ઝિના કી વજહ સે ઠેરા હો, તો જબ તક વો હાલતે તો જબ તક વો હાલતે હમલ મે હે વહાં તક ઉસ પર હદ જારી નહી કી જાએગી,બલ્કે બચ્ચા પૈદા હો જાને કે બા'દ જો નિફ઼ાસ કી હાલત હોતી હે, યા'ની બચ્ચે કી પૈદાઈશ કે બા'દ ઓરત કો ઈસકે રહમ ઓર બચ્ચાદાની સે ચંદ રોઝ તક ખૂન જારી રેહતા હે જિસ કી ઝિયાદા સે ઝિયાદા મુદ્દત ચાલિસ દિન કી હે ઓર કમ સે કમ કે લિએ કોઈ હદ નહી, બા'ઝ ઓરતોં કો કભી થોડા સા ખૂન આકર મુઆમલા ખતમ હો જાતા હે ઓર બા'ઝોં કો કઈ દિન તક યે સિલસિલા રેહતા હે, તો અગર વો ઓરત ગૈર–શાદી શુદા હે ઓર ઉસકી સઝા કોડે હે તો સો(૧૦૦)કોડે ઉસકો લગાએ જાતે હેં, લેકીન હાલતે નિફ઼ાસ મે ઈસ કો કોડે નહી લગાએ જાએન્ગે, ચૂંકે યેભી એક કિસમ કી બીમારી હે, કમઝોરી કી હાલત હે, ઈસ બીમારી મે અગર કોડે લગાએ ગએ, તો હો સકતા હે કે વો જો સઝા મુકર્રર કી હે વો મૌત કી નહી હે, સિર્ફ કોડોં કી હે, ઈસ કો માર ડાલના મકસૂદ નહી હે, ઈસ લિએ જબ તક નિફ઼ાસ વાલી કેફિય્યત હે, ઉસ પર યે સઝા જારી નહી કી જાએગી, નિફ઼ાસ કા ઝમાના ગુઝરને કે બા'દ ઉસ કો કોડે લગાએ જાએંગે.

અગર શાદી શુદા મર્દ યા ઓરત ઝિના કા ઈર્તિકાબ કરે તો ઈસ્લામ મે ઉનકી સઝા સંગસારી હે, યા'ની પથ્થર માર કર ઉનકો ખતમ કિયા જાએ, વેસે ભી ઝિના કે ષુબૂત કે લિએ બડે કડે શરાઈત રખ્ખે હે યા તો યે કે ખૂદ મુજરિમ ઈસ કા ઈકરાર કરે ઓર ઈકરાર ભી એક મરતબા કર લેના કાફી નહી હે,બલ્કે ચાર મરતબા,વો ભી એક મજ્લિસ મે નહી, અલગ અલગ મજ્લિસ મે.

હદીષ શરીફ મે આતા હે એક સહાબી હઝરત માઈઝ અસ્લમી (રદી.)એક મરતબા હુઝૂર(સલ.)કી ખિદમતે અકદસ મે હાજિર હૂએ ઓર અર્ઝ કિયાઃ યા રસૂલલ્લાહ ! મુજે પાક ફરમા દિજીએ,નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયાઃ કે અપને ગુનાહોં સે તૌબા કરો ઓર અલ્લાહ સે મુઆફી માંગો, વો મુઆફ કરને વાલા હે, યે કેહકર આપને મુંહ ફેર લિયા ઓર ઉનકો વહાં નિકાલ દિયા કે ચલે જાઓ, વો ગએ, થોડી દૂર જાને કે બા'દ બેચેની બઢી તો ચુંકે આપને રૂખ ફેર લિયા થા ઈસ લિએ દૂસરી તરફ સે વાપસ આએ, આપકે ચેહરએ અનવર કી

તરફ ગએ ઓર ફિર ઉન્હોને વહી બાત અર્ઝ કીઃ યા રસૂલલ્લાહ ! મુજે ગુનાહોં કી નજાસત ઓર નહૂસત સે પાક કિજીએ, હુઝૂર(સલ.)ને ફિર ઉનકો વહાં સે નિકાલ દિયા, ઓર યૂં કહાઃ અપને ગુનાહો કી મુઆફી માંગો, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા મુઆફ કરને વાલા હે, ચલે ગએ, થોડી દૂર જાને કે બા'દ ફિર આએ, ચાર મરતબા ઈસ તરહ હુવા, ચોથી મરતબા ઉન્હોને આકર ઈસ બાત કા ઈકરાર કિયા તો હુઝૂર(સલ.)ને પૂછાઃ કિસ ચીઝ સે પાક કરૂં? અર્ઝ કિયાઃ ઝિના સે, હાજિરીન સે આપ ને પુછાઃ યે પાગલ તો નહી હૈં? બતાયા ગયાઃ કે નહી, તબ ફરમાયા ઠીક હે.

ઈસ લિએ કે પાગલ આદમી એસા કોઈ ઈકરાર કરલે તો વેસે ભી ઈસ પર કોઈ સઝા યા શરીઅત કા કોઈ હુકમ જારી હોતા નહી હે, શરીઅત ને તીન આદમીયોં કો અપને અહકામ સે મુસતસ્ના કર દિયા હૈ, અલગ રખ્ખા હે,હદીષ મે આતા હેઃ

رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنِ الصَّبِيِّ حَتّٰى يَحْتَلِمَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتّٰى يُفِيقَ وَعَنِ النَّائِمِ حَتّٰى يَسْتَيْقِظَ (અખરજહુલ અરબઅતુ ઈલ્લાત્તિરમિઝી મીન હદીષી આઈશા રદી.)

તીન આદમીયોં સે શરીઅત કે અહકામ ઉઠાએ ગએ હૈં ઉનમે સે એક તો બચ્ચા હે યહાં તક કે વો બાલિગ હોજાએ, દૂસરે પાગલ પર ભી નમાઝ રોઝા કુચ્છ નહી હે, યહાં તક કે ઉસકા પાગલપન દૂર હોજાએ, ઓર તંદુરસ્ત હોજાએ, સોને વાલે પર સોને કી હાલત મે શરીઅત કા કોઈ હુકમ લાગૂ નહી પડતા, જૈસે નીંદ કી હાલત મે જો બરબરાહટ નિકલતી હે મસલન એક આદમી સો રહા હે નીંદ કી હાલત મે ઈસ ને બરબરાહટ મે અપની બીવી કો તલાક દે દી, તો તલાક નહી પડેગી, યે તીન આદમી હૂએ.

બહર-હાલ ! ઈસ લિએ હુઝૂર(સલ.)ને પુછાઃ કે દિમાગ તો ઠીક હે ના? પાગલ તો નહી હૈં? ફિર હુઝૂર(સલ.)ને પુછા કે કયાઃ ઉન્હોને શરાબ પી રખ્ખી હે કે ઉસ કે નશા મે એસી બાત કેહ રહે હૈં? એક સહાબીને ખડે હોકર ઉનકા મુંહ સૂંગા તો ઉનકો શરાબ કી બૂ નહી આઈ ફિર આપ(સલ.)ને ઉનસે પુછા કયા તુમને ઝિના કિયા હે? જવાબ દિયા કે જી હાં, તો હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા કે ઉન પર જારી કરો, ઉનકો પથ્થર માર કર ખતમ કરો, ચુંનાન્ચે ઉનકો મસ્જિદ સે બાહર એક મેદાન મે ખડા કિયા ગયા, ઓર તમામ સહાબા કો હુકમ દિયા કે

ઉનકો પથ્થર મારો, ચુંનાન્ચે ઉનકો પથ્થર બરસા કર ખતમ કર દિયા(મિશ્કાત સફા ૩૧૦ ફસલ અવ્વલ બહવાલએ મુસ્લિમ).

ઈસ સે ઉલમા ને યે મસઅલા નિકાલા કે એક મરતબા કે ઈકરાર સે નહી બલ્કે ચાર મરતબા ઔર વો ભી અલગ અલગ મજિલસોં મે અગર ઝિના ઈકરાર કરે, તો ઝિના કા ષુબૂત હોગા, વરના નહી, એક જગહ ખડે હોકર ચાર મરતબા કહે તો ભી નહી, યા ફિર યે કે ગવાહ ઈસ કે ખિલાફ મૌજૂદ હોં, ઔર ગવાહ ભી ચાર, ઔર ગવાહોં કે લિએ ભી શરીઅત ને બહુત સારી કડી કડી શરતેં રખ્ખી હૈં કે વો આદિલ હોને ચાહિએં, નેક ઔર દીનદાર હોને ચાહિએ, ઉન્હોને કભી કિસી પર તોહમત ન લગાઈ હો, કિસી પર તોહમત લગાને કી વજહ સે ઉન પર સઝા ન હૂઈ હો, ઔર ગુલામ ન હો, મર્દ હોને ચાહિએ, ઔરતેં નહી, બાલિગ હોને ચાહિએ, મતલબ યે કે બહુત સારી શરતેં હે, ઐસે ચાર ગવાહ હોં ઔર ફિર વો યૂં કહેં કે હમ ને ઈસ મર્દ કો ઉસ ઔરત કે સાથ અપની આંખો સે ઈસ તરહ દેખા જૈસે સુરમાદાની મે સલાઈ હોતી હે, વૈસેહી દેખ લિયા કે દોનો એક દૂસરે સે ચીમટે હુએ હે, યે કાફી નહી હે, યે સબ શરતેં પાઈ જાએં તો ફિર ઈસ પર સઝા જારી કી જાતી હે.

તો બાત યે ચલ રહી થી કે શરીઅત કી તરફ સે જો સઝાએં મુકર્રર હૈં ઉનમે બહુત સારે કવાનીન હૈં, શરીઅત કી મુકર્રર કરદા સઝાઓં કે મુતઅલ્લિક જો ગૈર મઝહબ મઝહબ કે લોગ હૈં વો તો એઅતેરાઝ કરેં લેકીન મુસલમાનો મે ભી બહુત સે વો હૈં જો ઈન સઝાઓં સે વાકિફ નહી, ઉન્કી હકીકતોં સે વાકિફ નહી કે ઉનમે શરીઅતને કૈસી કડી કડી શરતેં રખ્ખી હૈં, ઐસી હી તો જારી નહી હોગી, વો ભી એઅતેરાઝ કરતે હે, બલ્કે ચાર મરતબા ઈકરાર કરને કે બા'દ અભી સઝા જારી નહી કી ગઈ હે ઈસ સે પેહલે ઈસને ઈકરાર ખતમ કર દિયા, કે મૈને ઝિના નહી કિયા હે તો સઝા નહી દેન્ગે, બલ્કે વો સઝા દેને કે દરમિયાન ભાગ ગયા તો ઈસ સે પુછેન્ગે કે કયૂં ભાગા? અગર વો અપને ઈકરાર સે ફિર જાએ કે મે અપના ઈકરાર વાપસ લેતા હું, તો ભી સઝા નહી દેન્ગે, ઔર અગર યૂં કહે કે માર પડી તો મુજે ઝરા તકલીફ હોઈ, ઈસ વજહ સે ભાગા, વરના મે અપને ઈકરાર પર કાઈમ હું, તો ફિર સઝા જારી કરેન્ગે, મતલબ યે હે કે ઐસી ઐસી તફસીલાત હે.

એક અહમ ઈશ્કાલ :

દેખીએ ! યહાં એક બાત ઔર હે બહુત સારે એહલે ઈલ્મ ઔર એહલે ઈમાન યહાં મૌજૂદ હૈં, યહાં એક સવાલ પેદા હોતા હે, બહુત સે બુઝુર્ગોં કે હાલાત મે હે કે ઉનકો કભી ગુનાહ કા તસવ્વૂર ભી નહી આયા, અલ્લાહ કે એસે મકબૂલ બંદે ભી ગુઝરે હૈં, ચુંનાન્ચે હઝરત મવલાના સય્યદ અસગર હુસૈન સાહબ(રહ.)જો મીયાં સાહબ કે નામ સે મશહૂર હૈં, જિન કી કબ્ર યહીં રાંદેર કે કબ્રસ્તાન મે હે, અસલન દેવબંદ કે રેહને વાલે હૈં, હઝરત યહીં તશરીફ લાએ હુએ થે, બીમાર હુએ ઔર ઈન્તેકાલ ફરમાયા ઔર કબર યહીં બની, ઉનકે નાના થે મુને શાહ સાહબ(રહી.)દારૂલ ઉલૂમ કી જબ બુનીયાદ પડી તો પેહલી ઈંટ હઝરત નાનોતવી(રહી.)ને ઉનકે હાથ સે રખવાઈ થી, ઉનકે હાલાત મે લિખ્ખા હે હઝરત નાનોતવી(રહ.)ફરમાતે થેઃ ઉનકો કભી સગીરા ગુનાહ કા તસવ્વૂર ભી નહી આયા, કબીરા કી બાત તો દૂર કી રહી, ઔર ભી બહુત સે અકાબિર અહલુલ્લાહ કે હાલાત મે લિખ્ખા.

એક તરફ એહલે સુન્નત વલ્ જમાઅત કા અકીદા યે હે કે કોઈ બડે સે બડે વલી કિસી અદના સે અદના સહાબી કે દરજે કો નહી પહુંચ સકતા, યે તે હે, સહાબી ઉસકો કેહતે હે જિસને ઈમાન કી હાલત મે નબીએ કરીમ(સલ.)કો દેખા હો, ઔર જિનહોને ઈમાન કી હાલત મે સહાબી કો દેખા હો ઉસકો તાબીઅી કેહતે હૈં, ઔર જિસને ઈમાન કી હાલત મે તાબીઈ કો દેખા હો ઉસકો તબએ તાબીઈ કેહતે હૈં.

હદીષ મે આતા હે નબીએ કરીમ(સલ.)ફરમાતે હેઃ ઝમાનો મે સબ સે બેહતરીન મેરા ઝમાના હે, ઈસ કે બા'દ મેરે બા'દ વાલા ઔર ઉસ્કે બા'દ ઉસ્કે બા'દ વાલા, ઈસ લિએ ઉમ્મત કે ઉન તબકો કો એક ખાસ મકામ ઔર ખાસ ફઝીલત હાસિલ હે, જો બા'દ વાલોં કો નહી, ઈસી કો ખૈરૂલ્ કુરૂન કહા જાતા હે, ઈસી તરહ સહાબા મે ભી મુખ્તલિફ દરજાત હૈં ચુંનાન્ચે સહાબા મે અશરએ મુબશ્શીરહ યા'ની વો દસ સહાબએ કિરામ(રદી.)જિન કો નબીએ કરીમ(સલ.)ને દુનીયા હી મેજન્નત કી બશારત એક હી મૌકા પર એક હી મજિલસ મે અતા ફરમાઈ, જિન મે હઝરત અબૂબકર,હઝરત ઉમર, હઝરત ઉસ્માન, હઝરત અલી, હઝરત સઅદ બિન વક્કાસ, હઝરત તલ્હા,હઝરત

ઝુબેર, હઝરત સઈદ બિન ઝૈદ, હઝરત અબૂ ઉબૈદા બિન જર્રાહ ઔર હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ રિઝવાનુલ્લાહી અજમઈન. ઈન દસ સહાબા હઝરાત કો ફઝીલત હાસિલ હૈ, ફિર ઉનમે ભી ખુલફાએ રાશિદીન અરબઆ ઔર સબ મે અફઝલ હઝરત અબૂબકર સિદીક(રદી.)હૈં,અશરએ મુબશ્શિરહ કે બા'દ વો સહાબએ કિરામ(રદી.)જિન્હોને ગઝવએ બદર મે હિસ્સા લિયા જિનકો બદરીય્યીન કહા જાતા હે, ઉન્કો દૂસરે સહાબાએ કિરામ (રદી.) કે મુકાબલે મે એક મખ્સૂસ મકામ હાસિલ હે, ઔર બદરીય્યીન કે બા'દ એહલે બૈયતે રિઝવાન કો ફઝિલત હાસિલ હે, નબીએ કરીમ (સલ.)કે હાથ પર જિન્હોને બૈયત કી થી, જબ કે આપ ઉમરાહ કે ઈરાદા સે મક્કા મુકર્રમા તશરીફ લે ગએ થે, ઔર મક્કા વાલોંને આપકા રાસ્તા રોકા ઉસ વકત આપ(સલ.)ને સહાબએ કિરામ(રદી.)સે બૈયત કી, કે અગર લડાઈ કી નૌબત આએગી તો હમ જાન દે દેન્ગે, લેકીન કદમ પીછે નહી હટાએન્ગે, ઉસ પર કુઆંને પાક મે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે અપની ખુશ્નૂદી કા પરવાના દિયા ગયા થા :

لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنِيْنَ إِذْ يُبَايِعُوْنَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ (પારા-૨૬, સુ. ફતહ)

ઔર અલ્લાહ તઆલા ખુશ હો ગયા, ઔર રાઝી હો ગયા ઉન ઈમાન વાલોં સે જબ કે વો આપકે હાથ પર દરખ્ત કે નિચે બૈયત કર રહે થે, યે બૈયતે રિઝવાન વાલે હુએ, ઉસ્કે બા'દ દૂસરે સહાબા હે, ઉન મે ભી તરતીબ હે, લેકીન કોઈ ભી સહાબી કમ સે કમ દરજે કા કયૂં નહો ઉમ્મત કા કોઈ દૂસરા આદમી સહાબા કે બા'દ વાલા ચાહે વો અપને ઝમાને કા કિતના હી બડા શખ્સ કયૂં નહો(ગૌષ પાક સય્યદના અબ્દુલ કાદિર જીલાની(રહ.)બહુત બડે બુઝુર્ગ થે, હઝરત ખ્વાજા મોઈનુદીન અજમેરી (રહ.)બહુત બડે બુઝુર્ગ થે, ઔર ભી જિતને બડે બડે અહલુલ્લાહ ગુઝરે હૈં) લેકીન કોઈ ભી છોટે સે છોટે ઔર મા'મૂલી સહાબી કે દરજા કો નહી પહુંચ સકતા, યે એહલે સુન્નત વલ-જમાઅત કા મુત્તફકા અકીદા હે.

એક મરતબા હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મુબારક(રહ.)સે પુછા ગયા કે હઝરત મુઆવીય્યા(રદી.)અફઝલ હે યા ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.)?:

હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ કા મકામ બહુત ઉંચા હે, લેકીન વો સહાબી નહી હે, વો ખુલફાએ બનૂ ઉમય્યા મે સે હે, ઔર ઉન્કા દૌરે ખિલાફત

એસા શાનદાર ઓર અઝીમ થા કે લોગોંને ઉન્કે દૌરે ખિલાફત કો ખિલાફતે રાશિદા સે તશ્બીહ દી હે, ગોયા વો ખિલાફત કા હી એક હિસ્સા થા, લેકીન ઉસ્કે બાવુજૂદ વો સહાબી નહી હે.

ઉસ પુછને વાલે કો યે જવાબ દિયા ગયા કે હઝરત મુઆવીય્યા (રદી.)ને નબીએ કરીમ(સલ.) કે સાથ જિન ગઝવાત મે હિસ્સા લિયા ઓર ઉસ શિર્કત મૌકા પર ઉનકે ઘોડે કી નાક મે જો ગુબાર પહુંચા હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ ઉસ્કા ભી મુકાબલા નહી કર સકતે ઈતના ઉંચા મકામ હર સહાબી કો હાસિલ હે.(મકતૂબાત હઝરત મુજદીદ અલ્ફે પાની સફા ૨૦૫ દફતર અવ્વલ મકતૂબ ૨૦૭ બહવાલએ ફતાવા રહીમિય્યા ૪/૩૦).

મૈ યે બાત અરજ કર રહા થા કે અહલુલ્લાહ મેં સે બહુત સોં કે હાલાત આપને ભી પઢે હોન્ગે, ઓર મૈને એક નમૂના ભી પેશ કિયા કે ઉન્હોને કભી ગુનાહ નહી કિયા, બલ્કે ગુનાહ કા કભી તસવ્વુર ભી નહી આયા, એક તરફ ઉન હઝરાત કા મુઆમલા હે જો મફઝૂલ હે, યા'ની ફઝીલત મે કમ હે, ઓર ઉન્કો યે બાત હાસિલ હે, તો અફઝલ હઝરાત થે તો યા'ની સહાબા ઉન્કા એસી ચીઝોં કા એસે ઉમૂર કા ઓર એસે અફઆલ કા ઈરતિકાબ કરના, જિસ કી વજહ સે ઉન પર સજા હો જાએ ઓર હદ વાજિબ હો, યે એક ઈશ્કાલ કી ચીઝ હે, જો બહોત સે લોગોં કો રેહતી હે.

હઝરત શૈખ મવલાના મુહમ્મદ ઝકરીય્યા સાહબ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ) કી એક કિતાબ હે શરીઅત-વ-તરીકત કા તલાઝુમ ઉસમે હઝરતને ઉસ સવાલ કો ખાસ તૌર પર ઝિકર કિયા હે, હઝરત ફરમાતે હે કે કભી મુજે યે ઈશકાલ પૈદા હી નહી હુવા કે એસા કયૂં? સહાબએ કિરામ(રદી.)કા મકામ બહુત ઉંચા હે.

જવાબ :

દેખીયે ! અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને નબીએ કરીમ(સલ.)કો શરીતે મુતહ્હરા ભેજા થા, ઓર ચૂંકે આપ પર દીન કી તકમીલ હો ચુકી થી, અબ કોઈ નએ નબી આને વાલે નહી થે આખિર મે યે આયત નાઝિલ હુઈ :

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا (પારા નંબર ૬, સુરએ માઈદા)

કે યે દીન મુકમ્મલ કિયા જાતા હે, અબ દીન કે મુતઅલ્લિક સારી ચીઝેં જો

ઉમ્મત કો તઅલીમ દેની થી, નબીએ કરીમ(સલ.)ને વો ઉમ્મત કો બતલા દી, યા તો સાફ ઓર સરાહતન બતલા દી, યા એસે ઉસૂલ આપ કી તરફ સે બતલાએ ગએ કે જો વાકિઆત નએ પેશ આએ ઉનકે અહકામ ભી ઉનસે માલૂમ હો સકતે હૈં, તો શરીઅત કી તકમીલ નબીએ કરીમ(સલ.)કે હી દૌર મે હુઈ થી.

ઓર દેખીયે ! ખુદ નબીએ કરીમ(સલ.)કી હયાતે તય્યબા મે બા'ઝ અફઆલ ખુદ નબીએ કરીમ(સલ.)કી ઝાતે અકદસ સે બારી તઆલા કી તરફ સે એસે સાદિર કરવાએ ગએ, જો શાને નુબૂવ્વત કે ખિલાફ નહી થે, જૈસે લયલતુત્તારીસ વાલા વાકિઆ, કે એક મરતબા નબીએ કરીમ(સલ.) ગઝવએ ખૈબર સે વાપસ લૌટ રહે થે, અરબ મે દસ્તૂર યે થા કે લોગ સુબહ ચલતે થે, દો-પહર કો આરામ કરતે થે, શામ સે રાત કે એક હિસ્સે તક ચલતે થે, ઉસકે બા'દ આખરી રાત મે આરામ કરતે થે, ફજર કે લિએ ઉઠકર ફિર ચલતે થે, યે સિલસિલા ઉસી તરહ રેહતા થા, ગઝવએ ખૈબર સે વાપસી મે ઈસી તરહ હુવા, રાત કે આખરી હિસ્સે મે આરામ કે લિએ કે ઠેહરે તો નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયા: હમકો નમાઝ કે લિએ કૌન ઉઠાએગા? હઝરત શેખ(રહ.)લિખતે હૈં કે કભી આપ નહી ફરમાતે થે, ઉસ રોઝ યે ફરમાયા, હઝરત ફરમાતે હૈ: કે અંબીયાએ કિરામ ઓર જિનકો અંબીયાએ કિરામ કે સાથ ખુસૂસી રબત રહેતા હે, જો જિતને કરીબ હોતે હૈં અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉન્કે દિલોં મે એસે વાકિઆત કે મુતઅલ્લિક જો પેશ આને વાલે હૈં એસી ચીઝેં ડાલ હી દી જાતી હે, તો નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયા: હમ કો નમાઝ કે લિએ કૌન ઉઠાએગા? હઝરત બિલાલ(રદી.)ને ફરમાયા : મે ઉઠાઉન્ગા, ઠીક હે, સબ સો ગએ, હઝરત બિલાલ(રદી.) બેઠે રહે, કે જબ સુબહ કી રોશની નમૂદાર હોગી, ઉસ વકત મે ઉઠા દુંગા, ચુંનાન્ચે કજાવા(જો ઊંટ કે ઉપર રખ્ખા જાતા હે લકડી કા હોતા હે) સે ટેક લગાકર મશરિક કી જાનિબ રૂખ કરકે જહાં સે સુરત તુલૂઅ હોતા હે બેઠ ગએ, ઓર દેખતે રહે કે જહાં સુબહ કા સુફેદા નમૂદાર હોગા તો મે ઉઠાદુંગા, લેકીન બેઠે બેઠે ઉન પર ભી નીંદ તારી હો ગઈ, યહાં તક કે સુરજ નિકલ આયા, ઓર ઉપર ચઢા, ઉસકી તપીશ સે સબસે પેહલે નબીએ કરીમ(સલ.)કી આંખ ખુલી, દેખીયે ! યહાં અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉમ્મત કો નમૂના પેશ કરને કે

લિએ નબીએ કરીમ(સલ.)કી નમાઝ કઝા કરવાઈ ગઈ, ઈસી લિએ હુઝુર (સલ.) ફરમાતે હે :(إِنِّي لَا أَنْسَى، وَلٰكِنِّي أُنَسَّى لِأَسُنَّ)મૈ ભુલતા નહી બલ્કે મુજે ભુલાયા જાતા હે, તાકે ઉમ્મત કે લિએ એક તરીકા મા'લૂમ હો, લિહાઝા કિસ તરહ પઢી જાએ, યે કિસ તરહ મા'લૂમ હોતા, ઈસી લિએ જબ ઉઠે તો નબીએ કરીમ(સલ.)ને એક દૂસરી બાત ભી ઈરશાદ ફરમાઈ: કે ચલો ઉસ વાડી સે આગે બઢો, આગે બઢકર ફિર વહાં વુઝૂ કિયા, ઔર બા-કાઈદા અઝાનો જમાઅત કે સાથ નમાઝ અદા ફરમાઈ.

દેખીયે ! જિસ જગહ પર આંખ લગ જાને કી વજહ સે નમાઝ ફૌત હોને કી નૌબત આઈ થી, આપને ઉસ વાડી મે ઠહેરના ભી પસંદ નહી કિયા, ઉસ્સે મા'લૂમ હુવા કે ગુનાહ ઔર ગફલત કે જો મુહર્રિકાત હોતે હૈં ઉનસે ભી આદમી કો અપના પીછા છુરાના ઝરૂરી હે.

ઈસસે ઉલમાને યે મસ્અલા નિકાલા કે અગર કઈ આદમીયોં કી નમાઝ કઝા હુઈ હો તો જમાઅત કે સાથ અદા કી જા સકતી હે, અઝાન ભી દે સકતે હૈં, લેકીન ઈતની ઝોર સે નહો કે દૂસરોં કો તકલીફ હો, જિસ કી વજહ સે ઈખ્તિલાફ પૈદા હો.

ખૈર ! આપને ઉમ્મત કો એક હુકમ બતલા દિયા કે:

(તિરમિઝી ૧/૪૩) لَيْسَ فِي النَّوْمِ تَفْرِيطٌ، إِنَّمَا التَّفْرِيطُ فِي الْيَقْظَةِ

કે સોને મે આદમી કી તરફ સે કોઈ કોતાહી નહી, કોતાહી તો બેદારી મે હોતી હે, મતલબ યે હે કે આદમી ન વો બેચારા ખૂદ ઉઠ પાયા ઔર ન કોઈ ઉઠાને વાલેને ઉઠાયા, ઉસને પુરી કોશિશ કી થી, બા-કાઈદા ઉસકા ઈન્તેઝામ કિયા થા, લોગોં કો ભી કેહ રખ્ખા થા, કે નમાઝ કે વકત મુજે ઉઠા દેના, ઔર એલારામ ભી રખ દિયા થા, લેકીન ઉસકી આંખ લગી રહી, યહાં તક કે નમાઝ કા વકત ગુઝર ગયા, ઉસને અપની તરફ સે કોઈ કોતાહી નહી કી, દેખીયે ! યહાં હુઝૂર(સલ.)ને હઝરત બિલાલ(રદી.)કો મુકર્રર કિયા થા, લેકીન ઉન્કી ભી આંખ લગ ગઈ ઔર સબકી આંખ લગી રહી, તો આપને તસલ્લી દી કે ભઈ ! અગર આઈન્દા ભી કિસી કો એસા હો જાવે તો ચૂંકે યે ગૈર ઈખ્તિયારી ચીઝ હે ઉસ પર પરેશાન હોને કી ઝરૂરત નહી હે, લેકીન અગર હમ લોગોં કોઈ જગાએ ઔર ફિર જાગે યા બેદાર હોને કે લિએ કોઈ ઈન્તેઝામ હી ન કરે તો વહાં યે

બાત નહી ચલેગી, અલ-બત્તા બેદારી મે કોતાહી કેહલાએગી, કે આદમી જાન રહા હે કે નમાઝ કા વકત આયા ફિર ભી અપને મશગલે મે ઓર કામકાજ મે લગા રહા, યહાં તક કે નમાઝ કા વકત ગુઝર ગયા, ઓર નમાઝ કઝા હો ગઈ, યે ગફલત કી બાત હે, ઓર ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે પકડ હોગી, દેખીયે ! આપ (સલ.) કી નમાઝ કઝા હુઈ, ઓર ઉમ્મત કે લિએ નમૂના બના.

ગઝવએ ખંદક કે મૌકા પર આપ(સલ.)કી નમાઝેં ઝોહર, અસર, મગરિબ ફૌત હુઈ, આપને બા-કાઈદા રાત કો પઢી,(તિરમિઝી ૧/૪૩) ઉસ્સે ઉમ્મત કો ઓર એક મસ્અલા મા'લૂમ હુવા કે એક સે ઝિયાદા નમાઝેં છૂટી હો તો ઉસી તરતીબ સે પઢી જાએગી, જિસ તરતીબ સે છુટી હે, ઓર યે ભી ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર ફૌત હુઈ થી, કે દુશ્મન કે મુકાબલે કી વજહ સે મોહલત હી નહી મિલી, ઓર ઉસ વકત તક સલાતુલ્ ખોફ કિસ તરહ પઢની ચાહિએ, વો હુકમ આયા નહી થા, લેકીન અબ ઉસ્કી વજહ સે ફૌત હોને કા સવાલ હી પૈદા નહી હોતા.

ખેર ! મૈ યે અર્ઝ કર રહા થા કે બા'ઝ વો બાતેં જિસ કી વજહ સે શાને નુબૂવ્વત પર કોઈ ઝદ નહી પડતી, વો તો ખૂદ આપ(સલ.)સે કરવાઈ ગઈ, તાકે ઉમ્મત કો રાસ્તા ઓર નમૂના મિલે, હુઝૂર(સલ.)ને બા-કાઈદા ઉમ્મત કી સહુલત કે લિએ સહુલત કી ચીઝેં બતલાઈ, જૈસે સફર મે આપને રોઝા ઈફતાર કરકે બતલાયા, તાકે ઉમ્મત કો મા'લૂમ હો કે સફર મે રોઝા ન રખને કી શરીઅત કી તરફ સે ઈજાઝત હે, બલ્કે જિન્હોંને રોઝા રખ્ખા થા ઓર ઉસ્કી વજહ સે દૂસરોં કી ખિદમત કે મોહતાઝ હુએ, તો આપ(સલ.)ને ફરમાયા : (لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ) (મિશ્કાત શરીફ – ૧૭૭), સફર મે રોઝા રખના કોઈ નેકી કા કામ નહી હે, અગર ઉસકી વજહ સે કોઈ તકલીફ પેશ આતી હો વૈસે ઉલમા ને આજ ભી લિખ્ખા હે કે અગર આસાની કે સાથ રખ સકતા હે તો અફઝલ યહી કે રોઝા રખ્ખે, લેકીન નબીએ કરીમ(સલ.)ને સારે તરીકે બતલાએ હે, ઈસી લિએ જો સહુલતેં આપને બતલાઈ, ઉન સહુલતોં કો ન બરતને પર સહાબએ કિરામ(રદી.)કો નબીએ કરીમ(સલ.)કી તરફ સે બા-કાઈદા તંબીહ કી ગઈ, ઓર ઈતાબ ફરમાયા ગયા.

એક મરતબા હુઝૂર(સલ.) કો મા'લૂમ હુવા કે આપને ફુલાં કામ ઉમ્મત કે લિએ બતૌરે સહુલત કે કિયા થા, લેકીન ઉસ્કે બાવુજૂદ કુચ્છ લોગ હે જો ઉસ અમલ કે સખ્ત પેહલુ પર હી અમલ પૈરા હે, તો બા-કાઈદા નબીએ

કરીમ(સલ.)ને ઉન સહાબએ કિરામ કો ડાંટા ઓર તંબીહ ફરમાઈ.

અહાદીષ મે આતા હૈ કે અલ્લાહ તાબાક-વ-તઆલા ઉસ બાત કો પસંદ કરતા હૈ કે જિસ તરહ અઝીમત પર અમલ કિયા જાએ, ઈસી તરહ રૂકસતોં પર ભી અમલ કિયા જાએ,શીરઅતને ઈસી લિએ રૂકસતેં રખ્ખી હૈ, આદમી કો બહાદૂર બનને કી ઝરૂરત નહી, બીમારી મે આપ કો કંસીશન મિલા હૈ તો કંસીશન સે ફાઈદા ઉઠાએ, સિધી બાત હૈ, બલ્કે સફર કી હાલત મે જો કંસીશન મિલા હૈ, ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) ઉસ કો ઝરૂરી કરાર દેતે હૈં, અગર કોઈ આદમી નમાઝ પુરી પઢના ચાહે તો પુરી નહી પઢ સકતા, કંસીશન કે સાથ હી પઢે, લિહાઝા શરીઅતને જહાં જહાં કંસીશન દિયા હૈ, ઉસ કંસીશન કો ભી બરતો, બહાદૂર મત બનો.

હઝરત હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ સાહબ(રહ.)કે હાલાત મે લિખ્ખા હૈ કે બીમાર હોતે થે તો ખૂબ શોર મચાતે થે, કે યૂં હો ગયા, ઓર સર મે દર્દ હો રહા હૈ, ઓર હઝરત નાનોતવી(રહ.)કે હાલાત મે લિખ્ખા હૈ કે સખ્ત સખ્ત બીમારી મે ભી કભી કિસી કો પતા ભી નહી ચલતા થા, કિસીને હઝરત હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ(રહ.)સે અર્ઝ કિયા કે હઝરત ! છોટી સી તકલીફ હોતી હૈ, તો આપ ઈતના ચિલ્લાતે હૈ? ફરમાયાઃ અલ્લાહ તઆલાને તકલીફ ઈસી લિએ તો ભેજી હૈ કે બંદા ચિલ્લાએ, બીમારી ઈસી લિએ તો આતી હૈ, હમ કાહે કો અલ્લાહ તઆલા કે સામને બહાદૂર બને.

ગર્ઝ શરીઅત કા મિજાઝ યે હૈ કે ન વો ઈન્સાન પર સખ્ત હુકમ ડાલતી હૈ ઓર ન ઉસકો યે પસંદ હૈ કે ઈન્સાન ખૂદ અપને ઉપર ઐસી સખ્તી કરે, ઓર જહાં શરીઅતને દો પેહલુ બતાએ હો ઈન્સાન ઉનમે સે આસાન પેહલુ કો ઈખ્તિયાર કરે.

બા'ઝ સહાબએ કિરામ(રદી.)પર હયા કા ઉસ કદર હદ સે ઝિયાદા ગલબા હુવા કે જબ વો કઝાએ હાજત કે લિએ જાતે થે તો ઈસ્તિન્જા કે લિએ સતર ખોલના હી પડતા હૈ, યા ઓરતોં કે સાથ જિમાઅ કી નોબત આતી થી તો મારે શરમ કે વો દોહરે હો જાતે થે, જૈસે સતર ખુલા હો ઓર કોઈ દેખ રહા હો તો આદમી ચિમત જાતા હૈ, કુઆર્ને કરીમમે હૈઃ

أَلَآ إِنَّهُمۡ يَثۡنُونَ صُدُورَهُمۡ لِيَسۡتَخۡفُواْ مِنۡهُ

વો અપને સીનોં કો દોહરા કર લેતે હે તાકે અલ્લાહ તઆલા સે છુપે રહે,યે ઉન્કી એક ખાસ કેફિય્યત થી,ઓર ઉન્કા હાલ થા, લેકીન સહાબા કિરામ જૈસી આલી સિફ઼ાત હસ્તીયોં કે લિએ યે હાલ પસંદ નહી કિયા ગયા, ચૂંકે ઉન્કો ભી ઉમ્મત કે લિએ નમૂના બનના થા, તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ઼ સે ઉન્કો તંબીહ કી ગઈ, કે ઝરૂરત કે મૌકા પર સતર ખોલા ગયા હે, તો યે સોચને કી ઝરૂરત નહી હે કે અલ્લાહ તઆલા દેખ રહે હૈં, અગર યહી બાત હે તો ફિર તુમ જિસમો પર કપડે પેહને હુએ હોતે હો ઉસ વકત ભી અલ્લાહ તઆલા ભી દેખ રહે હોતે હૈં:

أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ۔

ઉસ વકત કયા કરોગે? ગોયા ઉન્કો તંબીહ કી ગઈ કે હર મૌકા કા એક અદબ હોતા હે, ઉસ્કા લિહાઝ ઉસી વકત કરના હે.

બહર–હાલ ! મે યે અર્ઝ કર રહા થા ઔર બાત યહાં સે ચલી કે બહુત સે અહલુલ્લાહ હે જિન કો ગુનાહે સગીરા કા તસવ્વૂર નહી આયા ઓર સહાબએ કિરામ(રદી.)કે વાકિઆત મે યે સહાબીય્યા જિન સે ઝિના કા સુદૂર હુવા ઉસ્કા કયા સબબ હે? તો હઝરત શૈખ(રહ.)ફ઼રમાતે હેઃ દેખીયે ! ઈસ્લામને જો સઝાએં મુકરર કી હે વો સઝાએ ભી તો નબીએ કરીમ(સલ.)કે ઝમાને મે બા–કાઈદા જારી કી જાતી, તબ હી ઉમ્મત કો પતા ચલતા કે યે સઝા હે, ઓર યૂં જારી કી જાતી હે, ઝિના કી સઝા યે હે, ઓર ઈસ તરહ કોડે લગાએ જાએન્ગે, શરાબ નોશી કી સઝા યે હે, ઓર યે કોડે ઈસ તરહ લગાએ જાએન્ગે, ઝિના કે ઉપર ઈસ તરહ સંગસાર કિયા જાતા હે, ઓર યે સજા યું દિ જાતી હે, મર્દ હો તો ઉસ્કો યૂં દી જાએગી, ઓર ઓરત હો તો ઉસ્કો ઈસ તરહ દી જાએગી, અબ યે ચીઝે સહાબએ કિરામ સે કાદિર ન હુઈ હોતી તો ઉમ્મત કો યે અહકામ કેસે મા'લૂમ હોતે? હઝરત શૈખ(રહ.)ફ઼રમાતે હેઃ કે કુર્બાન જાએ સહાબએ કિરામ(રદી.)પર જિન્હોને અપને આપકો શરીઅત કી તકમીલ કે વાસ્તે પેશ કિયા, ગોયા ઉન્હોને અલ્લાહ તબારક –વ–તઆલા સે ઝબાને હાલ સે યૂં કહા :

તુ રશ્કે નાઝ કર ખૂને દો આલમ મેરી ગરદન પર

ઓર યે ગુનાહ ઉન્સે સાદિર હુએ, ઓર શરીઅત કી સજા જારી કરવાને કે

વાસ્તે ઉન્હોંને અપને આપકો પેશ કિયા.

જૈસા કે અભી મૈંને આપકે સામને કિસ્સા પેશ કિયા, હઝરત માઈઝ અસ્લમી(રદી.)કો ધક્કે દેકર નિકલવા રહે હૈ ઔર વો ફિર આ રહે હૈં ચાર ચાર મરતબા એસા હુવા વો આએ, હઝરત શૈખ(રહ.)ફરમાતે હૈ: આજ હમ મે સે કૌન હૈ બડે સે બડા જિસકો ગુનાહ કરને કે બા'દ વો બેચૈન હો, જો ઉન હઝરાત કો હુવા કરતી થી? જિસ બેચૈનીને ઉન્કો ખતમ કરને કે વાસ્તે પેશ કર દિયા, કોઈ ઉન્કો પકડ કર તો નહી લાયા થા? ઉન્કે ખિલાફ કોઈ ગવાહ તો કાઈમ નહી કિયે ગએ થે? વો તો અઝ ખૂદ આએ થે, ઔર હુઝૂર(સલ.) બાર બાર લૌટા રહે હે, વાપસ કર રહે હૈં, ફિર ભી વો આ રહે હૈં.

ઈસી લિએ હદીષ મે આતા હે કે જિસ વકત ઉન્કો સંગસાર કર દિયા ગયા તો દો સહાબી આપસ મે બાત કરને લગે કે અલ્લાહ તઆલાને ઉન્કે ગુનાહ કો છુપાયા થા, પરદા પોશી કી થી, યે ખૂદ ભી અગર અપને ગુનાહ કો છુપાતા ઔર તૌબા કર લેતા તો કયા હો જાતા? ઈસ તરહ કુત્તે કી મૌત તો ન મરતા? યે જુમ્લા હુઝૂર(સલ.)ને સુના તો કુચ્છ નહી ફરમાયા: આગે બઢ ગએ, કુચ્છ દૂર પહુંચે તો દેખા કે એક મરા હુવા ગધા પડા થા, ઔર ઉસ્કા જિસમ ફુલ ગયા થા, ઔર ટાંગ ભી અકર કર ખડી હો ગઈ થી, હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા:કહાં ગએ વો દોનો? ઉન્કો બુલાયા ઔર ફરમાયા કે ઉસમે સે ખાઓ, ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા યા રસુલ્લાહ! યે કોઈ ખાને કી ચીઝ હે? ઉસ્કો કૈસે ખાયા જાએ? તો આપ(સલ.)ને ફરમાયા: તુમને અપને ભાઈ કા ગોશ્ત ખાયા, ઔર ઉસ્કી આબરૂ રેઝી કી, વો ઉસ્સે ઝિયાદા ખતરનાક હે, ફિર હુઝૂર(સલ.) ને કસમ ખાકર હઝરત માઈઝ(રદી.)કે મુતઅલ્લિક ફરમાયા: ખુદા કી કસમ વો તો ઈસ વકત જન્નત કી નેહરોં મે ગોટા લગા રહા હે,(મિશ્કાત સફા નંબર ૧૩૬૬),દેખીએ યે ઉન હઝરાત કા મકામ થા.

ઔર ઉન સહાબીયા કા જો કિસ્સા હૈ ઉસ કે મુતઅલ્લિક હઝરત શૈખ(રહ.) ફરમાતે હે : કે ઔરત હોને કે બાવુજૂદ ઉન્કી બેચૈની દેખીયે દુસરી કુતુબે હદીષ મે રિવાયત ઈસ તરહ ભી હે કે વો આઈ ઔર અર્ઝ કિયા કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ! મુજે પાક કિજીએ, નબીએ કરીમ(સલ.) ને ફરમાયા : કયા હુવા? કહા મૈંને ઝિના કા ઈરતિકાબ કિયા હે, આપ (સલ.)ને ફરમાયા કે ચલી જાઓ, ફિર

થોડી દેર કે બા'દ આકર કેહતી હે, યા રસૂલલ્લાહ ! મેરે પેટ મે તો ઝિના કી વજહ સે બચ્ચા ભી હે, મુજે પાક કિજીએ, તો હુઝૂર (સલ.)ને ફરમાયા : દેખો તુમ્હારે પેટ મે બચ્ચા હે જબ તક વો પૈદા નહો જાએ વહાં તક તુજ પર સજા જારી નહી કી જા સકતી, ઈસ લિએ અભી તુ ચલી જા, વો ચલી ગઈ, ઉસ પર કોઈ પેહરા મુકર્રર નહી કિયા ગયા, ઉસ્કે ખિલાફ કોઈ વારન્ત જારી નહી કિયા ગયા, જબ બચ્ચા પૈદા હુવા તો ઉસ બચ્ચે કો લેકર આઈ કિસી કો બુલાને કે લિએ નહી ભેજા ગયા, ઓર ઉસને કહા યા રસૂલલ્લાહ ! બચ્ચા પૈદા હો ગયા, હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયાઃ અભી તો યે તેરે દુધ કા મોહતાઝ હે, અગર અભી માં કો સઝા દેકર ખતમ કર દીયા જાએ તો બચ્ચે કા કયા હોગા? બચ્ચા બડા કૈસે હોગા? અભી દુધ પીલાઓ, જબ વો તેરે દુધ સે બે-પરવા ઓર મુસ્તગ્ની હો જાએ, તબ આના, એક ઝમાને કે બા'દ વો ફિર આઈ, ઐસી હાલત મે કે બચ્ચે કે હાથ મે રોટી કા ટુકડા થા, ઓર વો ખા રહા થા, ઓર કહા યા રસુલલ્લાહ ! અબ તો યે મેરે દુધ કા મોહતાઝ નહી રહા, હુઝૂર(સલ.) બચ્ચા ઉસકે પાસ સે લેકર તરબિયત કે વાસ્તે એક ઓર શખ્સ કે હવાલે કિયા, ઓર ફિર ઉનકે ઉપર હદ જારી કરને કા હુકમ દિયા.

રિવાયત મે આતા હે ઉસ્કે ઈન્તેકાલ કે બા'દ નબીએ કરીમ(સલ.)ને જનાજહ કી નમાઝ પઢાઈ, તો હઝરત ઉમર(રદી.)ને અર્ઝ કિયાઃ

تُصَلِّي عَلَيْهَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَقَدْ زَنَتْ؟

એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! ઉસ્ને તો ઝિના કા ઈરતેકાબ કિયા થા, ઓર આપ ઉસ્કે જનાઝે કી નમાઝ પઢ રહે હૈં? ઉસ પર નબીએ કરીમ(સલ.) ને ઈરશાદ ફરમાયાઃ لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ قُسِمَتْ بَيْنَ سَبْعِيْنَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِيْنَةِ لَوَسِعَتْهُمْ۔

ઉસ ઓરતને ઐસી ઝોરદાર તૌબા કી હે કે અગર મદીના કે સત્તર આદમીયોં પર તકસીમ કી જાએ તો ઉનકે લિએ કાફી હો જાએ, યા'ની ઉન્કે ગુનાહ મુઆફ હો જાએ, ફિર આગે હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયાઃ

وَهَلْ وَجَدْتَ تَوْبَةً أَفْضَلَ مِنْ أَنْ جَادَتْ بِنَفْسِهَا لِلّٰهِ تَعَالٰى۔

ઉસ્સે બડી બાત કયા હોગી કે ઉસ્ને અપને આપકો અલ્લાહ તઆલા કી ખુશ્નૂદી કે વાસ્તે કુર્બાન કર દિયા, કોઈ પકડને તો નહી ગયા થા? ઉસ્ને અપને આપ પર અલ્લાહ કે હુકમ કો જારી કરને કે વાસ્તે ખૂદ કો પેશ કિયા, ઉસને

કિતની ઊંચી તૌબા કી?

એક ઔર રિવાયત મે યે હૈ કે જિસ વકત ઉસ્કો સંગસાર કર રહે થે, ઉસ્કે ખૂન કા કોઈ કટરા હઝરત ખાલિદ બિન વલીદ(રદી.)કે જિસમ પર આકર લગા, તો હઝરત ખાલિદ(રદી.)ને કોઈ સખ્ત જુમ્લા કહા, ઉસ પર નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયા: ઉસ્ને ઐસી તૌબા કી હૈ કે અગર ચુંગી કા ઐસા અફસર જો ઝુલ્મ કી ઈન્તેહા પર પહુંચા હુવા હો વોભી અગર ઐસી તૌબા કર લેતા તો ઉસકી ભી મુઆફી હો જાતી, (મિશ્કા સફા નં. ૧૩૧૦, મુસ્લિમ શરીફ–કિતાબુલ્ હુદુદ).

બહર–હાલ ! દેખીયે, તૌબા કે સિલસિલે મે સહાબએ કિરામ(રદી.) એક શાન તો યે થી, ઉન્હોને શરીઅત કી તકમીલ કે લિએ, ઔર અહકામ કો લોગોં કે વાસ્તે નમૂના બનાકર પેશ કરને કે લિએ અપને આપ કો પેશ કિયા, યે ઉન્કી શાન થી, ઉસ્કી વજહ સે ઉન્કે મકામ ઔર મરતબે મે કોઈ કમી નહી આઈ, એહલે સુન્નત વલ–જમાઅત કા યે ભી એક અકીદા હૈ કે બડે સે બડા વલી ભી અદના સે અદના સહાબી કે દરજે કો પહુંચ નહી સકતા, સહાબએ કિરામ(રદી.)તમામ ઉમ્મત મે અફઝલ હૈ.

લાલચ કિસી હદ પર નહી ઠહેરતી હૈ:

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ(રદી.)કી રિવાયત હૈ, નબીએ કરીમ(સલ.) ઈરશાદ ફરમાતે હૈ :

لَوْ أَنَّ لِابْنِ آدَمَ وَادِيًا مِنْ ذَهَبٍ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَادِيَانِ ، وَلَنْ يَمْلَأَ فَاهُ إِلَّا التُّرَابُ . وَيَتُوبُ اللّٰهُ عَلَى مَنْ تَابَ ـ

કે ઈન્સાન કી હિર્સ ઔર લાલચ કા હાલ યે હૈ અગર ઉસ્કે પાસ એક વાડી સોને કી ભરી હુઈ હો, દો પહાડીયોં કે બીચકા જો ખુલા ઔર સપાટ ઝમીન હોતી હૈ, ઉસ્કો વાડી કેહતે હૈ, જિસ્કો ખિણ બોલતે હૈ, બહુત બડા ખુલા હોતા હૈ, કોઈ મા'મૂલી નહી, બડે બડે મકાનાત ઔર બડી બડી ઈમારતેં બન જાતી હૈ, તો નબીએ કરીમ(સલ.) ફરમાતે હૈ: અગર કિસી કે પાસ એક વાડી સોને કી ભરી હુઈ હો, કોઈ દો–ચાર કોડીયોં કા તઝકીરા નહી હૈ, યા દો–ચાર કન્ટેનર કા તઝકીરા નહી હૈ, દો–ચાર ઈસ્તેમર કા તઝકીરા નહી હૈ, એક વાડી જિસમે કઈ સો ઈસ્તેમર આ સકતી હૈ, તો કેહતે હૈ કે પુરી વાડી સોને કી હો તો ઈન્સાન

કી લાલચ કા હાલ યે હે કે વો યૂં તમન્ના કરેગા કે દો હો જાએ, દો હો તો તીસરી કા, તીન હો તો ચોથી કા, યૂં સિલસિલા જારી રહેગા, ઈસ લિએ હુઝૂર(સલ.) ફરમાતે હેઃ આદમી કે મુંહ કો મિટ્ટી હી ભરતી હે, કબર કી મિટ્ટી ભરેગી, યા'ની જબ તક ઝિંદા હે વહાં તક તો ઉસ્કા લાલચ ખતમ હોતા નહી હે, ઈસી લાલચ મે તો મા'લૂમ નહી ઈન્સાન કયા કયા કર ડાલતા હે, હાલાંકે આદમી કી ઝરૂરત કે લિએ થોડા સા કાફી હોતા હે, આપ દુનીયા મે ઐસે તો બહોત સારે લોગો કો દેખેન્ગે કે ઉન્કી ઝરૂરત કે લિએ બહુત કુચ્છ મોજૂદ હે,ફિર ભી વો અપને આપ કો ઓર ઝિયાદા હાસિલ કરનેકે વાસ્તે ખપા રહે હૈં, યે ઉસી કા નતીજા હે.

લાલચ કે નુકસાન સે અપને આપ કો કૈસે બચાએ? :

આગે હુઝૂર(સલ.)ફરમાતે હેઃ(وَيَتُوْبُ اللهُ عَلٰى مَنْ تَابَ)ઈસી લિએ યે રિવાયત લાએ હૈં, કે જો આદમી અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ કરતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર મહેરબાની ફરમાતે હે, યા'ની અગર વો અપને આપકો ગુનાહોં ઓર ના-ફરમાની સે બચાએ, હિર્સ ઓર લાલચ આકર ના-ફરમાની કા ઈરતેકાબ ન કરે, બલ્કે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રૂજૂઅ કરે, તો અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસ્કે સાથ મહેરબાની કા મુઆમલા કરતે હે.

તૌબા કા કરિશ્મા :

એક રિવાયત હે, હઝરત અબૂ હુરૈયરા(રદી.)નકલ કરતે હેઃ

يَضْحَكُ اللهُ إِلٰى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الآخَرَ ، كِلَاهُمَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ ، يُقَاتِلُ هٰذَا فِي سَبِيْلِ اللهِ فَيُقْتَلُ ، ثُمَّ يَتُوبُ اللهُ عَلَى الْقَاتِلِ ، فَيُقَاتِلُ فِي سَبِيْلِ اللهِ فَيُسْتَشْهَدُ (મિશ્કાત)

અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા દો આદમીયોં કો દેખકર બડે ખૂશ હોતે હૈં, ઓર ઉન્સે રાઝી હે કે ઉન મે સે એકને દૂસરે કો કત્લ કિયા ઓર દોનો જન્નત મે જાએન્ગે, યે કૈસે? એક કાફિર થા, દૂસરા મુસલમાન દીન કી ખાતિર દોનો મે જંગ હુઈ, ઓર ઉસ કાફિરને મુસલમાન કો કતલ કર દિયા, તો મુસલમાન શહીદ હો ગયા, ઓર શહીદ હોકર જન્નત મે ચલા ગયા, ઉસ્કે બા'દ અલ્લાહ તઆલાને ઉસ કાફિર કો ભી ઈમાન કી તોફીક દી, ઓર વો ભી અલ્લાહ કે રાસ્તે મે શહીદ હુવા, ઓર વો ભી જન્નત મે ચલા ગયા, દોનો જન્નત મે, કાતિલ ઓર મકતૂલ ભી, દેખો ! અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે કિસી કો ભી ઈમાન કી તોફીક મિલ જાએ.

તારીખ મે ઉસકી મિષાલ :

રિવાયતોં મે એક અજીબો ગરીબ વાકિઆ આતા હે, હઝરત અનસ બિન માલિક(રદી.) જો નબીએ કરીમ(સલ.) કે ખાદિમ થે,જબ નબિએ કરીમ(સલ.) હિજરત કરકે મદીના મુનવ્વરહ તશરીફ લે ગએ, તો હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)જો હઝરત કે સોતેલે વાલિદ હોતે હેં, હઝરત અનસ(રદી.)કે વાલિદ કા ઈન્તેકાલ હો ગયા થા, ઉન કી વાલિદાને હઝરત અબૂ તલહા સે દૂસરા નિકાહ કિયા થા, તો નબીએક કરીમ (સલ.)ને ઉન્કે સોતેલે અબ્બા સે કહા કોઈ છોટા બચ્ચા એસા હો જો ઘર કે કામકાજ મે મદદ કરે તો લે આવો, હઝરત અનસ(રદી.)કેહતે હેં કે હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)ને મુજે ઊંટ પર બિઠાકર હુઝૂર(સલ.) કી ખિદમત મે લે ગએ, કે યે મેરા બચ્ચા હે, ઉસ વકત ઉન્કી ઉમર દસ સાલ કી થી, ઓર હુઝૂર(સલ.)હિજરત કે બા'દ દસ(૧૦)સાલ મદીના મુનવ્વરાહ મે રહે, ઉન્હોને હુઝૂર(સલ.)કી દસ સાલ ખિદમત કી,હુઝૂર (સલ.)કી વફાત કે વકત બીસ સાલ કી ઉમર થી, ઉન કે મામુ હરામ બિન મલહાન થે, ગઝવએ બીરે-મઉના કે મોકા પર નબીએ કરીમ (સલ.)ને ઉન સહાબએ કિરામ કો ભેજા થા, ઉસ જમાઅત મે યે ભી થે, ઉસ કબીલે કે સરદાર કો દેને કે વાસ્તે ઉન્કો એક ખત ભી દિયા થા, વો બડા શરીર થા, બા'દ મે કુફ્ર કી હાલત મે હી મરા, ખત દેને કે લિએ યે પહુંચે ઓર ઉન્હોને ઉસકો જબ હુઝૂર(સલ.)કા ખત પેશ કિયા ઓર ઉસ્કો મા'લૂમ થા કે યે લોગ આ રહે હેં તો ઉસ્ને પેહલે સે અપને એક આદમી કો ઈશારા કર દિયા થા, યે ઉધર ખત દે રહે થે, પિછે સે ઉસ્કે આદમીને ઉન્કો નેઝા મારા, જિસ્કી વજહ સે ખૂન કા ફવ્વારા નિકલા, વો સહાબી ઉસ ખૂન કો હાથ મે લેકર ચેહરે પર મલ રહે થે, ઓર બોલ રહે થે:(فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ)કઅબા કે રબ કી કસમ ! મે કામીયાબ હો ગયા, સિરત કી કિતાબોં મે લિખ્ખા હે કે જબ ઉન્કા ઈન્તેકાલ હો ગયા તો જિસને ભાલા મારા થા, વો તો કાફિર થા બા'દ મે વો લોગોં સે પુછતા હે કે યે કયા કેહ રહે થે:(فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ)યે કામીયાબી કેસી? ઉસ્કો બતલાયા ગયા કે ઉસ્કા મતલબ યે હે કે વો શહીદ હો ગએ, અબ સિધે જન્નત મે જાએન્ગે, ઉસને કહા : અચ્છા ! ફિર તો મે ભી ઈમાન લે આતા હું, વો ભી મુશર્રફ બ-ઈસ્લામ હો ગયા.

બહર-હાલ ! તૌબા કા યે કરિશ્મા હે કે કુફ્ર કી હાલત મે એક મુઅમીન કો

કતલ જબ તૌબા કરકે ઈમાન લે આએ ઔર ઈસ કે બા'દ ખૂદ ભી શહીદ હૂએ, તો વો ભી જન્નત મે જાએન્ગે, દોનો જન્નત મે જાએન્ગે, યે તૌબા હી કા કરિશ્મા બતલાના ચાહતે હૈં.

ઈસ રિવાયત કો લાકર અલ્લામા નવ્વી(રહ.)ને બતલાના ચાહતે હૈં કે તૌબા કી વજહ સે આદમી કે ગુનાહ અલ્લાહ તઆલા કે યહાં મુઆફ હોજાતે હે.

ગુનેહગાર કે ખિલાફ ચાર ગવાહ :

દેખીયે ! આદમી જબ ગુનાહ કરતા હે તો ઉલમાને લિખ્ખા હે કે ઉસ ગુનાહ પર અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ચાર ગવાહ કાઈમ હોતે હૈં, એક તો જબ વો ગુનાહ કરતા હે, તો ઝમીન કે જિસ ખિત્તા પર ઉસને ગુનાહ કિયા હે, ઝમીન કા વો હિસ્સા ઉસકે ખિલાફ કિયામત કે દિન ગવાહી દેગા, કુર્આને પાક મે બારી તઆલા કા ઈરશાદ હે: يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا

કે ઝમીન અપને સમાચાર ઔર ખબરેં દેગી, નબીએ કરીમ(સલ.)ને એક મરતબા યે આયત તિલાવત ફરમાઈ ઔર સહાબએ કિરામ(રદી.) સે પુછા : જાનતે હો ઈસકી ખબરેં કયા હે? સહાબા ને અર્ઝ કિયા: અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ હી બેહતર જાનતે હે, આપને ફરમાયા: કિયામત કે રોઝ ઝમીન કા વો હિસ્સા જિસ પર આપને નેકી કા કામ કિયા હે આપ કે હક મે ગવાહી દેગા, ઔર ગુનાહ કા કામ કિયા હે તો આપ કે ખિલાફ ગવાહી દેગા,(તિરમિઝી-૨/૧૭૩ અબવાબુત્તફસીર) જિસ ઝમાને મે યે આયતેં ઉતરી થીં, ઉસ વકત યે ચીઝેં અજીબ સી મા'લૂમ હોતી થીં, લેકીન આજ સાઈન્સને ઈતની તરક્કીયાં કી હૈં, તો અબ ઝમીન ગવાહી કોઈ બઈદ ચીઝ મા'લૂમ નહી હોતી હે, આજ- કલ તો ટેપરેકાર્ડ ઔર પતા નહી કયા કયા ચીઝેં ઈજાદ હો ચૂકી હે, ઔર ગુનાહ કા સુબૂત પેશ કરને કે વાસ્તે દેખને વાલે ઈન્સાન હી કા હોના ઝરૂરી નહી, તો એક ગવાહ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે યે કાઈમ કિયા જાતા હે.

દૂસરે ગવાહ ફરિશ્તે હૈં :(كِرَامًا كَاتِبِينَ، يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ) અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે બંદો કે આઅમાલ લિખને કે વાસ્તે કુચ્છ બા-ઈઝઝત ફરિશ્તે હે, આદમી કોઈ ભી કામ કરતા હે, નેકી કા યા બુરાઈ કા વો ઉન્કો મા'લૂમ હે, વો લિખ લેતે હૈં.

તીસરા ઉસ્કા નામાએ આઅમાલ જો ઈસી લિએ લિખ્ખા ગયા હે:

وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ۔

કિયામત કે રોઝ જબ ઈન્સાનો કે આઅમાલ નામે ફેલાએ જાએન્ગે બલ્કે કુર્આને પાક મે હે કે ઈન્સાન કો ઉસ્કા નામાએ આઅમાલ દિયા જાએગા, કે તુમ ખૂદ અપને અમલ કો પઢ લો, કે કયા કિયા હે? ઓર ઉસ વકત જબ નામાએ આઅમાલ કો દેખેગા તો છોટી છોટી બાતેં જો દુનીયા મે ખૂદ કરકે ભૂલ ગયા થા, ઉસ્મે મોજૂદ પાએગા, તો કહેગા :

مَالِ هٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَّلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا۔

કયા બાત હે યે દસ્તાવેઝ ઓર રેકાર્ડ તો અજીબો ગરીબ હે, હર ચીઝ ઉસમે મોજૂદ હે, છોટા ગુનાહ કિયા થા, વો ભી ઉસમે મોજૂદ હે, બડા ગુનાહ કિયા થા, વો ભી ઉસમે મોજૂદ હે, કોઈ ચીઝ ઉસને તો છોડી હી નહી હે, આદમી યે દેખ કર પરેશાન હો જાએગા.

ઔર ચોથા ગવાહ ઉસકે આઅઝા હોન્ગે:

اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلٰى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ۔

કિયામત કે રોઝ અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કે યહાં કામ–કાજ કાનૂન કે મુતાબિક હોગા, દુનીયા મે ભી કોઈ કેસા હી બડા ગુનેહગાર હો, ખુલ્લમ ખુલ્લા ગુનાહ કિયા હો, સારી દુનીયાને ઈસકો ગુનાહ કરતે હુએ દેખા હો, તબ ભી જબ મુઆમલા કોર્ટ કચેરી મે જાએગા, તો બા–કાઈદા કેસ ચલેગા, કામ હોતા હે, કામ હોતા હે પાંચ મિનીટ કા, લેકીન ગવાહી ઓર પુબૂત વગેરા મે વકત લગ જાતા હે, ઈસી તરહ અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ભી કામ કાનૂન સે હોગા.

કિયામત કે દિન કાર–રવાઈયાં કાનૂની હોગી :

કિયામત કે રોઝ તો ખૂદ નબીયોં કો જિનકો અલ્લાહ તબારક–વ– તઆલાને દુનીયા મે ભેજા થા, કે લોગો તક અલ્લાહ તઆલા કે પૈગામ પહુંચાએ, ઉન્સે ભી અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કે યહાં મુતાલબા હોગા કે તુમને હમારા પૈગામ પહુંચાયા? જલીલુલ્ કદર અંબીયાએ કિરામ(અલ.)મે સબસે પેહલે પૈગમ્બર હઝરત નૂહ(અલ.) જિનકે મુતઅલ્લિક હદીષ મે અવ્વલુ રસૂલીન આયા હે, ઉન્કો બુલાયા જાએગા ઓર પુછા જાએગા કે આપને પૈગામ પહુચાયા? વો કહેન્ગે હાં ! પહુંચાયા થા, ઉન્કી ઉમ્મત કો બુલાએન્ગે ઉન્સે

સવાલ કિયા જાએગા, ઉન્કો ભેજા થા, ઉન્હોને હમારા પૈગામ પહુંચાયા? વો યૂં કહેન્ગે, નહી, હમારે પાસ તો કોઈ નહી આયાઃ(مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ)હમારે પાસ કોઈ આયા હી નહી ડરાને વાલા, ન ખૂશખબરી સુનાને વાલા, યે કેસી બાત કરતે હૈં, અબ હઝરત નૂહ(અલ.)સે બારી તઆલા કી તરફ સે પુછા જાએગા, યે તો યૂં કેહતે હે?તુમ્હારે પાસ કોઈ ગવાહ હે? વો કહેંગે હાં ! હે, બારી તઆલા કી તરફ સે પુછા જાએગા, કૌન હે? તો હઝરત નૂહ(અલ.)ઉમ્મતે મુહંમદીયા કો ગવાહ મે પેશ કરેન્ગે, ઉમ્મતે મુહંમદીયા કો બુલાયા જાએગા, વો ગવાહી દેગી કે હાં ! હઝરત નૂહ (અલ.)ને પૈગામ પહુંચાયા થા, ગવાહ કે ઉપર જરહ કી જાતી હે, તો ઉમ્મતે મુહમ્મદીયા સે કહા જાએગા તુમતો બહુત દેર બા'દ દુનીયા મે આએ થે? હઝરત નૂહ(અલ.)કા ઝમાના તો બહુત પેહલે કા હે? ફિર તુમ કેસે ગવાહી દેતે હો? તો ઉમ્મતે મુહમ્મદીયા યે કહેગી કે બારી તઆલા આપને અપની કિતાબ કુર્આને પાક અપને આખરી નબી હુઝૂર (સલ.) પર નાઝિલ ફરમાઈ, ઔર આપકે ઉસ કલામ મે મૌજૂદ હે કે નૂહ(અલ.)ને આપકા પૈગામ અપની કૌમ તક પહુંચાયા, આપકે કલામ હી સે હમકો મા'લૂમ હુવા, ઈસ લિએ હમ ગવાહી દે રહે હૈં, ઔર હુઝૂર(સલ.)ઉમ્મતે મુહમ્મદીયા કી તાઈદ ફરમાએન્ગે, કે હાં ! યે સહીહ કેહતે હૈં, મૈં તાઈદ કરતા હૂં, વહાં કામ કાનૂન સે હોગા, કોઈ ભી ગુનેહગાર હો, ઉસ્કે ખિલાફ ગવાહ કાઈમ કિએ જાએન્ગે.

હદીષ મે આતા હે કે યે કુફ્ફાર જિન્હોને ગુનાહ કે કામ કિએ થે, ઔર કુફ્ર કિયા થા, યા મુશરીકીન જિન્હોને શિર્ક કિયા થા, વો જબ દેખેન્ગે કે યહાં તો ગવાહોં સે કામ ચલતા હે, તો કહેન્ગે કે અચ્છા મૌકા હે, ગુનાહોં સે ઈન્કાર કરદો, ચુંનાન્ચે વો કહેન્ગે : (وَاللّٰهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ) ખુદા કી કસમ હમને શિર્ક કિયા હી નહી, અલ્લાહ તઆલા કે સામને યૂં કહેન્ગે, હમને કિયા હી નહી થા, બિલ્કુલ સાફ મુન્કર કર જાએન્ગે, સાફ ઈન્કાર કર દેન્ગે, અબ વો સમજ રહે હૈં કે હમારે ખિલાફ કૌન ગવાહી દેગા? બારી તઆલા ઉન્કી ઝુબાનો ઔર હોંટો કો બંદ કર દેન્ગે :

اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلٰى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ۔

આજ હમ ઉન્કી ઝુબાનો પર મહર લગા દેન્ગે ઔર ઉન્કે હાથ હમ સે, ઔર

ઉન્કે પાંઉ ઉન્કે ખિલાફ ગવાહી દેન્ગે, ઔર દૂસરે આઅઝા ગવાહી દેન્ગે, રિવાયતોં સે મા'લૂમ હોતા હે કે બાઈ રાન સબસે પેહલે બોલેગી, ઈન્સાન ઉન આઅઝા સે કહેગા, તુમ્હારી ખાતિર તો મૈને યે સબ કુચ્છ કિયા થા, આજ તુમ્હી મેરે ખિલાફ ગવાહી દે રહે હો? અલ્લાહ તઆલા ગોયાઈ કે લિએ કિસી ઉઝવ કા પાબંદ નહી હે.

તૌબા કી સ્પીટ :

બહર–હાલ ! યે ચોથા ગવાહ ઈન્સાન કે ખિલાફ યે ચાર ગવાહ હે, લેકીન હદીષ મે આતા હે કે જબ ઈન્સાન તૌબા કરતા હે, તો અલ્લાહ તાબારક–વ–તઆલા ઉસ્કે વો ગુનાહ ફરિશ્તોં કો ભુલા દેતે હેં, ઝમીન કે જિસ હિસ્સે પર વો ગુનાહ કિયા થા, ઉસ હિસ્સે સે વો અલામતેં મિટાદી જાતી હે, ઔર ઉસ્કે નામાએ આઅમાલ મે સે ભી નિકાલ દિએ જાતે હેં, ઔર ઉસ્કે આઅઝા સે ભી ભુલા દિએ જાતે હેં, ચારોં ગવાહ ખતમ હો ગએ, મુઆફી લિખ દી ગઈ.

હાકિમીન ઔર અહકમુલ્ હાકિમીન મે ફરક :

હમારે અકાબીરીન ને લિખ્ખા હે કે દુનીયામે તો યે હે કે સરકાર કી તરફ સે અગર કિસી કો મુઆફ ભી કર દિયા જાએ, તબ ભી એક ફાઈલ મહફૂઝ રખ્ખી જાતી હે, ઉન્કા રેકાર્ડ મહફૂઝ રખ્ખા જાતા હે, કે વકત પર કા આએગા, અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કે યહાં કોઈ ચીઝ ભી મહફૂઝ નહી, બસ ભાઈ ! તૌબા કી કે સારા રેકાર્ડ ભી ખતમ હો ગયા, વો ગની હે, ઉસ્કો કિસી ચીઝ કી પરવાહ નહી, સારે ઝમીનો આસમાન ભર કર ગુનાહ લેકર જાઓ, અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા ઉસ્કી મગ્ફિરત કર દેતે હે, તૌબા તો કરો, અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા ઉન સબ ગવાહોં સે ગુનાહો કો ભુલવા દેતે હે.

સચ્ચી તૌબા કે બા'દ ઉસ ગુનાહ કા તઝકીરા ભી નહી કરના ચાહિએ :

હઝરત ડૉ. અબ્દુલ હય સાહબ(રહ.)જો હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત (રહ.) કે ખલિફા હે, ઉન્કા મકોલા પઢા, વો ફરમાતે થે, જબ તુમને સચ્ચે દિલસે તૌબા કરલી, તો અબ ગુનાહ કો ભૂલ જાઓ, અબ ઉસ્કો બાર બાર યાદ મત કરતે રહો, સચ્ચે દિલ સે તૌબા કરને કે બા'દ ઉસ ગુનાહ કો યાદ કરના અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી નેઅમતે મગ્ફિરત કી ના–કદરી હે, અલ્લાહ તઆલાને

ફરમા દિયા સચ્ચે દિલ સે તૌબા કરલો, મૈ મુઆફ કર દેતા હું, અબ ફિર યાદ કરકે ગોયા તુમ યે કેહના ચાહતે હો કે અલ્લાહ તઆલાને ગરચે ભુલા દિયા મૈ તો યાદ રખુંગા, યે કેસી બાત હે? શૈતાન તરક્કી કો ના–પસંદ કરતા હે, આદમી કો કિસી કલ ચૈન લેને નહી દેતા, એક તો વો આદમી ગુનેહગાર હે, ગુનાહ સે તૌબા કરકે આયા, અબ શૈતા દિલ મે વસવસા ડાલતા હે કે અરે ! ઈતને સારે તો ગુનાહ કિએ હે, અબ તૌબા ભી કી તો કયા હોગા? વો ગુનાહ યાદ દિલવાતા હે.

પલ્લે બાંધને કી બાત :

ઈસ લિએ કેહતે હે કે માઝી કો તો ભુલ જાઓ, તૌબા કરની હે, અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલાને ભી સબ મુઆમલા ખતમ કર દિયા હે, અબ તો આપકા કામ નએ સિરે સે ચલેગા, હિસાબ કિતાબ સાફ હો ગયા, કિલન હો ગયા, માઝી કો જાએ, હાલ કો ધ્યાન મે રખ્ખીએ, ઓર દુરૂસ્ત કિજીએ, મુસ્તકબિલ કા અભી ફિકર નહી કરના હે, ઈસ વકત ગુનાહોં સે બચે, શૈતાન માઝી પર અફસોસ દિલા કર ઓર મુસ્તકબિલ કા ફિકર ડાલકર હાલ સે ગાફિલ કર દેતા હે, ઓર અસલ તો હાલ હે, ઓર યે હાલ અભી કુછ દેર કે બા'દ માઝી બન જાએગા, ઓર આને વાલા મુસ્તકબિલ હે, ઈસ લિએ અસલન હમે ફિકર હાલ કી કરની હે, કે ઉસ વકત જો મોજૂદા હાલત હે, હમે ઉસ્મે યે સોચના ચાહિએ કે અલ્લાહ તઆલાને જિન ચીઝોં કે કરને કા હુકમ દિયા હે ઉનમે કૌનસી કર રહે હે, ઓર જિસસે મનાઅ કિયા હે ઉનમે સે કિસ્સે બચ રહે હે, કોઈ ગુનાહ તો ઉસ વકત નહી હો રહા હે, દોહી ચીઝેં હે, ગુનાહોં સે બચો ઓર તાઆત ઓર નેકી કા એહતેમામ કરો, બસ પહુંચ ગએ, હાલ કો દુરૂસ્ત કર લિયા, સબ મુઆમલા ઠિક હો ગયા, યે તો શૈતાન કી એક ચાલ હે કે આપકો ઈધર ઓર ઉધર પીછે ઓર આગે મે ફાંસ કર હાલ સે ગાફિલ કરદે, વો તો આપકો જાએઅ કરના ચાહતા હે, આપને સચ્ચે દિલ સે તૌબા કરલી, અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કે યહાં ભી આપકે ગુનાહ મુઆફ કર દિએ, અબ ભુલ જાઓ, ઓર હાલ કો દુરૂસ્ત કરો, મુસ્તકબિલ કી ફિકર મત કરો, યહીં આગે બઢતા રહેગા, ઓર મુસ્તકબિલ હાલ મે તબદીલ હોતા રહેગા, ઓર મુઆમલા ઠિક હો જાએગા.

તૌબા રાહે સુલૂક કા પેહલા કદમ :

બહર–હાલ ! યે તૌબા હી અસલ હે, દેખીયે ! આદમી જબ રાહે સુલૂક મે

કદમ રખતા હે, ઔર અલ્લાહ તઆલા કા કુરબ હાસિલ કરને કે લિએ, અહલુલ્લાહ કે સાથ અપના તઅલ્લૂક કાઈમ કરતા હે, તો સબ સે પેહલે વો તોબા હી કરાતે હે,(અવ્વલુ અકદામિલ્ મુરીદીન)અહલે ઈરાદત કા અવ્વલીન કદમ તોબા હે, બુઝુર્ગો કે પાસ જબ આપ બેત હોને કે લિએ જાતે હે, તાકે ઉન્કી નિગરાની મે મા–તહતી મે ઔર સરપરસ્તી મે અલ્લાહ તઆલા તક રસાઈ હાસિલ કરે, ચૂંકે વો ઉસ રાહ કો તે કિએ હૂએ હે, ઈસ રાહ કે નસેબો ફરાઝ સે વાકિફ હે, તો એક આદમી જો રાહ ચલ ચૂકા હો, તો નએ લોગ ચલે હૂએ કે સાથ ચલને કોશિશ કરતે હે, તાકે હમારે લિએ આસાની રહે, લિહાઝા નિગરાની ઔર સરપરસ્તી મે શુરૂઅ કિયા જાતા હે, તો સુલૂક કી સબસે પેહલી મંઝીલ તોબા હે, જબ બેત કરતે હે, તો કયા કરાતે હે? તોબા હી કરાતે હે, કે અબ તક જો ગુનાહ હુએ હે, ઉસસે તોબા કરો, ઔર આઈન્દા કે લિએ પક્કા અહદ કરો કે અબ મૈ ઉન ગુનાહો કા ઈરતિકાબ નહી કરૂંગા, યહી તકમીલે તોબા હે, યે અવ્વલીન મંઝીલ હે, તો અસલ તોબા હે, હમ લોગ અભી તોબા હી કો મુકમ્મલ કિએ હુએ નહી હોતે હે, ઔર મા'લૂમ નહી, કોનસે બડે બડે મુકામાત કો હાસિલ કરને કી હિર્સ રખતે હે: ઈં ખિયાલસ્તો મહાલસ્ત વ જુનૂં વાલા મુઆમલા હે.

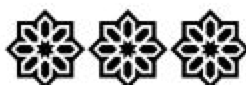
ઈજમાલી તૌબા ઔર તફસીલી તૌબા :

દેખીયે ! શુરૂઅ મે જબ તોબા કી તફસીલ બતલાઈ થી, તો એક બાત બતલાના ભુલ ગયા થા, વો ભી બતલા દુ કે તોબા મે એક શકલ તો યે હે કે જબ ગુનાહો સે મજલિસ મે બેઠકર તોબા કરના ચાહતે હે, ગુનાહો કો યાદ કરકે તોબા કરે, જૈસે નમાઝે છુટી હે, કઝા હુઈ હે, ઉન્સે તોબા કી, યે સબ તો ઈજમાલી તોબા હે, તફસીલી તોબા યે હે કે ઉન મે સે જિનકી તલાફી મુમકીન હે, ઉનકી તલાફી મે લગ જાએ, ભઈ ! આજ તક કી હમારી ઉમર તીસ સાલ કી હુઈ, આજ તક તો નમાઝે નહી પઢી, અબ અલ્લાહ તઆલાને તોફીક દી ઔર તોબા કી, ઔર આઈન્દા કે લિએ પક્કા ઈરાદા કર લિયા કે, નમાઝોં કા એહતેમામ કરેન્ગે, લેકીન યે નમાઝે છુટી હે, તોબા કી વજહ સે ઉન્કા ગુનાહ તો મુઆફ હો ગયા, લેકીન ઉસકી તલાફી કરની હે, નમાઝેં અદા કરની હે, તફસીલી તોબા યે હે કે આપ આજ હી અપની ડાયરી મે લિખ લિજીએ કે ફુલાં

તારીખ કો મેરે ઉપર ઈતને દિનો કી નમાઝેં કઝા કરની બાકી હે, ઈસ તરહ હિસાબ લગાલો, આદમી બાલિગ ઉસ વકત હોતા હે, કે ઉસ્કો એહતેલામ હોજાએ, યા લડકી હો તો ઉસ્કો હેઝ આ જાએ, યા ૧૫ સાલ કી ઉમર હો જાએ, તો બાલિગ હો ગયા, વહી સે નમાઝ કા સિલ સિલા શુરૂઅ હોતા હે, અબ તીસ સાલ પર જાકર તૌફીક હુઈ તો ૧૫ સાલ કી નમાઝો કી કઝા કરની હે, લિહાઝા આજ તારીખ લિખ લિજીએ કે આજ ૧૯ ઓકટોબર કો મેરે ઉપર ૧૫ સાલ કી નમાઝો કી કઝા વાજિબ હે, ઔર મૈ ઉસ્કો શુરૂઅ કર રહા હૂં અગર ઉસ્કે પુરા કરને સે પેહલે મેરી મોત આજાએ, મૈ વસિય્યત કરતા હું, કે મેરે માલ મે સે ઉસ્કા ફિદયા અદા કિયા જાએ, યે ઉસ્કે લિએ ઝરૂરી હે.

હુકૂકે વાજિબા કી વસિય્યત ઝરૂરી હે:

દેખો ! હદીષે પાક મે આતા હે કે વો આદમી જો અલ્લાહ પર ઔર આખિરત કે દિન પર ઈમાન રખતા હો, ઉસ્કે ઉપર દો રાતેં એેસી નહી ગુઝરની ચાહિએ કે કોઈ કાબિલે વસિય્યત ચીઝ હો ઔર ઉસ્કી વસિય્યત લિખ્ખી હુઈ મૌજૂદ નહો,(મિશ્કાત ૨૬૫)હમારી નમાઝેં બાકી હે, રોઝે બાકી હે, બહુત સારે હુકૂક બાકી હે, ઈતની સારી તો વસિય્યત કી ચીઝેં ઔર ફિર ભી હમ વસિય્યત તય્યાર ન રખ્ખે? વસિય્યત તો હમારે પાસ હર હાલ મે મૌજૂદ રેહની ચાહિએ, અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલા હમે ઉન બાતોં પર અમલ કી તૌફીક નસીબ ફરમાએ, ઔર સચ્ચી પક્કી તૌબા કી તૌફીક અતા ફરમાએ, આમીન.

દુઆ

سُبحَانَکَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِکَ وَتَبَارَکَ اسْمُکَ وَتَعَالٰی جَدُّکَ وَلَاۤ إِلٰهَ غَيْرُکَ۔لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُوْلَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَّهٗ كُفُوًا أَحَدًا۔لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ الْحَنَّانُ الْمَنَّانُ بَدِيْعُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ذُوالْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ، اَللّٰهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ كُلُّهٗ وَلَکَ الشُّكْرُ كُلُّهٗ وَلَکَ الْمُلْکُ كُلُّهٗ وَاِلَيْکَ يَرْجِعُ الْاَمْرُ كُلُّهٗ، اَللّٰهُمَّ لَا اُحْصِي ثَنَآءً عَلَيْکَ أَنْتَ كَمَا اَثْنَيْتَ عَلٰی نَفْسِکَ۔ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ وَعلی آلِ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تُنْجِيْنَا بِهَا مِنْ جَمِيْعِ الْأَهْوَالِ وَالْآفَاتِ وَتَقْضِي لَنَا بِهَا جَمِيْعَ الْحَاجَاتِ وَتُطَهِّرُنَا بِهَا مِنْ جَمِيْعِ السَّيِّئَاتِ وَتَرْفَعُنَا بِهَا عِنْدَکَ أَعْلَى الدَّرَجَاتِ وَتُبَلِّغُنَا بِهَا أَقْصَى الْغَايَاتِ مِنْ جَمِيْعِ الْخَيْرَاتِ فِي الْحَيَاةِ وَبَعْدَ الْمَمَاتِ إِنَّکَ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ۔

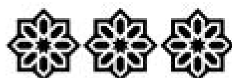
એ અલ્લાહ ! તુ હમારે ગુનાહોં કો મુઆફ ફરમા, હમારી ખતાઓં કો દરગુઝર ફરમા, નફસ ઔર શૈતાન કી સરારતોં સે હમારી પુરેપુરી હિફાઝત ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમારી તમામ ઈબાદતોં મે ઔર તમામ આ'માલે ખૈર મે હમકો ઈખ્લાસ અતા ફરમા, નીય્યતોં કી દુરૂસ્તગી અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! ઉન ગફલતોં કે નતીજે મે ઉન ચીઝોં મે હમ બે-પરવા હૈ, આફીય્યત કે સાથ ઉન ગફલતોં કો દૂર ફરમા, ઉસ કા એહસાસ અતા ફરમા કર ઉસ કે લિએ કોશિશ કી તૌફિક અતા ફરમા, ઔર હમારે લિએ ઉસ કો આસાન ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમ તો કમઝોર હૈ, મુજાહદે કી તાકાત હમ મે નહી, એ અલ્લાહ ! હમ તો મુજાહદોં કો બરદાસ્ત ભી નહી કર સકતે, એ અલ્લાહ ! તુ તો કરીમોં કા કરીમ હૈ, તેરે ખજાને ભરે હુએ હૈ, એ અલ્લાહ ! બગૈર મુજાહદે કે ભી તુ અતા ફરમા સકતા હૈ, એ અલ્લાહ ! હમે યે નેઅમત મહઝ અપને ફઝલો કરમ સે અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! મુજાહદોં વાલોં કો ભી જબ તુ દેતા હૈ તો અપને ફઝલ સે હી અતા ફમાતા હૈ, વરના કોઈ ભી અપને મુજાહદે સે કિસી ભી ચીઝ કા હકદાર નહી બનતા, એ અલ્લાહ ! હમ તો બિલા-ઈસ્તેહકાક મહઝ તેરે ફઝલો કરમ કે સદકે ઉસ ચીઝ કા તુજસે સવાલ કરતે હૈં, હમે અપને તમામ આ'માલ મે ખુલુસ ઔર લિલ્લાહિય્યત અતા ફરમા, નીય્યતોં કી દુરૂસ્તગી અતા

ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમે હુબ્બે-માલ ઓર હુબ્બે-જાહ સે હુબ્બે-દુનીયા સે નજાત અતા ફરમા, ઓર હર અમલ તેરી જાતે આલી કે વાસ્તે ખાલિસ તોર પર અન્જામ દેને કી તોફીક અતા ફરમા,એ અલ્લાહ ! નફસ-વ-શૈતાન કી સરારતોં સે હમારી પુરેપુરી હિફાઝત ફરમા, હર અમલ કો સહી તરીકે સે અંજામ દેને કી તોફીક અતા ફરમા.

એ અલ્લાહ ! તુ હમારે વાલિદૈન કી હમારે અહલો અયાલ કી હમારે બાઈ-બહેનોં કી હમારે અઈજ્જા-વ-અકારીબ કી અસાતિજા-વ- મશાઈખ કી દોસ્તો અહબાબ કી મુહસિનીન વ મુતઅલ્લિકીન કી જિન્હો ને હમકો દુઆઓં કે લિએ કહા યા લિખ્ખા યા જો હમ સે દુઆઓં કી તવક્કુઅ ઓર ઉમ્મીદ રખતે હૈં, ઓર તમામ મુઅમીનીન ઓર મુઅમીનાત, મુસ્લિમીન ઓર મુસ્લિમાત પુરી ઉમ્મતે મુહમ્મદીય્યહ કી મગ્ફિરત ફરમા, એ અલ્લાહ ! તુ હમારે છોટે વ બડે, ઝાહિર વ પોશીદા અગલે ઓર પીછલે સારે ગુનાહોં કો મુઆફ ફરમા, હમારી સય્યીઆત કો હસનાત સે મુબદલ ફરમા, એ અલ્લાહ ! નબીએ કરીમ(સલ.)તરીકોં કો અપની ઝિંદગી કે હર શોઅબે મે જારી કરને કી હમે તોફીક અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! મજિલસ મે જિતને ભી મોજૂદ હે સબ કી પુરેપુરી મગ્ફિરત ફરમા, બીમારોં કો સિહતે કામિલા આજિલા મુસ્તમીરાં અતા ફરમા, ઓર ભી જિન લોગોં ને અપને બીમારોં કી સિહત કે લિએ દુઆઓં કી દરખ્વાસતેં કી હે એ અલ્લાહ ! ઉન તમામ કે બીમારોં કો સિહતે કામિલા આજિલા મુસ્તમીરાં અતા ફરમા,એ અલ્લાહ ! જો મકરૂઝ હે ઉનકે કર્ઝો કી અદાઈગી કી ગૈબ સે શકલેં પૈદા ફરમા, જો પરેશાન હાલ હે ઉનકી પરેશાનીયોં કો દુર ફરમા, જિન કી અવલાદ શાદી કી ઉમર કો પહુંચ ચુકી હે ઉનકો નેક સાલેહ જોડ અતા ફરમા, જિન કે લિએ શાદી કે અસ્બાબ નહી હે, આફિય્યત કે સાથ ઉનકો નિકાહ કે અસબાબ મુહય્યા ફરમા, એ અલ્લાહ ! જો બે અવલાદ હે ઉનકો અવલાદેં સાલેહ અતા ફરમા, જિન કી અવલાદ ના-ફરમાન હે ઉનકો મુતીઅ-વ-ફરમાબરદાર બનાદે, જો લોગ નરીના અવલાદ કે ખ્વાહિશમંદ હે ઉનકો નરીના અવલાદ અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! જો લોગ જેલોં મે બંદ હે, એક મુદત સે મુસલમાનોં કી એક બડી જમાઅત તાદા કે નામ સે ગિરફતાર હે, એ અલ્લાહ ! ઉન તમામ કો આફિય્યત કે સાથ રિહાઈ નસીબ ફરમા.

એ અલ્લાહ ! મહઝ અપને ફઝલ સે સબકે લિએ રિહાઈ મુકદ્દર ફરમા, ખુસુસી ફઝલ ફરમા, ઉસ ઉમ્મત કે હાલ પર રહમ ફરમા,એ અલ્લાહ ! જિન લોગો પર મુકદમાત હે આફિય્યત કે સાથ ઉનકો બરી ફરમા દે, એ અલ્લાહ ! જિન કી જોજો હાજતેં હે મહઝ અપને ફઝલો કરમ સે પુરા ફરમા, ઈસ મજિલસ મે જિતને ભી મૌજૂદ હે સબકે દિલોં કે ભેદ સે ઔર દિલોં કે હાલ સે તુ વાકિફ હે ઔર તેરે ખજાને ભરે હુએ હે, એ અલ્લાહ ! સબકી જાઈઝ મુરાદેં મહઝ અપને ફઝલ સે પુરી ફરમા, એ અલ્લાહ ! હુઝુરે અકરમ(સલ.)ને જિતની ખૈર વ ભલાઈ તુજસે માંગી વો સબ હમકો અતા ફરમા, ઔર હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને જિન શુરૂર ઔર બુરાઈયોં સે પનાહ ચાહી એ અલ્લાહ ! ઉનસે હમારી હિફાઝત ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમારી દુઆઓં કો મહઝ અપને ફઝલો કરમ સે કબૂલ ફરમા, આમીન.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ.
وَصَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى خَيْرِ خَلْقِهٖ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ أَجْمَعِيْنَ.
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ.

સબર

(મજ્લિસ–૧)

اَلحَمدُ للهِ نَحمَدُهُ وَنَستَعِينُهُ وَنَستَغفِرُهُ وَنُؤمِنُ بِهِ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيهِ، وَنَعُوذُ بِاللهِ مِن شُرُورِ أَنفُسِنَا وَمِن سَيِّئَاتِ أَعمَالِنَا، مَن يَهدِهِ اللهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَن يُضلِلهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَنَشهَدُ أَن لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَنَشهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا وَمَولَانَا مُحَمَّدًا عَبدُهُ وَرَسُولُهُ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصحَابِهِ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ تَسلِيمًا كَثِيرًا كَثِيرًا. أَمَّا بَعدُ!

સબર કે કુચ્છ ફઝાઈલ :

وَلَنَبلُوَنَّكُم بِشَيءٍ مِّنَ الخَوفِ وَالجُوعِ وَنَقصٍ مِّنَ الأَموَالِ وَالأَنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ۔

બારી તઆલા ફરમાતે હૈં : કે હમ તુમકો કુચ્છ ખૌફ ઔર ડર ઔર ભૂક ઔર માલોં જાન ઔર ફલોં મે કમી કે ઝરીઆ સે આઝમાએંગે, ઔર એ મુહમ્મદ ! આપ સબર કરને વાલોં કો બશારત સુના દિજીએ.

બારી તઆલા ફરમાતે હૈં :

إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجرَهُم بِغَيرِ حِسَابٍ۔ (સૂરએ ઝુમર ૧૦)

જો સબર કરને વાલે હૈં ઉનકો પૂરે પૂરા ષવાબ બગૈર હિસાબ કે દિયા જાએગા.

બારી તઆલા ફરમાતે હૈં : (وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ) કે જો આદમી સબર સે કામ લે ઔર દરગુઝર કરે, અપને સાથ ઝિયાદતી કરને વાલે કો મુઆફ કરદે:

(إِنَّ ذٰلِكَ لَمِن عَزمِ الأُمُورِ)

બેશક યે બડી હિમ્મત કે કામોં મે સે હૈં.(સૂરએ શુરા-૪૩)

બારી તઆલા ફરમાતે હૈં :

(اِستَعِينُوا بِالصَّبرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) સબર ઔર નમાઝ કે ઝરીઆ સે અલ્લાહ તઆલા કી મદદ તલબ કરો, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા સબર કરને વાલોં કે સાથ હૈ.

બારી તઆલા ફરમાતે હૈં :

وَلَنَبلُوَنَّكُم حَتَّى نَعلَمَ المُجَاهِدِينَ مِنكُم وَالصَّابِرِينَ۔ (સૂરએ મુહમ્મદ-૩૧)

હમ તુમકો બરદાશત મે આઝમાએન્ગે તાકે જાન લેં કે તુમ મે સે કૌન લોગ જિહાદ કરને વાલે ઓર સબર કરને વાલે હૈં.

યે કુચ્છ આયતેં સબર કે સિલસિલા મે પેશ કીં, ઓર આગે અહાદીષ કો પેશ ફરમાએન્ગે.

સબર કા સહીહ મફહૂમ :

હમ લોગ સબર કા એક મફહૂમ અપને ઝહનોં મે બિઠાએ હૂએ હૈં કે કિસી કે ઉપર કોઈ મુસીબત આજાએ ઓર ઉસ મુસીબત મે વો તહમ્મુલ સે કામ લે યા કિસી બીમારી મે ગિરફતાર હો ગયા ઓર ઈસને જઝઅ ફઝઅ નહી કિયા યા કિસી અઝીઝ કરીબ કા ઈન્તેકાલ હો ગયા ઓર ધાડે માર માર કર નહી રોયા તબ હમ યૂં સમજતે હૈં કે ઈસને સબર કિયા, યે સહીહ હે, જિન ચીઝોં કો હમ સમજતે હૈં કે યે સબર હે, યે ભી સબર હે, લેકીન સબર કા મફહૂમ ઓર મતલબ ઉન્હી ચીઝો તક મહદૂદ નહી.

ઈમામ રાગિબ અસ્ફહાની(રહ.)"મુફરદાતુલ્ કુર્આન"મે સબર કી તશરીહ કરતે હૂએ લિખ્ખા હે:(حَبْسُ النَّفْسِ عَلٰى مَا يَقْتَضِيْهِ الشَّرْعُ وَالْعَقْلُ)કે શરીઅત ઓર અકલ જિન ચીઝો કા તકાઝા કરતી હે ઉન્કો અંજામ દેને કે આદમી કા અપને નફસ કો જમાના ઓર ઉન્કો કરને કે વાસ્તે અપને નફસ કો પાબિત કદમ રખના, મસલન શરીઅતને નમાઝ કા હુકમ દિયા, તો યે નમાઝ કી બજાવરી કોઈ આસાન કામ નહી હે, મસલન ફજર કી નમાઝ કે લિએ આદમી કો બડા મુજાહદા કરના પડતા હે કે આદમી અપની નીંદ છોડ કર બિસ્તર કો ખેરબાદ કેહ કર ઉઠે, સરદી કા ઝમાના હે તો ફિર વુઝૂ કી ઝહમત ભી બરદાશત કરે ઉસકે બા'દ ફિર નમાઝ મે મશગૂલ હો, નમાઝ કે લિએ ખડા રેહના ઓર નમાઝ પૂરી હોને તક ઈસમે મુતવજજહ રેહના, નમાઝ કે તમામ અરકાન, વાજિબાત ઓર મુસ્તહબ્બાત વગેરા કી અદાઈગી કા એહતેમામ કરના, યે સારી ચીઝેં ઈસ બાત કી મુતકાઝી હૈં કે આદમી ખૂબ સબર ઓર તહમ્મુલ સે કામ લે.

જલ્દ-બાઝી સે નમાઝ નાકિસ રેહ જાતી હે :

બહુત લોગ જલ્દ-બાઝી કે અંદર જલ્દી જલ્દી ઉન ચીઝો કો અંજામ દે કર ભાગને કી કોશિશ કરતે હૈં, જિસ કી વજહ સે નમાઝ નાકિસ રેહ જાતી હે, નબીએ કરીમ(સલ.)એક મોકા મસ્જિદે નબવી મે તશરીફ ફરમા થે, એક

એઅરાબી આએ, જલ્દી જલ્દી નમાઝ પઢી, ઔર વાપસ જાતે હુએ, હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કો દેખા તો સલામ કિયા, અસ્સલામુ અલયકુમ યા રસૂલુલ્લાહ ! હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને જવાબ દિયા, વ-અલયકુમસ્સલામુ, ઔર યે ભી ફરમાયા : (اِرْجِعْ فَصَلِّ فَاِنَّکَ لَمْ تُصَلِّ) (મિશ્કાત શરીફ ૭૫)કે વાપસ જાઓ ઔર અપની નમાઝ દો બારા પઢો કે તુમને નમાઝ નહી પઢી,કયૂંકે ઉજલત સે કામ લિયા, તો બહુત સારી ચીઝેં છૂટ ગઈ, જિસ ઈતમીનાન ઔર સુકૂન સે નમાઝ કે અફઆલ અદા કરને ચાહિએ, વો આપને અદા નહી કિએ.

તો ઝાહિર હે કે આદમી કા નફસ તો યે ચાહતા હે કે જલ્દી સે ભાગે લિહાઝા નફસ કે તકાઝે કો દબાકર નમાઝ કી અદાઈગી કે લિએ જો મેહનત ઔર મુશક્કત બરદાશત કરના પડતી હે, ઉસ્કો બરદાશ્ત કરના ઔર ઉસ્કી અદાઈગી કે લિએ અપને આપકો જમાના, નફસ કો રોકના ઔર નફસ કે તકાઝે કો દબાના યહી સબર હે.

અકલ કે તકાઝે પર ઝમે રેહને કી મિસાલ :

ઈસી તરહ બા'ઝ મરતબા અકલ કા તકાઝા હોતા હે, મસલન આદમી બીમાર હે, ઔર બીમારી કે અંદર કડવી દવા ઈસ્તમાલ કરના, નફસ તો નહી ચાહતા કે કડવી દવા કો ઈસ્તેમાલ કરે,લેકીન અકલ ઉસ્કે ખિલાફ ઉસ્કા તકાઝા કરતી હે, કે અભી ઉસ થોડી સી કડવાહટ કો બરદાશ્ત કર લિજીએ, ઉસ્કે ખિલાફ નતીજા મે જબ સિહત હાસિલ હો જાએગી, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા તંદુરસ્ત કર દેન્ગે, ઉસ્કે બા'દ બહુત સારી મિઠાસે ઈસ્તેઅમાલ કરને કે કાબિલ હો જાઓન્ગે, ઔર અગર ઉસ કડવાહટ કો બરદાશ્ત નહી કિયા તો કહી ઐસા ન હો કે હંમેશા કે વાસ્તે મીઠાસ ઈસ્તેઅમાલ સે મહરૂમ હો જાઓ, તો અકલ ને જિસ કામ કા તકાઝા કિયા થા, ઉસ્કી અંજામ દિહી કે વાસ્તે નફસ કો રોકા ઔર જમાયા.

ઈસી તરીકા સે બા'ઝ ચીઝો સે શરીઅત ઔર અકલ રૂકને કા તકાઝા કરતે હે, ઉન ચીઝો સે રૂકને કે વાસ્તે નફસ કો ઝમાના, નફસ ઉન ચીઝો સે રૂકના નહી ચાહતા, લેકીન મુશક્કત બરદાશ્ત કરકે તકલીફ ઉઠાકર નફસ કો ઉન ચીઝો સે રૂકને કે લિએ આમાદહ કરે ઉસકા નામ ભી સબર હે.

તો મતલબ યે હે કે શરીઅત યા અકલ જિન કામો કી અંજામ દિહી કા

તકાઝા કરતી હે, ઉન્કી અંજામ દિહી કે લિએ યધ જિન કામો સે બા'ઝ રેહને કા તકાઝા કરતી હે, ઉન કામો સે બા'ઝ રેહને કે લિએ નફસ કો આમાદહ કરના ઓર નફસ કો ઉસકે ઉપર ઝમાના યે સબર હે. લિહાઝા મેંને સબર કા જો મફહૂમ આપકે સામને પેશ કિયા ઉસમે બડી વુસ્અત હે.

ઈમામ ગઝાલી(રહ.)કી હિકમતે અફશાની :

ઈમામ ગઝાલી(રહ.)ને લિખ્ખા હે કે આદમી જિન હાલાત સે ગુઝરતા હે ઉન્કો અગર દેખા જાએ તો વો દો કિસમ કે હેં, બા'ઝ વો હાલાત હે, જો આદમી કી તબીઅત કે મુવાફિક હે, ઓર બા'ઝ હાલાત વો હે જો આદમી કી તબીઅત કે ખિલાફ હે, ઉન દોનો હાલાત મે સબર કી ઝરૂરત પેશ આતી હે.

મુવાફિક હાલાત મે સબર કી ઝિયાદા ઝરૂરત હે :

જો હાલાત તબિઅત કે મુવાફિક હે, મસલન આદમી કો અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલાને તંદુરસ્ત જિસ્મ અતા ફરમા રખ્ખા હે, તંદુરસ્તી હે, સલામતી હે, માલો દોલત કી કસ્રત હે, અવલાદ કી કસ્રત હે, ઓર એહલે ખાનદાન કી કસરત હે, માનને વાલે મુહબ્બત રખને વાલે હે, અકીદત રખને વાલે, ઉનકી તાઅદાદ બડી હે, ઓહદા ભી બડા હે, મનસબ ભી હે, હુકૂમત ભી હે, ઓર સાથ હી સાથ દુનીયા કે હર તરહ કે અસબાબ ભી મોજૂદ હે, કિસી ચીઝ કી કોઈ કમી નહી, યે સારે હાલાત વો હે, જો આદમી કી તબીઅત કે મુવાફિક હે, ઉન હાલાત મે ભી સબર કી ઝરૂરત પડતી હે.

બલ્કે ઉલમાને લિખ્ખા હે કે તબીઅત કે મુવાફિક હાલાત કે અંદર સબર કી ઝરૂરત ઝિયાદા પડતી હે, ઓર ઉન હાલાત મે આદમી કા સબર સે કામ લેના યે ઝિયાદા સખ્ત હે, ઉન હાલાત કે મુકાબલા મે જો તબીઅત કે ખિલાફ હે, ઈસી અહાદીષ મે સહાબએ કિરામ(રદી.)કા યે જુમલા આતા હે, હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઓફ (રદી.)કા જુમલા કુતુબે હદીષ મે મોજૂદ હે, વો ફરમાતે હે :

(તિરમિઝી ૪/૬૪૪) اُبْتُلِينَا بِالضَّرَّاءِ فَصَبَرْنَا وَابْتُلِينَا بِالسَّرَّاءِ فَلَمْ نَصْبِرْ

કે હમ તકલીફોં કે ઝરીઆ સે આઝમાએ ગએ તો હમને સબર સે કામ લિયા, ઓર હમ રાહતો આરામ ઓર નેઅમતોં કે ઝરીઆ સે આઝમાએ ગએ તો હમ સબર નહી કર સકે,તો આદમી યૂં સોચ લેકે જો હાલાત તબીઅત કે મુવાફિક હે

ઉન્કે અંદર સબર કી ઝરૂરત નહી પડતી.

માલ મે સબર કી ઝરૂરત :

ઈસી તરહ માલ મૌજૂદ હે ઉસ વકત ભી સબર કી જરૂરત હે, અવલાદ હે તો ઉસમે ભી સબર કી જરૂરત હે, બારી તઆલા કા ઈરશાદ હે :

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَاۤ اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ۔

એ ઈમાન વાલોં ! તુમ્હારે માલ ઔર તુમ્હારી અવલાદ તુમકો અલ્લાહ કી યાદ સે ગાફિલ ન કરે, મા'લૂમ હૂવા કે માલ ભી કભી આદમી કો અલ્લાહ સે હટાને કા ઔર અલ્લાહ કી યાદ સે ગાફિલ કરને કા ઝરીઆ બનતા હે.

બહાદુરશાહ જફર જો સલાતીને મુગલીયા કે સબસે આખરી તાજદાર હે, ઉન્કા એક શઅર હઝરત કારી તય્યબ સા.(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)કી તકારીર મે બારબાર સુના:

ઝફર આદમી ઉસ્કો ન જાનિએ	હો ચાહે સાહિબે ફહમો ઝુકા
જિસે એશ મે યાદે ખુદા ન રહી	જિસે તેસ મે ખોફે ખુદા ન રહા

આદમી કેસાહી સમજદાર અકલ ઔર હોશિયારીવાલા હો લેકીન અગર ઐશો આરામ કી હાલત મે ઉસ્ને અલ્લાહ કો યાદ નહી રખતા, અલ્લાહ કો ભુલ કર હરકતેં કરતા રહા, ઔર ગુસ્સે ઔર તેસ કી હાલત કે અંદર અલ્લાહ કા ડર ન રખ્ખા તો ઐસા આદમી, આદમી કેહલાને કે લાઈક નહી.

બારી તઆલા ફરમાતે હે :

اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ فَاحْذَرُوْهُمْ۔

તુમ્હારી બીવીયોં ઔર તુમ્હારી અવલાદ મે સે બા'ઝ તુમ્હારે દુશ્મન હે ઉન્સે બચકર ઔર ડર કર રેહને કી ઝરૂરત હે, વો અવલાદ ઔર અઝવાજ જો આદમી કો અલ્લાહ કે હુકમ પર અમલ કરને સે માનેઅ બન જાએ, રૂકાવત બન જાએ, ઝાહિર હે, વો આદમી કે દુશ્મન બને, માલૂમ હુવા કે નેઅમત યા'ની વો હાલાત જો આદમી કી તબીઅત કે મુવાફિક હે, ઉનમે સે ભી આદમી મુતમઈન હોકર ન બેઠે કે સબર કી ઝરૂરત નહી, બલ્કે અગર કિસી આદમી કો ખૂબ પૈસા મિલા હુવા હો, તો ઉસે બહુત ઝિયાદા અપને નફસ કો ઝબ્ત કરને કી ઝરૂરત પેશ આએગી,એક આદમી ભૂકા હે, ઉસ્કે પાસ રોટી ભી મોજૂદ નહી, ઉસ્કે લિએ સબર કરના આસાન હે, લેકીન અગર ઉસ્કે સામને લઝ્ઝત ભરે

ઓર બિલકુલ ઉમદા કિસમ કે ખાને મોજૂદ હે તો ઉસ હાલત ઉસ્કે લિએ સબર કરના મુશ્કીલ હે,ઈસી તરહ આદમી કો અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલાને ઉસ્કી તબીઅત કે મુવાફિક ચીઝોં સે નવાઝ રખ્ખા કે, માલો દૌલત કી રેલ-પેલ હે, હુકૂમત ભી હે, મનસબ ભી હે, ઓર બહુત કુચ્છ મોજૂદ હે, અવલાદ ભી હે, તો ઉસ સૂરત મે આદમી કે લિએ સબર કી ઝરૂરત ઝિયાદા હે.

માલ મે સબર કૈસે હાસિલ હો?

ઓર વહાં સબર કા મતલબ યે હોગા કે ઉન ચીઝો કે જો હુકૂક હે, ઉનકી અદાઈગી કા એહતેમામ કરે, ઓર યૂં સમજે કે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને મુજે માલ અતા ફરમાયા, સિહતો તંદુરસ્તી અતા ફરમાઈ,અવલાદ અતા ફરમાઈ,ખૂબસૂરત બીવી અતા ફરમાઈ, મનસબ ઓર ઓહદા અતા ફરમાયા, દુનીયા કી રાહતો આરામ કે દૂસરે અસબાબ ભી અતા ફરમાએ, યે સારી ચીઝે જો અલ્લાહને મુજે દે રખ્ખી હે, યે મેરે પાસ અલ્લાહ તઆલા કી અમાનત હે, ઓર મા'લૂમ નહી, યે અમાનત અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે કબ વાપસ લેલી જાએ, જબ તક યે અમાનત મેરે પાસ મોજૂદ હે, ઉસ્કે માલિકને ઉસમે જિતના ઈખ્તિયાર મુજે દે રખ્ખા હે,ઉસીકે મુતાબિક મે ઉસકો ઈસ્તેમાલ કરું, ઓર ઉસસે ઝિયાદા ઉસમે મશગૂલ ન રહું, યે હે ઉસ અમાનત કા તકાઝા, ઓર ઉસકે હક કી અદાઈગી.

ઈસરાફ મનાઅ હે :

માલ તો બહુત સારા હે, લાખો રૂપિયે અલ્લાહ તઆલાને દે રખ્ખે હૈં ઓર ઉન લાખોં રૂપિયોં કા મતલબ યે નહી કે આપ ઉન્કો ફુઝૂલ ઉડાતે રહે, બેજા સર્ફ કરતે રહે, આપકી ખાને-પીને કી ઝરૂરત દસ રૂપિયે સે પુરી હો જાતી હે, ઓર વહાં પર આપ એક હજાર ઓર એક લાખ ખર્ચ કરદે, ઉસ્કી ઈજાઝત નહી દી ગઈ, માલ આપકી મિલકીયત હે ઉસ્કે બાવૂજૂદ શરીઅત ને પાબંદી રખ્ખી હે, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે કુચ્છ હુદૂદ કાઈમ કિએ ગએ હે.

વુઝૂમે ભી ઈસરાફ હે :

શરીઅત તો ઈબાદતોં કી અદાઈગી મે ભી હદ સે તજાવુઝ કરને કી ઈજાઝત નહી દેતી, આપ વુઝૂ કર રહે હે, ઝાહિર હે કે વુઝૂ જો નમાઝ જૈસી બડી ઈબાદત કા એક ઝરીઆ હે, વો ખૂદ ભી ઈબાદત હે, અગરચે વો ઈબાદતે

મકસૂદા નહી, ગૈર મકસૂદા હે, લેકીન હે ઈબાદત, ઉસ વુઝૂ કરને કે દોરાન ઝરૂરત સે ઝિયાદા પાની ઈસ્તેમાલ કરને કી શરીઅત ને ઈજાઝત નહી દી, અહાદીષ મે આતા હે, નબીએ કરીમ(સલ.)સે પુછા ગયા કે વુઝૂ મે ભી ફુઝૂલ ખર્ચી હે? નબીએ કરીમ (સલ.)ને ફરમાયા : જી હાં ! (وإن كنت على نهر جار)ચાહે બેહને વાલી નહર પર બેઠકર આપ વુઝૂ કર રહે હે તબ ભી અગર આપ ઝરૂરત સે ઝિયાદા પાની ઈસ્તેમાલ કરેન્ગે તો ઉસ્કા નામ ફુઝૂલ ખર્ચી હે, મસલન વુઝૂ મે તીન મરતબા ચેહરા ધોના ચાહિએ, આપને બજાએ તીન મરતબા કે ચાર મરતબા ધોએન્ગે તો યે સુન્નત સે તજાવૂઝ હે, ઔર ફુઝૂલ ખર્ચી મે શુમાર હે, ચાર મરતબા ધોને કી ઈજાઝત નહી, શરીઅત ને એક હદ બતલાદી, ઉસ્સે ઝિયાદા આપ ઈસ્તેમાલ કરેન્ગે તો યે ફુઝૂલ ખર્ચી મે શુમાર હોગા, તો જો શરીઅત ઈબાદાત તક મે ઝરૂરત સે ઝિયાદા ઈસ્તેમાલ કરને કી ઔર ફુઝૂલ ખર્ચી કરને કી ઈજાઝત નહી દેતી, વો મુબાહાત મે ઔર હમારી જો ફિતરી ઝરૂરીયાત હે ઉનકી અદાઈગી અંજામ દિહી મે ઝરૂરત સે ઝિયાદા ઈસ્તેમાલ કરને કી કેસે ઈજાઝત દેગી ?

ખર્ચ કરને ઔર ન કરને કા એક બેહતરીન ઉસૂલ :

સહાબએ કિરામ(રદી.)ઉસ ગુર કો સમજે હૂએ થે, હમારે હઝરત મુફતી સાહબ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)સે બારબાર યે સુના કે એક મરતબા એક ઝરૂરતમંદ નબીએ કરીમ(સલ.)કે પાસ હાઝિર હૂવા ઔર અપની ઝરૂરત પૈશ કી,નબીએ કરીમ(સલ.)કે પાસ ઉસ વકત કુચ્છ થા નહી, જિસ સે આપ(સલ.)ઉસ્કી ઝરૂરત પુરી ફરમા સકતે તો આપ(સલ.)ને ઉસ આદમી સે યૂં કહા કે ઉસ્માન કે પાસ જાઓ ઔર ઉનસે કેહના વો તુમ્હારી ઝરૂરત પુરી કરેંગે, વો આદમી હઝરત ઉસ્માન(રદી.)કે પાસ પહુંચા, રાત કા વકત થા જબ યે ઉનકે મકાન કે દરવાઝે કે કરીબ પહુંચા તો ઈસને સુના કે હઝરત ઉસ્માન(રદી.)અપની અહલીયા કો તંબીહ કે લહઝે મે કેહ રહે હૈં, વો ખડા રેહ ગયા ઔર સુના કે હઝરત ઉસ્માન અપની અહલીયા કો તાકીદ કર રહે થે કે તુમને ચિરાગ કી લૌ ઝરા તેઝ કર રખ્ખી હે ઔર ઉસ્કી વજહ સે તેલ ઝિયાદા જલ રહા હે ઉસ્કો ધીમા કરો, હઝરત ઉસ્માન(રદી.)ઈસ તરહ ડાંટ રહે થે, ઔર અહલીયા ભી નબીએ કરીમ(સલ.)કી સાહબઝાદી થીં, ઈસ આદમીને

જબ સુના તો સોચા કે આદમી અપની બીવી કે લિએ તો સબ કુચ્છ કુર્બાન કરતા હે ઓર યહાં યે તો ચિરાગ કી લૌ ઝરા તેઝ હે ઉસ્મે ભી બીવી કો ડાંટ રહે હૈં, ઓર તંબીહ કર રહે હૈં, ઓર બીવી ભી નબીએ કરીમ(સલ.)કી સાહબઝાદી હૈં, ભલા યે મેરી ઝરૂરત કયા પુરી કરેન્ગે? વો બજાએ ઈસકે કે ઉન્કે સામને અપની બાત રખતા લૌટ આયા, દૂસરે મૌકા પર નબીએ કરીમ(સલ.)સે ઉસકી મુલાકાત હૂઈ, હુઝૂર(સલ.)ને પુછાઃ ભઈ! કયા હૂવા તુમ્હારી ઝરૂરત પુરી હૂઈ? વો ખામોશ રહા, ફિર હુઝૂર(સલ.)ને પુછાઃ કયા બાત હે? ઈસને કહા મૈ ગયા થા લેકીન ઉન્કે સામને અપની બાત નહી રખ્ખી, પુછા : કયૂં? ઈસને વજહ બતાઈ, આપને ફરમાયાઃ એસા નહી હે તુમ જાઓ ઓર અપની ઝરૂરત ઉન્કે સામને રખ્ખો, અબ હુઝૂર(સલ.)ને તાકીદ કી તો વો દોબારા ગયા ઓર બાત કી, હઝરત ઉસ્માન(રદી.)ને ફૌરન ઉસકો બડી ફરાગ દિલી કે સાથ બહુત કુચ્છ દિયા, જબ વો દે ચુકે ઉસકે બા'દ ઉસ્ને કહા : હઝરત ! મૈ ઈસ સે પેહલે ભી આપ કી ખિદમત મે હાજિર હૂવા થા, લેકીન યે સૂરત પેશ આઈ ઈસ લિએ વાપસ હો ગયા, હઝરત ઉસ્માન(રદી.)ને ફરમાયાઃ ભાઈ ! તુમ સમજે હી નહી, હમકો જહાં ખર્ચ કરને લિએ કહા ગયા વહાં સબ કુચ્છ ખર્ચ કરેન્ગે, ઓર જહાં ખર્ચ ન કરને કી તાકીદ કી ગઈ હે વહાં આધા પૈસા ભી ખર્ચ કરને કે લિએ હમ તય્યાર નહી હે.

દેખીયે ! કયા હઝરત ઉસ્માન(રદી.)કે પાસ માલો દૌલત કી કમી થી? મા'લૂમ હુવા કે માલ અગર મેરે પાસ હે, લાખો રૂપિયે મૌજૂદ હે, મૈ માલિક હૂં, ઉસ્કા મતલબ યે નહી કે મૈં ઉસ્કો ઉડાઉં, મેરા નફસ તો ચાહેગા કે ઉડાઉં, ખૂબ ગુલ છરે ઉડાવું, લિબાસ મે ભી ફુઝૂલ ખર્ચી કરૂં, ખાને–પીને ભી કરૂં, સામાન મે ભી કરૂં, મકાન બનાને મે ભી કરૂં, સબ ચીઝો મે ફુઝૂલ ખર્ચી સે કામ લું.

ચીઝોં મે લા–યા'ની હે :

આજ–કલ તો લા–યા'ની કા બાબ બહુત બઢ ગયા હે, એક મરતબા હમારે હઝરત મુફતી સાહબ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ) કે સાથ અફરીકા જાના હુવા થા તો(આજ કલ તો મકાનો કે અંદર ભી ઝીનત કે લિએ ભી બહુત કુચ્છ હોતા હે)એક સાહબ કે ઘર મે એક બહુત બડા પોટ થા, જૈસે કે આજકલ ઘરોં મે હોતે હે, હઝરતને પુછા કે યે કિસ કામ કા હે? કહા : યે એસે હી રખ્ખા હે, તો

હઝરતને કહા હાં ! જૈસે બાતો મે લા—યા'ની હોતી હૈ, ઈસી તરીકે સે ચીઝો મે ભી લા—યા'ની હોતી હૈ, અબ જો ગરીબ આદમી હૈ, ઉસ્કે યહાં તો ઐસા હોને કા સવાલ હી પૈદા નહી હોતા, ઉસકે પાસ તો અપની ઝરૂરીયાત પુરી કરને કે લિએ ભી પૈસા નહી, લેકીન જિનકો અલ્લાહ તઆલાને દૌલત સે નવાઝ રખ્ખા હૈ તો વહાં હોતા યે હૈ કે ઝિનત કે લિએ ઘર મે યે ચીઝ લાએ, વો ચીઝ લાએ, વૈસે દેખા જાએ તો ઉસ્કે બગૈર કોઈ કામ અટકા હુવા નહી, હઝરત સે કિસીને અર્ઝ કિયા: હઝરત ! અબ ઈલાજ કયા હૈ? હઝરત ને ફરમાયા : રોઝાના એક એક ચીઝ નિકાલતે રહો, તો લા—યા'ની સે નજાત મિલ જાએગી.

બહર—હાલ ! મૈ યે અર્ઝ કર રહા થા કે સબર કે મઆની હૈ નફસ કો રોકના, ઝાહિર હૈ કે નફસ બે—તહાશા ખર્ચ કરના ચાહતા હૈ, અબ નફસ કો રોકના ઈસી કા નામ સબર હૈ, દૌલત કી રેલ મે સબર કી ઝરૂરત પૈશ આઈ.

આપકે પાસ મનસબ ઔર ઓહદા હૈ, આપકા મનસબ આપકા ઓહદા ઔર આપકી કુરસી આપકો કુચ્છ આગે બઢને કે લિએ કેહ રહી હૈ, હુદૂદ સે તજાવૂઝ કરને કે લિએ કેહ રહી હૈ, આપકા નફસ તકાઝા કર રહા હૈ, આપ ઉસ્કો ડબાએ તો કહા જાએગા કે આપને સબર કિયા.

સબર કી ઝરૂરત હર જગહ :

ઔર હકીકત યે હૈ કે સબર કી ઝરૂરત હર જગહ પડતી હૈ, આદમી યૂં સમજતા હૈ કે સબર કી ઝરૂરત સિર્ફ નામુવાફિક હાલાત મે પડતી હૈ, ઐસા નહી હૈ, મુવાફિક હાલાત મે ભી સબર કી ઝરૂરત પડતી હૈ, પૈસા મૌજૂદ હૈ તો સબર કી ઝરૂરત હૈ, ઔલાદ હૈ તો સબર કી ઝરૂરત હૈ.

અવલાદ મે સબર કી ઝરૂરત :

અવલાદ કે મુતાઅલ્લિ ભી યૂં આયા હૈ કે અવલાદ કહે આપકો અલ્લાહ સે ગાફિલ ન કરદે, નબીએ કરીમ(સલ.) ફરમાતે હૈ:

إِنَّ الْوَلَدَ مَبْخَلَةٌ مَجْبَنَةٌ، قال عليه الصلاة والسلام۔

કે અવલાદ આદમી કો બખીલ બનાને વાલી હૈ, બુઝદિલ બનાને વાલી હૈ.

આદમી કો જહાં મૈદાને જંગ મે બહાદુરી કે જૌહર દિખલાને ચાહિએ વહાં કભી આદમી બુઝદિલ બન જાતા હૈ, કાહે કી વજહ સે? યે સોચ કર કે મૈ મર જાઉન્ગા તો મેરી અવલાદ કા કયા હોગા? ઉસી કે ખિયાલ મે તો બુઝદિલી

આતી હે? માલ ખર્ચ કરના હે લેકીન સોચતા હે કે મૈ ખર્ચ કરતા રહુંગા તો અવલાદ કા કયા હોગા? તો અવલાદ બુઝદિલ ભી બનાતી હે, ઔર બખીલ ભી બનાતી હે.

નબીએ કરીમ(સલ.)એક મરતબા ખુત્બા દે રહે થે ઉસ દૌરાન આપને દેખા કે આપકે નવાસે હઝરત ફાતિમા(રદી.)કે સહાબઝાદે હઝરત હસન(રદી.) ઔર હઝરત હુસૈન(રદી.)સુર્ખ કમીસ પેહને હુએ ઔર લરખરાતે હુએ આગે બઢ રહે હૈં, ખુત્બા દેતે દેતે નબીએ કરીમ (સલ.)ઉન્કો ઉસ હાલત મે દેખા, આપકો યે અંદેશા લાહિક હુવા કે કહી ગિર ન જાએ, આપ નિચે ઉતરે, ઔર ઉનકો અપને સાથ ઉઠાકર લે આએ, અપને સામને બિઠા લિયા, ઔર ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને સચ ફરમાયા : (اِنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ)(રવાહુ તિરમિઝી) ઔર હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને એક મૌકા પર વો જુમલા ઈરશાદ ફરમાયા: યે અવલાદ આદમી કો બખીલ બનાને વાલી,બુઝદિલ બનાને વાલી હે.

તંદુરસ્તી કા સહીહ ઈસ્તેમાલ :

બહર–હાલ ! નેઅમત વાલી હાલત મે ભી સબર કી ઝરૂરત પડતી હે, અલ્લાહ તઆલાને તંદુરસ્તી ઔર સિહત અતા ફરમા રખ્ખી હે,તો ઉસ તંદુરસ્તી ઔર સિહત મે આદમી કો મા'લૂમ નહી કયા કયા કરના ચાહતા હે? ઉસ વકત અપની ઉસ તંદુરસ્તી કો અલ્લાહ કી મખ્લૂકકી ખિદમત કે લિએ ઈસ્તેમાલ કરને વાલા બને, કે મૈ અપની ઉસ સિહત કે ઝરીઆ સે અપને ઈસ બદન કે ઝરીઆ સે કિસી કો અગર ફાઈદા પહુંચા સકતા હું, કિસી કી ખિદમત કર સકતા હું, તો મુજે કરની ચાહિએ,દુનીયા મે બહુત સારે કમઝોર એસે હૈં, જો ખિદમત કે મોહતાઝ હે, મૈ ઉન્કી જિતની ભી હો સકે ખિદમત કરૂં, તો અપને બદન કી સિહત કો ઔર તંદુરસ્તી કો મખ્લૂક કી ખિદમત કે લિએ ઈસ્તેમાલ કરના ચાહિએ.

માલ કા સહીહ ઈસ્તેમાલ :

માલ હે તો ઉસ માલ સે હુકૂક કો અદા કરને કા એહતેમામ કરના ઈસી તરીકે સે અગર અવલાદ હે તો ઉન્કે હુકૂક પુરે કરના ઔર ઉન્કે ઝરીઆ સે ભી અલ્લાહ તઆલા કી ના–ફરમાની મે મુબતલા હોને કી નૌબત ન આએ, ઉસ્કા એહતેમામ કરના,યા અલ્લાહ તઆલાને હુકૂમત કે ઓહદા ઔર મનસબ સે

નવાઝ રખ્ખા હે, યા ઓર કુચ્છ દુન્યવી અસબાબ આપકે પાસ મોજૂદ હે તો ઉન તમામ ચીઝો મે સબર કરને કી ઝરૂરત પેશ આતી હે, ઉસમે આદમી બેકાબૂ હો જાતા હે, ઉન સારી ચીઝો મે આદમી યૂં સમજે કે યે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી મેરે પાસ અમાનત હે, કિસીને આપકો પૈસે દે રખ્ખે હે ઓર સાથ હી ઈજાઝત ભી દે રખ્ખી હે, કે તુમ્હે ઝરૂરત હો ઝરૂરત કે મુતાબિક ઈસ્તેમાલ કરના, ચાહે હમારે પાસ લાખો રૂપિયે મોજૂદ હો લેકીન યે અલ્લાહ કી અમાનત હે, તો ઉસમે સે ઝરૂરત કે મુતાબિક હી ઈસ્તેમાલ કરને કી ઈજાઝત દી હે, ઝરૂરત સે ઝિયાદા ઈસ્તેમાલ કરેન્ગે ઉસી કા નામ ફુઝૂલ ખર્ચી હે, ઓર ફુઝૂલ ખર્ચી કે મુતઅલ્લિક કુઆઁન ઓર હદીષ મે મુમાનિઅત આઈ હે:(إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ)ફુઝૂલ ખર્ચી કરને વાલે શૈતા કે ભાઈ હે, મે અભી બતલા ચૂકા હૂં કે ઈબાદાત કી અદાઈગી મે ભી કુઆઁનો શરીઅત ને ફુઝૂલ ખર્ચી કી ઈજાઝત નહી દી, તો ફિર હમારી દૂસરી ચીઝો મે યા'ની તબ્ઈ ઓર ફિતરી ઝરૂરીયાત કી અદાઈગી મે કેસે ફુઝૂલ ખર્ચી કી ઈજાઝત હોગી?.

હિસાબ ક્યૂં ? :

મા'લૂમ હુવા કે હમ અગર યૂં સમજે કે યે પૈસા મેરા હે, મે જિસ તરહ ચાહું ઈસ્તેમાલ કરૂં, યે સહીહ નહી હે, કલ કો અલ્લાહ મીયાં કે યહાં હિસાબ દેના હોગા, યે અમાનત થી તબ હી તો હિસાબ દેના હે, વરના હિસાબ કી કયા ઝરૂરત પેશ આઈ?

હદીષે પાક મે આતા હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા :

لَا تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْئَلَ عَنْ خَمْسٍ۔

કે ઈન્સા કે કદમ અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કે સામને કિયામત કે રોઝ હટ નહી સકતે, યહાં તક કે પાંચ(૫)ચીઝો કે મુતઅલ્લિક ઉસ્કો સવાલ ન કિયા જાએ (عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ)એક તો ઉમર કે મુતઅલ્લિક કે ઉમર કો કહાં ખર્ચ કિયા? (وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ)જવાની કો કહાં લગાયા? જવાની કે મુતઅલ્લિક ભી સવાલ કિયા જાએ ગા, મા'લૂમ હુવા કે સિહત, જવાની, તંદુરસ્તી યે અલ્લાહ કી નેઅમત હે.

وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ۔

ઓર માલ કે મુતઅલ્લિક ભી સવાલ કિયા જાઓગા, કે કહાં સે કમાયા?

ઓર કહાં ખર્ચ કિયા? (وَعَنْ مَاذَا عَمِلَ فِيْمَا عَلِمَ) ઓર ઈલ્મ અલ્લાહ ને દિયા થા, ઉસ પર કિતના અમલ કિયા, યે પાંચ ચીઝેં હે, લિહાઝા માલ કે મુતઅલ્લિક અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કે યહાં સવાલ હોગા. (તિરમિઝી,મિશ્કાત ૪૪૩).

હઝરત અબ્દુર્રરહમાન બિન ઔફ(રદી.)ઔર હિસાબો કિતાબ :

નબીએ કરીમ(સલ.)ને એક મરતબા હઝરત અબ્દુર્રરહમાન બિન ઔફ(રહ.)કો દેખ કર ફરમાયા :મૈને દેખા કે વહાં તુમ બહુત દેર મે મેરે પાસ પહુંચે, મેં તો તુમ્હારે મતુઅલ્લિક ઝરા અંદેશા મે પડ ગયા થા ઔર ખતરા મહસૂસ કર રહા થા, લેકીન દેર મે પહુંચે તો મા'લૂમ હૂવા કે માલ કા હિસાબો કિતાબ દેને મે લગે થે, તો આદમી તબીઅત કે મુવાફિક હાલાત મે ભી સબર કા મોહતાઝ હે.

ઔર ઉન હુકૂક કી અદાઈગી કા નામ હી શુકર હે ઔર ઉન હુકૂક કી અદાઈગી કે લિએ સબર કી ઝરૂરત હે, તો શુકર ઔર સબર દોનો સાથ હી લગે હૂએ હૈં.

માલ મે ઝકાત કે અલાવા ઔર ભી હુકૂક હૈં:

માલ મે સિર્ફ ઝકાત કી અદાઈગી સે કામ નહી ચલતા અગરચે ઝકાત કી અદાઈગી ફરઝ હે, લેકીન હદીષે પાક મે આતા હે નબીએ કરીમ(સલ.)ઈરશાદ ફરમાતે હે :(إِنَّ فِي الْمَالِ حَقًّا سِوَى الزَّكَاةِ) (મિશ્કા ૧૬૯)કે માલ મે ઝકાત કે અલાવા ઔર હુકૂક ભી હૈં, જો અલ્લાહ તઆલાને રખ્ખે હૈં, યે ઝકાત તો ફરઝ હે લેકીન અગર કોઈ ગરીબ કોઈ મોહતાઝ આ ગયા, આપને દેખા કે ફૌરી તૌર પર ઉસકી ઈમદાદ કી ઝરૂરત હે ઈમદાદ કરદી, આપકે પાસ સવારી હે, કોઈ આદમી અચાનક કિસી સે ટકરા ગયા ઔર એકસીડન્ટ હો ગયા, અબ ઉસકો હસ્પટાલ પહુંચાના હે, આપ અપની સવારી કે ઝરીઆ જલદી સે પહુંચા દિજીએ, મતલબ યે કે મુવાફિક હાલાત મે ભી આદમી કો સબર કી ઝરૂરત હે, નફસ તો બહુત કુચ્છ હુદૂદ સે તજાવુઝ કરના ચાહેગા, લઝ્ઝતોં મે મશગૂલ હોના ચાહિએગા, આગે બઢના ચાહેગા, લેકીન આપ ઉસકો એસા કરને ન દેં.

સબર કી કિસમેં :

ઈસી લિએ સબર કે ભી મુખ્તલિફ હાલાત મે નામ રખ્ખે ગએ હૈં, મસલન માલદારી કે અંદર યે નફસ જો ફુઝૂલ ખર્ચી કરકે આગે બઢના ચાહતા હે ઉસકો

રોકના, ઈસી કા નામ"ઝબ્તુન્નફ્સ" હે, ઈસ સબર કો "ઝબ્તે નફ્સ"સે તા'બીર કિયા ઔર અગર કોઈ ઈસ તરહ ન રુકે બલ્કે ઈતરાહટ ઔર ફુઝૂલ ખર્ચી મે મુબતલા હો જાએ તો ઉસ્કો"બતર"સે તા'બીર કિયા હે, કુર્આને મે હેઃ

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِم بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

તરજુમા : ઔર તુમ ઉન લોગોં જૈસે ન બનો જો અપને ઘરોં સે નિકલે ઈતરાતે હુએ ઔર લોગો કો દિખાને કે લિએ.

ના–મુવાફિક હાલાત કી તીન કિસ્મે :

ના–મુવાફિક કા મતલબ યે હે કે આદમી કી તબીઅત કે ખિલાફ જો હાલાત પેશ આતે હે, ઉનકી તીન કિસ્મેં કરદી હેં એક તો વો જો આદમી કે ઈખ્તિયાર મે હે યા'ની આદમી અપને ઈખ્તિયાર સે ઉસ્કો અંજામ દેતા હે, ઔર દૂસરે વો જિસ કા આના તો ઈખ્તિયાર મે નહી લેકીન દિફાઅ આદમી કે ઈખ્તિયાર મે હે, ઔર તીસરી વો સૂરત કે જિસ કા આના ભી આદમી કે ઈખ્તિયાર મે નહી ઔર દિફાઅ ભી આદમી કે ઈખ્તિયાર મે નહી.

આના ભી આદમી કે ઈખ્તિયાર મે નહી ઔર દિફાઅ ભી આદમી કે ઈખ્તિયાર મે નહી જૈસે"મસાઈબ" કોઈ મુસીબત આ ગઈ તો મુસીબત કા આના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી, ઔર ઈસ્કા હમસે દૂર હોના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી.

"બીમારી હે" અબ બીમારી અલ્લાહ તઆલાને દે દી તો આઈ, જબ અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા તંદુરસ્તી અતા ફરમાએન્ગે તબ જાએગી, ઈસ કા આના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી ઔર જાના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી.

ઔર મસલન અઅઝા કે અંદર કોઈ ફસાદ ઔર બિગાડ આ પૈદા હો ગયા વો ભી ઈસી કબીલ સે હે, માલ કે અંદર કોઈ દૂસરી મુસીબત આ ગઈ, વો ભી ઈસી કબીલ સે હે, તો યે સારે હાલાત જિન કા આના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી ઔર જાના ભી હમારે ઈખ્તિયાર મે નહી, બલ્કે બા'ઝ મરતબા તો આતી હે, ફિર જાને કા નામ નહી લેતી, મસલન કિસી અઝીઝ કરીબ કા ઈન્તેકાલ હો ગયા, બેટા થા વો મર ગયા, યે એક મુસીબત હે, દોબારા તો વો આને વાલા નહી, વો મર ગયા, ઈસી તરીકા સે મસલન કિસી કી બીનાઈ છિન ગઈ, કોઈ

ઉઝવ હી કટ ગયા યા એસી કોઈ મુસીબત આ ગઈ જિસ મે દોબારા તંદુરસ્તી કા કોઈ સવાલ હી પૈદા નહી હોતા, તો ઈસ મે ભી આદમી કો સબર સે કામ લેના ચાહિએ, કુશક્કતોં કો બરદાશ્ત કરના ચાહિએ, યે ભી સબર હે, આમ તૌર પર લોગ જો સબર કા લફઝ ઈસ્તઅમાલ કરતે હૈં વો ઉન્હી મા'નો કે લિએ ઈસ્તેઅમાલ કરતે હૈં, ઈન હાલાત મે સબર કરને કી બડી ફઝીલત આઈ હે.

દુસરી કિસમ :

દૂસરી કિસમ વો હાલાત જો આદમી કો ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર પેશ આતે હૈં, લેકીન ઉન્કા દૂર કરના આદમી કે ઈખ્તિયાર મે હે, વહાં પર આદમી અપને નફસ કો કાબૂ મે કરે, મસલન કિસી આદમીને આપ કે સાથ કોઈ તબીઅત કે ખિલાફ બાત કરદી, ઉસ્ને આપકો ગાલી દેદી, થપ્પડ માર દિયા, આપકો જાની નૂકસાન પહુંચાયા, માલી નુકસાન પહુંચાયા આપકે સાથ કોઈ ના-મુનાસિબ હરકત કી, વહાં પર આપ અપને ઈન્તીકામી જઝબે કો કામ મે લાકર ઉસકા જવાબ દેને કી અગર તાકત રખતે હૈં, તો ઉસ્કો દૂર ભી કર સકતે હે, વહાં પર ભી સબર કરને કી તાકીદ હે, આપ સબર સે કામ લિજીએ, ઔર ઉસસે ઈન્તેકામ લેકર અપને નફસ કો તશફી ન દિજીએ.

હુઝૂર(સલ.)કે સબર કા અંદાજ :

અલ્લામા નવ્વી(રહ.)રિવાયત પેશ કરેન્ગે, બુખારી શરીફ મે ભી મૌજૂદ હે, એક મરતબા નબીએ કરીમ(સલ.)કે પાસ ખુમ્સ કા માલ આયા થા, ગનીમત મે સે પાંચવા હિસ્સા બૈયતુલ માલ કે લિએ નિકાલ જાતા હે, વો પાંચવા હિસ્સા નબીએ કરીમ(સલ.)કી ખિદમત મે ભેજા ગયા, આપને વો ચંદ એસે લોગોં મે જો નએ નએ ઈસ્લામ લાએ થે, ઔર ઉન્કી દિલજોઈ કી ઝરૂરત થી, તકસીમ કર દિયા, ઉસ તકસીમ પર એક સાહબને તબસરા કરતે હુએ યૂં કહા કે યે એસી તકસીમ હે જિસમે અલ્લાહ તઆલા કી રઝામંદી ઔર ખુશ્નૂદી કો મલ્હૂઝ નહી રખ્ખા ગયા.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ(રદી.)ફરમાતે હેઃ મૈને જબ યે જુમલા સુના તો કહા : મૈ હુઝૂર(સલ.)કો ઈત્તેઅલાઅ કરૂંગા, ચુંનાન્ચે ઉન્હોને આકર નબીએ કરીમ(સલ.) કો ઈત્તેઅલાઅ દી, તો આપકો યે બાત ના-ગવાર હુઈ, લેકીન ફિર ફરમાયાઃ હઝરત મુસા(અલ.)કો ઈસ્સે ભી ઝિયાદા ઈઝા પહુંચાઈ ગઈ,

લેકીન ઉન્હોને સબર સે કામ લિયા,(બુખારી શરીફ- ૪/૧૫૭૬), ફિર હુઝૂર (સલ.) ને ભી ઉસ પર કોઈ કારવાઈ નહી ફરમાઈ, આપ પર ઉસ્કા કોઈ રિએકશન નહી હુવા, આપને સબર સે કામ લિયા,ઔર બરદાશ્ત કર લિયા.

સબર સે ઉપર કા દરજા :

સબર સે ઉપર કા દરજા યે હે કે જિસને આપકે સાથ આપકી તબીઅત કે ખિલાફ મુઆમલા કિયા, ઉસ્કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કા મુઆમલા કિયા જાએ, મસલન કોઈ રિશ્તેદાર હે, ઉસ્ને આપકે સાથ કોઈ બુરા સુલૂક કિયા તો યે નહી કે આપ સિર્ફ બરદાશ્ત હી કરલે, બલ્કે બરદાશ્ત કરને કે બા'દ આપ ઉસ્કે સાથ હુસ્ને સુલૂક સે પેશ આએ, શરીઅત યે તા'લીમ દેતી હે,(صِلْ مَنْ قَطَعَكَ) (મજમુઉઝઝવાઈદ ૮/૧૮૮) કે રિશ્તેદાર આપકે સાથ રિશ્તેદારી કતઅ કરે, રિશ્તેદારી કે તકાઝા કે ખિલાફ કોઈ કામ કરે, આપકો તકલિફ પહુંચાઈ, આપકો ગાલી દી, ઔર માલી જાની નુકસાન પહુંચાયા, આપ ઉસ્સે સિલા રહમી કા મુઆમલા કિજીયે, યા'ની આપ ઉસ્કે સાથ એહસાન કા સુલૂક કિજીયે, ઈસી લિએ હદીષે પાક મે આતા હે નબીએ કરીમ(સલ.) ફરમાતે હે:

(બુખારી શરીફ, મિશ્કાત ૪૧૯)لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي۔

કે જો આદમી બરાબર કા બદલા દે, વો કોઈ સિલા રહમી કરને વાલા નહી.

આમ મિઝાજ :

હમ લોગો કા મિઝાજ યે બના હુવા હે કે ભાઈને અગર હમારે કોઈ અચ્છા સુલૂક કિયા, તો હમ ભી ભાઈ કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરેન્ગે, નહી કિયા તો નહી કરેન્ગે, અગર યહી બાત હે તો ભાઈ હોને વાલે રિશ્તે કા આપને કિયા લિહાઝ કિયા? અચ્છા સુલૂક તો કોઈ પડાયા આદમી કરેગા, તબ ભી હમારા જી યે ચાહતા હે કે ઉસ્કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરે, ઉસ્મે ભાઈ કી કયા ખુસૂસિયત રહી,ભાઈ કા મતલબ તો યે થા કે વો ચાહે આપકે સાથ, અચ્છા સુલૂક ન કરે, બલ્કે બુરા સુલૂક કરે લેકીન ચુંકે વો ભાઈ હે, ઉસ્કે સાથ રિશ્તેદારી હે, નસબી તઅલ્લુક હે, ઉસ્કા તકાઝા હે કે આપ મુઆફ કરકે ઉસ્કે સાથ અચ્છા મુઆમલા કિજીએ, તબ(صِلْ مَنْ قَطَعَكَ)પર અમલ હુવા, યહાં યૂં કહા ગયા હે કે બજાએ ઉસ્કે કે આપ બદલા લે, એહસાન કિજીએ.

હુસ્ને સુલૂક કા અસર કા આજ નહી તો કલ :

આજ કલ તો બદલા લેને કા મુઆમલા બહુત આગે બઢ ગયા હે, જહાં દેખો

ઝરા ઝરા સી બાત કે અંદર આદમી બદલા કો સોચા કરતા હે, હાલાંકે બદલા લેને સે યે મુઆમલા ઓર યે હિસાબો કિતાબ બે બાક નહી હોતા, ખાતા બંદ નહી હોતા, બલ્કે યૂં સમજીએ ગોયા આપને બદલા લેકર મુસ્તકીલ એક અલગ ચોપડા હી કાયમ કર દિયા, ઈસ લિએ કે અગર આપને બદલા લિયા તો અબ વો ભી બદલે કી કોઈ કારવાઈ કરેગા,ફિર આપ કરેન્ગે, ગોયા એક સિલસિલા શુરૂઅ હો ગયા ઉસ્કી કોઈ ઈન્તેહા નહી, અબ કુચ્છ મુદ્દત કે બા'દ આપસ કી ઉસ અદાવત ઓર દુશ્મની કે નતીજા મે જબ દોનો પરેશાન હોન્ગે ઉસ્કે બા'દ અપની ઉસ પરેશાની કો દૂર કરને કે લિએ મુઆમલા ખતમ કરેન્ગે,તો જો ચીઝ ઈતને સારે બિગાડ કે બા'દ આપ કરને વાલે હૈં અગર પેહલે રોઝ કરલી હોતી તો કિતના અચ્છા હોતા.

આંચે કુનંદ દાના કુનંદ નાદાં   લેક બા'દ અઝ ખરાબી બિસીયાર

કે અકલમંદ આદમી જો કામ કરતા હે બેવકૂફ ભી વો કામ કરતા હે, લેકીન બહુત ખરાબી કે બા'દ યા'ની બહુત મુઆમલા બિગડ ગયા આખિર મે ફિર ઉસ્કો ભી અકલ મે આતી હે, ઉસ્કી ખોપડી ઓર સમજ મે ભી આતી હે, કે યે ઝગડે વાલા મસ્અલા ઠીક નહી, ચલો સુલહ કરલો, કબ સુલહ કર રહે હે? ઉસ વકત કર રહે હૈં કે યે ભી બરબાદ હો ગયા, વો ભી બરબાદ હો ગયા,ઉસ્કે બા'દ અબ સુલહ કી નોબત આઈ, અરે ભાઈ !પેહલે સે મુઆફી તલાફી કા મુઆમલા કર લિયા હોતા,ઓર ઉસ્ને ચાહે આપકે સાથ બુરા મુઆમલા કિયા,અગર આપ હુસ્ને સુલૂક સે પૈશ આએ હોતે તો યે સારી નોબત હી ન આઈ હોતી, ચાહે નફસ પર ઝરા ભારી તો મા'લૂમ હોતા હે લેકીન કલ એક વકત આએગા કે આપ જબ ઉસ્કે સાથ(أَحْسِنْ إِلَىٰ مَنْ أَسَاءَ إِلَيْكَ)(જો તુમ્હારે સાથ બુરાઈ કરે આપ ઉસ કે સાથ અચ્છાઈ કા મુઆમલા ઓર એહસાન કા સુલૂક કિજીએ)પર અમલ કરતે રહેન્ગે તો આખિર કબ તક?

દિલ હી તો હે ! ન હે સંગો ખુશ્ક

આદમી કા દિલ હે,ઈન્સાન કા દિલ હે, અસર તો કબૂલ કરતા હી હે, આજ નહી તો કલ, વો બહર–હાલ એક દિન સોચને પર મજબૂર હોગા, કે મેરી તરફ સે બરાબર ઈસ કે સાથ ઝિયાદતીયાં હો રહી હૈં, ઓર યે મેરે સાથ ભલાઈ ઓર એહસાન કા સુલૂક કર રહા હે, તો આખિર વો ભી શરમાએગા ઓર

પછતાએગા, ફિર આપ કે લિએ પછતાને કી નોબત નહી આએગી, નદામત કા જઝબા ઈસ મે પૈદા હોગા, અલ્હમ્દુલિલ્લાહ આપ કા હાથ તો ઉપર રહેગા.

બહર હાલ ! મૈં યે અર્ઝ કર રહા થા કે યે જિતની કિસમેં હૈં ઉસ્મે મુસીબત તો ગૈર ઈખ્તિયારી તોર પર આઈ, તકલીફ પહુંચાને વાલે ને આપકો તકલીફ પહુંચાઈ ઉસમે આપ કે ઈખ્તિયાર કો દખલ નહી થા, લેકીન આપ જવાબ મે અપને નફસ કે જઝબે કો તશફ્ફી દેને કે વાસ્તે કોઈ કારવાઈ નહી કર રહે હૈં, યે ભી સબર હે, યે દૂસરી કિસમ હે.

તીસરી કિસમ "સબ્ર અલત્તાઆત":

ઔર તીસરી કિસમ બતલાઈ થી વો કામ જિસમે આદમી કે ઈખ્તિયાર કો દાખિલ હે આદમી અપને ઈખ્તિયાર સે જિન કામો કો અંજામ દેતા હે, વો ભી દો કિસમ હે.

(૧) એક તો તાઆત ઈબાદાત ઔર નેકીયોં કે કબીલ સે હે.

(૨) દૂસરે મુઆસી, ના-ફરમાનીયાં ઔર ગુનાહો કે કબીલ સે હે.

તો તાઆત યા'ની નેકી કે કામ કી અંજામ દિહી કે અંદર ભી આદમી કો સબર સે કામ લેના પડતા હે, આદમી રોઝહદાર વૈસે તો નહી હોતા, રોઝા રખને કે વાસ્તે આદમી કો કિતના તહમ્મુલ ઔર સબર સે કામ લેના પડતા હે, નમાઝ કે મુતઅલ્લિક જૈસા મે શુરૂઅ મે અર્ઝ કર ચુકા કે જો આદમી નમાઝોં કા એહતેમામ કરતા હે, ઉસ્કો બડે સબર સે કામ લેના પડતા હે, નફસ કે તકાઝોં કો દબાના પડતા હે, મસલન નમાઝ કા વકત આ ગયા, ઉધર ખૂબ ગાહક દુકાન કે અંદર મોજૂદ હે, લેકીન આપ યૂં સોચ કરકે મૈ જમાઅત કા સવાબ લેને કે લિએ જાવુંગા, ચાહે ગાહક ચલે જાએ, ગાહક બા'દ મે આને વાલે હોન્ગે, તો આએન્ગે, આપ ઉન્કો છોડકર જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢને કે લિએ નિકલ પડે, યે મુજાહદા નહી તો ઔર કયા હે? આપકો સબર સે કામ લેના પડા.

ઝકાત કી અદાઈગી મે ભી યહી બાત હે, નફસ કો તો માલ કી મુહબ્બત લગી હુઈ હે,વો માલ નિકાલના નહી ચાહતા, લેકીન આપ ઉસ્કે બાવુજૂદ બુખ્લ કે તકાઝે કો દબાકર માલ ખર્ચ કર રહે હૈં, ઔર અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ કો બજા લા રહે હે, તો યે ઈબાદાત કી અદાઈગી કે અંદર જો મુશક્કત હોતી હે, ઉસ્કો આદમી જો બરદાશ્ત કરતા હે યે કયા હે? વહી :

(حَبْسُ النَّفْسِ عَلٰى مَا يَقْتَضِيْهِ الْعَقْلُ اَوِ الشَّرْعُ) શરીઅત જિસ બાત કા તકાઝા કરતી હે, ઉસ્કો અંજામ દેને કે વાસ્તે હમને અપને નફસ કે તકાઝે કો દબાયા ઓર ખતમ કિયા, ઓર નફસ કો ઉસ્કે ઉપર આમાદહ કિયા, સાબિત કદમ રખ્ખા, ઉસ્કો સબર અલત્તાઆત સે તાબીર કિયા જાતા હે.

નફસ કી ફિતરત મે રબુબીય્યત :

બલ્કે ઉલમાને લિખ્ખા હે કે આદમી કે નફસ મે ફિતરી તૌર પર ઉબુદીય્યત ઓર બંદગી મફકૂદ હે, યા'ની આદમી કે નફસ કી તબીઅત કે અંદર બંદગી ઓર ઉબૂદીય્યત નહી હે, બલ્કે ઉસ્કી તબીઅત કે અંદર રબૂબિય્યત હે, યા'ની વો અપને આપકો બડા બનાના ચાહતા હે, બા'ઝ આરિફીન ફરમાતે હે: ફિરઓનને દાઅવા કિયા થા :(اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰى) ઉસ્ને તો ઉસ્કો અપની ઝુબાન સે ઝાહિર કિયા થા, લેકીન હર ઈન્સાન કા નફસ ઉસ દાઅવા કો અપને અંદર છુપાએ હુએ હે, ફિરઓન કે પાસ અસબાબ મુહય્યા થે, ઉસ્કે પાસ મોકા મહલ થા, ઉસ્કી કોમ ઉસ્કે સામને સિપર ડાલે હુઈ થી, ઓર મુકાબલા નહી કર રહી થી, તો ઉસ્ને તો અપને ઉસ દાઅવા કા ઈઝહાર કર દિયા, લેકીન હર આદમી કા નફસ યહી દાઅવા કર રહા હે, ઓર અપને ઉસ દાઅવા કો છુપાએ હુએ હે.

રબુબીય્યત કા ઝુહૂર :

ચુંનાન્ચે જો ઉસ્કે માતહત હોતે હે, ઉસ્કે મુહબ્બીન, ઉસ્કે ખાદિમ, ઉસ્કે ગુલામ, ઉસ્કે નોકર ચાકર ઉનકે સાથ ઉસ્કા મુઆમલા કયા હોતા હે? અગર ખુદા ન-ખ્વાસ્તા ઉન્કી તરફ સે ઝરા સી બાત તબીઅત કે ખિલાફ પેશ આ જાએ તો દેખલો હઝરત કા મિઝાજ કેસા હોતા હે? વહી :(اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰى)કા ઝુહૂર હો જાતા હે.

તો ફરમાતે હે : કે યે સબર અલત્તાઆત યા'ની નેકી કે કામો કે લિએ આદમી મુશક્કત બરદાશ્ત કરની પડતી હે, યે ભી સબર હે, ઓર ઉસ્કી ભી બડી ફઝીલત આઈ હે, ઓર જિહાદ કે અંદર જો સબર કિયા જાતા હે,નમાઝ કી અદાઈગી મે કિયા જાતા હે, યે ભી સબર કી હી કિસમ હે.

સબર અનીલ્ મઆસી :

દૂસરી કિસમ કે જિસમે આદમી કે ઈખ્તિયાર કો દખલ હે, વો સબર અનીલ્ મઆસી હે, યા'ની ગુનાહ કા કામ કરને કો આદમી કા જી ચાહતા હે, નફસ તો

ઝિના કે લિએ કે બહુત તકાઝા કરતા હે, ચોરી કે લિએ આમાદહ હે, શરાબ નોશી કે લિએ આમાદહ હે, કિસી ગાલી દેને કે લિએ આમાદહ હે, કિસી કો નુકસાન પહુંચાને કે લિએ આમાદહ હે, લેકીન આપ ઉસ્કો રોકે, ઉસ્કે તકાઝે કો દબાએ, તો યે ભી સબર હે, યે સબર, સબર અનીલ મઆસી હુવા.

તો જિતને ભી ગુનાહ કે કામ હે ઉન તમામ કામો કે કરને કે લિએ આદમી કા નફસ તકાઝા કરતા હે, આદમી અપને નફસ કે ઉન તકાઝે કો દબાવે, ઓર ઉસ્મે જો મુશક્કત ઓર મેહનત બરદાશ્ત કરની પડતી હે, ઉસ મેહનત ઓર મુશક્કત કો જૈલે, ઉસીકા નામ હે સબર અનીલ મઆસી, યા'ની ગુનાહો કે મુકાબલે મે સબર સે કામ લેના.

અબ ઉસમે ભી વો ગુનાહ જિસ કા આદમી આદી બન ચુકા હે, ઉસમે સબર કી ઝરૂરત ઝિયાદા પડતી હે, ઈસ લિએ કે એક તો આદત કી વજહ સે ઉસ્કા એક ફિતરી સા તકાઝા હો ગયા, ઓર નફસ કી શહવત તો થી હી, લિહાઝા આદત ઓર શહવતને મિલ્કર ઉસ શરાબ કો દો–આતિશા બના દિયા, ઓર અબ તો એસા શદીદ તકાઝા પૈદા હોતા હે કે ઉસ વકત સબર કરના આદમી કે લિએ બડા મુશ્કીલ હો જાતા હે.

ગીબત આસાન ગુનાહ હે, લૈકીન તબાહ કુન :

ફિર ખાસકર વો ગુનાહ કે કામ જિન મે કોઈ ઝિયાદા મુશક્કત ભી બરદાશ્ત નહી કરની પડતી હે, મસલન ગીબત કે અગર ઉસકી આદત પડ ગઈ હે.

ગીબત કિસ કો કેહતે હે? કિસી કી ગેર હાજરી મે ઉસકે મુતઅલ્લિક એસી બાત કેહના જિસ સે ઉસ્કી તંકીસ હો, ઉસ પર એબ લગતા હો, ઉસ્કી ઝાત પર, ઉસ્કે મુતઅલ્લિકાત પર ઉસ્કી બીવી ઉસ્કે બચ્ચે યા ઉસ્કી ચીઝો કી કોઈ બુરાઈ બયાન કરના કે અગર વો સુન લે તો ઉસ્કો ના–ગવાર મા'લૂમ હો, યે ગીબત હે, અબ ઉસ્મે આદમી કો કયા મુશક્કત બરદાશ્ત કરની પડતી હે? કુચ્છ ભી નહી, ઉસ્કે અલાવા હર ગુનાહ કે લિએ કુચ્છ ન કુચ્છ મેહનત મુજાહદા કરના પડેગા, ઝિના કે લિએ ભી કુચ્છ અસબાબ ઈખ્તિયાર કરને પડેન્ગે, સામને વાલે ફરીક કો રાઝી કરને કે લિએ મા'લૂમ નહી કયા કયા પાપડ બેલને પડેન્ગે, લેકીન ગીબત કરને કે લિએ કયા હે? દો છદામ કી ઝુબાન હે, ઉસ્કો હિલા દી જો ચાહા બોલ દિયા.

જૂટ બોલના કે અગર ઉસ્કી આદત હે તો યે ગુનાહ ભી બડા આસાન હે, ઈસી તરીકા સે, ઝગડા કરને કી આદત હે, બા'ઝ લોગો કો અપની બડાઈ ઓર અપની તારીફેં કરને કી આદત હોતી હે, જબ આપ ઉન્કે પાસ બેઠેન્ગે, કે વો અપના હી તઝકીરા કરતે રહેંગે, અબ યે ગુનાહ ભી એસા હે કે જિસ મે કોઈ ઝહમત નહી, બલ્કે બસ બકબક કિએ જાતા હે, ઓર ફુલા નહી સમાતા, ઉસ્કે અંદર કયા મશક્કત હે? હાલાંકે યે ભી ગુનાહ હે.

બદનિગાહી આસાન લેકીન બડી ખતરનાક :

મસલન બદનિગાહી ના-મુહરમ કો દેખના એસી ઓરતેં જિન કે સાથ નિકાહ કરના શરીઅતને જાઈઝ રખ્ખા હે, ઓર વો આપકે નિકાહ મે નહી હે, વો ના-મહરમ કેહલાએગી, અબ એસી ઓરતોં કો દેખને કી શરીઅતને ઈજાઝત નહી દી, ઓર ઉસ ગુનાહ મે કોનસી તકલીફ હે? બલ્કે હઝરત થાનવી(રહ.)ફરમાતે હે: યે તો એસા ગુનાહ હે કે મોલવી સાહબ મોલવી સાહબ રહે, કારી સાહબ કારી સાહબ રહે, મુબલ્લિગ સાહબ, મુબલ્લિગ સાહબ રહે, મુત્તકી સાહબ મુત્તકી સાહબ રહે, ઓર કોઈ ઝદ પડતી હી નહી, લોગો કો પતા હી નહી ચલતા યા'ની અગર આપ બદનિગાહી કરલેન્ગે તો કોન દેખને આએગા, કિસકો પતા ચલેગા? લેકીન અલ્લાહ તઆલા હમકો દેખ રહે હે,હમારી નિગાહેં કિસી ઓર કો દેખ રહી હે, લેકીન અલ્લાહ તઆલા હમારી નિગાહ કો દેખ રહે હે, અગર યે તસવ્વૂર હો તો બદનિગાહી કી નોબત નહી આએગી, લેકીન યે બદનિગાહી વાલા ગુનાહ એસા હે કે અગર ઉસ્કી આદત પડ ગઈ હે, તો એક તો યે કે ઉસ્મે કોઈ ઝહમત હી નહી, બડા આસાન હે, ઓર ફિર કિસી કો પતા ભી નહી ચલતા.

લેકીન ઉલમાને લિખ્ખા હે કે નિગાહ કા તીર જબ નિલતા હે તો સામને વાલે કો તો બા'દમે ઝખમી કરેગા,તીર વાલે કો પેહલે ઝખ્મી કરતા હે, ઓર આદમી યૂં સમજતા હે કે મે દેખુંગા તો દેખને કી વજહ સે પ્યાસ બુજેગી, લેકીન એસા નહી હે, બલ્કે દેખને કી વજહ સે પ્યાસ ઓર બઢતી હે, ઓર દોબારા સેહ બારા દેખને કા સિલસિલા જારી રેહતા હે, ઓર ઉસ્મે કોઈ નવજૂવાનો કી હી ખુસૂસિયત નહી, નવજૂવાન હો, અધેર હો,બુઢે હો સબ બરાબર હે, હઝરત થાનવી(રહ.)ઉસ્મે તો કુચ્છ કરના હી નહી પડતા, ઈસ લિએ કિસી કી કોઈ કેદ

હી નહી, બુઢ્ઢે ભી મુબતલા હો જાતે હે, યે ગુનાહ ઐસા ખતરનાક હે.

તો અર્ઝ યે કર રહા થા કે અગર ગુનાહ ઔર વો ભી ઐસા કે જિસ કી આદત પડી હુઈ હો, ઔર વો ફિર ભી ઐસા કે બહુત આસાન હો ઉસ્કે કરને મે બિલ્કુલ તકલીફ નહો તો ઉસ્સે તો બચના ઔર સબર કરના બડા સખ્ત ઔર બડા ખતરનાક હે, ઔર ઐસે ગુનાહો સે બચને કે લિએ આદમી કો ઝહમત બરદાશ્ત કરની પડતી હે.

બદનિગાહી સે કૈસે બચા જાએ? :

હઝરત થાનવી(રહ.)કે એક મુરીદ થે, ઉન્હોને હઝરત કો લિખ્ખા કે હઝરત ! મે નિગાહ કો રોક સકતા, ઔર બદનિગાહી સે અપને આપકો બચા નહી સકતા, તો હઝરતને ફરમાયા : કે ભાઈ ! દેખો, જબ તુમ કર સકતે હો તો રૂક ભી સકતે હો, ઈસ લિએ કે ફલસફા કા કાઈદા હે કે આદમી કી જો કુદરત હોતી હે, વો દોનો ચીઝોં સે મુતઅલ્લિક હે, યા'ની જો આદમી કિસી કામ કે કરને કી તાકાત રખતા હે, તો ઉસસે રૂકને ઔર બચને કી ભી તાકત રખતા હે, કરને કી તાકત નહી રખતા તો બચને કે ભી તાકત નહી રખતા, જો કામ ઉસ્સે ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર સરજદ હોતા હે, વહાં બચને કા સવાલ નહી, જૈસે યે ઉંગલી મે અપને ઈખ્તિયાર સે હિલા રહા હૂં તો અપને ઈખ્તિયાર સે રોક ભી સકતા હૂં, ઔર અગર કિસી આદમી કો બીમારી હે, ઔર હાથ ખૂદ બખૂદ હિલ રહે હે, વો અપને ઈરાદે સે હિલા નહી રહા હે, તો વો રોક ભી નહી સકતા, તો હઝરત ને ફરમાયા : કે યે કેહના કે મે અપની નિગાહ કો રોકને પર કાદિર નહી હૂં, યે ગલત હે, ફિર ઉન્હોને લિખ્ખા કે હઝરત નહી દેખતા હૂં, તો દિલ મે અજીબ સી બેચૈની પૈદા હોતી હે, ઐસા મા'લૂમ હોતા હે કે દિલ બેચૈની કી વજહ સે ખતમ હો જાએગા, ઔર મૌત આજાએગી, દિલ મે યૂં આતા હે કે મા'લૂમ નહી કૈસી હસીન સૂરત હોગી? જો દેખને સે રેહ ગઈ, અગર દેખ લિયા હોતા તો અચ્છા હોતા ઐસી બેચૈની રેહતી હે કે જિસ્કો બયાન નહી કર સકતા, તો હઝરત ને ફરમાયા : અચ્છા બતાવો, યે બેચૈની કિતની દેર રેહતી હે? તો કહા : તીન ચાર મિનીટ, હઝરત ને ફરમાયા: અચ્છા ! અગર દેખ લેતે હો તો ઉસ સૂરત મે ભી બેચૈની હોતી હેના? જવાબ દિયા કે હાં, ઉસ સૂરત મે ભી બા'દ મે બેચૈની હોતી હે, પુછા વો કિતની દેર, જવાબ દિયા, વો તો તીન દિન

તક રેહતી હે, હઝરતને ફરમાયા : દેખો અગર બહત્તર ઘંટે કી બેચેની ઓર તીન મિનીટ કી બેચેની સે દૂર હોતી હે તો વો સોદા સસ્તા હે.

બહર-હાલ ! કેહને કી બાત યે હે કે દેખીયે બદનિગાહી સે અપને આપકો બચાને કે લિએ, ઓર અપને નફસ કો રોકને કે લિએ કિતની ઝહમત બરદાશ્ત કરની પડતી હે.

હકીકી બહાદૂર :

એક બહાદૂર આદમી બડે બડે બહાદૂરી કે કામ કર લેતા હે, લેકીન યહાં વો ભી ફિસલ જાતા હે, ઉસ્કી બહાદૂરી કામ નહી આતી હે યા નહી? દેખીયે યે અસલ બહાદૂરી, બહાદૂરી ઉસી કા તો નામ હે, ભાઈ કિસીને આપકો ગાલી દી, અબ ગાલી દી તો ઉસ્કા જવાબ આપ તમાચે સે દે સકતે હે, લેકીન આપ ઝબ્ત કર ગએ ઓર બરદાશ્ત કર ગએ.

ઉસી કો નબીએ કરીમ(સલ.)ને સહાબએ કિરામ(રદી.)સે પુછાઃ તુમ પહેલવાન કિસકો સમજતે હો? સહાબાને અર્ઝ કિયાઃ યા રસુલલ્લાહ ! હમ તો પહેલવાન ઉસ્કો સમજતે હે કે જો કિસી કો કુશ્તી કે અંદર પછાડ દે, યા મેદાને જંગ મે સામને વાલે કો ચિત કરદે, રસૂલુલ્લાહ(સલ.)ને ફરમાયા : નહી, બલ્કે પહેલવાન વો હે જો અપને ગુસ્સા પર કાબૂ પાલે, દૂસરે કો પછાડને કી બાત તો બા'દ કી હે, અપને આપકો પછાડો, ઝરૂરત ઉસ્કી હે, નફસ હમારા દુશ્મન હે:

إنَّ أَعْدٰى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ۔

(ઝિકરૂલ ગઝાલી ફીલ અહયાઉલ ઉલૂમ ૩/૫, અખરઝહુલ બૈયહકી ફી કિતાબુઝઝુહદ મિન હદીષ અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ)

કે તુમ્હારા સબસે બડા દુશ્મન વો નફસ હે જો તુમ્હારે અંદર હે અસલ મે તો પછાડને કી ઝરૂરત ઉસ્કો હે, અગર ઉસ્કો હમને પછાડ દિયા તો હમારે લિએ કામીયાબી હી કામીયાબી હે.

બહર-હાલ યે જો અપને આપકો ગુનાહોં કે અંજામ દેને ઓર ગુનાહો કે કરને સે રોકના હે, ઉસ્મે ભી કિતની મુશક્કત બરદાશ્ત કરની પડતી હે, યે ભી સબર હે, ઉસકે ઉપર ભી બેઈન્તેહા અજર મિલેગા, જો લોગ ગુનાહોં સે અપને આપકો રોકતે હે, તો વો :

إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ۔ (સુરએ ઝુમર-૧૦)

કી બશારત મે શામિલ હોને કી વજહ સે અજર કે મુસ્તહિક હે.

સબર એક અજીબ વસ્ફ :

ખુલાસા યે હે કે અગર આપ દેખે તો સબર કા ડાયરા પુરી શરીઅત તક ફેલા હુવા હે, અબ કોનસી ચીઝ બાકી રેહ ગઈ, આપ ઈબાદતેં અંજામ દે રહે હે, જો કરને કે કામ હે, વો કર રહે હે, ઉસ્મે સબર કી ઝરૂરત પેશ આતી હે, જો રૂકને કે કામ હે, ઉન્સે રૂક રહે હે, ઉનમે ભી સબર કી ઝરૂરત પેશ આતી હે, બલ્કે જો કામ હમારે ઈરાદે ઓર ઈખ્તિયાર મે નહી, વહાં ભી સબર કી ઝરૂરત હે, જૈસા કે પિછે મા'લૂમ હુવા, હાલાંકે શરીઅત કા ડાયરા તો ફકત ઈરાદે ઓર ઈખ્તિયાર કે કામો તક મહદૂદ હે, લિહાઝા અગર દેખા જાએ તો યે સબર દર હકીકત એક એસા અજીબ વસ્ફ હે કે હર જગહ ઉસ્કી ઝરૂરત પેશ આતી હે, ઈસી લિએ અગર કિસી આદમી કો અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલાને યે વસ્ફ અતા ફરમાયા તો સમજ જાઓ કે વો કામ્યાબ હે.

મકામે રઝા :

અબ ઉસ્કે બા'દ ઉસ્સે ભી આઅલા એક દરજા રજા કા હે, ઓર ઉસ્સે ભી આઅલા દરજા મુહબ્બત કા હે, મુસીબત આઈ તો ઉસકો બરદાશ્ત કર લિયા, યે તો સબર હુવા, ઉસ્સે આઅલા દરજા યે હે કે અલ્લાહ તઆલા મુસીબત ભેજી તો ઉસ પર ખૂશ હે કે મહબૂબ કી ભેજી હુઈ ચીઝ હે, યે સબર ભી આઅલા દરજા હે, કે સિર્ફ બરદાશ્ત હી નહી કિયા બલ્કે મુસીબત પર આપ ખૂશ હેં, મુસીબત કિસને ભેજી? કિસને યાદ કિયા? અલ્લાહ તઆલા ને યાદ કિયા, તો યે રઝા હે, ઓર ફિર ઉસ્કો ચાહે તો યે ઉસ્સે આઅલા મકામ હે, બહર–હાલ યે સબર ભી બહુત ઉંચા મકામ હે, ઈસી લિએ ઉસ પર બશારત હે:

(સુરએ ઝુમર–૧૦) إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ

કે જો લોગ સબર કરને વાલે હેં અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉન્કો જો અજરો સવાબ દિયા જાતા હે વો બેહિસાબ હે, ઓર વાકિઅતન જિસ આદમી કો સબર દિયા ગયા, યૂં સમજે ઉસ્કો સબ કુચ્છ મિલ ગયા, ઈસી લિયે ફરમાયા : (إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) સબર કે નતીજા મે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી મઈય્યત હાસિલ હોતી હે.

હઝરત યૂસુફ (અલ.) કે કિસ્સે કા ખુલાસા :

દેખીએ ! હઝરત યૂસુફ (અલ.) કા કિસ્સા સબ જાન્તે હેં કેસા આઝમાઈશ કા

હે, આખિર મે ઉન્કે સારે કિસ્સે કા ખુલાસા કુર્આન મે મઝકૂર હે, કે ઉનકે ભાઈ ઉન્કે પાસ પહુંચે ઓર ભાઈયોંને ભી મહસૂસ કિયા કે યે યૂસુફ હે, તો ભાઈયોંને પુછાઃ કયા આપ હી યૂસુફ હે? હઝરત યૂસુફ(અલ.)ને કહા :(أَنَا يُوسُفُ وَهَٰذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا) હાં ! મૈ હી યૂસુફ હું, ઓર યે મેરા ભાઈ બિન્યામીન હે, અલ્લાહ તઆલાને હમ પર બડા એહસાન કિયા, ઓર આગે કયા ફરમાતે હેઃ

إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ۔

જો આદમી તકવા કે કામ કરે ઓર સબર ઈખ્તિયાર કરે તો અલ્લાહ તબારક—વ—તઆલા નેકોકાર કે અજર કો ઝાએઅ નહી કરતા તો હઝરત યૂસુફ(અલ.) કે સારે કિસ્સા કા ખુલાસા દો ચીઝેં નિકલી "તકવા ઓર સબર" દર હકીકત યે હે કે સબર અઝીમ ચીઝ હે જો અલ્લાહ તબારક—વ—તઆલા ને અતા ફરમા રખ્ખા હે.

عن أبي مالك الأشعري، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَآنِ، أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو، فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَوْ مُوبِقُهَا۔

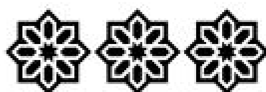
નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા : પાકી આધા ઈમાન હે, અબ ઉસ્કી બહુત સારી તફસીલ મુહદીસીન ઓર હદીષ કે શુર્રાહને બયાન કી હે. (وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ)ઓર અલહમ્દુલિલ્લાહ મીઝાને અમલ કો ભર દેતા હે, હાલાંકે અલહમ્દુલિલ્લાહ કેહને મે કિતની દેર લગતી હે?.

હમ યૂંહી બેઠે બેઠે અપના વકત બરબાદ કર દેતે હે, બહુત સી મરતબા તો બેકાર બેઠે રેહતે હૈં, યા'ની હમારી ખામોશી ભી ગફલત હોતી હે, બજાએ ઉસ્કે કે અલ્લાહ તઆલા કી યાદ મે મશગૂલ હો, વૈસે હી બેકાર બેઠે રેહતે હૈં, હાલાંકે આદમી બેઠે બેઠે ઝિક્ર કરતા રહે તો બહુત કુછ્છ ફાઈદા હાસિલ કર સકતા હે, સુબ્હાનલ્લાહ, ઓર અલહમ્દુલિલ્લાહ યે દોનો ઝમીનો આસમાન કે દરમીયાન કે હિસ્સે કો ભર દેતે હૈં, ઓર નમાઝ નૂર ઓર રોશની હે, સદકા યે દલીલ હે ઉસ બાત કી કે સદકા કરને વાલે કો અલ્લાહ તઆલા કી ઝાત સે મુહબ્બત હે, માલ સે મુહબ્બત નહી હે, સબર ભી રોશની હે, બસ ! યે રિવાયત યહાં ઈસી

લિએ લાયે હૈં (الصَّبْرُ ضِيَاءٌ) મખ્સૂસ કિસમ કી રોશની કે લિએ લફઝ ''ઝિયા'' ઈસ્તેમાલ કિયા જાતા હૈ, કુર્આન મે સૂરજ કો ઝિયા સે તાઅબીર કિયા ગયા હૈ, ઔર ચાંદ કો નૂર સે તાઅબીર કિયા ગયા હૈ:

وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ۔

ઔર કુર્આન આપકે હક મે દલીલ બન સકતા હૈ, યા આપકે ખિલાફ યા'ની કુર્આને પાક અગર આપને અમલ કિયા તો કલ કિયામત મે વો અલ્લાહ તઆલા કે યહાં શિફારીશ કરેગા,ઔર ઉસકે અહકામ કી ખિલાફ વરઝી કી તો આપકે ખિલાફ દાઅવા દાઈર કરેગા, ઔર તમામ લોગ સુબહ કો જબ ચલતે હૈ, તો ગોયા વો અપની જાન કો બેચ રહે હૈ, અલ્લાહ તઆલા સે જાન કા સોદા કર રહે હૈં, અબ યા તો વો નેકી કે કામ કરકે અપને આપકો જહન્નમ કે અઝાબ સે છુડા લે, યા ગુનાહ કે કામ કરકે ઔર ગુનાહ કા ઈરતીકાબ કરકે અપને આપકો હલાકત મે ડાલે, અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા હમ સબકો સહીહ તૌફીક અતા ફરમાએ, આમીન.

દરદ ભરી દુઆ

આહ જાતી હૈ ફલક પે રહમ લાને કે લિએ
બાદલો હટ જાઓ દેદો રાહ જાને કે લિએ

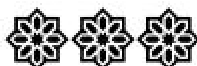
એ દુઆ ! હાં અરજ કર અરશે ઈલાહી થામ કે
એ ખુદા ! રૂખ ફેરદે અબ ગરદીશે અય્યામ કે

ખલક કે રાંદે હૂએ દુનીયા કે ઠુકડાએ હૂએ
આએ હૈં અબ તૈરે દર પર હાથ ફેલાએ હૂએ

ખ્વાર હૈ, બદકાર હૈ, દુબે હુએ ઝિલ્લત મે હૈ
કુચ્છ ભી હૈ લૈકીન તૈરે મહબૂબ કી ઉમ્મત મે હૈ

રહમ કર અપને ન આઈને કરમ કો ભૂલ જા
હમ તુજે ભુલે હૈં લૈકીન તુ ન હમકો ભુલ જા

હક પરશ્તોં કી અગર કી તુને દિલજાઈ નહી
તઅના દેન્ગે બુત કે મુસ્લિમ કા ખુદા કોઈ નહી

સબર

(મજિલસ–૨)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا، مَنْ يَّهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا. اَمَّا بَعْدُ!

અચ્છે અવસાફ હાસિલ કરને કા તરીકા :

عَنْ أَبِي سَعِيْدٍ سَعْدِ بْنِ مَالِكِ بْنِ سِنَانٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ إِنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ ﷺ - فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوْهُ فَأَعْطَاهُمْ، حَتّٰى نَفِدَ مَا عِنْدَهٗ، فَقَالَ لَهُمْ حِيْنَ أَنْفَقَ كُلَّ شَيْءٍ بِيَدِهٖ: مَا يَكُنْ عِنْدِيْ مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهٗ عَنْكُمْ، وَمَنْ يَّسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللّٰهُ، وَمَنْ يَّسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ، وَمَنْ يَّتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ. وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَّأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ، (مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ)۔

પીછલી મજલિસ મે સબર કી હકીકત ઔર ઉસકી કિસમે તફસીલ સે બતલા ચુકા હું, યહાં ઈમામ નવ્વી(રહ.)ને નબીએ કરીમ (સલ.) કે ઈરશાદાત પેશ કિએ હે, ઉન્મે સે એક રિવાયત હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી(રદી.)કી હે, કે અનસાર કે કુચ્છ લોગોને નબીએ કરીમ(સલ.) સે કુચ્છ માલ તલબ કિયા, હુઝૂર(સલ.) ને ઉન્કો અતા ફરમાયા, ફિર દૂસરી મરતબા ઉન્હોને માંગા, નબીએ કરીમ(સલ.) ને ઉન્કો દિયા, યહાં તક કે આપકે પાસ જો માલ થા, વો સબ ખતમ હો ગયા, જબ આપને અપને પાસ જો કુચ્છ થા, વો સબ ખર્ચ કર દિયા તો ઉન હઝરાત ને આપ સે યે ઈરશાદ ફરમાયા: કે મેરે પાસ જો માલ હે, મે તુમસે ઉસકો રોક કર નહી રખ્ખુંગા, યા'ની મેરે પાસ માલ હો ઔર આપ લોગ મુતાલબા કરે, તો ઐસા નહી હો સકતા કે મે ન દૂં, બલ્કે ઝરૂર દુંગા, અબ તો મેરે પાસ માલ રહા નહી, ખતમ હો ગયા, ઈસ લિએ નહી દે રહા હું, લેકીન એક બાત ખાસ તૌર પર યાદ રખ્ખે કે જો આદમી અપને આપકો સવાલ સે બચાએગા, ઈફ્ફત ઈખ્તિયાર કરેગા, ઈફ્ફત કેહતે હે પાકદામની કો ઔર પાકદામની કા ઈતલાક યહા પર અપને આપકો સવાલ સે બચાને પર કિયા ગયા હે, કે કિસી કે સામને હાથ નહી ફેલાએગા, ઔર અપને આપકો પાકદામન બનાએગા, તો અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસકો ઈફ્ફત અતા ફરમાએન્ગે, યા'ની ઉસકો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા સવાલ સે બચાએન્ગે,જો આદમી

ખૂદ બચને કી કોશિશ કરેગા, અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી તરફ સે ઉસ્કી મદદ કી જાએગી, ઔર અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસ્કો બચાએન્ગે, ઔર જો અપને આપકો મુસ્તગ્ની ઔર લોગો સે અપને આપકો બેનિયાઝ બનાએગા, યા'ની લોગોં કે સામને અપની ઝરૂરતોં કે લિએ હાથ નહી ફેલાએગા, અપને આપકો બેનિયાઝ રખ્ખેગા, તો અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસ્કો ગની બનાએન્ગે, દિલ કા ગની અતા ફરમાએન્ગે, ઔર જો આદમી સબર ઈખ્તિયાર કરેગા, અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસ્કો સબર અતા ફરમાએન્ગે.

નબીએ કરીમ(સલ.) કે ઉસ ઈરશાદ મે હમારે લિએ એક બહુત બડી તાઅલીમ હે, આમ તૌર પર જબ હમસે કિસી અચ્છે વસ્ફ કા મુતાલબા કિયા જાતા હે, તો ઉસ વકત હમ યે ઉઝર કર દેતે હે કે હમસે યે નહી હો પાતા, યહાં નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈસ સિલસિલે મે કુદરત કા જો કાનૂન હે, ઔર અલ્લાહ તઆલા કા અપને બંદો કે સાથ જો મુઆમલા હે, ઉસ્કો ઈરશાદ ફરમા કર હમારે લિએ, અચ્છે અવસાફ કો હાસિલ કરને કા એક બહુત બડા દરવાઝા ખોલ દિયા હે.

મસલન એક આદમી હે જો આપકો ગુનાહ સે બચાના ચાહતા હે લેકીન કોશિશ નહી કરતા, દિલ મે ઈરાદા તો હે ઔર ઈસકી તમન્ના ઔર ખ્વાહિશ ભી હે કે મૈ અપને આપકો ગુનાહ સે બચા લૂં, મસલન બદનિગાહી હે, બદનઝરી સે અપને આપકો બચાના ચાહતા હે, ઈફફત ઈખ્તિયાર કરના ચાહતા હે, પાક રેહના ચાહતા હે, સમજતા હે કે યે એક બહુત બડા વસ્ફ હે, અપને આપકો ઈસ ચીઝ સે બચાના ચાહિએ, લેકીન ફિર વો યૂં સમજતા હે કે મેરે લિએ તો બચના બહુત મુશ્કિલ હે, ના–મુમકિન હે, મૈ બિલકુલ બે–ઈખ્તિયાર હો જાતા હું, બેકાબૂ હો જાતા હું, મુજસે યે હોહી નહી સકતા, હાલાંકે ઈસ સિલસિલે મે જો મેહનત ઔર કોશિશ કરની ચાહિએ ઈસ કે લિએ કદમ આગે નહી બઢાતા, તમન્ના ઔર ઈરાદે કી હદ તક તો હે, આગે હિમ્મત કરકે જબ અમલી ઈકદામ કરને કા વકત આતા હે, તો વો પેહલે હી અપને મુતઅલ્લિક યૂં સોચ લેતા હે કે મુજ સે યે નહી હો સકતા, ઔર હિમ્મત હાર જાતા હે, યહાં નબીએ કરીમ(સલ.)ઈસ ઈરશાદ મે ફરમાતે હે:

وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللّٰهُ

જો આદમી પાકદામની ઈખ્તિયાર કરને કી કોશિશ કરેગા, કદમ આગે બઢાએગા તો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ભી ઉસકો ઈફફત અતા ફરમાએગા, ગોયા આપ(સલ.)કી તરફ સે હમે યે તાલીમ દી ગઈ કે જબ આપ કિસી અચ્છે વસ્ફ કો ઈખ્તિયાર કરના ચાહેં તો સિર્ફ ઈરાદે ઔર તમન્ના પર ઈકતેફા ન કરેં બલ્કે અમલી ઈકદામ કરતે હૂએ ઔર ઈકદામ આગે બઢાતે હૂએ કોશિશ શુરૂઅ કર દિજીએ,પેહલે સે અપને મુતઅલ્લિક યે સોચ લેના કે યે તો મુજ સે હો હી નહી સકતા, મેરે લિએ ના-મુમકિન હે, મુજ સે યે કામ બિલકુલ મુશ્કિલ હો જાએગા, સહીહ નહી, અપને મુતઅલ્લિક ઈતના ઝિયાદા બદગુમાન હોને કી યા અપને મુતઅલ્લિક ઈતની હિમ્મત હારને કી ઝરૂરત નહી.

દુનીયવી એઅતેબાર સે હમ દેખતે હેં કે લોગ બડે બડે કામ કે લિએ કદમ બઢાતે હેં, વહાં તો હિમ્મત નહી હારતે, ઔર યહાં અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે ખાસ તોર પર મદદ કા વઅદા હે:

وَالَّذِيْنَ جَاهَدُوْا فِيْنَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِيْنَ۔

કે જો લોગ હમારે રાસ્તે મે મેહનત કરેન્ગે, કદમ આગે બઢાએન્ગે, હમ અપને રાસ્તે કે લિએ ઉનકો હિદાયત કરેન્ગે યા'ની ઉન્કો રાસ્તા બતલાએન્ગે, અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉન્કી રાહનુમાઈ કી જાએગી ઉન્કી મદદ કી જાએગી, અસલ તો યે હે કે હમારી તરફ સે કદમ ઉઠના ચાહિએ.

ઈસ્કી મિસાલ તો એસી હે જેસે બચ્ચા ખડા હે, વો અભી ચલના નહી સીખા, અબ ઈસકો ખડા કરકે બાપ કેહતા હે કે આવો બેટા આવો! અબ વો વહીં કા વહીં ખડા રહેગા, તો નહી બઢ સકેગા, વો જબ એક કદમ આગે બઢતા હે તો વો અભી આધા કદમ આગે બઢાએ ઉસ્સે પેહલે બાપ પકડ કર અપની તરફ ખીંચ લેતા હે, લેકીન ઝરૂરત ઈસ કી હે કે વો કમ સે કમ આધા કદમ આગે તો બઢાએ વો અગર આધા કદમ આગે નહી બઢાએગા તો બાત નહી બનેગી, યહાં પર ભી અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે વઅદા હે, જિતને ભી અવસાફ ઔર ખૂબીયોં કી ચીઝેં હેં ચાહે વો પાકદામની હો, ચાહે વો ગીનાએ બાતિન હો, ચાહે વો સબર હો, યે જિતને ભી અવસાફ શરીઅત કે અંદર મતલૂબ હેં, ઉન્કો હાસિલ કરને કે લિએ હમેં કોશિશ કરની ચાહિએ, હમારી તરફ સે કોશિશ મે કમી ન હો, જહાં હમ ને કદમ આગે બઢાયા અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે હમારી મદદ કી જાએગી.

હઝરત મવલાના અબરારૂલ હક સાહબ (નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ) બડી અચ્છી મિસાલ દેતે હે, કે ભાઈ : આપ એરપોર્ટ પર જાતે હે, આજકલ તો બહુત સે દફાતિર મે ભી એસા હોતા હે, સામને દરવાઝા બંદ હે, અબ એક આદમી સોચે કે દરવાઝા બંદ હે, મે કેસે જાઉં ઓર આગે બઢને કી કોશિશ ન કરે તો કભી ભી દરવાઝા નહી ખુલેગા, લેકીન એક આદમી આગે બઢતા હે, જબ પહુંચા ખૂદ હી દરવાઝા ખુલ ગયા, આપહી આપ આટોમેટિક(Autometic) દરવાઝા ખુલતા હે, લેકીન યે આટોમેટિક ભી કબ ખુલેગા? જબ આપ ઉસ્કે સામને જાએન્ગે કદમ આગે બઢાએન્ગે, તબ વો ખુલેગા, ગોયા આજકલ કી ઈજાદને હમારે લિએ યે મસ્અલા સમજના બહુત આસાન કર દિયા કે આપ કદમ તો આગે બઢાઈએ ફિર દેખીએ કે આપ કે લિએ રાસ્તા ખુલતા હે યા નહી? .

આપ સફર કરતે હે ઓર જો બડી સડક હોતી હે વહાં આપને દેખા હોગા કે સડક કે દોનો તરફ દરખ્ત લગે હોતે હેં, ઓર દરખ્તોં કા યે સિલસિલા આગે જાકર આપસ મે મિલા હૂવા નઝર આતા હે, અબ એક આદમી યૂં સોચે કે હમારી નિગાહ જહાં પહુંચ રહી હે વહાં સડક ખતમ હો રહી હે, અગર યૂં સોચે કે સડક ખતમ હો ગઈ ઓર યહી બેઠા રહે તો કભી ઈસકા સફર પુરા નહી હોગા, કભી વો અપની મંઝિલે મકસૂદ તક નહી પહુંચેગા, વો આગે બઢતા રહેગા તો આગે સડક નઝર આતી રહેગી, રાસ્તા ખુલતા રહેગા ઓર પુરી દુનીયા કા સફર કરલે તબ ભી કભી રાસ્તા બંદ નઝર નહી આએગા, લિહાઝા જો ન ચલને વાલે હે ઉન્કે લિએ યે બહાને હે.

નબીએ કરીમ(સલ.)કે ઈસ ઈરશાદ મે હમ લોગોં કે લિએ બડી હિમ્મત કી બાત ઓર બડી કામ કી બાત હે, યા'ની ગોયા હમ નાકારોં કે લિએ હુઝૂર(સલ.)ને બહુત ઉમદા રાસ્તા બતલા દિયા, હમારે લિએ રાહ ખો દી (يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللّٰهُ)કે જો આદમી ઈફ્ફત ઈખ્તિયાર કરેગા, અપને આપકો બચાએગા, યહાં તો હુઝૂર(સલ.)ને સવાલ સે બચાને કે મુતઅલ્લિક કહા, લેકીન ઈફ્ફતો પાકદામની કા તઅલ્લુક સિર્ફ સવાલ સે નહી હે બલ્કે ગુનાહોં સે બચાને કે ઉપર ભી ઈસ કા ઈતલાક હો સકતા હે કે જો આદમી અપને આપકો ગુનાહો સે બચાએગા, ઓર ગુનાહો સે બચને કી કોશિશ કરેગા, તો અલ્લાહ તઆલા ભી ઈસ કો ઈફ્ફત અતા ફરમાએન્ગે, ઈસ લિએ ગોયા હમ સે યે મુતાલબા હે કે

આપ બચને કી કોશિશ તો કિજીયે ફિર દેખીયે અલ્લાહ કી તરફ સે કૈસી મદદ હોતી હે, ઈસ્સે મા'લૂમ હૂવા કે કુચ્છ દિનોં તક તો યે કામ હમે બતકલ્લુફ કરના પડેગા, જબ તક કે કુચ્છ દિનો તક બતકલ્લુફ નહી કરેંગે, તબ તક અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉસ્કી આદત નહી પડેગી.

મે કહા કરતા હૂં કે દેખો ! યે શરાબ પીને વાલે શરાબ કે કૈસે આદી હૈં કે ઉસ્કે બગૈર ચૈન નહી ઓર શરાબ મે ઉન્કો કૈસી લઝઝત આતી હે, હાલાંકે શરાબ કોઈ લઝીઝ ચીઝ નહી હે યા'ની જો આદમી શરાબ કા આદી નહો, આપ ઉસ્કો ઝરા ચખા દિજીયે, ગર્ચે હમને તો નહી ચખી, લેકીન કેહતે હે કે બહુત ખતરનાક હે યા'ની ઉસ્કા મઝા બડા બુરા હે, બદબૂદાર ઈતની હોતી હે કે જબ કોઈ પીયા હૂવા કરીબ આકર બેઠ જાએ તો જો ઈસ્તેમાલ નહી કરતે વો ઉસ્કો ભી બરદાશ્ત નહી કર સકતે, ઓર કેહતે હે કે યે કૈસે પીતા હે જિસ કી બદબૂ હમ બરદાશ્ત ભી નહી કર સકતે, ઉસ્કા મઝા ભી બડા ખતરનાક હે, લેકીન ઉસ્કો કૈસા લૂતફ આતા હે, કયૂંકે ઉસ્ને અપને આપકો ઉસ્કા આદી બનાયા હે.

જો લોગ તંબાકૂ ખાતે હે ઉન્કો તંબાકૂ ખાને મે કૈસા લુતફ આતા હે, હાલાંકે જો આદી નહી અગર ઉસ્કે મુંહ મે ઝરા સા ડાલ દિયા જાએ તો ચક્કર આજાએંગે ઓર ઝમીન પર ગિર જાએ ગા, તો હકીકત તો યે હે કે કિસી ચીઝ કો હાસિલ કરને કે લિએ ઉસ્કી મશક્કત કો બરદાશ્ત કરતે હૂએ કુચ્છ તો અપને આપકો ઉસ્કે અંદર ડાલના પડેગા.

નમાઝોં કી લઝઝત હાસિલ કરને કે લિએ, ઈબાદાત કા મઝા હાસિલ કરને કે લિએ ઓર ઉન અવસાફ કો અપને અંદર પૈદા કરને કે લિએ ભી શુરૂઅ મે તો બતકલ્લુફ હમારા જી ચાહે યા ન ચાહે, હમ અપને આપકો બચાને કી કોશિશ કરેં જિતના બચાએંગે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે મદદ હોગી? ઉસી કો કેહતે હે :(وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللهُ)જો આદમી બતકલ્લુફ સબર ઈખ્તિયાર કરેગા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો સબર અતા ફરમાએંગે, ગોયા સાબિર બન્ને કે લિએ કુચ્છ દિનો તક બતકલ્લુફ યા'ની ઝબરદસ્તી, જી નહી ચાહતા, હમારી તબીઅત આમાદહ નહી હે, તબ ભી અપને આપકો એસા ઝાહિર કરના પડેગા, કુચ્છ દિન એસા કરેંગે તો આપ હી આપ યે વસ્ફ પૈદા હોજાએગા, યે હર ચીઝ મે હે,

ઉસ્કો આપ નોટ કર લિજીએ, અગર ઉસ્કો આપ નિરહ મે બાંધ લેંગે તો ઈન્શાઅલ્લાહ શરીઅત પર અમલ સે મુતઅલ્લિક જિતની ભી મુશ્કિલાત હે, વો સારી આસાન હોજાએંગી, સબ મુશ્કિલાત દૂર હો જાએંગી, નબીએ કરીમ(સલ.)કે ઈસ ઈરશાદ મે ઈસી કો બત્લાયા ગયા.

ઓર ફરમાતે હે:(وما أعطي أحد عطاء خيرا أو أوسع من الصبر)અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે કિસી કો સબર સે અચ્છા ઓર સબર કુશાદા અતીય્યા નહી અતા કિયા ગયા, યા'ની અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે અગર કિસી કો સબર કી નેઅમત દી જાએ તો બસ યૂં સમજીએ કે ઉસ્કો સબ કુચ્છ મિલ ગયા, સબર એક એસી ચીઝ હે કે અબ ઉસ્કે લિએ ફિર કોઈ તકલીફ રહેગી હી નહી, ઈસ લિએ કે અસલ મસ્અલા ઈસી કા હે, મસાઈબ આતે હૈં તો સબર સે કામ લેગા,અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅતો ફરમાંબરદારી મે જો મશક્કતેં ઉસ્કો ઉઠાની પડતી હૈં, ઉસ પર સબર સે કામ લેગા, ગુનાહોં સે બચને મે જો મશક્કત હોતી હે, ઉસમે સબર સે કામ લેગા, ગોયા શરીઅત કે હર હર હુકમ પર અમલ કરના ઉસકે લિએ આસાન હે, રોઝી કે મુઆમલે મે અપને મુઆમલાત મે અપની ઓર ચીઝોં મે ભી અગર સબરો કનાઅત ઈખ્તિયાર કરેગા, તો ફાઈદા મહસૂસ કરેગા.

કનાઅત કા નમક :

એક સાહબ થે ઉન્કો ખાના ખાને કે મુઆમલે કોઈ શિકાયત નહી થી, પુછા : ક્યૂં ? તો કહા: મે કનાઅત કા નમક ઈસ્તેઅમાલ કરતા હું, મતલબ યે હે કે જો ચીઝ મુજે મિલ જાતી હે ઉસ પર મે કાનેઅ હોજાતા હું, કનાઅત કા મતલબ યે હે કે આદમી કો જો મિલ જાએ ઉસી કે ઉપર વો ઈકતેફા કર લે કે બસ મેરે લિએ કાફી હે,અપને અંદર આગે કી તલબ ન રખ્ખે ફિર ઉસ સૂરત મે જો ભી ચીઝ હોગી ઈસ કે લિએ કોઈ દુશ્વારી નહી હોગી, મસ્અલા બહુત આસાન હો જાએગા, બહર હાલ નબીએ કરીમ(સલ.)ને સબર હાસિલ કરને કા તરીકા બતાયા કે સબર ઈસ તરહ હાસિલ કિયા જા સકતા હે.

મોઅમિન કે દોનો હાથ મે લડ્ડુ :

وَعَنْ أَبِي يَحْيَى صُهَيْبِ بْنِ سِنَانٍ ﷺ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ : عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ۔

હઝરત સુહૈબ(રદી.)ફરમાતે હૈ: કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા: મુઅમિન કા મુઆમલા બડા તઅજ્જુબ ખેઝ હૈ, કયૂંકે ઉસ્કી હર ચીઝ મે ખૈર હી ખૈર ઔર ભલાઈ હૈ, ઔર યે બાત મુઅમિન કે અલાવા ઔર કિસી કો હાસિલ નહી, યા'ની જો સાહિબે ઈમાન હૈ ઉસી કો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે યે ચીઝ દી ગઈ હૈ, ગોયા યૂં કહીએ કે ઉસ્કે દોનો હાથ મે લડ્ડુ હૈ,

(إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ)અગર ઉસ્કો કોઈ સુખ ઔર રાહત કી ચીઝ પહુંચતી હૈ, ખૂશહાલી આતી હૈ, તો વો અલ્લાહ તઆલા કા શુક્ર અદા કરતા હૈ, ઉસ્મે ઉસ્કે લિએ ખૈર હૈ, બારી તઆલા ફરમાતે હૈં:

(لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ)અગર તુમ શુક્ર કરોંગે તો મૈ અપની નેઅમતોં મે ઈઝાફા કરુંગા, તો ગોયા અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે અગર મિલી તો ઉસ પર શુક્ર કરતા હૈ, ઔર અલ્લાહ તઆલા કી ખૂશ્નૂદી હાસિલ કરતા હૈ:

(وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ)ઔર અગર ઉસ્કો દુખ પહુંચતા હૈ, તંગ હાલી સે વાસ્તા પડતા હૈ તો વો સબર સે કામ લેતા હૈ, ઉસ્મે ભી ઉસ્કે લિએ ભલાઈ હૈ, ગોયા અલ્લાહ તઆલા કી ખુશ્નૂદી હાસિલ કરને કે લિએ, ઉસ્કે લિએ દોનો રાસ્તે ખુલે હૂએ હૈં, ઐસા નહી હૈ કે નેઅમતેં મિલી, તબ હી વો અલ્લાહ તઆલા કી ખુશ્નૂદી હાસિલ કર સકતા હૈ, બલ્કે અગર મુસીબતેં ઉસ પર આતી હૈ તો ઉન મુસીબતોં પર સબર કરકે વો અલ્લાહ કી રઝા ઔર ખુશ્નૂદી હાસિલ કરકે અપને લિએ કામીયાબી કી રાહ હમવાર કર લેતા હૈ, ઔર અગર નેમતેં હાસિલ હોતી હૈ તો ઉન નેઅમતોં પર શુક્ર કરકે વો અલ્લાહ તઆલા કી ખુશ્નૂદી ઔર રઝા હાસિલ કરકે અપને લિએ કામીયાબી કા રાસ્તા હમવાર કર લેતા હૈ, ગોયા ઉસ્કે લિએ દોનો હાલતોં મે કામીયાબી હી કામીયાબી હૈ, મુસીબત હો તો ભી ઔર નેઅમત હો તો ભી, ખુશી હો તો ભી, ઔર પરેશાની હો તો ભી કિસી સૂરત મે ઉસ્કે લિએ કોઈ મુઆમલા મુશ્કિલ નહી, હર હાલમે વો અલ્લાહ તઆલા કી ખૂશ્નૂદી હાસિલ કર સકતા હૈ, શરીઅત કી તા'લીમ યહી હૈ, કે બંદા કો અલ્લાહ તઆલા જિસ હાલમે રખ્ખે ઉસ હાલ સે મુતઅલ્લિક શરીઅત કા જો હુકમ હૈ વો બજા લાએ.

હર હાલત સે મુતઅલ્લિક હમકો શરીઅતને એક હુકમ દે રખ્ખા હૈ, મસલન અગર ઉસ્કે યહાં બેટા પૈદા હુવા તો શરીઅત ને હુકમ દિયા કે બેટે કી પૈદાઈશ

પર અલ્લાહ તઆલા કા શુક્ર અદા કરો, ઉસ્કા અકીકા કરો, ઔર ઉસકે લિએ અવલાદ કે મુતઅલ્લિક જો દૂસરી હિદાયતેં દી ગઈ હે, ઉસ્કો અંજામ દો, લિહાઝા જહાં ખુશી કા મૌકા આયા તો શરીઅત ને ખુશી કે ઈઝહાર કે તરીકે ભી બતલા દિએ.

ઔર અગર કિસી કે બેટે કા ઈન્તેકાલ હો જાએ, તો ઉસ મૌકા પર શરીઅત ને ઉસકે મુતઅલ્લિક ભી હિદાયત ફરમા દી હે કે સબર સે કામ લો, ઉસ્કે લિએ દુઆએ મગ્ફિરત કરો, જનાઝહ કી નમાઝ પઢો, ઉસ્કો દફન કરો, ઉસ્કે જો તરીકે હે વો ભી બતલા દિએ.

હર હાલત મે મુઅમિન કો કિસ રેહના ચાહિએ, ખૂશી કી હાલત કેસે ગુઝારની ચાહિએ, વો ભી શરીઅતને બત્લા દી,ગમી કી હાલત કેસે ગુઝારની ચાહિએ વો ભી શરીઅત ને બતલા દી, શરીઅત કે બતલાએ હુએ તરીકે પર જબ હમ અમલ કરેંગે તો અલ્લાહ તઆલા રાઝી રહેંગે,ચાહે જો ભી હાલત હો, ઉસી કો નબીએ કરીમ(સલ.)ફરમાતે હે: કે મોઅમિન કે લિએ હર હાલત મે ખૈર હી ખૈર હે,ગોયા ઉસ્કી હર હાલત અલ્લાહ તઆલા કો રાઝી કરને વાલી હે.

હઝરત હકીમુલ ઈસ્લામ કારી મુહમ્મદ તય્યબ સાહબ(રહ.) ફરમાયા કરતે થે, એક બનીયે કા કૌલ હે કે મુસલમાનોં કે લિએ તો ખૈર હી ખૈર હે, ભલાઈ હી ભલાઈ હે, વો મરે તો શહીદ ઔર ઝિંદા રહે તો ગાઝી, એસા મુઆમલા હે તો મુસલમાનો કે લિએ હર હાલત નેઅમત હે, નેઅમત મિલે તો શુક્ર અદા કરકે અલ્લાહ તઆલા કો ખૂશ કરેગા, ઔર મુસીબત આજાએ તો સબર કરકે અલ્લાહ તઆલા કો ખૂશ કરેગા, એસા નહી કે જિસ પર મુસીબત આઈ વો યૂં સોચે કે મૈ અલ્લાહ તઆલા કો કિસ તરહ ખૂશ કરૂં, મુજસે અલ્લાહ તઆલા કિસ તરહ રાઝી હોંગે, મેરે પાસ અલ્લાહ તઆલા કો ખૂશ ઔર રાઝી કરને કા કૌન્સા તરીકા હે? એસા નહી વો ભી શરીઅતને બતલા દિયા, મોઅમિન કી હાલત દો હાલ સે ખાલી નહી, દોનો હાલતોં કી તકસીમ શરીઅતને બતલા દી, ઉસ રિવાયત મે સબર કા તઝકીરા હે ઈસ લિએ લાએ હેં.

આપ(સલ.)કી બીમારી ઔર હઝરત ફાતિમા(રદી.)કી બેચૈની :

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ فَقَالَتْ فَاطِمَةُ عَلَيْهَا السَّلَامُ وَا كَرْبَ أَبَاهُ فَقَالَ لَهَا لَيْسَ عَلَى أَبِيكِ كَرْبٌ

بَعْدَ الْيَوْمِ فَلَمَّا مَاتَ قَالَتْ يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ يَا أَبَتَاهُ مَنْ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ يَا أَبَتَاهُ إِلَى جِبْرِيلَ نَنْعَاهُ فَلَمَّا دُفِنَ قَالَتْ فَاطِمَةُ عَلَيْهَا السَّلَامِ يَا أَنَسُ أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ. (બુખારી – હદીષ નં. ૪૪૬૨)

હઝરત અનસ(રદી.)ફરમાતે હેઃ કે નબીએ કરીમ(સલ.)પર બીમારી સખ્ત હૂઈ,યા'ની જિસ બીમારી મે આપ(સલ.)કી વફાત હૂઈ ઉસ મરઝુલ્ વફાત મે જબ બીમારી કા હમલા તેઝ ઓર શદીદ હૂવા તો આપ(સલ.)પર બેહોશી તારી હોને લગી, આપ તકલીફ કી શિદત બઢ ગઈ, તો હઝરત ફાતિમા(રદી.)સે નબીએ કરીમ(સલ.)ઉસ તકલીફ દેખ કર રહા ન ગયા, વો કેહને લગીં : હાય મેરે અબ્બા કી તકલીફ, ચુંકે નબીએ કરીમ(સલ.)કો ભી હઝરત ફાતિમા(રદી.)સે બહુત ઝિયાદા મુહબ્બત થી, હઝરત ફાતિમા(રદી.)કો ભી નબીએ કરીમ(સલ.)સે બહુત ઝિયાદા મુહબ્બત થી.

હદીષે પાક મે આતા હે, જબ ભી હઝરત ફાતિમા(રદી.)નબીએ કરીમ(સલ.)કે પાસ તશરીફ લાતી થી તો હુઝૂર(સલ.)ઉન્કે ઈસ્તિકબાલ કે લિએ ખડે હો જાતે થે, ઉન્કી પેશાની કો બોસા દેતે થે, યહાં તક કે ઉસ મર્ઝુલ્ વફાત મે જિસ મે નબીએ કરીમ(સલ.) કી વફાત હુઈ, આપ પર તકલીફ કી શિદત થી, ઉસ વકત ભી હઝરત ફાતિમા(રદી.)આઈ, તો ઉન્કો દેખકર હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયાઃ (مَرْحَبًا يَا بِنْتِي)કે મેરી બેટી આવો, ખૂશ આમદેદ, તુમ્હારા આના મુબારક હો, ઈસી લિએ એક રિવાયત મે આતા હે,(إِنَّمَا فَاطِمَةُ بِضْعَةٌ مِنِّي يُؤْذِينِي مَا آذَاهَا)ફાતિમા મેરે જિસમ કા ટુકડા હે, જો ઉસ્કો તકલી પહુંચાએગા વો મુજે તકલીફ પહુંચાએગા, બહર હાલ ! હઝરત ફાતિમા(રદી.)કે સાથ નબીએ કરીમ (સલ.)કો ઓર હઝરત ફાતિમા(રદી.)સે બહુત ઝિયાદા મુહબ્બત થી, લિહાઝા હુઝૂર(સલ.)કી ઉસ બીમારી કી તકલીફ દેખકર બેચૈન હોકર વો બોલ પડી,(وَاكَرْبَ أَبَتَاهُ)હાય મેરે અબ્બા કી તકલીફ, કે મુજસે દેખી નહી જાતી, ઉસ પર નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયાઃ તુમ્હારે અબ્બા પર આજ કે બા'દ કોઈ તકલીફ નહી આએગી, ગોયા હુઝૂર(સલ.) કા ઈશારા યે થા કે યે મોત કી આખરી તકલીફ હે, બસ ઉસ્કે બા'દ કોઈ ઓર તકલીફ તુમ્હારે અબ્બા પર આને વાલી નહી હે, મોત પર તકલીફો કા ખાતિમા હો જાએગા, ફિર જબ નબીએ કરીમ(સલ.)કા ઈન્તેકાલ હો ગયા, તો ઉસ પર હઝરત ફાતિમા

(રદી.)બોલને લગી, હાય મૈરે અબ્બા ઉન્હોંને અપને રબ કી દાઅવત પર લબ્બૈક કેહ દિયા, યા'ની અલ્લાહ તઆલાને ઉન્કો અપને પાસ બુલા લિયા, તો હુઝૂર(સલ.) વહાં તશરીફ લે ગએ, ગોયા ઈન્તેકાલ ફરમા ગએ: (يَا أَبَتَاهُ مَنْ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ)હાય મૈરે અબ્બા, કે જન્નતુલ્ ફિરદૌસ ઉન્કા ઠિકાના હૈ,(يَا أَبَتَاهُ إِلَى جِبْرِيلَ نَنْعَاهُ)હાય મૈરે અબ્બા હમ જિબ્રઈલ(અલ.)કો ઉન્કી મૌત કી ખબર દેતે હૈં.

તબ્ઈ તકલીફ ઔર બનાવટી તકલીફ :

હઝરત ફાતિમા(રદી.)ને જો બાતેં ફરમાઈ હૈ, યે નૌહા કે કબિલ સે નહી હૈ, ઝમાનએ જાહિલીય્યત મે નૌહા કા એક તરીકા થા, કે ઉસ પર નૌહા કરના ઔર બૈન કરકે રોના, દિહાતોં કે અંદર યા એસી જગહોં પર જહાં પુરાના રસમો રિવાજ હોતા હૈ,વહાં દેખા હોગા કે ઔરતેં ચેહરે કો નોચતી હૈ, સિના કુટતી હૈ,ઔર બહુત સી ઔરતેં એક સાથ મિલ કર ખૂબ આવાજ ખિંચકે રોતી હૈ, જિસ્કો નૌહા કહા જાતા હૈ, ઉસ્કો તો શરીઅત ને હરામ કરાર દિયા હૈ, લેકીન અગર કોઈ આદમી કિસી કે ઈન્તેકાલ કે બા'દ ઉસ્કી વો ખૂબીયાં જો ઉસ્કે અંદર મૌજૂદ થી, ઉન વાકિઈ ઔસાફ ઔર ખૂબીયોં કો બયાન કરને મે કોઈ મુબાલગા સે કામ ન લેતે હુએ ઉસ્કી વાકિઈ ખૂબીયોં બયાન કરતા હૈ, તો શરઅ મે ઉસ્કી મુમાનિઅત નહી હૈ, ઔર ઉસ પર અગર આંસુ આજાએ યા રોને કે અંદર આવાજ ઝરા બુલંદ હો ગઈ લેકીન બૈન કે તૌર પર નહી હૈ, ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર તો ઉસ્કી મુમાનિઅત નહી હૈ, ઉસ્કી ઈજાઝત હૈ, નૌહા કરના યા'ની બા-કાઈદા યૂં સમજે કે પ્રોફેશનલ તરીકા સે રોના ઉસ્કી મુમાનિઅત હૈ, જો નૌહા કિયા જાતા હૈ, ઉસ્મે તો બા-કાઈદા એક ખાસ અંદાજ હોતા હૈ, ઉસ્મે કોઈ તબ્ઈ તકલીફ નહી હોતી, આદમી કો ફિતરી ગમ હો, ઔર ઉસ ગમ કા ઈઝહાર ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર ઝુબાન સે યા આંખ સે હો ગયા, ઉસ્કી મુમાનિઅત નહી હૈ, ઔર એક હોતા હૈ કે ગમ તો કુચ્છ ભી નહી હૈ, સિર્ફ ઝુબાન સે ઈઝહાર કિયા જાતા હૈ, રોને વાલી જો ઔરતેં હોતી હૈ, ઔર જિન્હોંને ઉન્કો દેખા હૈ, ઉન્કો મા'લૂમ હૈ કે જિસ્કે યહાં રોને જા રહી હૈ વહાં બસ મે સે ઉતરી ઔર આપસ મે બાતેં કરતી કરતી જા રહી હૈ, ઔર જહાં ઉસ્કા મકાન કરીબ આયા કે એક સાથ રોના શુરૂઅ કર દેગી, બચ્ચે ભી સાથ હોતે હૈ, વો ભી

ગભરા જાતે હે, કે યે કયા હો ગયા? એક દમ કોન્સી મુસીબત આ ગઈ, જિન લોગોને દેખા હે, વો ઉસ ચીઝ કો ખૂબ જાન્તે હે, યે રોના તો હકીકત મે બનાવટ હે, શરીઅત ઉસ્કી ઈજાઝત નહી દેતી, ઉસ્કો હરામ કરાર દિયા, ઓર ગુનાહે કબીરા કહા હે.

નબીએ કરીમ(સલ.)જબ ઓરતોં સે બૈયત લેતે થે તો જિન ચીઝોં સે મનાઅ ફરમાતે થે ઉસ્મે એક ચીઝ યે ભી થી કે નોહા નહી કરેંગી, ઝમાનએ જાહિલીય્યત મે યે હોતા થા કે મરને વાલા ભી બા-કાઈદા વસિય્યત કરકે મરતા થા કે મેરે કે બા'દ ખૂબ રોના તાકે લોગો કો મા'લૂમ હો કે બડા આદમી થા,ઈસી લિએ હદીષ મે આતા હે કે રોને વાલો કે રોને કી વજહ સે મરને વાલે કો અઝાબ હોતા હે, હદીષ મે આતા હે હઝરત આઈશા(રદી.)કે સામને ઉસ્કા તઝકીરા આયા તો હઝરત આઈશા(રદી.)ફરમાતી હે કે કુર્આને પાક મે બારી તઆલા કા ઈરશાદ હે: (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ)કોઈ કિસી દૂસરે કા બોઝ નહી ઉઠાએગા, યહાં રોને વાલે રો રહે હે, ઉસ્મે મરને વાલે કા કયા કુસૂર હે? ઉસ્કો કયૂં અઝાબ હોતા હે?.

ઉસ પર ઉલમાને લિખ્ખા હે કે રોને વાલો કે રોને કી વજહ સે મરને કો વાલે કો અઝાબ ઉસ વકત હોગા, જબ કે મરને વાલેને રોને કી વસીય્યત કી હો, કે મેરે મરને કે બા'દ રોના, તબ તો ગોયા ઉન્કે રોને મે ઉસ્કા દખલ હે, ઈસ લિએ ઉસ ગુનાહ મે વો ભી શરીક હૂવા, તો ઉસ્કો અઝાબ હોગા, યા યે હે કે ઉસ્કો મા'લૂમ થા કે મેરે મરને કે બા'દ બા-કાઈદા નોહા કરેંગે, રોએંગે, ઉસ્કે બાવજૂદ ઉસ્ને નહી રોકા, તો ઉસ સૂરત મે ભી ગુનેહગાર હોગા, અગર ઉન દો બાતોં મે સે કોઈ નહી હે, તો ફિર મરને કે બા'દ કિસી કે રોને કી વજહ સે મરને વાલે કો કોઈ અઝાબ નહી હો સકતા.

બાકી અગર કોઈ આદમી ગૈર ઈખ્તિયારી તોર પર રોયે, મરને વાલે કે સાથ તબ્ઈ મુહબ્બત થી, ઉસ મુહબ્બત કી વજહ સે ગૈર ઈખ્તિયારી તોર પર આંસે બેહ રહે હેં, યા ગૈર ઈખ્તિયારી તોર પર મુંહ સે હિંચકીયાં નિકલ રહી હે, તો ઉસ પર કોઈ મુમાનિઅત નહી હે, ઉસ પર શરીઅત પાબંદી નહી લગાતી હે, હઝરત ફાતિમા(રદી.)કા યહાં નબીએ કરીમ(સલ.)કે અવસાફ કો બયાન કરના ભી ઉસી કબીલ સે હે:

فَلَمَّا دُفِنَ قَالَتْ فَاطِمَةُ عَلَيْهَا السَّلَامُ يَا أَنَسُ أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ۔

જબ હુઝૂર(સલ.)કો દફન કરકે સહાબએ કિરામ(રદી.)આએ તો હઝરત ફાતિમા(રદી.)ને હઝરત અનસ(રદી.)કો ખિતાબ કરકે કહા : તુમ્હારે દિલોંને ઓર તુમ્હારે જીને કયા ઉસકો પસંદ કિયા કે તુમ નબીએ કરીમ(સલ.)જસદે અતહર કે ઉપર મિટ્ટી ડાલો?, યા'ની હુઝૂર(સલ.)કો તુમ દફન કરકે આએ? તુમ્હારે દિલોંને કેસે ગવારા કિયા કે તુમ હુઝૂર (સલ.) કો મિટ્ટીમે રખ્ખો, આપ(સલ.)કે જસદે અતહર કે ઉપર તુમ મિટ્ટી ડાલો? ખેર ! યે હઝરત ફાતિમા(રદી.)ને અપની શિદતે મુહબ્બત કી વજહ સે કહા થા, વરના આપકો દફન કરના ભી આપ હી કે હુકમ સે થા, ઓર શરીઅત હી કા એક હુકમ હે.

યહાં ઉસ રિવાયત કો લાને કા મકસદ સિર્ફ બતાના હે કે ઈસ તરહ ગેર ઈખ્તિયારી તોર પર શિદતે મુહબ્બત કી વજહ સે એસી ચીઝ અગર ઝુબાન સે નિકલ ગઈ તો ઉસકી વજહ સે સબર પર કોઈ ઝદ નહી પડતી હે, ઓર યે સબર કે મનાફી નહી હે.

હઝરત ઝૈદ બિન હારિષા(રદી.):

عَنْ أَبِي زَيْدٍ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ حارثه مولى رسول الله ﷺ وحبه وابن حبه قال: ارسلت بنت النبي أَنَّ ابني قد احْتُضِرَ فَاشْهَدْنَا فَأَرْسَلَ يَقْرَأُ السَّلَامَ وَيَقُولُ إِنَّ لِلهِ مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطَى وَكُلٌّ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى ، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ. فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ تُقْسِمُ عَلَيْهِ لَيَأْتِيَنَّهَا ، فَقَامَ وَمَعَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَرِجَالٌ ، فَرُفِعَ إِلَى رَسُولِ اللهِ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم - الصَّبِيُّ وَنَفْسُهُ تَتَقَعْقَعُ - قَالَ حَسِبْتُهُ أَنَّهُ قَالَ - كَأَنَّهَا شَنٌّ . فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ. فَقَالَ سَعْدٌ يَا رَسُولَ اللهِ مَا هٰذَا فَقَالَ: هٰذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللهُ تَعَالَى فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ۔

આપને સુના હોગા નબીએ કરીમ(સલ.)કે ઉપર સબસે પેહલે જો લોગ ઈમાન લાએ, ઉન્મે સબસે પેહલે ગુલામોં મે ઈમાન લાને વાલે યહી હઝરત ઝૈદ બિન હારિષા(રદી.)હે, યે હઝરત ખદીજા(રદી.)કે ગુલામ થે, ઓર ખદીજા(રદી.)ને નબીએ કરીમ(સલ.)કે હવાલે કર દિયા થા, ફિર હુઝૂર(સલ.)ને ઉન્કો આઝાદ કર દિયા, અસલ તો યે શરીફ ખાનદાન સે તઅલ્લુક રખતે થે, ઉન્કે ખાનદાન કે ઉપર દુશ્મનો ને છાપા મારા ઓર જિન્કો

કૈદ પકડ લિયા, ઉનમે યે ભી થે, ઓર ફિર વો કબીલે વાલે ઉન્કો લાકર મક્કા મુકર્રમા મે ફરોખ્ત કર ગએ, યે ઉસ વકત બચ્ચે થે, ઉન્કે વાલિદ બા-કાઈદા ઉસી જુસ્તજૂ ઓર તલાશ મે રહે કે મેરા બેટા કહાં હે? જબ નબીએ કરીમ(સલ.) કે પાસ વો રહે તો કિસીને ઉન્કો દેખા ઓર ઉન્કે વાલિદ કો જાકર ઈત્તેઅલાઅ દી, કે તુમ્હારા બેટા તો વહાં હે, ચુંનાન્ચે ઉન્કે વાલિદ ઓર ઉન્કે ચાચા ઉન્કો લેને કે વાસ્તે આએ, ઓર ઉનસે કહા કે આપ કો લેને આએ હે, નબીએ કરીમ(સલ.)કી ખિદમત મે હાઝિર હુએ, કે હમારા બેટા આપકે પાસ હે, આપ જો કિમત બતાએંગે હમ દેને કે લિએ તય્યાર હે, ઉન્કો હમારે હવાલે કરે, નબીએ કરીમ(સલ.)ને કહા અગર વો આને કે લિએ તય્યાર હો તો એક પૈસે કી ભી ઝરૂરત નહી હે, લે જાએં, મગર આને કે લિએ વો તય્યાર હો, ઓર અગર વો નહી તય્યાર હે તો મે કૈસે ભેજું? હઝરત ઝૈદ(રદી.) કો બુલાયા, ઉન્સે પુછા કે ઉન્કો પેહચાન્તે હો? ઉસ્કે વાલિદ કી તરફ ઈશારા કરકે પુછા કે યે કૌન હે? કહા યે મેરે વાલિદ હે, ઓર ઉન્કે ચાચા કી તરફ ઈશારા કરકે પુછા કે યે કૌન હે? કહા યે મેરે ચાચા હે, આપ(સલ.)ને ફરમાયા: યે તુમ્કો લેને કે વાસ્તે આએ હૈં, અગર તુમ જાના ચાહો તો મેરી તરફ સે ઈજાઝત હે, ઓર અગર તુમ મેરે પાસ રેહના ચાહો તો ભી ઈખ્તિયાર હે, ઉન્હો ને કહા યા રસૂલલ્લાહ ! મૈ તો આપકે પાસ રહુંગા, ઉન્કે વાલિદને કહા અરે તુમ ઉન્કે પાસ ગુલામી વાલી ઝિંદગી ગુઝારના ચાહતે હો? લેકીન ઉન્હોને જાને સે ઈન્કાર કર દિયા, જબ ઉન્હોને જાને સે ઈન્કાર કર દિયા તો નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયા: તુમ ગવાહ રહો, મૈ ઉન્કો અપના બેટા બનાતા હું, હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને ઉન્કો અપના મુંહ બોલા બેટા બના લિયા, ઓર ઈસી લિએ બા'દ મે ઉન્કો ઝૈદ બિન મુહમ્મદ કે નામ સે પુકારા જાતા થા, ફિર કુર્આને પાક મે જબ યે હુકમ આયા:

(اُدْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ)કે જિન્કો તુમ અપના મુંહ બોલા બેટા બનાતે હો, વો તુમ્હારે સગે બેટે નહી હે, ઉન્કી નિસ્બત ઉન્કે બાપ હી કી તરફ કરો, અપની તરફ મત કરો, ઉસ્કે બા'દ ફિર ઉન્કો ઝૈદ બિન હારિષા કહા જાને લગા, તો બહરહાલ ! યે હઝરત ઝૈદ(રદી.) હે, ઓર ઉન્કે સાહબઝાદે હે હઝરત ઉસામા(રદી.).

હઝરત ઉસામા બિન ઝૈદ કે કુચ્છ મનાકિબ :

બુખારી શરીફ મે રિવાયત હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને એક રાન પર હઝરત

ઉસામા(રદી.)કો બિઠાયા ઓર દૂસરી રાન પર હઝરત હસન (રદી.)કો ઉઠાયા ઓર દુઆ ફરમાઈ : એ અલ્લાહ ! મૈં ઈન દોનો સે મુહબ્બત કરતા હૂં, તો ભી ઉન્સે મુહબ્બત કર, ઓર જો ઈન દોનો સે મુહબ્બત કરે ઉન્સે ભી તુ મુહબ્બત કર (બુખારી ૫/૨૨૩૬)હુઝૂર(સલ.)ને યે દુઆ ફરમાઈ, યે હઝરત ઉસામા (રદી.) હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કે બડે મહબૂબ થે.

બુખારી શરીફ મે રિવાયત મોજૂદ હૈ કે ફતહે મક્કા કે મોકા પર કબીએ બનૂ મખ્ઝૂમ કી એક ઓરત ફાતિમા મખ્ઝૂમીય્યા ને ચોરી કી થી ઓર વો ચોરી પાબિત હો ગઈ તો નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઉસ્કે હાથ કાટને કા ફૈસલા ફરમાયા, બનૂ મખ્ઝૂમ કબીલા બહુત બડા કબીલા થા, અરબ કા શરીફ કબીલા સમજા જાતા થા, અબૂ જહલ વગૈરા ઈસી કબીલે સે તઅલ્લુક રખતે થે તો કુરૈશ કા ઈતના ઉંચા કબીલા ઓર ઉસ કબીલે કી ઓરત હાથ કાટા જાએ યે તો કબીલે કે લિએ બડી સખ્ત બાત હોજાતી, તો લોગો મે ઉસ્કા બડા ચર્ચા હૂવા કે કોઈ શકલ હોની ચાહિએ, હુઝુરે અકરમ(સલ.)કી ખિદમત મે સિફારિશ ભેજી જાએ ઓર યે હાથ કાટને કા સિલસિલા રૂકવાયા જાએ, લેકીન કહે કોન? સબ ને મશવરહ કરકે કેહ દિયા કે હઝરત ઉસામા(રદી.)નબીએ કરીમ (સલ.)કે મહબૂબ ઓર આપકે મુંહ લગે હૈં, અગર કોઈ કેહ સકતા હૈ ઓર સિફારિશ કર સકતા હૈ, તો યે કર સકતે હૈં, ચુંનાન્ચે સબ બડોંને ઉન્કો કહા આપ કેહ દો, ઉન્હોંને નબીએ કરીમ(સલ.)કી ખિદમત મે આકર અર્ઝ કિયાઃ યા રસૂલલ્લાહ! યે ઉંચે ખાનદાન ઓર ઉંચે ઘરાને કી ઓરત હૈ, ઉસ્કા હાથ કટેગા તો પુરે ખાનદાન કે લિએ બદનામી હૈ, ઉસ પર હુઝૂર(સલ.)ઈતના ગુસ્સા હૂએ કે કભી ઈતના ગુસ્સા નહીં હૂએ થે, ઓર આપને ફરમાયાઃ(أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللهِ)એ ઉસામા ! કયા તુમ અલ્લાહ કે હુદૂદ ઓર અલ્લાહ કા હુકમ જારી કરને કે મુઆમલા મે સિફારિશ કરતે હો? અગલી ઉમ્મતેં ઈસ લિએ હલાક હૂઈ કે જબ ઉન્મે કા કોઈ કમ દરજે કા આદમી કોઈ જુર્મ કરતા થા તો ઉસ્કો સજા દિ જાતી થી, ઓર બડે ઘરાને કા કોઈ આદમી જુર્મ કરતા થા, તો ઉસ્કો છોડ દિયા જાતા થા, ઓર ફિર હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને ફરમાયાઃ મેરી બેટી ફાતિમા બિન્તે મુહમ્મદ([illegible]) અગર ચોરી કરેગી, તો ઉસ્કા ભી મે હાથ કાટુંગા,(બુખારી ૪/૧૫૬૬), બહરહાલ હઝરત ઉસામા (રદી.) હુઝૂરે અકરમ(સલ.) કે મહબૂબ થે.

એક મરતબા હઝરત ઉમર(રદી.)કે પાસ કુચ્છ ચાદરેં આઈ, કુચ્છ કપડે આએ, તો હઝરત ઉમર(રદી.)ને ઉન્કો ઉમદા કિસમ કા કપડા દિયા, જિસ્કા મુતાલબા હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર(રદી.)ને જો હઝરત ઉમર(રદી.) કે સાહબઝાદે થે, ભી કિયા થા, લેકીન હઝરત ઉમર(રદી.)ને ઉન્કો દેને કે બજાએ ઈન્કો દિયા, તો અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર(રદી.)ને અર્ઝ કિયાઃ એ અમીરુલ્ મુઅમિનીન ! યે કોઈ મુજસે બઢકર તો હે નહી? આપને ઉન્કો કયૂં દિયા? ઈસ પર હઝરત ઉમર(રદી.)ને ફરમાયાઃ યે હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કે મહબૂબ હે, તુમ મેરે મહબૂબ હો, લેકીન મે હુઝૂર કે મહબૂબ કો અપને મહબૂબ પર તરજિહ દેતા હું,(તિરમિઝી, મિશ્કાત – ૫૭૧).

બહરહાલ ! યહાં જો લફઝ(હિબ્બુન) આયા, હુઝૂરે અકરમ(સલ.) કે મહબૂબ ઓર મહબૂબ કે બેટે,ઈસ લિએ યે વજાહત કરદી.

હુઝૂરે અકમર(સલ.)કા સાહબઝાદી કે નામ તા'ઝીયત કા પૈગામઃ

એક મરતબા નબીએ કરીમ(સલ.)કી એક સાબહઝાદી કા બેટા બીમાર થા, યે હઝરત ઝેનબ(રદી.)હે, બા'ઝ રિવાયતોં મે બેટી કા તઝકીરા હે,ઓર બિલકુલ જાંકની યા'ની રૂહ કબ્ઝ હોને કી હાલત થી, તો ઉન્હોંને નબીએ કરીમ(સલ.) કે પાસ આદમી ભેજા કે યા રસુલલ્લાહ ! મેરા બેટા બિલકુલ આખરી હાલત મે હે, આપ તશરીફ લાએં યે ઈસ લિએ કહલવાયા થા, આપકે આને કી વજહ સે તસલ્લી ભી હોગી, ફિર હુઝૂર(સલ.)દુઆ ફરમાએંગે તો ઉસ્કી વજહ સે કુચ્છ તકફીફ ઓર આસાની ભી હો જાએગી, દોનો મકસદ થે, ચૂંકે આપ (સલ.) કી તબીઅત મે શફકત ઓર રહમત કા જઝબા બહોત ઝિયાદા થા, તો આપ ઈસ મંઝર કો દેખને સે કતરાના ચાહતે થે, ઈસ લિએ ઈસકે જવાબ મે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઉન્કે ઉપર દો બારા પૈગામ ભેજા કે દેખોઃ

(إِنَّ لِلّٰهِ مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطٰى)જો લે લિયા વો ભી અલ્લાહ કા હે, ઓર જો દિયા હે,વો ભી અલ્લાહ કા હે, યા'ની બચ્ચે કી જાંકની કી હાલત હે ઓર બિલકુલ આખરી હાલત હે, તો ઈસ્કી વજહ સે ગમગીન હોને કી ઝરૂરત નહી, યે અલ્લાહ કી દી હૂઈ નેઅમત થી, ઉસ્ને દી થી, અબ વહી લે રહા હે,ઈસ લિએ ઈસ પર આપ પરેશાન ન હો, બલ્કે યે તો જિસ્કી ચીઝ થી ઉસ્ને લેલીઃ

(وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى)ઓર હર ચીઝ કી અલ્લાહ તઆલા કે યહાં

એક મુદત ઔર વકત મુકર્રર હે, તુમહારે બચ્ચે કે લિએ ભી એક વકત મુકર્રર થા,અબ વો વકત મુકર્રરા પુરા હૂવા હે, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે વો વાપસ લિયા જા રહા હે, લિહાઝા તુમ્કો ચાહિએ કે સબર સે કામ લો, ઈસ સબર અલ્લાહ તઆલા સે પવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્ખો.

આદત ઔર ઈબાદત મે ફર્ક :

દેખો ! હર નેકી કે કામ કો અંજામ દેતે વકત યે ખિયાલ ભી હોના ચાહિએ કે મે અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅત કર રહા હૂં, યા'ની અલ્લાહ તઆલા કા હુકમ બજા લા રહા હૂં, તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે મુજે ઈસ્કા અર્જ ઔર સવાબ ભી મિલેગા, ઉસ્કો શરીઅત કી ઈસ્તેલાહ મે ઈહતિસાબ કેહતે હેં, યા'ની નેકી કા કામ કરતે હૂએ, અલ્લાહ તઆલા સે પવાબ કી ઉમ્મીદ રખના, યહી ચીઝ હે જો ઈબાદત કો ઈબાદત બનાતી હે, વરના અગર તબિઅત મી યે ખિયાલ ન રહે તો ફિર વો ઈબાદત નહી રહેગી, બલ્કે આદત બન જાએગી, યા'ની આદમી આદત કે તૌર પર ઉસ કામ કો કરને લગેગા, ઈબાદત વાલા એહસાસ બાકી નહી રેહતા, બહર હાલ હુઝૂર(સલ.)ને જાને કે બજાએ યે પૈગામ ઉન્કો કહેલ્વા દિયા કે સબર સે કામ લો, ઔર અલ્લાહ તઆલા સે પવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્ખો જિસ કા જો વકત મુકર્રર હે ઉસ વો જાતા હે, લિહાઝા પરેશાન ન હો.

જવાબી પૈગામ,....સહાબઝાદી કા ઈસરાર:

જિસ કે જવાબ મે આપકી સહાબઝાદી ને કસમ દેકર દોબારા પૈગામ ભેજા કે નહી આપકો આના હી પડેગા, કે મે આપકો કસમ દેતી હૂં કે આપ ઝરૂર તશરીફ લાએં, જબ ઉન્હોને કસમ દી દોબારા ઈસ તરહ તાકીદી પૈગામ ભેજા તો નબીએ કરીમ(સલ.)ઉન્કે પાસ જાને કે લિએ ઉઠે જિસ વકત આપ અપની ઉન સહાબઝાદી કે યહાં તશરીફ લે જાને લગે ઉસ વકત આપકે સાથ હઝરત સઅદ બિન ઉબાદહ(રદી.), હઝરત મુઆઝ બિન જબલ(રદી.), હઝરત ઉબેય બિન કઅબ(રદી.), હઝરત ઝૈદ બિન સાબિત(રદી.) ઔર દૂસરે કુચ્છ અંસારી સહાબા (રદી.) થે, યે સબ બડે બડે સહાબા હે, સઅદ બિન ઉબાદા(રદી.) અપને કબીલે કે સરદાર થે, યે હઝરાત ભી સાથ મે હો લિએ, જબ અપની સહાબઝાદી કે પાસ આપ પહુંચે તો ઉસ છોટે બચ્ચે કો ઈસ્કી જાંકની કી હાલત થી, ઉઠાકર આપકે હાથ મે દિયા ગયા, આપકે હાથોં મે ઉસ બચ્ચે કો રખ્ખા

ગયા, આપ(સલ.)ને ઉસ બચ્ચે કો અપની ગોદ મે લિયા, ઉસ વકત ઉસ્કી જાન બેચૈન થી, સાંસ બહુત તેઝી સે ચલ રહી થી, જિસ આદમી કી રૂહ નિકલ રહી હો, ઉસ વકત ઉસ્કી સાંસ તેઝી સે ચલતી હે, યે મંઝર દેખકર નબીએ કરીમ(સલ.)કી મુબારક આંખો મે આંસુ આ ગએ, આપ(સલ.)કી આંખો મે આંસુ દેખકર હઝરત સઅદ બિન ઉબાદા (રદી.)બોલ પડે કે એ અલ્લાહ કે રસુલ ! યે કયા ? ગોયા નબીએ કરીમ(સલ.)કી મુબારક આંખો મે આંસુ આને કો ઉન્હોને બ-ઝાહિર નબીએ કરીમ(સલ.)કે શાન કે ખિલાફ સમજા કે આપકી આંખોમે આંસુ કેસે? ઈસ લિએ ઉન્હોને સવાલ કિયા(મા-હાઝા)એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! યે કયા? યા'ની આપતો અલ્લાહ કે પૈગમ્બર હે અલ્લાહ કે રસૂલ હે, આપકી આંખો મે આંસુ? ગોયા વો યૂં સમજે કે યે ચીઝ શાને પૈગમ્બરી કે ખિલાફ હે, ઈસ લિએ ઉન્હોને સવાલ કિયા, ઉસ પર નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયા: فَقَالَ: هٰذِهٖ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ قُلُوْبِ عِبَادِهٖ

એ સઅદ, યે તો જઝબએ રહમત હે, જો અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલા ને અપને બંદો કે દિલો મે વદીય્યત ફરમાયા હે, યા'ની આંખો કે અંદર ઈસ તરહ આંસુ કા આના યે કોઈ શાને રિસાલત ઓર શાને પૈગમ્બરી કે ખિલાફ નહી હે, યે તો એન તકાઝા હે, ઈસ જઝબએ રહમત કા જો અલ્લાહ તઆલા ને અપને બંદો કે દિલો મે રખ્ખા હે, ભાઈ ! હર આદમી કે દિલ મે અલ્લાહ તઆલાને વો જઝબએ રહમત રખ્ખા હે, ઈસ્કી વજહ સે જબ કિસી તકલીફ ઝદા કો દેખતા હે, તો ઉસ્કી તકલીફ દેખી નહી જાતી, ઓર ઉસ્કી તકલીફ કી વજહ સે ઉસ્કી તબીઅત પર ભી અસર હો જાતા હે, ચૂંકે ઉસ બચ્ચે કી જાન નિકલ રહી થી, ઓર વો બચ્ચા તકલીફ મે થા, લિહાઝા ઈસકી ઈસ તકલીફ કો દેખ કર નબીએ કરીમ(સલ.) કી મુબારક આંખો મે આંસુ આ ગએ, ઓર આંખો કે અંદર આંસુઓ કા આના યે બુરા નહી હે,બલ્કે એક દૂસરી રિવાયત મે યે ભી હે:

(مَنْ شَآءَ مِنْ عِبَادِهٖ)અલ્લાહ તઆલા અપને બંદો મે સે જિસ્કે દિલ મે ચાહતે હે યે જઝબા વદીય્યત ફરમાતે હે, બા'દ એસે ભી હોતે હે, ઈસ જઝબા સે મહરૂમ હોતે હેં.

(وَاِنَّمَا يَرْحَمُ اللّٰهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَآءَ)ઓર અલ્લાહ તઆલા અપને બંદો મે સે ઉસ પર રહમત કા મુઆમલા કરતે હે, જો દૂસરો પર રહમ કરને વાલે હોતે

હેં, યા'ની અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉસી કે સાથ રહમત કા મુઆમલા કિયા જાતા હે જો દૂસરોં કે સાથ રહમત કા મુઆમલા કરતા હે, ઈસ લિએ નબીએ કરીમ(સલ.) કા એક ઈરશાદ હે:

الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمٰنُ, ارْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ۔

મુહદ્દિષીન કે યહાં યે રિવાયત મુસલસલ બિલ્અવલિયત કેહલાતી હે.

દિન્દાર લડકે કી કરામત ઔર ઉસ્કી અજીબ કુર્બાની :

એક તવીલ રિવાયત હે ઈસ લિએ સિર્ફ તર્જુમા કર દેતા હૂં કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયા: પેહલી ઉમ્મતોં મે એક બાદશાહ થા, જિસ કે પાસ એક જાદુગર થા, ઉસ ઝમાને મે બાદશાહ અપને પાસ જાદુગરોં કો ભી રખ્તે થે, તાકે ઈન્કે ઝરીએ લોગો કે ઉપર અપના તસલ્લુત જમાએ રખ્ખે, જબ વો જાદુગર બુઢા હુવા તો ઉસ્ને બાદશાહ સે કહા મૈં તો બુઢા હો ગયા હૂં, કોઈ નવ-ઉમર બચ્ચા મેરે હવાલે કરો, તાકે મૈં ઉસ્કો અપના જાદુ કા યે ફન સિખાદૂં, ચુંનાન્ચે બાદશાહને શાહી ખાનદાન કે એક બચ્ચે કો ઉસ્કે હવાલે કિયા, તાકે વો ઉસ્કો અપના જાદુ કા યે ફન સિખાદે, વો બચ્ચા ઉસ જાદુગર કે પાસ જાદુ સિખને કે લિએ રોઝાના આને જાને લગા, જિસ રાસ્તે સે વો આતા જાતા થા, ઉસ રાસ્તે એક રાહિબ ભી રેહતા થા, રાહિબ યા'ની અલ્લાહ કા ઈબાદત ગુઝાર બંદા, ઈસાઈયોં મે જબ તક ઈસાઈ મઝહબ કે અંદર અભી તહરીફ નહી હુઈ થી ઔર ઈન્જીલ અપની ઉસી અસલી હાલત પર થી, જો હઝરત ઈસા(અલ.)પર નાઝિલ હુઈ થી, તો ઉસ વકત ઉન્કે યહાં યે રહબાનીય્યત કા સિલસિલા ભી થા, ઉસ ઝમાને મે ઈસાઈયોં કે સાથ યહૂદીયોંને ઔર બુત પરસ્તોંને ભી બડે મઝાલિમ કિએ, યે એક બુત પરસ્ત બાદશાહ થા, જો યમન કે ઈલાકા નજરાન મે થા(આજ કલ યે નજરાન સઉદીય્યા મે હે)ઝૂ-નવાસ ઉસ્કા લકબ થા, યે ઝૂ-નવાસ ઉસ ઝમાને કે જો અહલે ઈમાન થે ઉન પર બહુત ઝિયાદતીયાં કરતા થા, બહર હાલ ઉસ રાસ્તે મે એક રાહિબ થા, જો અપની ઝાત કો છુપાએ હુએ થા, વો બચ્ચા જબ જાદુગર કે પાસ આતા-જાતા થા, તો રાહિબ કે પાસ સે ગુઝરતા થા, એક રોઝ એસા હૂવા કે વો બચ્ચા ઉસ રાહિબ ઔર આબિદ કે પાસ બેઠા થા, જો અલ્લાહ કા નેક બંદા થા, ઉસ્કી બાતેં ઉસ્કો ભલી મા'લૂમ હુઈ, કે યે અચ્છી બાતેં હેં, અલ્લાહ કી બાતેં કરતા હે, લિહાઝા

અબ ઉસ્કી આદત યે હો ગઈ કે જબ ભી વો જાદુગર કે પાસ જાતા રાસ્તે મે રાહિબ આતા, તો વો ઉસ્કે પાસ બેઠ જાતા, ઔર જબ વો જાદુગર કે પાસ પહુંચતા તો લેટ હો જાતા, તો ઉસ લેટ હોને પર વો ઉસ્કી પિટાઈ કરતા, કે તુ ક્યૂં લેટ આયા? ઉસ્ને એક રોઝ ઉસ રાહિબ સે શિકાયત કી કે મૈ આપકે પાસ બેઠતા હૂં આપકી બાતેં સુન્તા હૂં તો ઉસ્કી વજહ સે વહાં જહાં મુજે ભેજા જાતા હે, લેટ હો જાતા હું, ઔર ઉસ લેટ હોને પર વો મેરી પિટાઈ કરતા હે, અબ આપ ઈસ્સે બચને કી કોઈ તદબીર બતાઈએ, ઉસ પર ઉસ રાહિબને ઉસ્સે યૂં કહા : દેખો ! જબ તુમ ઉસ્કે પાસ લેટ પહુંચો ઔર તુમ્હે યે ખતરા હો કે વો તુમ્હારી પિટાઈ કરેગા, તો તુમ યૂં કેહ દેના,(حَبَسَنِي أَهْلِي)મેરે ઘર વાલોંને મુજે રોક લિયા થા, તુમ યે બહાના કર દેના, તાકે વો તુમ્હારી પિટાઈ ન કરે, ઔર ઘર દેર સે પહુંચો તો ઘર વાલોં કો યૂં કેહના કે જાદુગર ઔર ઉસ્તાદજીને મુજે રોક લિયા થા, દોનો તરફ ઈસી તરહ બહાના કર લેના, ચુંનાન્ચે ઉસ્કે બા'દ ફિર યહી તદબીર ઈખ્તિયાર કી, ઔર પિટાઈ સે અપને આપકો બચા લિયા, અબ વો બરાબર જાદુગર કે પાસ ભી જાતા થા, લેકીન રાસ્તે મે ઉસ આબિદ કે પાસ હંમેશા ઠેરતા થા, ઉસ્સે અલ્લાહ કી સબ બાતેં સિખ રહા થા.

ઉસી હાલત પર થા કે એક મરતબા ઐસા હૂવા કે એક બહુત ખતરનાક ઔર બડે અઝદહેને લોગોં કા રાસ્તા રોક લિયા, ઉસ્કે ડર કી વજહ સે લોગ આને જાને સે રૂક ગએ, ઔર કિસી કી હિમ્મત નહી થી, કે ઉસ્કો છેડે ઔર યા મારે, યે બચ્ચા વહાં સે ગુઝરને લગા તો ઉસ્ને દેખા કે યહાં એક બહુત બડા અઝદહા હે, જિસ્ને લોગો કા રાસ્તા રોક રખ્ખા હે, ચુંનાન્ચે ઉસ્ને અપને જી મે કહા:

اَلْيَوْمَ أَعْلَمُ: أَمْرُ السَّاحِرِ أَرْضَى عِنْدَ اللهِ أَمْ أَمْرُ الرَّاهِبِ۔

આજ મુજે પતા ચલ જાએગા કે સાહિર(જાદુગર)બેહતર હે, ઔર અલ્લાહ કે યહાં મકબૂલ હે? યા યે રાહિબ અલ્લાહ કે યહાં મકબૂલ હે? આજ મેરે લિએ ઈસ્કા ઈમ્તેહાન કરને કા વકત આ ગયા, ચુંનાન્ચે ઉસ્ને યે કિયા કે એક પથ્થર લેકર યૂં કહા: એ અલ્લાહ ! અગર યે રાહિબ તેરે નઝદીક ઉસ જાદુગર કે મુકાબલે મે ઝિયાદા મહબૂબ હે, તો ઈસ પથ્થર કે ઝરીએ સે તો ઈસ અઝદહે કો ખત્મ કરદે, યે કેહ કર વો પથ્થર મારા ઔર વો મર ગયા, બસ લોગોં કા રાસ્તા ખૂલ ગયા, ઉસ્કે બા'દ વો રાહિબ કે પાસ આ ગયા, તો ઉસ પર રાહિબ

ને કહા બેટે તુ તો આજ અલ્લાહ કે કુર્બ મે મુજસે ભી બઢ ગયા, તેરે હાથ પર યે કરામત ઝાહિર હૂઈ ઔર તેરા મુઆમલા લોગોં કે સામને ભી આ ગયા, અબ અંદેશા યે હે કે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે તેરી આજમાઈશ હોગી, ઔર કહી ઐસા નહો કે બાદશાહ તુજે ઈઝાએં પહુંચાએ, અગર બાદશાહ કી તરફ સે ઈઝાએં પહુંચને કા વકત આજાએ, તો મેરા નામ મત લેના, યા'ની બાદશાહ અગર તુજસે પુછે કે યે સારી બાતેં તુજે કિસને સિખાઈ? તો મેરા હવાલા મત દેના, ઉસ્ને કહા : ઠિક હે.

ઉસ્કે બા'દ તો મુઆમલા ઈતના આગે બઢ ગયા કે કોઈ માદરઝાદ યા'ની માં કે પેટ સે અંધા પૈદા હોતા, ઔર યે બચ્ચા ઉસ્કી આંખો પર હાથ ફેરતા, તો વો બીના હો જાતા,ઉસ્કી બીનાઈ ઠિક હો જાતી, કોઈ કોઢી હોતા ઔર ઉસ પર હાથ ફેર દેતા, તો ઉસ્કી બીમારી દૂર હો જાતી થી, ઔર જિસ્કો જો બીમારી હોતી, બીમાર લોગ ઉસ્કે પાસ આતે થે, યે હાથ ફેર દેતા, તો વો ઠિક હો જાતે થે,એક દિન ઐસા હૂવા કે બાદશાહ કે વઝીરોં મે સે એક વઝીર અંધા હો ગયા, ઉસ્કો કિસીને બત્લાયા કે ફુલાં સાહબ હે, જો હાથ ફેર દેતે હૈં, તો બીમાર ઠિક હો જાતે હે, ચુંનાન્ચે વો બહોત બડે હદીયે લેકર ઉસ્કે પાસ પહુંચા ઔર કહા કે અગર તુ મુજે ઠીક કરદે, તો યે સબ હદીયે તેરે લિએ હે, ઉસ્ને કહા મૈં તો કિસી કો ઠીક નહી કરતા, શિફા મેરે હાથ મે નહી હે, શિફા દેને વાલા તો અલ્લાહ હે, ઉસ લડકે કી આદત થી, જબ ભી કોઈ બીમાર કિસી બીમારી સે શિફા કી દુઆ કે લિએ ઉસ્કે પાસ આતા તો ઉસ્કે સાથ શર્ત કર લેતા થા, કે તુ અલ્લાહ પર ઈમાન લાએ તો તેરે લિએ દુઆ કરુંગા, ઔર તુ ઠીક હો જાએગા, ઈસ તરહ સે બહોત સારે લોગ ઈમાન લે આએ, લિહાઝા ઈસ્કે સાથ ભી શર્ત કી અગર તુ અલ્લાહ પર ઈમાન લે આએ,તો મૈ તેરે લિએ અલ્લાહ સે દુઆ કરૂંગા તો અલ્લાહ તઆલા તુજે તંદુરસ્તી દે દેંગે, ચુંનાન્ચે વો અલ્લાહ પર ઈમાન લે આયા ઔર ઠીક હો ગયા, બીના હો ગયા, ફિર જબ વો બાદશાહ કે દરબારમે હાજિર હૂવા તો બાદશાહને પુછા કે તેરી યે બીનાઈ કૈસે ઠીક હો ગઈ? તુતો અંધા હો ગયા થા? કિસ્ને તુજે ઠીક કિયા? તો ઉસ્ને કહા મેરે પરવરદિગારને અચ્છા કિયા, બાદશાહને કહા :મેરે અલાવા ભી તેરા કોઈ પરવરદિગાર હે? તેરા પરવરદિગાર તો મૈં હું, ઉસ્ને કહા : નહી, તેરા ઔર મેરા દોનો કા

પરવરદિગાર અલ્લાહ હે, વઝીરને જબ યે કહા તો બાદશાહ ને ઉસ્કો પકડ કર ઈઝાએં દેના શુરૂ કર દી, ઓર પુછા કે ઉસ્ને યે કહાં સે સિખા ઉસ્ને પતા દિયા કે ફુલાં લડકે ને મુજે યે સિખાયા હે, અબ બાદશાહને લડકે કો બુલવાયા ઓર ઉસ્ને પુછા કે તેરા જાદુ તો બહુત આગે નિકલ ચુકા હે, તુ ના-બીના કો બીના કરતા હે, ઉસ્ને કહા: મૈ કિસી કો તંદુરસ્ત નહી કરતા,અલ્લાહ તઆલા તંદુરસ્ત કરતા હે,બાદશાહને ઉસ્કો ભી સજાએં દેના ઓર તકલીફેં પહુંચાના શુરૂ કિયા,યહાં તક કે ઉસ્ને ઉસ રાહિબ કા હવાલા દે દિયા, હાલાંકે વા'દા કર ચૂકા થા, ઓર રાહિબને ઉસ્કો કહા થા મૈરા નામ મત લૈના, લેકીન રાહિબ કા નામ લે લિયા.

ચુંનાન્ચે બાદશાહને ઉસ રાહિબ કો પકડ કર બુલવાયા,ઓર ઉસ્ને યૂં કહા: કે તુ અપના દીન છોડ દે, વો બાદશાહ બુત પરસ્ત થા, ઓર યે રાહિબ ઈસાઈ થા, હઝરત ઈસા(અલ.)પર ઈમાન રખતા થા, ઉસ્ને જવાબ દિયા કે મૈ નહી છોડ સકતા, તો બાદશાહને આરા મંગવાયા, ઓર ઝમીન કે અંદર ઉસ આદમી કો ઝરા સા ગાડ કર ઉસ્કે સર પર આરા રખકર ઉસ્કે પુરે દો ટુકડે કર દિએ,ઓર ઉસ્કો ચીર દિયા, ઉસ્કે બા'દ વઝીર કો બુલાયા, ઓર ઉસ્કો ભી કહા કે તુ અપના યે દીન છોડ દે, ઉસ્ને જવાબ દિયા કે મૈ નહી છોડ સકતા, ઉસ્કે ઉપર ભી આરા રખ્ખા, ઉસ્કે ભી દો ટુકડે કર દિયે, ઉસ્કે બા'દ ફિર લડકે કો બુલાયા ઓર કહા કે: તુ અપને દીન સે બા'ઝ આજા ઓર છોડ દે, ઉસ્ને ભી ઈન્કાર કિયા, તો ઉસ્કો આરા સે ચીરને કે બજાએ બાદશાહને અપને કુચ્છ આદમીયોં કે હવાલે કિયા, ઓર કહા કે: ઉસ્કો પહાડ પર લે જાઓ, ઓર બિલકુલ ચોટી પર લે જાકર ઈસ્સે પુછ લેના કે અપને દીન સે બા'ઝ આતા હે? ઉસ્કો છોડતા હે? અગર બા'ઝ આજાએ, ઓર છોડ દે, તબ તો ઠીક હે, અગર બા'ઝ ન આએ, ઓર ન છોડે તો ફિર ઉસ્કો વહાં સે ગિરા દેના, તાકે ઉસ્કે જિસમ કે ટુકડે ટુકડે હો જાએ, ચુંનાન્ચે વો લોગ ઉસ્કો લે ગએ, અબ ઉસ્ને વહાં જાકર દુઆ કી, એ અલ્લાહ ! તુ જિસ તરહ ચાહે મૈરી તરફ સે ઉન્કો કાફી હોજા, યા'ની ઉન્કા શર ઓર ઉન્કી તરફ સે જો ઈઝા મુજે પહુંચ સકતી હે તો જિસ તરહ ચાહે દૂર કરદે, ચુંનાન્ચે પહાડ મે એકદમ સે જરજરી સી આઈ, ઓર જો લોગ ઉસ્કો લેકર ગએ થે, વો સબ ચોટી પર સે નિચે ગીર ગએ ઓર

મર ગએ, ઔર યે લડકા સલામત રહા, ઔર ચલ કર બાદશાહ કે પાસ આયા, બાદશાહને પુછા: વો લૌગ કયા હુએ? ઉસ્ને કહા અલ્લાહ તઆલાને ઉન્કો ખતમ કર દિયા, ફિર બાદશાહને ઉસ્કો કુચ્છ ઔર લૌગોં કે હવાલે કિયા, કે ઉસ્કો કશ્તી મે લે જાઓ ઔર સમંદર કે બીચ મે લે જાને કે બા'દ ઉસે પુછો અગર વો અપને દીન સે બા'ઝ આજાએ, તબ તો ઠીક હે, વાપસ લે આના, વરના તો સમંદર મે ડાલ દેના, વો ઉસ્કો કશ્તી મે લે ગએ, વહાં પહુંચને કે બા'દ ઉસ્ને ફિર અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કી, ઉસ્કી દુઆ કે નતીજે મે કશ્તી ડુબી તો વો સબ ડુબ ગએ, ઔર યે બચકર ફિર બાદશાહ કે પાસ આ ગયા, બાદશાહને પુછા: કયા હૂવા? ઉસ્ને કહા : ઉન સબ લૌગો કો અલ્લાહ તઆલા ને મેરી તરફ સે કાફી હો ગયા, ઔર વો સબ ડુબ ગએ.

અબ ઉસ્ને બાદશાહ સે કહા :

(فَقَالَ لِلْمَلِكِ إِنَّكَ لَسْتَ بِقَاتِلِي حَتَّى تَفْعَلَ مَا آمُرُكَ بِهِ) દેખો, તુમ મુજે માર નહી સકતે હો, હાં ! મૈં એક તદબીર બતલાતા હું, ઈસ તદબીર પર અગર તુમ અમલ કરો, તો મૈં મરૂંગા, ઉસ્કે બગૈર તુમ મુજે માર નહી સકતે, બાદશાહને પુછા વો તદબીર કયા હે? કહા : પેહલા કામ તો યે કરો કે એક મૈદાન મે તમામ લૌગોં કો જમાઅ કરો ઉસ્કે બા'દ મુજે દરખ્ત કે તને ઉપર લટકાવો, ઉસ્કે બા'દ મેરે તિરકસ મે સે એક તીર નિકાલો, ઉસ્કો કમાન કે બિચમે રખકર કહો:- ثُمَّ قُلْ بِاسْمِ اللهِ رَبِّ الْغُلَامِ

ફિર મુજે વો તીર મારો, જબ તુમ ઈસ તરહ કરોંગે, તો હી મુજે માર પાવોગે, ચુંનાન્ચે બાદશાહને એૈસા હી કિયા, જૈસા ઉસ લડકેને કહા, ઔર તીર મારા તો વો તીર ઉસ્કી કનપટ્ટી મે લગા, ઉસ્કા વહી ઈન્તેકાલ હુવા, અબ જબ યે હૂવા, તો જિતને ભી લૌગ થે, વો સબ કેહને લગે, હમ ઈસ લડકે કા જો રબ હે, ઈસ પર ઈમાન લાતે હૈં, ગોયા વો સબ બાદશાહ સે હટ ગએ, ઉન્કી સમજ મે આ ગયા કે જો આદમી ઈસ લડકે કો કત્લ કરને મે ભી મોહતાઝ હે, જબ તક ઉસ્ને ઈસ લડકે કે રબ કા નામ નહી લિયા, ઉસ વકત તક યે બચ્ચા ઔર લડકા ઉસ્સે નહી મરા, તો ઉસ્કે હાથ મે હે કયા? ચુંનાન્ચે જબ લૌગ અલ્લાહ પર ઈમાન લે આએ, ઈસ લિએ ઉસ્ને યે તદબીર ઈખ્તિયાર કી, ગોયા અપને આપ કો કુર્બાન કિયા, ઔર તમામ લૌગો કો ઈમાન કી દૌલત સે માલામાલ કરાયા.

અબ બાદશાહ કે જો મુશીર લોગ થે, ઉન્હોને કહાઃ દેખો ! તુમ કો જો ડર થા, વહી હુવા, ઈસ બચ્ચે કો તુમ ઈસ લિએ કત્લ કરવાતે થે, તાકે ઉસ્કો દેખ કર લોગોં કા દીન ખરાબ ન હો, અકીદા ન બિગડે, લેકીન ઉસ્ને મર કે સબકો મુસલમાન બનાયા, બાદશાહને કહાઃ દેખો, હર ગલી, ઔર હર મહલ્લે કે કિનારે પર ખંદકે ખોદો.

ચુંનાન્ચે ઉસ્કે હુકમ પર પુરી બસ્તી કે અંદર હર ગલી, હર મહલ્લે કે ઉપર ખંદકે ખોદી ગઈ,ઔર ઉસ્કે અંદર આગ જલાઈ ગઈ, જબ આગ આસ્માન કો છુને લગી, તો ફિર લોગો કો પકડ કર લાયા જાતા થા, કે અપને દીન સે બા'ઝ આતે હો? યા અંદર ડાલેં? લેકીન કોઈ ભી બા'ઝ નહી આયા, સબ કેહતે થે, હમ બા'ઝ નહી આતે, ઉન્કો ડાલ દિયા થા, ઈસ તરહ સબ કો ખત્મ કિયા ગયા.

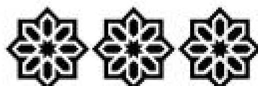
યહાં તક કે એક ઔરત કો લાયા ગયા, ઈસ્કે સાથ ઉસ્કા એક છોટા સા બચ્ચા થા, અપને બચ્ચે કી મુહબ્બત કી વજહ સે ઉસ ઔરત કો કુચ્છ ઝિઝક હૂઈ, તો બચ્ચા ઉસ્કો કેહને લગા, છોટાસા દુધ પીતા બચ્ચા થા, તો ઉસ્ને અપની માં સે કહાઃ માં કોઈ બાત નહી, તુ હક પર હે, મર જા, અપને આપકો કુર્બાની કે વાસ્તે પેશ કરદે, ચુંનાન્ચે માં કી જો ઝિઝક થી, વો ખત્મ હો ગઈ,ઔર ઉસ્ને ભી ઈન્કાર કિયા કે મે ભી અપને દીન કો નહી છોડ સકતી, ઔર ઉસ્કો ભી ડાલ દિયા ગયા, કુર્આને પાક મે સૂરતુલ્ બુરૂજ મે હેઃ(قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ)વો યહી અસ્હાબુલ્ ઉખ્દૂદ કા કિસ્સા હે.

બહર-હાલ ઉસ બચ્ચે કા ઉન લોગોં કા જો સબર થા, ઈસ મુસીબત પર ઔર બાદશાહ કે મઝાલિમ પર સબર કિયા, લેકીન અપને દીન કો નહી છોડા, ઔર ઈમાન પર કાઈમ રહે, ઈસ બાત કો બતલાને કે લિએ ઈસ રિવાયત કો યહાં લાએં.

ઈકતિબાસ

ઈન અહાદીષ સે એક બહોત બડા સબક હમે યે ભી મિલતા હૈ, કે કિસી ભી ચીઝ કે હમારે હાથ સે નિકલ જાને પર હમ એક તો સબ્ર સે કામ લૈના ચાહિએ, ઔર યૂં સોચના ચાહિએ,કે યે નેઅમત જો મૈરે હાથ સે લે લી ગઈ હૈ, ઉસ્કો લેકર મુજે આઝમાયા જા રહા હૈ, ઔર ઈસ આઝમાઈસ મે અગર મૈ કામીયાબ હો ગયા, ઔર મૈને સબ્ર સે કામ લિયા ઔર અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા સે સવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્ખી તો યે જો લિયા ગયા ઈસ્સે કઈ ગુના ઝિયાદા ઔર ઈસ્સે કઈ ગુના અચ્છા બદલા મુજે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી તરફ સે દિયા જાએગા, ઈસ લિએ જો ભી ચીઝ હમારે હાથ સે જાતી હૈ, ઈન તમામ ચીઝો કે મુતઅલ્લિક હમે એક મુઅમિન હોને કી હેસીય્યત સે યે તસવ્વુર રખના ચાહિએ, નબીએ કરીમ(સલ.)કી હમે યે તઅલીમ ઔર હિદાયત હૈ કે હમારે હાથ સે કોઈ ચીઝ ચલી જાએ તો ઉસ પર યૂં સોચના ચાહિએ કે ગયા ક્યા? ઔર મિલા ક્યા?.

સબર

(મજ્લિસ–૩)

اَلحَمدُ لِلّٰهِ نَحمَدُهٗ وَنَستَعِينُهٗ وَنَستَغفِرُهٗ وَنُؤمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيهِ وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِن شُرُورِ اَنفُسِنَا وَمِن سَيِّئَاتِ اَعمَالِنَا مَن يَّهدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَن يُّضلِلهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ وَنَشهَدُ اَن لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحدَهٗ لَا شَرِيكَ لَهٗ وَنَشهَدُ اَنَّ سَيِّدَنَا وَمَولَانَا مُحَمَّدًا عَبدُهٗ وَرَسُولُهٗ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصحَابِهٖ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ تَسلِيمًا كَثِيرًا. اَمَّا بَعد!

સબર કા સહીહ વક્ત :

وَعَن أَنَسِ بنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عنه قال: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ بِامرَأَةٍ تَبكِي عِندَ قَبرٍ فَقَالَ اتَّقِي اللّٰهَ وَاصبِرِي قَالَت إِلَيكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَم تُصَب بِمُصِيبَتِي وَلَم تَعرِفهُ فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ فَأَتَت بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ فَلَم تَجِد عِندَهُ بَوَّابِينَ فَقَالَت لَم أَعرِفكَ فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبرُ عِندَ الصَّدمَةِ الأُولٰى۔

હઝરત અનસ(રદી.)કી રિવાયત હૈ કે એક મરતબા નબીએ કરીમ (સલ.) કા ગુઝર એક ઔરત કે પાસ સે હુવા, જો એક કબર કે પાસ બૈઠી રો રહી થી, અલ્લામા નવ્વી(રહ.)ને મુસ્લિમ કી રિવયાત કે હવાલે સે લિખ્ખા હૈ કે ઉસ્કા બેટા ઈન્તેકાલ કર ગયા થા, ઔર વો કબર ઉસ્કે બેટે કી થી, ઉસી કે ગમ મે વહાં પર વો રો રહી થી,નબીએ કરીમ (સલ.)ને જબ ઉસ્કો રોતે હુએ દેખા તો ફરમાયા: (اتَّقِي اللّٰهَ وَاصبِرِي) કે અલ્લાહ સે ડર ઔર સબર સે કામ લે.

પીછલી મજ્લિસ મે બતલા ચૂકા હું કે ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર ઈસી મુસીબત કી વજહ સે અગર આંસુ નિકલ આવે, આવાઝ ભી નિકલ જાએ ઔર રોના હો તો ઉસ પર કોઈ પકડ નહી, લેકીન આદમી કસ્દન નૌહા વાલી શકલ ઈખ્તિયાર કરે, જૈસા કે મૈને તફસીલ પેહલે બતલા દી થી, તો શરીઅતને ઈસ્કો મનઅ કિયા હૈ, ઔર નબીએ કરીમ(સલ.) ઔરતોં સે જબ બૈયત લેતે થે તો બા-કાઈદા તૌબા મે ઉસ્કો ભી શરીક ફરમાતે થે, ઔર ઈન્સે યે વઅદા લેતે થે કે નૌહા નહી કરેંગી, યે ઔરત જબ અપને બેટે કી કબર કે પાસ રો રહી થી, હો સકતા હૈ કે ઉસ્કા રોના ઉસી કબીલ સે હો, ઈસ લિએ નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઉસ્કો સબર કી તલકીન ફરમાઈ, ઔર ફરમાયા: અલ્લાહ સે ડર, ઔર સબર સે

કામ લે, ઈસી તરહ રોને ધોને સે કોઈ ફરક પડતા નહી, ઉસ ઔરતને નબીએ કરીમ(સલ.)કો પેહચાના નહી,ઈસ લિએ ઉસ્ને જવાબ મે હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કો યૂં કહા: (إِلَيْكَ عَنِّي)હટો યહાં સે આપ પર વો મુસીબત નહી પડી હે, જો મુજ પર પડી હે, ઉસ્ને યે નહી પેહચાના કે યે કેહને વાલે નબીએ કરીમ(સલ.)હે, ઉસ્ને યૂં સમજા કે કોઈ આમી આદમી હે, ઓર મુજે કિસી બાત કી નસીહત કર રહા હે, ઈસ લિએ ઉસ્ને ઈસ તરહ કા જવાબ દિયા, બ-ઝાહિર એસા મા'લૂમ હોતા હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)કી શાન મે જિસ અદબ કી રિઆયત કરની ચાહિએ થી, ના-વાકિફીય્યત કી વજહ સે વો નહી કર પાઈ, બહર-હાલ ઉસ્ને જવાબ મે બજાએ ઈસ્કે કે ઉસ નસીહત પર અમલ કરતી, ઓર ઉસ્કો કબૂલ કરતી,હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કો યૂં કહા:આપ યહાં સે ચલે જાઈએ, આપ પર વો મુસીબત નહી પડી હે, જો મુજ પર પડી હે:(وَلَمْ تَعْرِفْهُ) રિવાયત કે અલ્ફાઝ હે કે વો ઓરત હુઝૂર(સલ.) કો પેહચાન નહી પાઈ, અબ હુઝૂર(સલ.)તો ઉસ્કો નસીહત ફરમાને કે બા'દ વહાં સે તશરીફ લે ગએ, આપ કે વહાં સે તશરીફ લે જાને કે બા'દ લોગોંને ઈસ ઓરત કો બતલાયા કે પગલી તુજે મા'લૂમ નહી કે તુને યે જવાબ કિસ્કો દિયા, યે હુઝૂરે અકરમ(સલ.)થે, ઓર તુને ઉન્કો યે જવાબ દિયા હે, કે આપ યહાં સે ચલે જાઈએ, આપ પર વો મુસીબત નહી આઈ હે, જો મુજ પર આઈ હે, જબ ઉસ્ને યે સુના કે યે નબીએ કરીમ(સલ.) થે, તો બહુત સપટાઈ, ઓર ઉસ્કો બડા ખોફ લાહિક હૂવા કે અબ કયા હોગા? ચુંનાન્ચે મુઆફી માંગને કી ગર્ઝ સે આપ(સલ.) કે દોલત-કદે પર હાજિર હૂઈ, જબ હુઝૂર(સલ.) કે મકાન પર પહુંચી તો દેખા કે વહાં કોઈ દરબાર નહી હે, જૈસે બડે આદમીયોં,બાદશાહોં, સલાતીન, હાકિમોં કે મકાન પર દરબાન હૂવા કરતે હૈં, વહાં એસા કોઈ દરબાર નહી હે, ઈસ પર ઉન્કો બડા તઅજ્જુબ હૂવા, ફિર હુઝૂરે અકરમ(સલ.) કે સામને આઈ, ઓર મુઆઝિરત કરતે હૂએ યૂં કહા:(لَمْ أَعْرِفْكَ) એ અલ્લાહ કે રસૂલ મૈને આપકો પેહચાના નહી, ગોયા વો અપને જવાબ પર મઆઝિરત તલબ કર રહી થી, કે મૈને આપકો જો જવાબ દિયા વો ઈસ લિએ થા કે મૈં આપકો પેહચાન નહી પાઈ.

નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈસ્કી ઉસ બાત સે સિર્ફ નઝર કરતે હૂએ જો હકીકત થી, વો બયાન ફરમાઈ:(فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى).

દેખો ! સબર તો હકીકત મે વહી હોતા હે કે આદમી પર મુસીબત પડે ઉસ વકત સબર સે કામ લે, યા'ની જિસ વકત ઈબ્તીદાઅન આદમી કિસી મુસીબત મે ગિરફતાર હોતા હે, આફત ઓર બલા મે ગિરફતાર હોતા હે, શુરૂઅ મે જબ વો આફત આતી હે, તબ ઉસ્કો જો સદમા પહુંચતા હે, અગર ઉસ વકત આદમી સબર સે કામ લે લે, તો વો હે સબર, બાકી મુદત ગુઝર જાને કે બા'દ તો જૂં જૂં ઝમાના ગુઝર જાતા હે જૈસા કે કહા ગયા હે, વકત બહુત બડા મર્હમ હે, બડે સે બડા ગમ ઓર બડે સે બડા ઝખમ ભી આદમી ભુલા દિયા કરતા હે, ઉસ્કો સબર આહી જાતા હે, વો સબર કાફી નહી હે, ઓર સબર પર વો વઅદે નહી હે, જો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે સબર પર કિએ ગએ હૈં, વાઅદા ઉસ સબર કે ઉપર હે, કે આદમી કો અવ્વલન મુસીબત લાહિક હૂઈ, યા'ની શુરૂઅ મે મુસીબત પડી, ઉસી વકત વો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા સે અજ્રો સવાબ કી ઉમ્મીદ રખતે હૂએ સબર સે કામ લે ઉસ વકત અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે ઉસ્કો નવાઝા જાતા હે, ઓર વહી હકીકી મઅના મે સબર હે, વરના ઝમાના ગુઝર જાને કે બા'દ આદમી ઠંડા હો જાએ ઓર ફિર ઝબ્ત ઓર સબર સે કામ લે, તો હર એક કો યે ચીઝ હાસિલ હોહી જાતી હે, અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કે યહાં જો મતલૂબ હે વો યે હે, ગોયા હુઝૂર (સલ.)ને ફરમાયાઃ કે જબ તેરે ઉપર વો મુસીબત આઈ થી ઓર મૈને તુજ સે કહા થા ઉસ વકત અગર તુ સબર સે કામ લેતી તો વો ફઝીલત હાસિલ હોતી, અબ વો ફઝીલત હાસિલ નહી હોગી.

ઈસ રિવાયત કો લાકર અલ્લામા નવ્વી(રહ.)સબર કા મહલ ઓર મૌકા કયા હે ઉસ્કો બતલાના ચાહતે હૈં, ગોયા જહાં અવ્વલ વહલા મે મુસીબત આદમી કો પહુંચતી હે મસલન કિસી કા ઈન્તેકાલ હો ગયા, કોઈ ઓર હાદષા પેશ આયા, કોઈ માલી નુકસાન હૂવા તો ઈસી વકત આદમી અલ્લાહ તઆલા સે અજરો સવાબ કી ઉમ્મીદ રખતે હૂએ સબર સે કામ લે, તો યે હે સબર, બાકી ઉસ વકત તો આહો વાવેલા કરતા રહા,ચીખતા ચિલ્લાતા રહા,લોગો કે સામને શિકવે ઓર શિકાયતેં કરતા રહા, ઓર બાઅદ મે ફિર ધીરે ધીરે ઝમાના ગુઝરતા ગયા, ઓર આપ હી આપ ઉસ્કો ઝરા સુકૂન હાસિલ હોતા ગયા, તો ઉસ્કે બા'દ જો સબર આએગા વો કિસી કામ કા નહી, ઈસ્સે વો ફઝીલત હાસિલ નહી હોગી.

મહબૂબ કે ઈન્તેકાલ પર સબર કી ફઝીલત :

قَالَ: يَقُولُ اللهُ تَعَالَى مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا الْجَنَّةُ (બુખારી - ૬૪૨૪)

હઝરત અબૂ હુરૈયરહ(રદી.)કી રિવાયત પેશ કરતે હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)બારી તઆલા કા ઈરશાદ નકલ ફરમાતે હે, પેહલે મેં ભી બતલા ચૂકા હૂં કે હદીષે પાક મે જબ નબીએ કરીમ(સલ.)અલ્લાહ તઆલા કા ઈરશાદ નકલ ફરમાએં તો વો હદીષે કુદસી કેહલાતી હે, બારી તઆલા ફરમાતે હે કે મેરે મોઅમિન બંદે કે લિએ ઉસ ચીઝ કા બદલા જન્નત કે સિવા કુચ્છ નહી હે, જબ મેં ઉસકે કિસી મહબૂબ કી રૂહ કબ્ઝ કર લૂં, દુનીયા વાલોં મે સે ઉસકા મહબૂબ ઉસસે લે લૂં, ઓર ફિર વો ઉસ પર સબર કરતે હુએ મુજસે સવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્ખે, યા'ની અગર કિસી કે મહબૂબ કા ઈન્તેકાલ હો જાએ, ચાહે ઉસકા બેટા હો, બાપ હો, કોઈ ભી અઝીઝ હો, જિસકે સાથ ઉસકો મુહબ્બત થી, જિત્ની મુહબ્બત જિસ દરજા કે હોગી ઉસી દરજે કે મુતાબિક અલ્લાહ તબારક-વ-તઅલા કી તરફ સે ઉસકો અજર દિયા જાએગા, તૂ અગર કિસી કા મહબૂબ હે, ઓર અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ઉસકે મહબૂબ કો લે લે, યા'ની ઉસકે મહબૂબ કા ઈન્તેકાલ હો જાએ, બેટે કા ઈન્તેકાલ હો જાએ, યા ઓર કિસી કરીબી અઝીઝ રિશ્તેદાર કા ઈન્તેકાલ હો જાએ, જો ઉસકે નઝદીક બહુત ઝિયાદા મહબૂબ થા, ઉસકે ઈન્તેકાલ પર અગર વો સબર સે કામ લેતા હે, તો ઉસ સૂરત મે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હે : કે મેરે યહાં ઉસકા સિવાયે જન્નત કે કોઈ બદલા નહી હે.

યે ભી અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કે યહાં ઈકરામ હે, ઈસ લિએ કે વો ઉસકા મહબૂબ થા, ઓર અલ્લાહ તઆલાને લિયા, હકીકત તો યે હે કે વો અલ્લાહી કી મિલ્ક થી, અલ્લાહ તઆલા કી ચીઝ થી, અલ્લાહ તઆલાને લે લી, લેકીન ઉસકે બાવુજૂદ બંદો કે લિએ અલ્લાહ તઆલાને યે ઈન્આમ કિયા, ઓર અગર ઈસ લેને પર બંદેને સબ્ર, તહમ્મુલ ઓર બુર્દબારી સે કામ લિયા, આહો વાવેલા નહી કિયા, શિકવે-શિકાયતેં નહી કી, રોયા ધોયા નહી, તો ઉસ સૂરત મે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉસકો બદલે કે તોર પર જન્નત દી જાતી હે.

લિહાઝા જિસ વકત કિસી કે કિસી મહબૂબ કા ઈન્તેકાલ હો, તો તસવ્વૂર કરે

કે મૈ અગર સબર સે કામ લુંગા, તો અલ્લાહ તબારક -વ-તઆલા કી તરફ સે મુજે ઉસ પર અજર ઓર સવાબ દિયા જાએગા,(અહતસબહુ) કા યહી મતલબ હે.

હર નૈક અમલ મે હુસૂલે સવાબ કા ઈસ્તિહઝાર ઝરૂરી હૈ :

મૈ પેહલે ભી બતલા ચુકા હું હર કામ મે આદમી યે તસવ્વૂર કરે કે મૈ જો કર રહા હું અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે મુજે ઈસ પર સવાબ મિલેગા,યા'ની ઈસ કામ કો અલ્લાહ કે વાસ્તે સવાબ હાસિલ કરને કી નીય્યત સે કરે, યે તસવ્વૂર હો તો ઉસ સૂરત મે ઉસ કામ પર અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે ઉસ્કો સવાબ મિલેગા,ઓર અજર દિયા જાએગા,ઓર અગર યે તસવ્વૂર નહી હે,તો ફિર વો ફઝીલત હાસિલ નહી હોગી,નમાઝ ભી વૈસે હી બગૈર એહતેસાબ કે પઢ લી તો ફરીઝા તો અદા હો જાએગા, યા'ની નમાઝ જો ઉસ્કે ઝિમ્મા થી વો ઝિમ્મા પુરા હો જાએગા,લેકીન નમાઝ પર અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલા કી તરફ સે જો સવાબ મિલા કરતા હે,વો હાસિલ નહી હોગા.

હદીષ મે આતા હૈ :

وَقَالَ: مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ---

وَقَالَ: مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ---

જિસને ઈમાન કી હાલત મે સવાબ કી ઉમ્મીદ કી, રમઝાન કે રોઝે રખ્ખે ઉસ્કે અગલે ગુનાહ બખ્શ દિએ જાએંગે, જિસને શબે કદર મે ઈમાન કી હાલત મે સવાબ કી નીય્યત સે ઈબાદત કી, ઉસ્કે અગલે ગુનાહ મુઆફ હો જાએંગે, તો દોનો જગહ પર કેદ લગાઈ ગઈ હે, રમઝાન કે રોઝે, યા લયલતુલ્ કદર કી ઈબાદત ઈમાન કે સાથ ઓર અલ્લાહ તઆલા સે અજર ઓર સવાબ કી ઉમ્મીદ રખતે હૂએ અંજામ દે, તો આદમી કોઈ ભી કામ કરે ઉસ્કે પેશે નઝર અલ્લાહ તબારક -વ-તઆલા કી ઝાત હોની ચાહિએ.

શુરૂઅ મે જહાં ઈખ્લાસ કા તઝકીરા આયા થા, વહાં બતલાયા થા કે હર કામ મે યહાં તક કે જો હમારે તબ્ઈ કામ હે, ઓર હમ અપને તબીઅત કે તકાઝા સે અંજામ દેતે હે, ઉન્મે ભી અગર એહતિસાબ હે યા'ની અલ્લાહ તઆલા સે અજરો સવાબ કી ઉમ્મીદ રખતે હૂએ હમ ઉસ કામ કો અંજામ દેંગે, તો ઉસ પર ભી અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે હમ્કો અજરો સવાબ મિલેગા.

હમ રાત કો ઈસ લિએ સોએ કે સોને સે હમ્કો સુકૂન મિલેગા, ઓર હમારે

બદન કો રાહત પહુંચ જાએગી, ઔર હમ દોબારા ઈસ કાબિલ હો જાએંગે, અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કરે, ઉસ્કે અહકામ કો બજા લાએ, ગોયા અપને ઈસ જિસમ કો આરામ ઈસ લિએ દે રહે હૈં કે દો બારા અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅત ઔર ફરમાંબરદારી કે લિયે જિસમ કો ઈસ્તેમાલ કર સકે, યે મશીન થોડી દેર કે લિએ ઈસ લિએ બંદ રખ્ખી હે કે દોબારા ચલ સકે, તો ઉસ સૂરત મે યે સોના ભી ઈબાદત કેહલાએગા,ઔર ઉસ પર ભી સવાબ મિલેગા.

ખાના ઈસ લિએ ખા રહે હૈં કે ઈસ ખાને કે ઝરીઆ સે જો કુવ્વત હાસિલ હોગી,ઉસ્કો અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅત ઔર ફરમાંબર્દારી મે ઈસ્તેમાલ કરેંગે,તો ઉસ સૂરત મે યે ખાના ભી ઈબાદત મે શુમાર હોગા.

હર કામ મે એહતેસાબ ઝરૂરી હે, યહાં પર ભી જો કેદ લગાઈ હે, કે અપને મહબૂબ કી ઈન્તેકાલ પર અગર સબર સે કામ લેતે હૂએ અલ્લાહ સે અજરો સવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્ખે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો જન્નત સે કમ કુચ્છ નહી દેંગે, યા'ની જન્નત જૈસા બદલા મિલેગા, જન્નત બહુત બડી ચીઝ હે, બહોત બડા બદલા હે,અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી તરફ સે જો દિયા ગયા હે.

તાઉન કા કાફિર કે લિએ અઝાબ...મોઅમિન કે લિએ રહમત :

عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ، أَنَّهَا سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، عَنِ الطَّاعُونِ ؟ فَأَخْبَرَهَا نَبِيُّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَّهُ كَانَ عَذَابًا يَبْعَثُهُ اللهُ عَلَى مَنْ شَاءَ فَجَعَلَهُ رَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ فَلَيْسَ مِنْ عَبْدٍ يَقَعُ فِي الطَّاعُونِ فَيَمْكُثُ فِي بَلَدِهِ صَابِرًا مُحْتَسِبًا يَعْلَمُ أَنَّهُ لَنْ يُصِيبَهُ إِلَّا مَا كَتَبَ اللهُ لَهُ إِلَّا كَانَ مِثْلُ أَجْرِ شَهِيدٍ۔ (સુનનુલ કુબરા લિન્નસાઈ–૭૪૮૫)

હઝરત આઈશા(રદી.)ફરમાતી હે: કે ઉન્હોને નબીએ કરીમ(સલ.) સે તાઉન(પ્લેગ)કે મુતલ્લિક પુછા, તાઉન એક બીમારી હે, ઈસ વકત ઉસ્કી વઝાહત કરને કી ઝરૂરત નહી, હર શખ્સ વાકિફ હે,(કયૂંકે સૂરત શહર મે કરીબી ઝમાને મે ઉસ્કી ઝદ મે આયા થા,)એક મખ્સૂસ કિસમ કા વબાઈ મર્ઝ હે, જિસ મે આદમી કે કિસી જોડ મે બગલ મે યા કિસી જોડ કે અંદર ગલટી(ગાંઠ)હો જાતી હે,ઉસ્કે બા'દ જિસમ મે કુચ્છ હરારત ઔર બુખાર સા હોતા હે, કેય હોતી હે, ઔર થોડે સે વકત કે બા'દ આદમી મર જાતા હે, ઔર યે બહુત ખતરનાક વબાઈ મર્ઝ હે, જબ ફેલતા હે તો બહોત બડી મિકદાર મે આદમી ઉસ્કા શિકાર હો જાતા હે.

આપ(સલ.)સે હઝરત આઈશા(રદી.)ને ઉસ્કે મુતઅલ્લિક દરયાફત કિયા, હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા: દરઅસલ ઈસ્કી ઈબ્તેદા તો ઈસ તરહ હૂઈ કે અલ્લાહ તઆલાને દુનીયા મે ઉસ્કો અગલે લોગોં મે સે બા'ઝ કે ગુનાહોં કી સઝા કે તૌર પર અઝાબ દૈને કે વાસ્તે ઉતારા થા, લેકીન અલ્લાહ તબારક -વ-તઆલાને એહલે ઈમાન કે વાસ્તે ઉસ્કો રહમત બના દિયા, યા'ની આજ ભી અગર કોઈ મોઅમિન ઈસ બીમારી કે અંદર મુબ્તલા હો તો ઉસ સૂરત મે ઉસ્કે હક મે વો અઝાબ નહી, બલ્કે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે રહમત હે, ઈસ લિએ ફરમાતે હે: فَجَعَلَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى رَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِيْنَ

તાઉન મોઅમિન કે લિએ રહમત કબ બન્તા હૈ :

એહલે ઈમાન કે વાસ્તે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલાને ઉસ્કો રહમત કૈસે બનાયા? હુઝૂર(સલ.)ઉસ્કી વજાહત ફરમાતે હે કે જો બંદા તાઉન મે મુબતલા હો યા'ની ઈસી શહર મે તાઉન હો ગયા, ઔર વો આદમી ઉસ શહર મે રેહતા હે, ઔર તાઉન ફેલ જાને કે બા'દ વો ભી ઉસ શહર કો યે સમજ કર છોડ કર નહી જા રહા હે કે મૈરે વાસ્તે અલ્લાહ તબારક -વ- તઆલા કે યહાં જો મુકદ્દર હે વો તો હોકર રહેગા, ઔર અગર વો યૂં સોચે કે મૈ શહર છોડકર ચલા જાવૂંગા તો બચ જાઉંગા, તો ઉસ્કા યે સમજના ગલત હે, સહીહ નહી હે, ઈસ લિએ કે અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલા કે યહાં ઉસ્કી કિસ્મત મે યે લિખ્ખા જા ચુકા હે, કે તાઉન કી ઈસી બીમારી મે મૌત પાવે, તો ઉસ સૂરત મે ઈસ શહર મે રહે, તબ ભી મૌત આએગી, ઔર કહી દૂસરી જગહ ચલા જાએ તબ ભી ઉસ્કો મૌત આકર કે રહેગી, તો ઈમાન વાલો કા ઈમાન ઉન્સે ઉસ બાત કા તકાઝા કરતા હે કે વો યૂં સમજે કે અલ્લાહ તઆલા ને મૈરે લિએ જો મુસીબત લિખ દી હે, વહી મુજે પહુંચેગી ઈસ્કે અલાવા ઔર કોઈ મુસીબત પહુંચને વાલી નહી હે: (قُلْ لَّنْ يُّصِيْبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ) અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલાને હમારે લિએ તકદીર મે જો લિખ દિયા હે વહી હમ્કો પહુંચેગા, ઉસ્કે અલાવા ઔર કોઈ ચીઝ હમ્કો પહુંચને વાલી નહી, યે સમજ કર ઔર અલ્લાહ સે અજરો સવાબ કી ઉમ્મીદ રખતે હૂએ, સબર સે કામ લેતે હૂએ, તહમ્મુલ કરતે હૂએ, વો ઈસી શહર મે ઠેહરા રહે, તો ઉસ્કો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે શહીદ કા સવાબ મિલતા હે, ક્યૂં ? ઈસ લિએ કે વહાં જબ મૌત ઈતની આમ હો ગઈ હે, જહાં ઉસ્કો યે

ખતરા લાહિક હે કે હો સકતા હે કે મોત આ જાએ, ઉસ સૂરત મે ભી અગર વો સબરો ઝબ્ત સે કામ લેતે હૂએ ઓર ઈમાન કે તકાઝે કો પુરા કરતે હૂએ યૂં સમજ કર કે અલ્લાહ તઆલાને મેરે લિએ જો તે ફરમા દિયા હે, વો હોકર રહેગા, ઉસ્મે ઝરા બરાબર ભી ફર્ક આને વાલા નહી હે, ઈસી જગહ રેહતા હે તો અલ્લાહ તબારક-વ- તઆલા કી તરફ સે ઉસ્કો શહીદ કા સવાબ મિલેગા.

તાઉન ઝદા ઈલાકા કે બારે શરઈ હુકમ ઓર ઉસ્કી હિકમત :

લિહાઝા ઈસ બસ્તી કે અંદર તાઉન ફેલા વુઆ હો ઈસ્કા યહી હુકમ હે, કે જો આદમી જિસ બસ્તી મે રેહતા હો, ઉસ્કો છોડ કર ચલા ન જાએ, ઓર ઉસ્મે કઈ મસ્લિહતેં ભી હે, એક તો યે હે કે ઈસ તરહ તંદુરસ્ત લોગ જો અભી બીમારી મે મુબ્તલા નહી હૂએ હે, શહર કો છોડ કર ચલે જાએંગે, તો જો બીમાર હે ઉન્કી તીમાર-દારી કૌન કરેગા? કિસ તરહ ઈસ બીમારી કી વજહ સે જો લોગ મોત કે ઘાટ ઉતર રહે હે, ઉન્કી તઝહીજો તદફીન વગેરા કા ઈન્તેઝામ કોન કરેગા? ઈસ લિએ શરીઅતને ઈસ્કી ઈજાઝત નહી દી, ઓર જો લોગ વહાં નહી હે,દૂસરી જગહ રેહતે હેં, ઉન્કો ભી યે હુકમ દિયા કે અબ વો ઉસ બસ્તી મે ન આવે, ઓર ઉસ્કી યે વજહ બતલાઈ કે અગર કોઈ ઈસ બસ્તી મે આયા ઓર ઉસ્કો બીમારી લાહિક હૂઈ, ઓર ઈન્તેકાલ કર દિયા, તો હકીકત તો યે હે કે વો ન આતા તબ ભી યે મુસીબત ઉસ્કો લાહિક હોને હી વાલી થી, લેકીન યહાં આને કે બા'દ લાહિક હૂઈ, તો શાયદ વો યે સમજે કે મેરે યહાં આને કી વજહ સે મે ઈસ બીમારી મે મુબ્તલા હૂવા, અગર ન આતા તો મુબ્તલા ન હોતા, ગોયા યે અકીદા ખરાબ કરને વાલી ચીઝ હે, ઈસ લિએ શરીઅતને ઈસે મનાઅ કિયા કે જહાં ઈસ તરહ કી વબાઈ બીમારી ફેલ ચૂકી હો, ઓર વહાં અગર આપ નહી હે, તો ન જાએ, હે તો વહાં સે હટને કી ભી ઈજાઝત નહી દી, ઈસ્મે ઓર ભી બડી બડી મસ્લિહતેં હે, ઓર હમારા યે શહર યા'ની સૂરત ઈસ્સે ગુઝર ચુકા હે, ઓર યે દોનો મસ્લિહતોં સે ભી હમ માશાઅલ્લાહ ખૂબ વાકિફ હો ચુકે હે, જો ગએ ઉન્કો જાને કી વજહ સે કયા કયા મુસીબતેં આઈ,ઓર કયા કયા ભુગત્ના પડા, વો ભી સબ્કો મા'લૂમ હે, ઓર જો યહી રહે ઈસ્કી વજહ સે કયા આસાનિયાં હૂઈ, વો ભી મકફી નહી.

બીનાઈ ન હોને યા ખતમ હો જાને કી ફઝીલત :

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ اللهَ قَالَ إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ يُرِيدُ عَيْنَيْهِ۔ (બુખારી શરીફ – ૫૬૫૩)

હઝરત અનસ(રદી.)નબીએ કરીમ(સલ.)કા ઈરશાદ નકલ ફરમાતે હૈ: કે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલાને ફરમાયા: યે ભી હદીષે કુદસી હૈ, જબ મૈ અપને બંદે કો ઉસ્કી દો મહબૂબ ચીઝોં કે ઝરીઆ સે આઝમાતા હૂં ઔર ઉસ પર વો સબર સે કામ લેતા હૈ, તો મૈ ઉસ્કો ઉસ્કે બદલે મે જન્નત દેતા હૂં, દો મહબૂબ ચીઝે યા'ની દો આંખે, યા'ની અગર કિસી આદમી કી બીનાઈ છીન જાએ, યા યે હૈ કે શુરૂઅ સે બીનાઈ હૈ હી નહી, અલ્લાહ તઆલાને ઉસ્કો બીનાઈ દી હી નહી, માદરઝાદ અંધા પૈદા હૂવા, યા પૈદા હૂવા તબ દેખતા થા, લેકીન બા'દ મે કિસી બીમારી કી વજહ સે ઉસ્કી આંખે નહી રહી, ઔર દેખને કી સલાહીય્યત ખતમ હો ગઈ, ઔર ઉસ પર ઉસ્ને સબર સે કામ લિયા તો અલ્લાહ તબારક– વ–તઆલા ઉસ્કે બદલે મે ઉસ્કો જન્નત અતા ફરમાએંગે, દેખીયે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે જબ યે ચીઝ લે લી ગઈ તબ ઉસ્કે બદલે અલ્લાહ તઆલાને જન્નત અતા ફરમાઈ, ઈસ લિએ આદમી કો યૂં સોચના ચાહિએ કે કોઈ ભી ચીઝ જબ હમારે પાસ સે જાએ કોઈ છોટી સી નેઅમત છીન જાએ તો ઉસ્કે જાને પર પરેશાન ન હો.

યે ન દેખીયે કે કયા ગયા, યે દેખીયે કે કયા મિલા :

યહાં હમેં યે સબક દિયા જા રહા હૈ કે મુસીબત પર હમે પરેશાન યા દિલ ગિરિફતા હોને કી ઝરૂરત નહી હૈ, દેખીએ ! યહાં આંખે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા ને લે લીં, આંખેં બહુત અઝીમ નેઅમત હૈં લેકીન બહર–હાલ ! આપ ઉસ્સે જન્નત કા મુકાબલા તો નહી કર સકતે, ઈસ લિએ કે દુનીયા મે જો આંખેં આપકો હાસિલ હોંગી વો કબ તક કામ દેંગી? મૌત આએગી તબ તક, તો ગોયા યે આંખે ભી ફાની હી હૈં, ઈસ કે લિએ તો એક ફાની ચીઝ થી અગર્ચે અપની જગહ પર બહુત અહમીય્યત કી હામિલ થીં, ઔર બહુત અઝીમ ચીઝ થી લેકીન થી ફાની, તો ઉસ્કો લે લેને કે બદલે મે જબ ઉસને સબર સે કામ લિયા તો અલ્લાહ તઆલાને ઉસ્કો જન્નત અતા ફરમાઈ.

ઈન અહાદીષ સે એક બહુત બડા સબક હમેં યે ભી મિલતા હૈ કે કિસી ભી

ચીઝ કે હમારે હાથ સે નિકલ જાને પર હમેં એક તો સબર સે કામ લેના ચાહિએ ઔર યૂં સોચના ચાહિએ કે યે નેઅમત જો મેરે હાથ સે લે લી ગઈ હે ઉસ્કો લેકર મુજે આઝમાયા જા રહા હે, ઔર ઉસ આઝમાઈશ મે અગર મેં કામીયાબ હો ગયા ઔર મૈંને સબર સે કામ લિયા ઔર અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા સે સવાબ કી ઉમ્મીદ રખ્ખી તો યે જો લિયા ગયા ઈસ્સે કઈ ગુના ઝિયાદા ઔર ઉસ્સે કઈ ગુના અચ્છા બદલા મુજે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી તરફ સે દિયા જાએગા, ઈસ લિએ કે આંખોં હી કી ખુસૂસીય્યત નહી હે બલ્કે ઔર ભી જો ચીઝેં હમારે હાથ સે જાતી હેં ઉન તમામ ચીઝોં કે મુતઅલ્લિક હમેં એક મોઅમિન હોને કી હેસિય્યત સે યે તસવ્વૂર રખના ચાહિએ, નબીએ કરીમ(સલ.)કી હમેં યે તા'લીમ ઔર હિદાયત હે કે હમારે હાથ સે કોઈ ચીઝ ચલી જાએ તો ઉસ પર યૂં સોચના ચાહિએ કે ગયા કયા? ઔર મિલા કયા?.

ભાઈ ! કોઈ બચ્ચા હે ઉસ્કા દો રૂપિયે વાલા એક કલમ ગુમ હો ગયા, અબ ઉસ્ને અબ્બા સે કહા: એ અબ્બા ! કલમ ગુમ હો ગયા, બાપને લાકર ઉસ્કો ૧૦ રૂપિયે વાલા કલમ દે દિયા, તો અબ વો યૂં કે સકતા હે, કે મેં તો કુચ્છ ખોટ ઔર નુકસાન મે નહી રહા, બલ્કે ફાઈદે મે રહા, કે જો ચીઝ ગઈ ઉસ્સે અચ્છી ચીઝ મુજકો મિલી ઐસે હી હમારે પાસ સે જો ચીઝ જા રહી હે, તો યે ન દેખીયે કે કયા ગયા? બલ્કે હમે યે દેખના હે કે ઉસ્કે જાને પર અગર મે સબર સે કામ લૂંગા તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઈસ્કે બદલે મે મુજે કયા મિલેગા? અગર હમ યે સોચેંગે ઔર યે તસવ્વૂર કરેંગે તો ઈન્શાઅલ્લાહ ઉસ જાને વાલી ચીઝ પર હમેં કોઈ ગમ ઔર અફસોસ નહી હોગા, બલ્કે નબીએ કરીમ (સલ.)ને હમે જો હિદાયત ફરમાઈ હે, ઔર જો તા'લીમ દી હે, ઉસ્કે મુતાબિક હમ સબર સે કામ લેંગે.

હઝરત અતા(રહ.)કી સોચ :

عَطَاءِبْنُ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَلاَ أُرِيكَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلَى قَالَ هَذِهِ الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ إِنِّي أُصْرَعُ وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللَّهَ لِي قَالَ إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُعَافِيَكِ فَقَالَتْ أَصْبِرُ فَقَالَتْ إِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللَّهَ أَنْ لاَ أَتَكَشَّفَ فَدَعَا لَهَا۔ (બુખારી શરીફ – હદીષ નં. ૫૬૫૨)

હઝરત અતા બિન અબી રબાહ(રહ.)બડે જલીલુલ્ કદર તાબીઈ હે કેહતે હૈં કે યે બડે બદ-સૂરત સિયાહ-ફામ થે ઉન્કે જિસમ કે કિસી ઉઝવ કે અંદર કોઈ ખૂબી નહી થી, યા'ની હર એઅતેબાર સે રંગત કે એઅતેબાર સે ચેહરે ઓર આઅઝા કી સાખ્ત ઓર બનાવટ કે એ'તેબાર સે બડે બદ-સૂરત થે, લેકીન ઉન્હોને યૂં સોચા કે મૈં અપની ઈસ જિસ્માની કમી કો ઈલ્મ હાસિલ કરકે ઓર અચ્છે અખ્લાક ઓર અવસાફ અપને અંદર કરકે પુરા કર સકતા હૂં.

ઝાહિરી બદ-સૂરતી કી તલાફી :

આદમી મે દો ચીઝેં હૈં એક તો બાતિની અવસાફો અખ્લાક ઓર દૂસરી ચીઝ ઝાહિરી ખૂબસૂરતી, તો ઝાહિરી ખૂબસૂરતી કિસી કામ કી નહી, વૈસે ઉસ્કી વજહ સે દુનીયવી એ'તેબાર સે કહીં બડા ફાઈદા હો સકતા હે લેકીન ઉખરવી એઅતેબાર સે ઉસ પર નજાત નહી, હમ દુનીયા મે દેખતે હૈં કે બહુત સે કાફિરો મુશરિક ભી બડે હસીનો જમીલ હૂવા કરતે હૈં, લેકીન આદમી કો ચાહિએ કે અપને અંદર બાતિની અખ્લાક, બાતિની અવસાફ પૈદા કરને કા એહતમામ કરે, લિહાઝા જો લોગ એસે હૈં, કે જિન કો કુદરત કી તરફ સે એસા કોઈ ઝાહિરી હુસ્ન નહી દિયા ગયા હે ઉન્કે લિએ તો ઓર ઝિયાદા મોકા હે કે વો અપને આપ કો ઉન બાતિની ઓર અચ્છે અખ્લાક સે ઓર અમલી એ'તેબાર સે ભી મુઝય્યન કરને કી કોશિશ કરે, તાકે યે સારી કમી પુરી હો જાએ, ચુંનાન્ચે હઝરત અતા(રહ.)અપને ઝમાને મે પેહલે મક્કા કે સરદાર કેહલાતે થે, હાલાંકે સિયાહ ફામ આઝાદ સુદા ગુલામ થે, લેકીન વો અપને ઈસ ઈલ્મ ઓર અમલ, અખ્લાક ઓર અવસાફ કી વજહ સે એહલે મક્કા કે સરદાર થે.

એક સહાબીય્યા સે મિરગી મે સબર કરને પર જન્નત કા વઅદા:

હઝરત અતા બિન અબી રબાહ(રહ.)ફરમાતે હે: એક મરતબા હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ(રદી.)ને મુજસે કહા : મૈ એક જન્નતી ઓરત તુમ્હે ન બતલાઉં? મૈને કહા: ઝરૂર બતલાઈએ, ઉન્હોને એક સિયાહ ફામ કાલે રંગ હબશી ઓરત કી તરફ ઈશારા કરકે બત્લાયા કે યે જન્નતી ઓરત હે, વો કયૂં જન્નતી હે? ઈસ કી વજહ બતલાઈ કે એક મરતબા યે ઓરત નબીએ કરીમ(સલ.)કી ખિદમત મે હાજિર હૂઈ,ઓર આકર અર્જ કિયા,યા રસૂલુલ્લાહ! મુજે મિરગી કી બીમારી હે,મિરગી વો મર્ઝ હે કે જિસ મે આદમી પર એકદમ

સે દૌરા પડતા હે, ઓર આદમી બેહોશ હો જાતા હે, મુંહ મે સે ઝાંગ નિકલને લગતી હે, યે બીમારી ઉસ ઓરત કો થી, ઓર ઉસ્ને બતલાયા કે જિસ વકત મુજ પર યે દૌરા પડતા હે, ઓર મૈ બેહોશ હોકર ગિર જાતી હું, તો મેરા સતર ભી ખૂલ જાતા હે, અસલ ઉસ ઓરત કો યે ફિકર લાહિક થા કે ઈસ બીમારી કે નતીજે મે ગોયા ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર એક બુરી ચીઝ મે મુબ્તલા હો જાતી હું કે મેરા સતર ખૂલ જાતા હે, નબીએ કરીમ(સલ.)સે દરખ્વાસ્ત કરને કા મકસદ યે થા કે ગોયા આપ(સલ.) દુઆ કરે તાકે ઈસ બીમારી સે અલ્લાહ તઆલા નજાત અતા ફરમાએ.

નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયા : દેખો તુમ્હે ઈખ્તિયાર હે, અગર તુમ ચાહો તો ઈસ બીમારી પર સબર સે કામ લો, ઈસ્કે બદલે મે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે તુમ્કો જન્નત મિલેગી, ઓર અગર તુમ ચાહો તો મૈં દુઆ કર દેતા હું, ઓર બીમારી અચ્છી હો જાએગી, બોલો કયા ચાહિએ? ઝાહિર હે કે એક સહાબીય્યા થી, ઉન્કે સામને યે દૌનો સૂરતે આઈ તો આખિર કિસ્કો ઈખ્તિયાર કરતી, ઉન્હોને કહા: એ અલ્લાહ કે રસૂલ મૈ સબર સે કામ લૂંગી.

બસ યહાં ભી એક તા'લીમ યહી દી કે અગર કિસી આદમી કો કોઈ ખતરનાક સે ખતરનાક બીમારી લાહિક હે, તો ઉસ્કી વજહ સે દિલ ગિરિફતા હોને કી ઝરૂરત નહી હે, યૂં સમજે કે યે બીમારી અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલાને દી હે, ઈસ પર મૈ સબ્ર કરુંગા તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે મુજે ઈસ સબર કે બદલે મે જન્નત મિલેગી, ઈસ હદીષ મે હુઝૂર(સલ.) કી તા'લીમ યહી હે.

ઈસ લિએ કૈસી હી બીમારી હો, ઈસ્મે સબર કરે, વૈસે ઈસ બીમારી કે ઈલાજ કે તૌર પર કુચ્છ તદબીરેં કરના ચાહે કર સકતા હે, લેકીન ઉન તદબીરોં કે બાવૂજૂદ અગર ઉસ બીમારી મે કોઈ ફર્ક ઝાહિર ન હો, બીમારી ઠીક ન હો, તો ફિર ઉસ્કી વજહ સે લોગો કે સામને શિકવ શિકાયત યા પરેશાન ઓર દિલ ગિરિફતા હોને કી ઝરૂરત નહી હે, બલ્કે સબર સે કામ લે કે અલ્લાહ તઆલાને યે બીમારી ભેજી હે, મૈ ઉસ પર સબર કરૂંગા.

ચુંનાન્ચે જબ નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈસ ઓરત કો દો બાતોં મે સે એક કા ઈખ્તિયાર દિયા,તો કેહને લગી કે મૈ સબર કરૂંગી,ગોયા મુજે ઈસ બીમારી કે અચ્છા હોને કે મુકાબલે મે સબર કરકે જન્નત લેના મંજૂર હે,બાકી યે હે કે

આદમી અપની કમઝોરી કી વજહ સે બરદાશ્ત ન કર સકે,તો વો દૂસરી બાત હે.

એક બીમાર હઝરત હાજી સાહબ કી ખિદમત મે :

હઝરત સય્યીદુત્તાઈફા હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ સાહબ મુહાજિરે મક્કી (રહ.)હમારે સિલસિલે કે તમામ બુઝુર્ગો કો શેખ હે, એક મરતબા ઉન્હો ને અપની મજલિસ મે બીમારી કે સિલસિલે ઝરા તફસીર સે બયાન કિયા, ઓર ફરમાયાઃ કે બીમારી ભી અલ્લાહ કી નેઅમત હે, ઓર ફિર ઉસ બીમારી કી વજહ સે અલ્લાહ તઆલા કી ઈનાયતેં કિસ કિસ હેસિય્યત સે આદમી પર આતી હે, વો પુરા તફસીલ સે બતલાયા, ઉસ મજલિસ કે બા'દ એક આદમીને આકર અર્જ કિયા, હઝરત મુજે ફલાની બીમારી હે, દુઆ કિજીએ, લોગ સોચને લગે કે અભી તો ઉન્હોને પુરા બયાન કિયા થા, અબ દેખે કયા દુઆ કરતે હે? હઝરતને દુઆ ફરમાઈ કે એ અલ્લાહ ! બીમારી ભી તેરી નેઅમત હે ઓર તંદુરસ્તી ભી નેઅમત હે, તો તૂ અપની ઈસ બીમારી વાલી નેઅમત કો તંદુરસ્તી વાલી નેઅમત સે બદલ દે, એ અલ્લાહ હમ કમઝોર હોને કી વજહ સે ઈસ પર સબ્ર કી તાકત નહી, તો અબ હમે તંદુરસ્તી વાલી નેઅમત અતા ફરમા કર ઉસ પર શુક્ર કરને કી તૌફીક અતા ફરમા.

બહર હાલ ઉસ ઓરતને યે મંજૂર કર લિયા કે મે સબર કરુંગી, લેકીન ઉસ બેહોશી કી હાલત મે ચુંકે સતર ખૂલ જાતા થા, ઉસ્કા ભી ઉસ ઓરત કો ફિકર લાહિક થા, ઈસ લિએ ઉસ્ને અર્જ કિયા : યા રસૂલુલ્લાહ ! અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કિજીયે મેરા સતર ન ખૂલે, આપ (સલ.) ને ફરમાયાઃ કે મે ઈસ કે લિએ દુઆ કરૂંગા એ અલ્લાહ ! ઈસ્કે સતર ખુલને કી નોબત ન આવે, જબ બીમારી કા દૌરા પડે બેહોશ હો તો ઉસ વકત સતર ન ખુલે, બહર હાલ ઉસ્ને ઈસ બીમારી કે અચ્છા હોને કે મુકાબલા મે બીમારી મે મુબ્તલા રહ કર સબર સે કામ લેકર જન્નત કો મંજૂર ફરમા લિયા.

ઈલાજ કે સિલસિલે મે એક હિદાયત :

જેસા કે મેને અભી અર્જ કિયા કે ઈસ હદીષ સે ભી યહી સબક દેના મકસૂદ હે,કે કેસી હી ખતરનાક સે ખતરનાક બીમારી આદમી કો લાહિક હો ઉસ પર આદમી સબર સે કામ લે, અપને તોર પર જો તદબીર હો સકતી હે ઉન તદબીર કો ઈખ્તિયાર કરને મેં કોઈ હર્ઝ નહી હે.

વૈસે આજ–કલ જો તદબીરેં ઈખ્તિયાર કી જાતી હૈ ઉસ્મે ભી બડે ગુલુ સે કામ લિયા જાતા હૈ, દેખો ! નબીએ કરીમ (સલ.)ને ફરમાયા :

(તિરમિઝી, ૪/૩૮૩) – عِبَادَاللّٰهِ تَدَاوَوْا

એ અલ્લાહ કે બંદો ! ઓર ઈલાજ કરો ઈસ લિએ કે અલ્લાહ તઆલા ને હર બીમારી કી દવા જરૂર પૈદા ફરમાઈ હૈ, લેકીન ઈસ્કે મુઆમલા મે હમારા અકીદા યે કે શિફા દેને વાલી ઝાત અલ્લાહ કી હૈ, અગર કોઈ આદમી યૂં સમજતા હૈ કે તંદુરસ્તી દવા કી વજહ સે યા ડાકટર કી વજહ સે હૈ તો યે ગલત હૈ, જૈસે લોગ કેહતે હૈં, ફુલાં ડાકટર કે પાસ ફુલાં ફુલાં ગએ, વો સબ અચ્છે હો ગએ, ગોયા આપ ભી જાએંગે, તો આપકો ભી વો અચ્છા કર હી ડાલેગા? ઓર મૈં યૂં કહા કરતા હૂં કે બડે માહિર ડાકટર કે મુકાબલે મે કમ માહિર ડાકટર કે પાસ જાને મે અલ્લાહ પર એ'તેમાદ ઝિયાદા રહેગા, બડે માહિર કે પાસ જાને મે એઅતેમાદ ઉસ હો જાએગા, ઓર કમ માહિર કે પાસ જાએંગે તો એઅતેમાદ અલ્લાહ કી ઝાત પર ઉસ ડાકટર કે મુકાબલે મે ઝિયાદા રહેગા, ઓર ઈલાજ બહેસિય્યત સુન્નત કે જો કર રહે હૈં વો મકસદ ભી હાસિલ હો જાએગા...

ખૈર ! યે તો મે અપની એક બાત બતૌરે નુકતા કે અર્જ કરતા હૂં ઉસ્કા મતલબ યે નહી હૈ, કે માહિરીન કો આપ છોડ દે,માહિરીન સે ઝરૂર ખિદમત હાસિલ કરેં,ડાકટર સાહબ યહાં બેઠે હૂએ હોંગે તો કહેંગે કે ભાઈ કયા હૈ?બહરહાલ માહિરીન સે આપ ઝરૂર ખિદમાત લેં, લેકીન યે હૈ કે હમારા ઈમાન ઓર એઅતેમાદ અલ્લાહ કી ઝાત પર હો.

તવક્કુલ કી હકીકત કયા હૈ?:

તવક્કુલ કિસ્કો કેહતે હૈ? તવક્કુલ કી હકીકત યે હૈ કે અસ્બાબ ઈખ્તિયાર કરને કે બા'દ અસ્બાબ પર ભરોસા કરને કે બજાએ અલ્લાહ તઆલા કી ઝાત પર ભરોસા કરે, ઉસ્કા નામ તવક્કુલ હૈ, અસ્બાબ છોડ દેના યે કામિલ તવક્કુલ નહી હૈ, ઈસ આદમીને સબબ ઈખ્તિયાર નહી કિયા, વો તો અલ્લાહ તઆલા પર ભરોસા કરેગા હી, લેકીન જિસ આદમીને સબબ ઈખ્તિયાર કિયા,ઓર ફિર સબબ કો છોડ કર અલ્લાહ તઆલા પર ભરોસા કિયા, યહી હકીકી તવક્કુલ હૈ.

ઈસ લિએ હદીષ મે આતા હૈ કે એક સહાબીને પુછાઃ યા રસુલ્લાહ! મે

અપની સવારી કે ઊંટ કો ખૂંટે સે બાંધુ ફિર તવક્કુલ કરૂં,યા ખુલા છોડ દૂં ઔર તવક્કુલ કરૂં? હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા:બાંધો ઔર તવક્કુલ કરો,(મઝમઉલ ઝવાઈદ તબ્રાની ૧૦/૨૯૧, તિરમિઝી ૪/૬૬૮)યા'ની બાંધને કે બા'દ ભી ભરોસા ઉસ પર નહો કે ઉસ્સે મેરા ઊંટ મહફૂઝ રહેગા,ભરોસા અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી ઝાત પર હો, યે આ'લા–દરજા કા તવક્કુલ હે, અસ્બાબ કો અંજામ દેને કે બા'દ ભી એઅતેમાદ અસ્બાબ નહો, બલ્કે અલ્લાહ તઆલા કી ઝાત પર હો તો યે અસલ ચીઝ હે, હર જગહ અસ્બાબ કે અંદર ઉસ્કા એહતેમામ કરના ઝરૂરી હે.

એક નબી કે સબર કા અંદાજ :

عَنْ أَبِي عَبْدِالرَّحْمٰنِ عَبْدِاللهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ ﷺ قَالَ : كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُوْلِ اللهِ ﷺ : يَحْكِي نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ ضَرَبَهُ قَوْمُهُ فَأَدْمَوْهُ ، وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ ، وَيَقُوْلُ : اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ۔

અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ(રદી.)ફરમાતે હેઃ કે મૈ ગોયા નબીએ કરીમ (સલ.) કો દેખ રહા હું યા'ની જિસ વકત વો હદીષ બયાન કર રહે હે, ગોયા યૂં બતાલાના ચાહતે હૈં, ઉસ વકત ભી મૈરી નિગાહોં મે વો મંઝર એકદમ તાજા હે, જૈસે કોઈ વાકિઆ કઈ સાલ પેહલે પેશ આયા હો, લેકીન બયાન કરને વાલા કેહતા હે કે અભી મૈરી નિગાહોં કે સામને વો મંઝર હે, ગોયા ઉસ્સે યે બતાના મકસૂદ હોતા હે કે મુજે યે બાત અચ્છી તરહ યાદ હે, ઈસી તરહ ફરમાતે હેઃ કે નબીએ કરીમ(સલ.)એક નબી કા તઝકીરા કર રહે થે, ઉન્કી કૌમને ઉન્કી પિટાઈ કી, ઉન્કે ચેહરે કો ઝખ્મી કર દિયા, ઔર વો નબી અપને ચેહરે પર સે અપને હાથોં કે ઝરીઆ સે ખૂન પુછ રહે થે, સાફ કર રહે થે, ઔર કેહતે જા રહે થેઃ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ۔

એ અલ્લાહ ! મૈરી કૌમ કો બખ્શ દિજીએ મુઆફ કર દિજીએ, વો મુજે પેહચાન્તે નહી હે, ઔર જાન્તે નહી હે, મેરા કયા મકામ હે, મેરા અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કયા તઅલ્લુક હે, મૈ કૌન હું, અગર જાન્તે તો એેસા મુઆમલા ન કરતે, યહાં નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઉસ નબી કે સબર કા તઝકીરા કિયા, ચૂંકે નબી અફઆલ કાબિલે ઈત્તિબાઅ હોતે હૈં, ઈસ લિએ યે રિવાયત યહાં લાએ હૈં.

અબ યે કૌન્સે નબી મુરાદ હે? તો અલ્લામા કુર્તુબી(રહ.)ફરમાતે હેઃ ઉસ્કા

મિસ્દાક હઝરત નૂહ(અલ.)હે, ઓર દૂસરે હઝરાત ફરમાતે હેં નહી યે ખૂદ નબીએક કરીમ(સલ.)અપની ઝાત મુરાદ લે રહે હેં, સફરે તાઈફ કે મોકા પર નબીએ કરીમ(સલ.)કે સાથ જો મુઆમલા કિયા ગયા થા, આપ દાઅવત પેશ કરને કે વાસ્તે તાઈફ તશરીફ લે ગએ થે, ઓર વહાં આપકે સાથ જો ઝિયાદતીયાં હૂઈ, આપકો લહૂલોહાન કિયા ગયા, ઉસ મોકે પર ભી આપને યે દુઆ ફરમાઈ થી : اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ۔

એ અલ્લાહ યે મુજે જાન્તે નહી,ઓર બા'ઝ કેહતે હેં કે ગઝવએ મોકા પર નબીએ કરીમ(સલ.)કે સાથ જો ઝિયાદતીયાં હૂઈ થી, ઉસ મોકા પર ભી આપને યે દુઆ ફરમાઈ થી.

મોઅમિન કો પહુંચને વાલી મઅમૂલી તકલીફ ભી ઝાએઅ નહી :

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ (حَزَنٍ) وَلَا أَذًى وَلَا غَمٍّ حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ۔ (બુખારી, કિતાબુલ મર્ઝ – ૫૬૪૧,૫૬૪૨)

નબીએ કરીમ(સલ.)ફરમાતે હે: મુસલમાનો કો જબ કોઈ થકન પહુંચતી હે, યા'ની કિસી કામ કે નતીજે મેં જો ઠકાવત લાહિક હોતી હે યા કોઈ બીમારી ઉસ્કો લગતી હે ઓર ઉસી તરીકા સે કોઈ ફિકર લાહિક હોતી હે, આઈન્દા પેશ આને વાલી કિસી મુસીબત કે તસવ્વૂર સે આદમી કો જો ફિકર લાહિક હોતી હે, ઉસ્કો“હમ્મુન” કેહતે હેં, ઓર જો મુસીબત પેહલે પેશ આ ચુકી હે, ઉસ પેશ આ ચુકી હૂઈ મુસીબત કી વજહ સે જો તકલીફ હોતી હે ઉસ્કો “હુઝન”સે તા'બીર કરતે હેં.

ઓર જો કોઈ ઈઝા પહુંચતી હે ઓર મુઅમિન કિસી ભી તરહ કી ઘુટન મહસૂસ કરતા હે યહાં તક કે કાંટા ભી ઉસ્કો ચૂભતા હે તો ઉસ પર ભી અલ્લાહ ઉસ્કે ગુનાહો કા કફ્ફારા કર દેતે હેં, ઓર ગુનાહો કો મુઆફ ફરમા દેતે હેં.

મતલબ યે હે કે મુઅમિન કો માઅમૂલી સી તકલીફ ભી અગર પહુંચે તો વો ઝાએઅ નહી જાતી હે, ઉસ્કો પહુંચને વાલી હર તકલીફ કે બદલે મે અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ઉસ્કે ગુનાહોં કો મુઆફ કિયા જાતા હે, ઈસ લિએ હમેં જો છોટી છોટી તકલીફેં પહુંચી ઉન પર ભી યે ખિયાલ મુસ્તહઝર હોના ચાહિએ, ઓર ઉસ

ચીઝ કા હર વકત તસવ્વૂર રેહના ચાહિએ, કે ઉસ પર અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી તરફ સે મેરે ગુનાહ મુઆફ કિએ જાએંગે.

બલ્કે હદીષ મે યહાં તક આતા હે કે આદમી કે જેબ મે પૈસે ઓર રકમ હે, ઓર વો ઉસ્ને ખર્ચ કર દિયે, કિસી કો દે દિએ, બા'દ મે કિસી મૌકા પર ઉસ્કો યાદ નહી થા, કે મે ફુલાં કો યે રકમ દે ચુકા હૂં, વો ઉસ્કો દેકર ભૂલ ગયા થા, ઓર અબ યૂં સોચ કરકે મેરે પાસ હે, ઉસ્ને જેબ મે હાથ ડાલા લેકીન જબ વો રકમ નઝર નહી આઈ, તો એકદમ સે ઉસ્કી તબીઅત કે ઉપર એક ગમ આ ગયા કે પૈસે થે કહાં ગએ? થોડી દેર બા'દ ફિર યાદ આ ગયા કે મૈં ફુલાં કો દે ચુકા હૂં, તો યે યાદ ન રેહને કી વજહ સે થોડી દેર કે લિએ જો ગમ લાહિક હૂવા થા, ઉસ પર ભી અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી તરફ સે ઉસ્કો અજરો સવાબ મિલતા હે, ઓર ઉસ્કે ગુનાહ મુઆફ હોતે હે.

ઈસ લિએ જિતની ભી મુસીબતેં, તકલીફેં ઓર મશક્કતેં યા બીમારીયાં જો કુચ્છ ભી હમે લાહિક હો, હમ યે સમજે કે ઈસ્મે હમારા ફાઈદા હી ફાઈદા હે, ઈસ્મે હમારા કોઈ નુકસાન નહી હે, બસ યે તસવ્વૂર હમે હર વકત રેહના ચાહિએ, જબ યે તસવ્વૂર ઓર ખિયાલ રહેગા, તો ઈન્શાઅલ્લાહ સબર કરના બડા આસાન હો જાએગા, ઉન ચીઝોં કો જો સોચતે રહે.

ખાસ બંદો કે સાથ ખાસ મુઆમલા હોતા હે:

حَدَّثَنَا عَبْدَانُ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ ، عَنِ الأَعْمَشِ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ ، قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ يُوعَكُ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّكَ تُوعَكُ وَعْكًا شَدِيدًا قَالَ أَجَلْ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلَانِ مِنْكُمْ قُلْتُ ذَلِكَ أَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ قَالَ أَجَلْ ذَلِكَ كَذَلِكَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى شَوْكَةٌ فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا۔ (બુખારી–૫૬૪૮)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ(રદી.)ફરમાતે હે: કે એક મરતબા મૈં નબીએ કરીમ(સલ.)મે હાજિર હૂવા, ઓર આપકો બહોત સખ્ત ઓર શદીદ બુખાર થા, મેને અર્જ કિયા, એ અલ્લાહ કે રસૂલ! આપકો તો બહુત સખ્ત ઓર બડા શદીદ બુખાર હે,ઓર બા'ઝ રિવાયતોં મે યે ભી હે કે ઈતના શદીદ બુખાર થા કે નબીએ કરીમ(સલ.)જો ચાદર ઓઢે હૂએ થે, ઉસ્કે ઉપર સે બુખાર કી ગરમી મહસૂસ હો રહી થી, હુઝૂર (સલ.)ને ફરમાયા: જી હાં ! મુજે બુખાર કી ઈત્ની

શિદ્દત આતી હે જિતની તુમ્મે સે દો આદમીયોં કો બુખાર મે હોતી હે,યા'ની આમ ઈન્સાનો મે સે દો આદમીયોં કે બુખાર કા જો હાલ હોતા હે મુજે અકેલે કો એસા હોતા હે.

અલ્લાહ તઆલા કે જો મકસૂસ બંદે હોતે હે ઉન્કે સાથ યે મુઆમલા હોતા હે: (إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ بَلَاءً الأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الأَمْثَلُ فَالأَمْثَلُ)હદીષે પાક મે આતા હે કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા: લોગો મે સબસે ઝિયાદા ઈબ્તિલાઅ ઓર મસાઈબ અંબિયાએ કિરામ પર આતે હૈં, ઓર ફિર જો ઉન્કે તરીકે સે ઝિયાદા મુશાબે હોગા, ઈત્ના હી ઉસ્કે ઉપર કેફિયાત ઝિયાદા રહેગી, ઈસ લિએ બુખાર કા ભી યહી હાલ હે, કે ઓરોં મે જો બુખાર દો આદમીયોં કો આતા થા, એસા બુખાર તન્હા હુઝૂર(સલ.)કો આતા થા, ઈસ પર હઝરત ઈબ્ને મસ્ઉદ(રદી.)ફરમાતે હે: મેને અર્ઝ કિયા અલ્લાહ કે રસૂલ! યે બાત ઈસ લિએ ભી હે કે આપકો સવાબ ભી દોહરા ઓર ડબલ મિલતા હે, હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા: જી હાં ! સવાબ ભી ડબલ મિલતા હે, યા'ની લોગો કો જિતના સવાબ મિલતા હે ઉસ્સે ઝિયાદા મિલતા હે.

ઈસ લિએ તો હદીષ મે આતા હે કે આદમી અગર ખડે હોકર નમાઝ પઢે તો ઉસ્મે જો સવાબ મિલતા હે બેઠકર પઢને મે ઉસ્સે આધા મિલતા હે,(બુખારી-૩૭૫)લેકીન નબીએ કરીમ(સલ.)ફરમાતે હે: મે બેઠકર પઢુંગા તો આધા નહી બલ્કે પુરા સવાબ મિલેગા, બાત વહી હે, હઝરત ઈબ્ને મસ્ઉદ(રદી.)ફરમાતે હે મેને અર્ઝ કિયા કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ અગર્ચે બુખાર કી શિદ્દત આપકો ઓર લોગો કે મુકાબલે મે દોહરી ઓર ડબલ હે,તો સવાબ ભી આપકો ડબલ મિલ રહા હે, તો હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા: જી હાં !..

તકલીફ પહુંચને પર આદમી કે ગુનાહ એસે ઝડતે હૈં જેસે પત્ઝર મે પત્તે:

ફિર હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા: દેખો ! કિસી મુસલમાન કો જબ કોઈ બીમારી લાહિક હોતી હે, કોઈ તકલીફ પહુંચતી હે, યહાં તક કે કાંટા ભી ચુભતા હે, યા ઉસ્સે ભી કમ દરજા કી કોઈ ચીઝ હોતો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કી વજહ સે ઉસ્કે ગુનાહો કો મુઆફ કર દેતે હે, ઓર ઉસ્કે ગુનાહ એસે ઝરતે હે જેસે પત્ઝર કે ઝમાને મે મોસમે ખઝામે દરખ્ત અપને પત્તોં કો ઝાડતા હે, યા'ની મોસમે ખઝા મે (પાનખર)કા જો મોસમ હોતા હે, ઉસ્મે દરખ્ત કે પત્તે કેસે ઝડતે હૈં?ઈસી

તરહ બીમારી કી વજહ સે આદમી કે ગુનાહ ઝડતે હૈં.

હદીષે પાક મે ભી આતા હે કે બુખાર કી વજહ સે આદમી ગુનાહોં સે એસા પાક ઓર સાફ હોતા હે, જૈસે અપની માં કે પેટ સે નિકલા હો, ઓર યે બુખાર કે અંદર જો હરારત હોતી હે, બા'ઝ રિવાયતોં સે મા'લૂમ હોતા હે કે વો જહન્નમ કી આગ કી અષર હે,(મુસ્લિમ ૪/૧૭૩૧) ગોયા ઉસ્કા નમૂના હે, તો અંદર તક ઉસ્કે અસરાત પહુંચતે હૈં.

મુકર્રબીન પર હાલાત ક્યૂં આતે હે :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ مَنْ أَرَادَ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُصِبْ مِنْهُ۔

હઝરત અબૂ હુરૈરહ(રદી.)ફરમાતે હે: કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા:અલ્લાહ તઆલા જિસ્કે સાથ ખૈર કા ઈરાદા ફરમાતે હે ઉસ્કો મુસીબત મે ગિરિફ્તાર કરતે હૈં.

અબ દેખીયે ! બા'ઝ મરતબા સવાલ પૈદા હોતા હે કે અલ્લાહ કે બા'ઝ એસે મુકર્રબ બંદે ભી હોતે હૈં જિન્કે મુતઅલ્લિક આદમી કો યે ખિયાલ હોતા હે ઉન્કે પાસ તો ગુનાહોં કા ઝિયાદા ઝખીરા નહી હે, ફિર વો બીમારી ઉન્કે પાસ કા હે કે વાસ્તે આઈ?

જવાબ યે હે કે અસલ મે ઈન્કે પાસ દૂસરી હેસિયત સે આઈ હે, કે અલ્લાહ તઆલા ઉન્કે દરજાત બુલંદ કરના ચાહતે હે, ઈસ લિએ હદીષે પાક મે આતા હે, મિશ્કાત શરીફ મે રિવાયત મોજૂદ હે, કે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે કિસી બંદે કે લિએ જન્નત મે એક દરજા મુતઅય્યન કિયા ગયા હે, કે દરજા ઉસ્કો દેના હે, લેકીન વો બંદા અપને અમલ કે ઝરીઆ સે વહાં તક પહુંચ નહી સકતા, ઉસ્કે પાસ એસા કોઈ અમલ નહી હે, ઉસ્કી વજહ સે વો ઉસ દરજા તક પહુંચ પાએ, તો ફિર અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા ઉસ્કો મુસીબત મે ગિરિફ્તાર કરતે હે, ઓર ફિર ઉસ્કો સબર કી તોફીક અતા ફરમાતે હે, ઓર જબ સબર કરતા હે તો ફિર અલ્લાહ કી તરફ સે વો મકામ ઉસ્કો અતા કિયા જાતા હે,(અબૂ દાવૂદ-૩/૧૮૩)અલ્લાહ તઆલા કા કેસા મુઆમલા હે? ઉસ્કે લિએ અગર કિસી કે ઉપર કોઈ મુસીબત આઈ હે, યા કિસી તકલીફ મે કોઈ આદમી ગિરિફ્તાર હે તો પરેશાન ન હો, યે ન સોચે કે મા'લૂમ નહી કે કોન્સે ગુનાહ કી સજા હે.

હમારા વુજૂદ હી ગુનાહ હૈ :

બા'ઝ લોગ કેહતે હૈં મૈને કોન્સા ગુનાહ કિયા હૈ? તો હઝરત અકદસ હકીમુલ્ થાનવી(નવ્વરલ્લાહુ મર્કદહુ) ફરમાતે હૈ: હમારા કોન્સા લમ્હા, કોન્સી ઘડી ગુનાહોં સે ખાલી હૈ કે યે જુમ્લા મુંહ સે નિકલ રહા કે મૈને કોન્સા ગુનાહ કિયા હૈ? બલ્કે(وُجُوْدُكَ ذَنْبٌ لَا يُقَاسُ عَلَيْهِ ذَنْبٌ)હમારા વુજૂદ હી ગુનાહ હૈ, હૈ યા નહી? ઈસ લિએ યે જુમ્લા તો બહુત ગલત હૈ કે મૈને કોન્સા ગુનાહ કિયા હૈ,બાકી યે હૈ કે આદમી કો અલ્લાહ તઆલા સે આફીય્યત માંગની ચાહિએ.

ઔર યે ભી કોઈ ઝરૂરી નહી કે ગુનાહ કી વજહ સે કોઈ મુસીબત આઈ હો,મુસીબત કભી ગુનાહ કે બગૈર કિસી ઔર કિસી ઔર મસ્લિહત સે આતી હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો કિસી ખૈર સે નાવઝના ચાહતે હૈં,બડી ખૈર અતા ફરમાના ચાહતે હૈં તો ઉસ્કી વજહ સે ભી મુસીબત મે ઉસ્કો મુબતલા કિયા જાતા હૈ, બા'ઝ મરતબા તો એસા હોતા હૈ કે ઉસ બંદે કો ભી યે એહસાસ હો જાતા હૈ કે ફુલાંની મુસીબત આઈ થી,ઉસ્કે બા'દ અલ્લાહ તઆલાને ઈસ નેઅમત સે નવાઝા,બા'ઝ દફઅ બા'ઝ લોગો કો ઉસ્કા ખાસ એહસાસ હોતા હૈ ઈસ લિએ કિસી મુસીબત કે આને પર પરેશાન નહો,બલ્કે યૂં સમજે કે અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે ઝરીઆ સે મેરે દરજે કો બુલંદ કરના ચાહતે હૈ, યા મેરે ગુનાહોં કો મુઆફ કરના ચાહતે હૈ, મતલબ યે હૈ કે મુસીબત કભી ગુનાહોં કી મુઆફી કા ઝરીઆ બન્તી હૈ, ઔર કભી દરજાત કી બુલંદી કા ઝરીઆ બન્તી હૈ,જૈસા-જૈસા આદમી વૈસા-વૈસા ઉસ્કે સાથ અલ્લાહ તબારક- વ-તઆલા કી તરફ સે મુઆમલા કિયા જાતા હૈ, ગુનેહગાર પર અગર આઈ તો ઉસ્કે ઝરીઆ સે ગુનાહ મુઆફ હોન્ગે, કિસી મુકર્રબ કે પાસ આઈ તો ઉસ્કે ઝરીઆ સે ઉસ્કે દરજાત બુલંદ હોંગે.

મુસીબત કી વજહ સે મૌત કી તમન્ના મત કરો :

عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ: رَسُولُ ﷺ لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمُ الْمَوْتَ لِضُرٍّ أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي۔ (બુખારી,મુસ્લિમ)

હઝરત અનસ(રદી.)ફરમાતે હૈ: કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ

ફરમાયાઃ તુમ્મે સે કોઈ આદમી મૌત કી તમન્ના કરે ઈસી તકલીફ કી વજહ સે જો ઉસકો પહુંચી.

બા'ઝ મરતબા બા'ઝ લોગોં કો બીમારી લાહિક હો જાતી હે ઓર વો બીમારી તુલ પકડ જાતી હે, જલ્દી અચ્છી નહી હો રહી હે, તો વો મૌત કી તમન્ના કરતે હૈં, યા કોઈ ખતરનાક બીમારી લાહિક હો જાતી હે, તો ઉસ પર મૌત કી તમન્ના કરતે હૈં, નબીએ કરીમ(સલ.)ફરમાતે હેઃ કિસી બીમારી કે લગને પર મૌત કી તમન્ના નહી કરની ચાહિએ.

દેખો ! મૌત કી તમન્ના કરને સે મૌત આ જાને વાલી નહી હે, હમારા આપકા સબકા ઈમાન હે કે મૌત કા એક વકત મુકર્રર હે ન ઈસ્સે પેહલે આ સકતી હે, ન ઈસ્કે બા'દ, તો અગર ઈસ બીમારી કી વજહ સે તમન્ના કરભી લી તો ઉસ્સે કયા હાસિલ હુવા? મૌત તો અપને વકત પર હી આએગી, ઈસ લિએ હુઝૂર(સલ.)ફરમાતે હેઃ કે કિસી બીમારી કી વજહ સે મૌત કી તમન્ના ન કરે, યે તો બે-સબરી કી અલામત હે, હક તઆલા કે ફેસલે પર એક તરફ કી નારાઝગી કા ઈઝહાર હે, ઓર યે બડી બુરી બાત હે.

(فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا)હાં ! અગર કરના હી હે યા'ની કિસી આદમી કો બહુત તકલીફ હે તો ઉસ્કી વજહ સે બેચૈન હે ઓર મૌત કી દુઆ કરના હી ચાહતા હે તો ફિર યૂં દુઆ કરેઃ

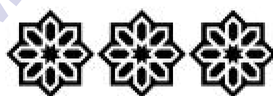
اَللّٰهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي۔

એ અલ્લાહ ! જબ તક મેરે લિએ ઝિંદગી મે બેહતરી હે મુજે ઝિંદા રખ, ઓર જબ મેરે લિએ મૌત બેહતર હો, મુજે મૌત અતા ફરમા, અગર મૌત કી દુઆ કરની હે, તો ઈસ તરહ કરે, યૂં ન કરે, કે એ અલ્લાહ મુજે ઉઠાલે, બલ્કે ઈસ તરહ કરે કે એ અલ્લાહ મેરે લિએ ઝિંદગી મે અગર ખૈર હે તો મુજે ઝિંદા રખ, ઓર અગર મેરે લિએ મૌત મે સલામતી ઓર ખૈર હે તો મુજે મૌત દેદે, યૂં દુઆ કર સકતે હૈં.

મૌત કી તમન્ના કરને કી ઈજાઝત સિર્ફ એક સૂરત મે હેઃ

વેસે ઉલમાને લિખ્ખા હે કે અગર દિની ફિત્ને કા અંદેશા હો યા'ની એસે હાલાત પૈદા હો જાએ કે ઉસ આદમી કો ખતરા લાહિક હો કે મે દીની ફિત્ને મે મુબતલા હૂંગા, મેરે ઈમાન પર ઝદ પરેગી તો ઉસ સૂરત મે અગર વો અપને

આપકો ઉસ દીની ફિત્ને સે બચાને કે લિએ મૌત કી તમન્ના કરે, ઔર યે દુઆ કરે કે એ અલ્લાહ ! મૈરે ઈમાન પર કોઈ ઝદ આએ ઉસ્સે પેહલે પેહલે મુજે દુનીયા સે ઉઠાલે, તો ઉસ્કી ગુંજાઈશ ઔર ઈજાઝત હે,(સુનનુલ્ વારિદા ફીલ-ફિતન) બાકી ઉસ્કે અલાવા બીમારી કી તકલીફ સે પરેશાન હોકર યા બીમારી કી વજહ સે દિલ ગિરિફતા હોકર મૌત કે માંગને કી શરીઅતને ઈજાઝત નહી દી, નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈસ્સે મનઅ ફરમાયા.

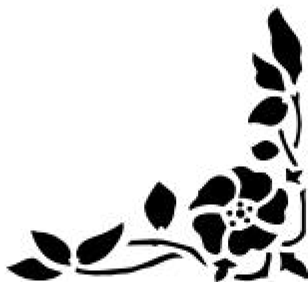

خير الناس أنفعهم للناس

સબર

(મજિલસ-૪)

بسم الله الرحمن الرحيم

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا. أَمَّا بَعْدُ!

હાલાત કી સખ્તી પર સહાબએ કિરામ(રદી.) કી શિકાયત ઔર આપ(સલ.) કી તંબીહ :

عَنْ أَبِي عَبْدِاللّٰهِ خَبَّابِ بْنِ أَرَتٍّ قَالَ: شَكَوْنَا إِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ ﷺ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهٗ فِيْ ظِلِّ الْكَعْبَةِ، فَقُلْنَا أَلَا تَسْتَنْصِرُ لَنَا، أَلَا تَدْعُوْ لَنَا، فَقَالَ: قَدْ كَانَ مَنْ قَبْلَكُمْ يُؤْخَذُ الرَّجُلُ فَيُحْفَرُ لَهٗ فِي الْأَرْضِ، فَيُجْعَلُ فِيْهَا، ثُمَّ يُؤْتٰى بِالْمِنْشَارِ، فَيُوْضَعُ عَلٰى رَأْسِهٖ فَيُجْعَلُ نِصْفَيْنِ، وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيْدِ مَا دُوْنَ لَحْمِهٖ وَعَظْمِهٖ مَا يَصُدُّهٗ ذٰلِكَ عَنْ دِيْنِهٖ وَاللّٰهِ لَيُتِمَّنَّ اللّٰهُ هٰذَا الْأَمْرَ حَتّٰى يَسِيْرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلٰى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ إِلَّا اللّٰهَ وَالذِّئْبَ عَلٰى غَنَمِهٖ وَلٰكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُوْنَ۔

યે હિજરત સે પેહલે કા વાકિઆ હે, કે મુસલમાન જબ તક મક્કા મુકર્રમા સે હિજરત કરકે મદીના મુનવ્વરહ નહી ગએ થે, ઓર મક્કા વાલોં કી તરફ સે ઉપર બહુત ઝિયાદતીયાં, ઈઝા-રસાનિયાં, ઓર તકલીફ દિહી હૂવા કરતી થી તો હઝરત ખબ્બાબ બિન અર્ત(રદી.) ફરમાતે હે: મક્કા વાલોં કી યે ઈઝા-રસાનિયાં જબ ઈન્તેહા કો પહુંચ ગઈ તો ઉસ્સે આજિઝ આકર એક મરતબા હમને નબીએ કરીમ(સલ.) સે શિકાયત કી, જિસ વકત હમ અપની બાત પેશ કરને કે લિએ આપકી ખિદમત મે હાજિર હૂએ, ઉસ વકત આપ કઅબતુલ્લાહ શરીફ કે સાયે મે ચાદર સે તેક લગાએ હૂએ બેઠે થે, હમને કહા: કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ! કયા આપ હમારે લિએ, અલ્લાહ તઆલા સે મદદ નહી કરતે, ઓર હમારે વાસ્તે દુઆ નહી કરતે? યે કુફફાર કી તરફ સે ઈઝા-રસાનિયાં હદસે તજાવુઝ કર ગઈ, અબ તો ઝરુરત હે ઉસ બાત કી કે આપ અલ્લાહ તઆલા સે મદદ ચાહે તાકે અલ્લાહ તઆલા કી મદદ હમારે શામિલે હાલ હો, ઓર ઉન્કી ઈઝારસાનિયોં સે હમ નજાત પાએ, ઓર ઉનપર અલ્લાહ

તઆલા કા અઝાબ આએ, ગોયા ઉન્કા સબ્ર અબ ઈન્તેહા કો પહુંચ ચૂકા થા.

ઉસ પર નબીએ કરીમ(સલ.)ને ફરમાયાઃ તુમ પર ઉન કુફ્ફાર કી તરફ સે ઈઝાઓં કા યે સિલસિલા હે, ઉસ્કી વજહ સે ઈતની જલ્દી તુમ તંગ આ ગએ, ઓર તુમ્હારે સબ્ર કા પેમાના લબરેઝ હો ગયા? હાલાંકે તુમસે પેહલી ઉમ્મતોં મે સૂરતે હાલ યે થી કે અગર કોઈ આદમી ઈમાન લાતા થા તો ઉસ્કો નબી કે ન માન્ને વાલે કુફ્ફાર કી તરફ સે જો ઈઝાએં પહુંચાઈ જાતી થી, ઉસ્કી સૂરત યે હોતી થી, કે ઈમાન લાને વાલે કો પકડ કર લાતે થે ઓર ઝમીન મે એક ઘડા ખોદકર ઉસ્મે ઉસ્કો ખડા કરકે મિટ્ટી પાટ દેતે થે, આધા બદન ઝમીન મે રેહતા ઓર આધા બદન બાહર હોતા, ઉસ્કે બા'દ આરા લાયા જાતા થા, ઓર ઉસ્કે સર પર રખ કર ઉસ્કે જિસમ કો ચીડકર દો ટુકડે કર દિએ જાતે.

બા'ઝ મરતબા એસા હોતા થા કે લોહે કે દાંતો વાલે કંગે લાકર ઉસ્કે જિસમ કે ઉપર ચલાએ જાતે, જિસ્કે નતીજા મે હડ્ડી હડ્ડી રેહ જાતી થી, ઓર ખાલ ઓર ગોશ્ત ઉતર જાતા થા, ગોયા ઈન્તેહાં દરજે કી ઉન્કો તકલીફ પહુંચાઈ જાતી થી.

હુઝૂર(સલ.)ફરમાતે હેઃ ઉસ્કે બાવજૂદ વો લોગ અપને ઈમાન સે બા'ઝ નહી આતે થે, યા'ની ઈત્ની ઝિયાદા ઉન્કો ઈઝાએં પહુંચાઈ જાતી થી ઓર ઈતની સખ્ત તકલીફેં દી જાતી થી, ઓર ઉન તકલીફ દેને વાલો કા મકસદ યે હોતા થા કે જો ઈમાન લાએં હેં ઉસ્સે હટ જાએ, લેકીન ઈત્ની તકલીફોં કે બાવજૂદ વો લોગ અપને ઈમાન સે નહી હટતે થે, ઈતને મઝબૂત ઓર સાબિત કદમ હુવા કરતે થે.

હુઝૂર(સલ.)ફરમાતે હેઃ તુમ લોગ સબર સે કામ લો, જબ અહલે ઈમાન કી તરફ સે મુખાલિફીન કી ઈઝારસાનિયોં પર સબર મુઝાહિરા કિયા જાતા હે તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે હિદાયત કે ફેસલે હોતે હેં ઈસી લિએ ફરમાયાઃ ખુદા કી કસમ ! અલ્લાહ તઆલા દીન કે મુઆમ્લે કો તકમીલ તક પહુંચાએગા યા'ની દીન કો મુકમ્મલ કરકે રહેગા, યહાં તક કે ઉસ્કે નતીજે મે દુનીયા મે જો અમનો અમાન કાઈમ હોગા, ઉસ્કા અસર યે હોગા કે એક સવાર સન્આ સે લેકર હઝરમોત તક સફર કરેગા, ઓર રાસ્તે મે ઉસ્કો અપની જાનો માલ કે મુતઅલ્લિક કોઈ ખતરા નહી હોગા.

"સન્આ"યે યમન કા એક બડા શહર હે, ઓર હઝરમોત ભી યમન હી કા એક શહર હે, લેકીન બડી દૂરી પર દૂસરે કિનારે પર વાકેઅ હૈ, ઈસ લિએ કે જિસ વકત હુઝૂર(સલ.)યે બાત ઈરશાદ ફરમા રહે થે ઉસ વકત હાલત યે થી કે કોઈ ભી મુસાફિર જબ અપને સફર મે નિકલતા થા તો અપની જાનો માલ કે મુતઅલ્લિક ઈતમીનાન નહી હોતા થા, બલ્કે તંહા આદમી કભી સફર કરને કી જુર્અત નહી કરતા થા,ઉસ ઝમાને મે જબ કોઈ સફર કરના હોતા થા તો કાફલોં કી શકલ મે કરતે થે, તંહા આદમી તો નિકલા કે ફોરન લૂટ લિયા જાતા થા, ઓર કાફલોં કે મુતઅલ્લિક યે ખતરે ગાલિબ રેહતે થે કે મા'લૂમ નહી યે વાપસ આતા હે યા નહી?.

"કાફલા"યે અરબી કા લફ્ઝ હે, નેક ફાલી કે તોર પર ઉસ્કા નામ કાફલા રખ્ખા ગયા હે, અહલે અરબ કે યહાં જો નામ રખ્ખે જાતે થે તો ઈસ્મે નેક ફાલી કા એહતેમામ હોતા થા, યા'ની કોઈ અચ્છા મતલબ લેના અરબી ઝુબાન મે"કફલ યકફુલુ" કા માઅના હે લોટાના, તો કાફલા કેહતે હે કે લોટ કર વાપસ આને વાલા, તોજ યે જમાઅત સફર મે જાતી થી, તબ હી સે ઉસ્કા નામ કાફલા રખ્ખા ગયા, ગોયા અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ બાત કી ઉમ્મીદ કી જા રહી હે કે યે જાવે ઓર સહીહ સલામત વાપસ આવે, ઈસ લિએ ઉસ્કા નામ કાફલા રખ્ખા જાતા થા.

જૈસે ઈસ આદમી કો સાંપ ડસ લે ઉસ્કો અરબી મે સલીમ કેહતે હે, હાલાંકે સલીમ તો ઉસ્કો કેહતે હે કે જો સલામત ઓર મહફૂઝ રહે, ચુંકે આમ તોર પર એસા હોતા હે કે જિસ્કો સાંપને ડસ લિયા હો વો બચતા નહી હે, મર જાતા હે, તો અહલે અરબને ઉસ્કે લિએ નામ લફ્ઝે સલીમ વઝઅ કિયા, કિસી કો સાંપને ડસા ઓર લોગ પુછે કે ભાઈ કયા હુવા તો કેહતે હે કે :(હુવ – સલીમુન) તાકે કિસી કી ઝુબાન સે યે જુમ્લા નિકલે ઓર અલ્લાહ તઆલા કે યહાં કબૂલ હો જાએ, ઓર વો બચ જાએ લિહાઝા બહુત સે નામો મે ઉન લોગો કે યહાં એસા હોતા હે.

તો મે યે અરજ કર રહા થા કે બડે–બડે કાફલે ઓર બડી–બડી જમાઅતેં ભી જબ સફર મે જાતી થી તો ઉન્કે મુતઅલ્લિક ભી યે નામ ઈસ લિએ તજવીઝ કિયા ગયા, કે ઉન્કી વાપસી ભી ખતરે મે હુવા કરતી થી, કે પુરા કાફલા વાપસ

સલામતી કે સાથ આતા ભી હે યા નહી? કભી તો પુરે કાફલે પર શબખૂન મારા જાતા થા, ઓર સબહી લૂટ લિએ જાતે થે, બહુત સે મારે જાતે થે, બચ્ચે ઓર ઓરતોં કો ગિરિફતાર કરકે ગુલામ ઓર બાંદી બના લિયા જાતા થા, ઈસ લિએ ઈક્કા–દુક્કા આદમી કે સફર કરને કા તો કોઈ સવાલ હી પૈદા નહી હોતા.

નબીએ કરીમ(સલ.) ફરમાતે હે: કે અગર તુમ લોગોંને સબર સે કામ લિયા તો ખુદા કી કસમ અલ્લાહ તઆલા દીન કે ઈસ સિલસિલે કો મુકમ્મલ કરેગા, ઓર ઉસ્કે નતીજે મે દુનીયા મે અમનો અમાન કાઈમ હોગા, ઓર ઉસ્કા નતીજા યે હોગા કે તન્હા એક મુસાફિર સન્આ સે હઝરમોત તક બડે ઈતમીનાન સે બગૈર ખતરે કે જાએગા, ઓર ઉસ્કો અપની જાન ઓર માલ કે મુતઅલ્લિક કોઈ ખતરા નહી હોગા, બલ્કે બા'ઝ રિવાયાતોં મે યે આતા હે કે એક ઓરત સફર કરેગી, ઓર ઉસ્કો કોઈ ખતરા લાહિક નહી હોગા, અલ–બત્તા યે હે કે ઉસ્કો અપની બકરીયોં કે મુતઅલ્લિક ભેરીયે કા તો ડર લગા રહેગા, લેકીન કિસી ઈન્સાન સે ઉસ્કો કોઈ ખતરા લાહિક નહી હોગા,લેકીન તુમ લોગ બહુત જલ્દી સે કામ લે રહે હો.

ગોયા નબીએ કરીમ(સલ.)ને સહાબએ કિરામ(રદી.)કો સબર કી તલ્કીન ફરમાઈ કે ઉન કુફ્ફાર કી તરફ સે તુમ્કો જો ઈઝાએં ઓર તકલીફે પહુંચાઈ જાતી હે ઉન્મે કોઈ ઉજલત ઓર જલ્દબાઝી સે કામ લેને કી ઝરૂરત નહી, તુમ આકર મુજસે જો દરખ્વાસ્ત કરતે હો કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ આપ અલ્લાહ તઆલા સે મદદ નહી માંગતે? દુઆ નહી કરતે?એસી ઉજલત કરને કી ઝરૂરત નહી, ઈઝાએં સેહતે રહો, તકલીફે બરદાસ્ત કરતે રહો, અલ્લાહ કે રાસ્તે મેં જો ઈઝાએં પહુંચાઈ જાએગી ઓર તકલીફે સહી જાએગી, તો ઉસ્કે નતીજે મે હિદાયત આમ હોગી, ઓર ઉસ્કા ફાઈદા પુરે આલમ કો પહુંચેગા.

હુઝૂર(સલ.)કા સબક આમોઝ તરઝે અમલ :

عَنْ عَبْدِ اللهِ بن مسعود رضي الله عنه، قَالَ : لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ آثَرَ رَسُوْلُ اللهِ صلى الله عليه وسلم أُنَاسًا فِي الْقِسْمَةِ فَأَعْطَى الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِئَةً مِنَ الْإِبِلِ وَأَعْطَى عُيَيْنَةَ مِثْلَ ذٰلِكَ وَأَعْطَى أُنَاسًا مِنْ أَشْرَافِ الْعَرَبِ فَآثَرَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْقِسْمَةِ قَالَ رَجُلٌ وَاللهِ إِنَّ هٰذِهِ الْقِسْمَةَ مَا عُدِلَ فِيهَا وَمَا أُرِيدَ بِهَا وَجْهُ اللهِ فَقُلْتُ وَاللهِ لَأُخْبِرَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَأَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ يَعْدِلِ اللهُ وَرَسُولُهُ رَحِمَ اللهُ مُوسَى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ مِنْ هٰذَا فَصَبَرَ.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ ફરમાતે હે : કે જબ હુનેન કી જંગ હુઈ, ઓર ઉસ્મે મુસલમાનો કો કામીયાબી હૂઈ, તો બહુત સારા માલે ગનીમત હાથ આયા, ગઝવએ હુનેન કે મૌકા પર ચાલીસ હજાર બકરીયાં, ચૌબીસ હજાર ઊંટ ગનીમત મે હાથ આએ થે, ઉસ ઝમાને મે જંગ મે જો માલે ગનીમત હાથ આતા થા ઉસ્કા પાંચવા હિસ્સા અલગ કર લિયા જાતા થા, ઓર બાકી ચાર હિસ્સે લશ્કર કે દરમીયાન તકસીમ કર દિયે જાતે થે, યે ખુમ્સ જો અલગ કિયા જાતા થા, ઉસ્મે બહોત સારે કામ કિએ જાતે થે, ઉસ્મે ખુદ નબીએ કરીમ(સલ.) કો ઈખ્તિયાર હોતા થા, કે આપ કિસી કો દિલજોઈ કે તોર પર અતા ફરમાના ચાહે તો અતા ફરમા સકતે હે, ચૌબીસ હજાર કા પાંચવા ભી અગર દેખા જાએ તો ચાર હજાર આઠસો હો જાએગા, ઈસી તરહ બકરીયોં મે ભી આઠ હજાર બકરીયાં ખુમ્સ મે આઈ થી, તો નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઉસ ખુમ્સ મે સે જો નવ–મુસ્લિમ થે ઉન્કો અતા ફરમાયા, ઈસ લિએ કે હુનેન કી જંગ ફતેહ મક્કા કે બા'દ પેશ આઈ થી.

સન હિજરી ૮ મે જબ મક્કા મુકર્રમા ફતહ હૂવા ઓર આપ ભી મક્કા હી મે થે તો કબીલએ બનૂ સકીફ ઓર દૂસરે વો કબાઈલ જો મક્કા મુકર્રમા સે બાહર કે ઈલાકે મે આબાદ થે, ઉન્કો જબ મા'લૂમ હૂવા કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને મક્કા ફતહ કર લિયા હે તો ઉન્હોને સોચા કે અબ તો હમારા નંબર હે, ઈસ લિએ ઉન્હોને પેહલે હી યે તે કર લિયા કે વો હમ્લા–આવર હો ઉસ્સે પેહલે હી હમ તૈય્યારી કરકે ઉન પર હમ્લા કરદેં, ચુંનાન્ચે ઉન લોગોને એક બડા લશ્કર વાડીએ હુનેન મે મુસલમાનો કે મુકાબલે કે વાસ્તે જમાઅ કિયા, વાડીએ હુનેન અરફાત સે તાઈફ જાતે હૂએ રાસ્તે મે પડતી હે, નબીએ કરીમ(સલ.)કો ઉસ્કી ઈત્તેલાઅ મિલી તો આપ(સલ.)ને ફરમાયાઃ વો હમ પર હમ્લા કરે ઉસ્સે પેહલે હમહી જાએ, ચુંનાન્ચે નબીએ કરીમ(સલ.) મુસલમાનો કો લેકર ઉન્કે મુકાબલે કે લિએ તશરીફ લે ગએ.

હુઝૂર(સલ.)જબ મક્કા મુકર્રમા ફતહ કરને કે વાસ્તે આએ થે, તો આપકે સાથ દસ હજાર કા લશ્કર થા, ઓર ફિર મક્કા મે જો લોગ નએ મુસલમાન હૂએ, ઓર દૂસરે હઝરાત ભી જો અભી મુસલમાન નહી હૂએ થે, લેકીન ઈસ્લામ કી તરફ માઈલ થે, ઉન્કી દો હજાર કી તઅદાદ થી, ગોયા બારા હજાર

કી જમીઅત ઓર લશ્કર લેકર આપ મક્કા મુકર્રમા સે હુનેન કી તરફ રવાના હૂએ, ઈત્તિફાક કી બાત કે એક આદમી કી ઝુબાન સે યે જુમ્લા નિકલા(لَنْ تُغْلَبَ الْيَوْمَ عَنْ قِلَّةٍ)કે આજ હમ તાઅદાદ કી કમી કી વજહ સે મગલૂબ નહી હોંગે, ગોયા ઉસ બોલને વાલે કે ઝહન મે એક ચીઝ યે થી કે તાઅદાદ કી કસ્રત હી કામીયાબી કા ઝરીઆ બન્તી હે, અલ્લાહ તઆલા કો એસી બાત પસંદ નહી, જબ યે હઝરાત હુનેન પહુંચે તો જિન કબાઈલ કે સાથ મુકાબલા થા, વો લોગ તીર-અંદાઝી મે બડે મશ્હૂર થે, ઉન્હોને એસા કિયા કે અપને મખ્સૂસ તીર-અંદાજ થે, ઉન્કો પહાડોં કે અંદર કમીનગાહોં મે છુપા દિયા,ઓર કુચ્છ લશ્કર ઉન્કા મુકાબલે પર આયા ઓર પીછે હટા મુસલમાન જબ ઉન પર આગે બઢે તો અચાનક વો તીર અંદાજ જો છુપે હૂએ થે બાહર આએ, ઓર ઉન્હોને જો તીર ચલાને શુરૂઅ કિએ તો મુસલમાનો કા લશ્કર તીત્તર-બિત્તર હોને લગા, ઓર પીછે હટના શુરૂઅ હૂવા, ઉસી મોકા પર નબીએ કરીમ(સલ.)ઓર કુચ્છ સહાબએ કિરામ જમ ગએ, ઉસ વાકિઆ કી બડી લંબી તફસીલ હે, હઝરત શૈખ (રહ.)ને હિકાયતે સહાબા મે ભી ઉસ વાકિઆ કો તફસીલ સે ઝિકર કિયા હે, આપ હઝરાત સુન્તે હે ઓર પઢા ભી હોગા બહર હાલ ફિર બા'દ મે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે મદદ આઈ ઓર ફરિશ્તે ભી મદદ કે વાસ્તે આએ, ઓર મુસલમાનો કો આખિર મે કામીયાબી હૂઈ, ઓર ઈસી લડાઈ મે બહુત બડા માલે ગનીમત કે તૌર પર હાથ લગા, જૈસા કે મૈને અભી તફસીલ અર્જ કી કે ચાલીસ હજાર બકરીયાં, ચોબીસ હજાર ઊંટ ઓર ભી સોના-ચાંદી, ગુલામ બાંદીયા વગૈરા બહુત કુચ્છ મિલા, તો હુઝૂર(સલ.)ને વો જો પાંચવા હિસ્સા અલગ કરકે નિકાલા ગયા થા, ઉસ્કો એસે લોગો મે તકસીમ ફરમાયા જા અભી અભી મુસલમાન હૂએ થે,હુઝૂર(સલ.)કા મકસદ યે થા કે ઉન્કી દિલજોઈ હો જાએ, ઓર ઉન્કો ઈસ્લામ કી તરફ ઝરા માઈલ કિયા જાએ, ઈસ લિએ ઉન્કો ઈન્આમ કે તૌર પર ઉસ માલ કે ખુમ્સ મે સે બહુત કુચ્છ દિયા, કિસી પચાસ, ઓર કિસી કો સો ઊંટ દિએ, ચુંનાન્ચે અકરા બિન હાબિસ (રદી.)યે નએ નએ મુસલમાન હૂએ થે, ઉન્કો આપને સો ઊંટ દિએ, ઓર ઉયેયના બિન હસન યે ભી કબીલએ બનૂ ફુઝારા કે સરદાર થે, ઉન્કો ભી સો ઊંટ દિએ, ઓર ભી અરબ કે દૂસરે સરદારોં કો ઉન્કે મરતબા ઓર હેસિય્યત કે

મુતાબિક ઈન્આમ કે તૌર પર ઊંટ ઓર બકરીયાં અતા ફરમાઈ, લેકીન જો ગાનીમીન કા હિસ્સા થા, ઉન્મે સે નહી, બલ્કે ખુમ્સ મે સે દિયા થા.

બહર હાલ ! જબ આપને ઉન્કો ઝિયાદા દિયા તો ઉસ પર એક આદમીને એઅતેરાઝ કિયા, ઝુલ્ખુવેસરા તમીમી ઈસ્કા નામ થા ઈસી કી નસલ સે બા'દ મે જાકર ખવારિજ પૈદા હૂએ, જિન કે મુતઅલ્લિક નબીએ કરીમ(સલ.)ને પેશીન્ગોઈ ફરમાઈ થી, કે એક ગુમરાહ જમાઅત પૈદા હોને વાલી હે, વો ઝુલખુવેસરા તમીમી નામી શખ્સ ઉઠા ઓર ઉસ્ને કહાઃ ઈસ તકસીમ મે ઈન્સાફ સે કામ નહી લિયા ગયા, નબીએ કરીમ(સલ.)ને જો તકસીમ ફરમાઈ ઉસ પર વો યે કેહ રહા હે કે બરાબર તકસીમ નહી કી ગઈ હે, ઓર ઈસ તકસીમ મે અલ્લાહ તઆલા કી ખૂશનૂદી મદ્દે નઝર નહી રખ્ખી ગઈ હે, ગોયા ઈસ કે કેહને કા મતલબ યે થા કે લોગો કો ખૂશ કરે કે લિએ હુઝૂર(સલ.)ને ઈત્ને ઈત્ને ઊંટ દે દિએ, અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ કો મદ્દે નઝર નહી રખ્ખા, અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઉદ(રદી.)ને ઈસ્કી યે સુની, વો ફરમાતે હૈં કે મૈને અપને જી મે તૈય કિયા કે ઈસ આદમીને જો બાત કહી હે, મૈં જાકર હુઝૂરે અકરમ(સલ.)કો બતલાતા હૂં કે યે આદમી એસા બોલા, બા'ઝ રિવાયતોં મે આતા હે કે બા'દ મે ખૂદ ઉસ્ને ભી હુઝૂર(સલ.)કે સામને જાકર યે જુમ્લા બોલા, ખૈર ! હઝરત અબ્દુલ્લાહ બીન મસ્ઉદ(રદી.)ને જાકર ઈસ્કે ઈસ જુમ્લે કી ઈત્તેલાઅ દી, દેખીયએ ! યે કિતની બડી ઈઝાઅ પહુંચાને વાલી બાત થી.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ(રદી.) ફરમાતે હેઃ મૈને જાકર જબ ઈત્તેલાઅ દી તો યે સુનકર નબીએ કરીમ(સલ.)કે ચેહરએ અનવર કા રંગ બદલ ગયા ઓર બિલકુલ ખાલિસ સોને કી તરહ સુરખ હો ગયા, ઈસ મોકા પર નબીએ કરીમ(સલ.)ને યે જુમ્લા ઈરશાદ ફરમાયાઃ કે અગર અલ્લાહ ઓર ઉસ્કા રસૂલ હી ઈન્સાફ નહી કરેગા, તો દુનીયા મે ઓર કૌન ઈન્સાફ કરેગા?ઈસ્કે બા'દ હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયાઃ અલ્લાહ તઆલા હઝરત મુસા(અલ.)પર રહમ ફરમાએ કે ઉન્કો ઉન્કી કૌમ કી તરફ સે ઈસ્સે ભી ઝિયાદા તકલીફે પહુંચાઈ ગઈ લેકીન ઉન્હોને સબર સે કામ લિયા, યે ફરમા કર નબીએ કરીમ(સલ.)ને ભી ઉસ્કે ઈસ જુમ્લે કો બરદાશ્ત કર લિયા ઓર ઉસ્કે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ નહી કી.

કેહને કા હાસિલ યે થા કે લોગોં કી તરફ સે એેસી બાતેં જો કલ્બ કો દુખ ઓર તકલીફ પહુંચાને વાલી હોં ઉસ પર સબર કરના ચાહિએ, ચાહે ઈસ્કી તરફ સે કિયા જાને વાલા મુઆમલા ઠીક હી કયૂં નહો, કોઈ સહીહ કામ કિયા ઉસ પર ભી લોગ એઅતેરાઝ કરતે હૈં, ખાસ કર જો ઝિમ્મેદાર હઝરાત હોતે હૈં જબ ઉન્કી તરફ સે કોઈ ફેસલા વુજૂદ મે આતા હે તો ચાહે ઉન્હોને અદલો ઈન્સાફ કે તકાઝોં કી પુરી રિઆયત કયૂં ન કી હો, ઉસ્કે બા-વુજૂદ એેસા હોતા હે કે લોગોં મે સે બા'ઝ ઉન ચીઝોં પર એઅતેરાઝાત કરતે હે, ઈસ હદીપ મે નબીએ કરીમ(સલ.) કી તરફ સે અમલી તોર પર ઝિમ્મેદાર હઝરાત કો યે તઅલીમ દી જા રહી હે કે એેસી બાતેં અગર ઉન્કી તરફ સે કહી જાએં, તો ઉસ પર સબર સે કામ લેના ચાહિએ, ઉન્કે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ કરને કી ઝરૂરત નહી, યે સિલસિલા તો ચલા આ રહા હે.

હઝરત મુસા(અલ.)કો ઉન્કી કોમ કી તરફ સે ઈસ કિસમ કી તકલીફેં પહુંચાઈ ગઈ ઓર હુઝૂર(સલ.)પર ઈસ કિસમ મી બાતેં કહી ગઈ, જબ હુઝૂર(સલ.)પર કેહને વાલે એેસા કેહ સકતે હે કે ઈન્સાફ સે કામ નહી લિયા તો ફિર હમા-શુમા કા કયા?ઈસ લિએ જો દીન કા કામ કરને વાલે હૈં યા કોમ કી ઝિમ્મેદારીયાં જિન કે કાન્ધો પર હૈં, એેસે લોગોં કી તરફ સે જબ કોઈ ફેસલે હોં, ચાહે ઉન્હોને અપને ફેસલોં મે હક્કો ઈન્સાફ કી પુરી રિઆયત કી હો,ઉસ્કે બા-વુજૂદ ઉન્કી બાતોં પર અગર કોઈ એઅતેરાઝ કિયા જાવે, તો ઉન્કો ઉસ બાત કી તઅલીમ દી જા રહી હે કે ઉન્કો સબર કા દામન અપને હાથ સે છોડના નહી ચાહિએ, બલ્કે એેસી ચીઝોં કો બરદાશ્ત કરેં, સબર કરેં, ઓર જિન લોગો ને ઉન્કે સહીહ તર્ઝે અમલ પર ભી એેસી બાતેં કહી હૈં, ઉન્કે ખિલાફ કોઈ કારવાઈ ન કી જાએ, વરના યે હોગા કે જબ ઈન્તેકામી કારવાઈ શુરૂઅ હોગી તો બજાએ નફઅ કે નુકસાન હોગા ઓર અપને અજરો સવાબ કો ભી ગારત કર દેગા, યે તો શૈતાન કી તરફ સે એક સિલસિલા જારી હે.

શૈતાન કભી પીછા નહી છોડતા :

અલ્લામા ઈબ્ને કય્યીમ(રહ.)ને લિખ્ખા હે કે શૈતાન કી અવ્વલીન કોશિશ યે હોતી હે કે આદમી કો નેકી કે કામ સે રોકતા હે કે જો નેકી કા કામ કરને જા રહા હે, વો ન કર પાએ, ઓર યે કોશિશ મુખ્તલિફ તરીકોં સે કરેગા, અગર

ઈસ્મે કામીયાબ હો ગયા તો ઉસ્કા મકસદ હાસિલ હો ગયા, ઓર અગર ઈસ્મે કામીયાબ નહી હૂવા બલ્કે વો દેખ રહા હે કે યે તો કર રહા હે તો અબ દૂસરી કોશિશ યે હોતી હે કે ઉસ્કી નીય્યત મે કુચ્છ ફુતૂર ડાલ દે, રિયા મે મુબતલા કરદે, શહરત કી તલબ ઉસ્કે દિલ મે પેદા કરદે, મતલબ યે હે કે અમલ સે તો રોક નહી સકા તો અબ ઈસ અમલ મે ખરાબી લાને કે લિએ દૂસરા હરબા આઝમા રહા હે કે અબ ઉસ્કે દિલ મે વસવસા ડાલતા હે કે મૈ યે કામ કરૂંગા તો લોગ મેરી તારીફ કરેંગે, ખૂશ હોંગે, હદિયે દેંગે, મતલબ યે હે કે રિયા શહરત ઓર દિખલાવે વાલી બાત પેદા કરને કી કોશિશ કરતા હે, અબ અગર ઈસ મે ભી નાકામ હો ગયા ઓર ઉસ્કા ઈસ પર કોઈ દાવ નહી ચલા ો દૂસરોં કો ઉસ્કે ખિલાફ ખડા કરતા હે, કામ કરને વાલેને કામ કર લિયા ઓર ઈખ્લાસ કે સાથ ભી કિયા લેકીન અબ એસે લોગ ખડે કર દિએ જો ઈસકે ખિલાફ એઅતેરાઝાત કરતે હે કે ઉસ્ને એસા કિયા, અબ વહાં ભી ઉસ્કા ઈમ્તિહાન હે, અગર યે ઉન્કે ખિલાફ ઉઠ ખડા હૂવા, ઓર કોઈ ઈન્તેકામી કારવાઈ કર લી તો તો ફિર ઈસ્કા મકસદ હાસિલ હો ગયા, ઓર અગર યહાં ભી વો સબર સે કામ લેતા હે ઓર કુચ્છ નહી કરતા તો ફિર ઓર આગે વો ઈકદામ યે કરતા હે કે કુચ્છ લોગોં કો ઈસ્કે ખિલાફ એસે મુસલ્લત કર દેતા હે કે જો મુખ્તલિફ તરીકોં સે, ઝૂબાન સે, હાથ સે, શયાતીન કે ઝરીઆ સે, સહર વગેરા કે ઝરીઆ સે ઈઝારસાની કા કમ કરને હી રેહતે હેં, મતલબ યે હે કે શૈતાન પીછા તો છોડતા હી નહી, જબ કોઈ આદમી અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅતો ફરમાં બરદારી મે લગતા હે તો શૈતાન અખીર તક મુખ્તલિફ તરીકોં સે ઉસ્કે પીછે લગા રેહતા હે,યહાં તક કે અખીર મે ઉસ્કા કોઈ હરબા કામીયાબ નહી હોતા તબ ભી કુચ્છ લોગો કો પીછે લગા કર ઈઝા પહુંચાને કે સિલસિલે જારી રખતા હે, ઓર મુખ્તલિફ તરીકોં સે આદમી કો મુબતલા કરના ચાહતા હે ઈસ લિએ આદમી કી સઆદતમંદી ઓર દાનિશમંદી કા તકાઝા યે હે કે વો સોચ કર શૈતાન કે ઉન હમ્લોં સે અપને આપકો બચાને કી ઓર મહફૂઝ રખને કી કોશિશ કરે.

ઈસ લિએ કે બહુત સે તો વો હોતે હે જો અવ્વલ વહલા મે ઉસ્કે દાવ મે આજાતે હે ઓર નેકી કે કામ હી નહી કર પાતે હૈં, દૂસરે નંબર પર વો હોતે હૈં કે કર લિયા તો રિયા, ઓર શોહરત કી તલબ મે મુબતલા હો જાતે હે, વહાં ઈસ્ને

બેકાર કર દિયા, બા'ઝ વો હોતે હેં કે ઉસ્મે ભી કામીયાબ હો જાતે હેં તો મુખાલિફીન આએ તો યે અપના કામ છોડકર ઉન્કે પીછે લગ જાતે હેં તો તીસરે નંબર પર ઉન્કો નાકામ કર દિયા, ઔર ફિર અગર એઅતેરાઝાત કરને વાલો કે ભી જવાબાત નહી દિએ તો ચોથે નંબર પર સામને આએ બગૈર છુપ કર જો તકલીફ પહુંચાતે હેં ઉન્કે અંદર લગા દેતે હેં, આદમી કો ઉન ચારોં સે બચને કી ઔર શૈતાન કે દૂસરે હરબોં સે વાકિફ હોને કી ઝરૂરત હે.

હાસિલે કલામ :

બા'ઝ મરતબા જો કામ કરને વાલે હોતે હેં વો અપને હાલાત પેશ કરતે હેં કે ઐસા હો રહા હે, ફુલાં પીછે પડા હૂવા હે,ઔર યે એઅતેરાઝ હો રહે હે,ઔર બહુત સી મરતબા તો ઉન એઅતેરાઝ કી વજહ સે વો આદમી કામ કરના હી છોડ દેતા હે, ઔર અગર નહી છોડતા તો ઉન્કે જવાબ મે પડ જાતા હે, યા ઉન્કી ઈન્તેકામી કારવાઈ મે લગ જાતા હે, નબીએ કરીમ(સલ.)ને બતલાયા કે એસી દૂસરી,તીસરી ચીઝો મે પડને કી ઝરૂરત નહી, સબર કા એક તરીકા યે ભી હે.

ગુનાહો કે બાવુજૂદ અઝાબ ન આને કા મતલબ કયા સમજા જાએ?:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِذَا أَرَادَ اللهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا، وَإِذَا أَرَادَ اللهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتَّى يُوَافِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وقال النبي - ﷺ: إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ، وَإِنَّ الله تعالى إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ؛ فَلَهُ الرِّضَا، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ.

હઝરત અનસ(રદી.)ફરમાતે હે : કે નબીએ કરીમ(સલ.) ઈરશાદ ફરમાયા: જબ અલ્લાહ તઆલા અપને બંદે કે સાથ ભલાઈ કા ઈરાદા ફરમાતે હે તો ઉસ્કે ગુનાહોં કે ઉપર દુનીયા હી મેં ઉસ્કો સઝા દે દેતે હેં, ઔર અગર ઈસી બંદે કે સાથ બુરાઈ કા ઈરાદા ફરમાતે હે તો ઉસ્કે ગુનાહોં કે બાવજૂદ દુનીયા મે ઉસ્કો કોઈ સઝા નહી દી જાતી, ઉસ્કા મુઆમલા મોકૂફ રખ્ખા જાતા હે, યહાં તક કે ઉસ્કો કિયામત કે રોઝ પુરી પુરી સઝા દી જાતી હે, ઈસ લિએ કે જૈસે દુનીયા ફાની હે દુનીયા કી નેઅમતેં ભી ફાની હે, ઔર દુનીયા કી ઉકૂબતેં,સઝાએં ઔર તકલીફેં ભી ફાની હે, ઔર જૈસે દુનીયા કી હર ચીઝ કમઝોર હે,ઈસી તરહ દુનીયા કી ખૂશી ભી ફાની હોને કે સાથ સાથ કમઝોર હે,દુનીયા કી સઝા ભી ફાની હોને કે સાથ સાથ કમઝોર હે, ઔર આખિરત મે જો કુછ ભી હે વો બાકી

રેહને વાલા ઓર કવી હે,લિહાઝા અલ્લાહ તઆલા ઈસી બંદે કે સાથ ભલાઈ કા ઈરાદા ફરમાતે હે તો અગર ઉસ્કી તરફ સે ગુનાહ સાદિર હૂએ હે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે ગુનાહોં કી સઝા દુનીયા હી મે ઉસ્કો દે દેતે હે તાકે આખિરત મે જબ અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મે પહુંચે તો ગુનાહોં સે પાક સાફ હો, નેકીયાં હી નેકીયા હો, ઓર ઉસ્કા અજર ઉસ્ક દિયા જાએ, ગુનાહો કી સજા કા કોઈ સિલસિલા બાકી હી ન રહે, હિસાબો કિતાબ પેહલે હી સાફ હો ચુકા હો ઓર અગર ઈસી કે સાથ બુરાઈ કા ઈરાદા ફરમાતે હૈં તો ગુનાહો કે બાવજૂદ ઉસ્કો કોઈ સઝા નહી દી જાતી.

ઈસ લિએ અહલે ઈલ્મને લિખ્ખા હે કે કિસી આદમી કે ગુનાહો ઓર મઅશિય્યતોં પર ઈસ્રાર કે બાવજૂદ અગર અલ્લાહ તઆલા કી વજહ સે ઈસ પર કોઈ અઝાબ નહી આ રહા હે,તો યે કોઈ ખૂશ હોને કી ચીઝ નહી હે,બલ્કે ડરને કી ચીઝ હે યે તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઈસ્કો ઢીલ દી જા રહી હે, અલ્લાહ તઆલા જબ પકડેંગે તો અચાનક પકડ લેંગે ઈસ લિએ અસલ યે હે એસી ચીઝોં સે આદમી ખૂશ નહો, બલ્કે હક તઆલા શાનુહુ સે ડરતા રહે, ગુનાહોં સે તોબા–વ–ઈસ્તિગ્ફાર કરતા રહે, મોઅમિન કી શાન યહી હૂવા કરતી હે, ઓર યે ભી હે કે ગુનાહોં સે તોબા–વ–ઈસ્તિગ્ફાર કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કે અઝાબો સઝા સે ભી પનાહ માંગતા રહે, ચાહે દુનીયા કી સઝા હો યા આખિરત કી, દુનીયા કી સઝા ભી અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે અગર સઝા હે તો વો ભી હમ લોગો કે લિએ ના–કાબિલે બરદાશ્ત હી હે, ઈસ લિએ આદમી કો આફિયત માંગની ચાહિયે.

આફિયત હી માંગે :

એક આદમી કો નબીએ કરીમ(સલ.)ને દેખા કે વો બુખાર મે એસા મુબ્તલા હે કે ઉસ્કી વજહ સે બિલ્કુલ કમઝોર હો ગયા હે, ચેહરા ભી ઉસ્કા પીલા પડ ગયા હે, ઓર જિસમ ભી બિલ્કુલ કમઝોર હો ચુકા હે, હુઝૂર(સલ.)ને પુછા બાત કયા હે? કયા તુમ કોઈ દુઆ કરતે હો? ઉસ્ને કહા : હાં, યા રસૂલુલ્લાહ ! મેને એક દુઆ કી હે કે એ અલ્લાહ તુ મુજે જો સઝા આખિરત મે દેને વાલા હે વો દુનીયા હી મે દે–દે,હુઝૂર(સલ.) ને ફરમાયા: અલ્લાહ કે બંદે યેભી તો દુઆ કર સકતા થા કે એ અલ્લાહ મુઆફ કરદે,(તિરમિઝી ૫/૫૨૧)જબ દુઆ હી

કરને બેઠે હે ઓર માંગને હી બેઠે હે તો યે કયૂં નહી માંગા જાતા, ઈસ લિએ આદમી ખૂદ તો મુસીબત માંગે હી નહી, અલ્લાહ તઆલા સે આફિયત હી માંગે દુનીયા મે ભી યહી માંગે કે એ અલ્લાહ મેરે ગુનાહોં કો મુઆફ કર ઓર મેરે ગુનાહોં કી વજહ સે ન મુજે દુનીયા મે સઝા દે, ઓર ન આખિરત મે પકડ કર, અલ્લાહ તઆલા સે આદમી કો મગ્ફિરત ઓર રહમત હી કા સવાલ કરના ચાહિએ, ઈસ લિએ કે અલ્લાહ તઆલા કી પકડ દુનીયા મે હોગી તો ઉસ્કો ભી બરદાશ્ત કરને કી હમ મે તાકત નહી હે, માલૂમ નહી વો પકડ હો ઓર કયા હાલાત પૈશ આએ, બહુત સી મરતબા ઉકૂબત ઓર સઝા કે તૌર પર એૈસે હાલાત પૈશ આતે હે કે ઉસ્કી વજહ સે આદમી ઈમાન સે મહરૂમ હો જાતા હે, ઝુબાન સે એૈસી ચીઝે નિકાલ દેતા હે જિસ કી વજહ સે ઈમાન હાથ સે ચલા જાતા હે, ઈસ લિએ આદમી કો આફિયત હી માંગની ચાહિએ લેકીન ખુદા ન ખ્વાસ્તા ઉસ્કે બાવજૂદ અગર કોઈ એૈસે હાલાત આઝમાઈશ કે પૈશ આજાએ તો પરેશાન હોને કી ઝરૂરત નહી હે, અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કરતા રહે, ઓર તદબીર કરતા રહે, ઓર અલ્લાહ તઆલા કે ફેસલે પર રાઝી રહે.

બડી આઝમાઈશ કા બદલા ભી બડા હે:

નબીએ કરીમ(સલ.)ફરમાતે હે: બડા અચ્છા બદલા ઉસ વકત મિલતા હે જબ બડી આજમાઈશ હો જૈસે ઈમ્તિહાન બડા હો તો ઉસ પર ઈન્આમ ભી બડા હી મિલતા હે, છોટે ઈમ્તિહાન પર ઈન્આમ ભી છોટા હી મિલતા હે, તો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે અગર આઝમાઈશ બડી કી ગઈ હે, તો જો બદલા અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઈન્આમ કી શકલ મે મિલેગા,વો ભી બડા હી મિલેગા, યે તો દુનીયા કા દસ્તૂર હી હે.

મુહબ્બત ખુદાવંદી કી એક પેહચાન હે:

وإنّ الله تعالىٰ إذا أحبّ قوماً ابتلاهم۔

હુઝૂર(સલ.)ને એક દૂસરા ઉસૂલ બતલાયા કે જબ અલ્લાહ તઆલા કિસી કૌમ સે મુહબ્બત કરતા હે તો ઉન્કો આઝમાઈશ મે ડાલતા હે યા'ની ઉન્કે લિએ હાલાત પૈદા કર દેતા હે, જિસ્કી વજહ સે ઉન્કી આઝમાઈશ કી જાતી હે.

(فمن رضي فله الرّضا) અબ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ભેજી ગઈ ઈન મુસીબતોં ઓર આઝમાઈશોં પર જો લોગ અલ્લાહ તઆલા કે ઈસ ફેસલે પર

રાઝી રહે કે અલ્લાહ તઆલા હમે જિસ હાલ મે રખ્ખે હમ રાઝી હૈ, હમ તો અલ્લાહ કે બંદે હૈ, તો ફિર અલ્લાહ તઆલા આસાનીયાં પૈદા ફરમા દેતે હૈ, ઔર રાઝી હો જાતે હૈ.

રઝા બિલ્ કઝા હાસિલ કરને કા નૂસ્ખાઃ

દેખીયે! અલ્લાહ તઆલાને એક મુસીબત કે સાથ દો રાહતેં ઔર ઉસી તરહ એક તન્ગી કે સાથ દો આસાનિયાં રખ્ખી હૈં, યે કાઈદા હૈ ઈસ લિએ નેઅમતોં કા સિલસિલા મુસીબતોં કે મુકાબલે મે વસીઅ ઔર ઝિયાદા હુવા કરતા હૈ, લિહાઝા આદમી કો યૂં સોચના ચાહિએ કે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે અગર કોઈ તકલીફ પહુંચી ભી હૈ તો જિસ ઝાત કી તરફ સે યે તકલીફ પહુંચી, ઉસ ઝાત કી તરફ સે બેશુમાર નેઅમતેં ભી મુજે પહુચી હૈ,ઈન નેઅમતોં કા તકાઝા યે હૈ કે તકલીફ કો ભી મૈં ખૂશી ખૂશી બરદાશ્ત કર લૂં.

શાયદ પેહલી ભી મૈને બતલાયા થા કે હઝરત લુકમાન હકીમ જબ ગુલામ થે તો ઉન્કી ગુલામી કે ઝમાને મે એક મરતબા ઉન્કે આકાને ઉન્કો કકરી કી એક કાશ કાટ કર દી, ઉન્હોને ખાલી, હાલાંકે વો કડવી થી,લેકીન ચેહરે સે ઝર્રા બરાબર ભી યે મહસૂસ નહી હોને દિયા કે વો કડવી હૈ, જબ દૂસરી કાશ કાટ કર આકાને ખૂદ ખાઈ તો કડવી નિકલી ઉસ્ને કહા તુમને બતલાયા ભી નહી, પતા ભી નહી ચલને દિયા, ઉન્હોને જવાબ દિયા, જિસ હાથ સે અબ તક ઈતની શિરીનીયાં ખાઈ હૈ અગર એક આધ તલ્ખી પહુંચે તો કયા મે ઈસ્કા ઈઝહાર કરૂંગા. હકીકત યે હૈ કે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે હમે બે શુમાર નેઅમતેં પહુંચતી હી રેહતી હૈ, અલ્લાહ તઆલાને કયા નેઅમતેં દી હૈ.

ઈન્સાની કી નાદાની :

બા'ઝ આદમી યૂં સોચતે હૈ કે કૌન્સી નેઅમતે હૈં યે ભી આદમી કી નાદાની કી બાત હૈ, એક આદમી કિસી બુઝુર્ગ કે પાસ ગયા, ઔર કહા કે મૈ ઈસ તકલીફ મે હૂં, ઔર ઉસ તકલીફ મે હૂં, મેરે પાસ કોઈ નેઅમત હૈ હી નહી, ઉન્હોને કહા તેરે પાસ તો અલ્લાહ તઆલા કી બહુત સારી નેઅમતેં હૈ, તૂ કેહતા હૈ કે કૌન્સી નેઅમતેં હૈ? ઉન્હોને કહા અચ્છા ! દેખો, યે તુમ્હારી આંખે હૈ કયા તુમ ઈન દો આંખો મે સે એક આંખ પચાસ હજાર રૂપિયે મે દેને કે લિએ તય્યાર હો? ઉસ્ને કહા નહી, કાન?ઝુબાન? હાથ? પાઉં? હર હર ઉઝર કા

તઝકીરા કરકે પચાસ હજાર ઓર લાખ કી બાતેં કહી, વો હર એક કે જવાબ મે ઈન્કાર કરતા રહા, આખિર મે ઉન બુઝુર્ગને ફરમાયાઃ ખૂદ તેરે ઈકરાર કે એઅતેબાર સે અગર દેખા જાએ તો લાખોં કી મિલ્કીય્યત તેરે પાસ હે, ઓર તુ કેહતા હે કે મૈ ગરીબ હૂં મેરે પાસ કુચ્છ ભી નહી યે કેસી બાત કરતા હે.

એક બુઝુર્ગ કા કિસ્સા :

હકીકત તો યે હે કે અલ્લાહ તઆલા કી બે-શુમાર નેઅમતેં હેં ઓર હમ અલ્લાહ તઆલા કી જિન નેઅમતોં કો ઈસ્તેમાલ કરતે હેં, ઉન્કા હમે એહસાસ હી નહી હે, હમારે હઝરત મુફતી સાહબ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)મવલાના અહમદ શાહ(રહ.)કા વાકિઆ સુનાતે થે કે કિસી વજહ સે ઉન્કી પેશાબ રુક ગઈ થી, તો આપરેશન કરકે એક નલી બિઠા દી ગઈ, ઓર વો થેલી મે પેશાબ કર લિયા કરતે થે, કિસીને પુછા હઝરત ! યે કયા હે? તો ઉન્હોને ફરમાયાઃ યે મેરે ગુનાહો કી સઝા હે, પુછા કયા હૂવા? ફરમાયાઃ ઝિંદગી ભર આફિયત કે સાથ હોતી રહી, કભી ફુટી ઝુબાન સે એક મરતબા ભી અલ્હમ્દુલિલ્લાહ નહી કહા, યા'ની પેશાબ અપને વકત પર ઈતમીનાન સે હો જાએ યે બહુત બડી નેઅમત હે, જિસ્કા શુક્રીયા અદા કરના ઝરૂરી હે.

ઈસી વજહ સે નબીએ કરીમ(સલ.)ને દુઆ સિખલાઈ કે જબ પેશાબ સે ફારિગ હો જાએ તો આદમી યે દુઆ પઢે :

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذٰى وَعَافَانِي۔

તમામ તા'રીફ ઉસ અલ્લાહ કે લિએ હે જિસ્ને ઈસ તકલીફ કો પહુંચાને ઓર ગંદગી વાલી ચીઝ કો જો મેરે જિસમ મે થી મુજસે દૂર કર દિયા, ઓર મુજે આફિયત અતા ફરમાઈ, આદમી સોચે કે યે પેશાબ જો ઈત્મીનાન કે સાથ હોતી હે અગર કિસી વકત રુક જાએ કયા હાલ હોગા? ઉસ પેશાબ કો નિકાલને કે લિએ કયા કયા તદબીરેં કી જાએગી, ઓર મા'લૂમ નહી, કિતના ખર્ચ કરને કે લિએ આદમી તય્યાર હોગા.

પુરી સલ્તનત કી કિમત :

હારૂન રશીદ એક મરતબા બેઠે હૂએ થે કિસી ને કહાઃ ઈત્ની બડી સલ્તનત હે ઉસ્કી કયા કિમત હે? અગર આપકો સખ્ત પ્યાસ લગ જાએ ઓર આપસે યૂં મુતાલબા કિયા જાએ કે આધા ગલાસ પાની હે અગર આધી સલ્તનત દેંગે તો

આધા ગલાસ પાની મિલેગા, આપ કયા કરેંગે? ઉન્હોને કહા: દેને કે લિએ તય્યાર હું, ફિર કહા અચ્છા, અગર આપકી પેશાબ રૂક જાએ ઔર આપકો યૂં કહા જાએ કે આધી સલ્તનત દેંગે તો આપકી યે પેશાબ નિકાલી જાએગી, તો કયા કરેંગે? ઉન્હોને કહા દુંગા, ઉસ્ને કહા : આપકી સલ્તનત કી કિમત કા અંદાજા લગા લિજીએ.

કાબિલે ઈબ્રત બાત :

ફઝાઈલે સદકાત મે હઝરત શેખ(રહ.)ને વાકિઆ લિખ્ખા હે કે એક મરતબા હઝરત ઉમર(રદી.)જા રહે થે, એક આદમી અપાહઝ ઔર મઅઝૂર પડા હૂવા થા, ન ઉસ્કે હાથ થે, ને પાઉ થે, હઝરત ઉમર(રદી.) વહાં ખડે હો ગએ, ઔર લોગો સે કહા કે ઈસ્કો દેખો ઔર બતાવો ઈસ આદમી પર અલ્લાહ કી કયા નેઅમતેં હે? લોગોંને કહા ઈસ પર કયા નેઅમતેં હે? ન ઉસ્કા હાથ હે, ન પાઉ હે, ઔર ન કુચ્છ સામાન હે, તો ફરમાયા: કયા વો આફિયત કે સાથ અપને વકત પર ઈત્મીનાન સે પેશાબ કર લેતા હે? યે અલ્લાહ તઆલા કી નેઅમત નહી હે?

કદરે નેઅમત બા'દે ઝવાલ :

યે હકીકત હે ઔર મે યે અર્ઝ કરના ચાહતા થા કે અલ્લાહ તઆલા કી બે-શુમાર નેઅમતેં હેં યે તો હમ ના-શુકે હે કે હમારા ધ્યાન ઉસ્કી તરફ નહી જાતા જૈસા કે ફારસી કા મકોલા હે:" કદરે નેઅમત બા'દે ઝવાલે નેઅમત" આદમી કો નેઅમત કી કદર ઉસ વકત હોતી હે જબ વો નેઅમત નહી, જબ નેઅમત હાથ સે છિન્તી હે ઉસ વકત આદમી કો પતા ચલતા હે, ઓહો, યે કિતની બડી નેઅમત થી, એક આદમી કે પાસ લાખ રૂપિયે હેં, લેકીન વકત પર પેશાબ હી સહીહ તરીકે સે નહી હો પાતી, ઉસ્કી વજહ સે પરેશાની મે મુબ્તલા હે, તો વો લાખોં રૂપિએ કયા કામ આએ?

દૌલત કિસ કામ કી?:

હઝરત શેખ(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)ઈરશાદ ફરમાયા કરતે થે હમારે બચપન મે સુના થા કે એક અંગ્રેજ થા વો ઈત્ના રઈશ ઔર માલદાર થા કે ઉસ્કે મુતઅલ્લિક મશ્હૂર થા કે જિતની દેર મે વો એક સિગારેટ પીવે ઈતને દેર મે ઉસ્કે ખજાને મે એક હજાર રૂપિયે જમાઅ હોતે હે ઉસ ઝમાને કે એક હજાર

આજ કે નહી, આજ સે સો સાલ પેહલે કી બાત હે, લેકીન વો એસા બીમાર થા કે ડાકટરોંને કેહ રખ્ખા થા કે ઉસ્કો ખાને કે લિએ સિર્ફ દાલ કા પાની દિયા જાએ, ઉસ્કે અલાવા ઓર કોઈ ચીઝ ઈસ્તેમાલ કર સકતા થા, અબ બતલાઈએ કે ઉસ્કે પાસ લાખોં ઓર કરોડોં કી દૌલત ભી હે તો કયા કામ કી?.

ખુલાસા યે હે કે હમારે પાસ અલ્લાહ કી બે–શુમાર નેઅમતેં હેં, હર હર નેઅમત કા અંદાજા ઉસ્કો દેખકર લગાએ, જિસ્કે પાસ વો નેઅમત નહી હે, ઓર અપની ઉસ નેઅમત પર જો અલ્લાહ તઆલાને દે રખ્ખી હે, કદર કરે,ઓર અલ્લાહ તઆલા કા શુક્ર અદા કરે.

અલ્લાહ તઆલા ભી ખૂશ હો જાતે હે :

મેં ઉસી કો અર્જ કર રહા થા કે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા જબ કિસી કૌમ સે મુહબ્બત રખતે હે તો ઉન્કો આઝમાઈશ મે ડાલતે હે, હુઝૂર(સલ.):

(فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا)અલ્લાહ તઆલા કી ઉસ આઝમાઈશ કે જવાબ મે જો શખ્સ અપની રઝામંદી કા ઈઝહાર કરતા હે યાની નારાઝગી કી કોઈ બાત નહી કરતા, શિકવે–શિકાયતેં નહી કરતા, બલ્કે અલ્લાહ તઆલા જિસ હાલ મે રખ્ખે ઉસ પર વો ખૂશ હે,તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉસ્કો રઝામંદી કા સર્ટીફિકટ દિયા જાતા હે, અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસ્સે ખૂશ હો જાતે હે.

અલ્લાહ તઆલા ભી નારાઝ :

(وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ)ઓર જો શખ્સ ઈસ આઝમાઈશ ઓર ઈબ્તીલા કે જવાબ મે બજાએ અલ્લાહ તઆલા કે ઈસ ફેસલે રાઝી રેહને કે નારાઝગી કા ઈઝહાર કરતા હે, લોગોં કે સામને શિકવે–શિકાયતેં કરતા હે, રોતા–ધોતા રેહતા હે કે યે મુસીબત હે, ઓર ફુલાં હે, ગોયા ઉસ્કા મકસદ સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા કી શિકાયતેં લોગો કે સામને કરના હે, તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ભી ઉસ્કે લિએ નારાઝગી કા ફેસલા હો જાતા હે, યૂં મસજીએ કે હમારે ઉપર જો હાલાત આતે હે વો હમારા ઈમ્તિહાન હે,અબ હમે સોચના હે કે કહી એસા ન હો કે ઈસ ઈમ્તિહાન મે નાકામ હો જાએ, કામીયાબ હોને કી કોશિશ કરની હે, ઓર કામીયાબ હોને કી કોશિશ યહી હે કે અલ્લાહ તઆલાને જિસ હાલ મે ડાલા હે ઉસ્મે આદમી ખૂશ રહે, ઓર અલ્લાહ તઆલા કી નેઅમતોં કા તસવ્વૂર કરતે હુએ ઉસ્કા શુક્ર અદા કરને કી કોશિશ કરે, ઓર જો મુસીબત હે, ઉસ પર સબર કરને કી કોશિશ કરે, કિસી કે સામને શિકવા–શિકાયત ન કરે.

મિસાલી સબર :

ઉસ્કી મુનાસબત સે એક વાકિઆ બયાન કિયા હે, હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)કા એક છોટા સા બચ્ચા દેઢ-દો સાલ કા થા, હઝરત અનસ (રદી.) કા માં શરીક ભાઈ થા, વો બીમાર થા, હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)કિસી સફર મે તશરીફ લે ગએ, અભી વો સફર મે થે ઉસી દૌરાન વો બચ્ચા ઈન્તેકાલ કર ગયા, ઉસ્કો દફન ભી કર દિયા ગયા, હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.) અપને સફર સે જબ વાપસ આએ, શામ કા વકત થા, આતે હી અપની બીવી હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)જો હઝરત અનસ (રદી.)કી વાલિદા હે, સે પુછી : મેરે બચ્ચે કા કયા હાલ હે? હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)ને કહા: પેહલે સે ઝિયાદા સુકૂન ઔર બહુત ઈત્મીનાન હે, ઝાહિર હે પેહલે ઝિંદા થા, ઔર બીમાર થા, તો ઉસ વકત તો તકલીફ મે થા, અબ ઈન્તેકાલ કર ગયા તો ઈન્તેકાલ જૈસા સુકૂન તો કહીં હે હી નહી, ઈસ લિએ કહા:(હુવ-અસ્કનુ માકાન)પેહલે જો હાલત થી, ઈસ વકત ઉસ્સે ઝિયાદા સુકૂન હે, ગોયા અપને એઅતેબાર સે ઉન્હોને જો જવાબ દિયા, વો બિલકુલ દુરૂસ્ત થા, લેકીન ઉસ્કા મતલબ હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)યૂં સમજે કે બીમારી મે તકફીફ હો ગઈ હે, ઔર ઠીક હે, હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)ને મુનાસિબ નહી સમજા કે બચ્ચે કે બાપકો સફર સે આતે હી બચ્ચે કી મૌત કી ઈત્તિલાઅ દી જાએ.

ઔરતોં કે લિએ એક સબક :

આદમી કભી સફર સે આતા હે ઔર સફર કી તકલીફોં કી વજહ સે પરેશાન હોતા હે ઔર આતે હી ઐસી કોઈ સૂરતે હાલ ઉસ્કે સામને રખ્ખી જાએ તો ઔર ઝિયાદા પરેશાની મે મુબ્તલા હો જાતા હે, ઈસ લિએ ઔરતોં કો ભી ચાહિએ કે વો ઐસે મૌકોં પર શોહર કે સામને ઐસે હાલાત એકદમ સે ન રખ્ખે બલ્કે પેહલે દેખ લે કે ઈસ્કા મિજાઝ ઠીકઠાક ઔર સુકૂન પઝીર હે ઉસ્કે બા'દ ઈતમીનાન દેખકર વો બાત પેશ કી જા સકતી હે.

બહર-હાલ ! હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)ને યે જવાબ દે દિયા, ઔર શામ કા ખાના ભી પેશ કર દિયા, હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)કો ઈતમીનાન હો ગયા થા કે બચ્ચા સુકૂન સે હે, તો ઉન્હોને ખાના ભી અચ્છી તરહ ખા લિયા, ઔર ફિર સો ગએ, ઔર અપની બીવી કે સાથ શોહબત ભી કી, ઈસ લિએ કે હઝરત અબૂ

તલ્હા(રદી.)કો યે તો ખબર હી નહી થી કે બચ્ચે કા ઈન્તેકાલ હો ગયા હે ક્યૂં કે હઝરત ઉમ્મે સુલેમ ને અભી ઈત્તિલાઅ દી હી નહી થી, બલ્કે મુખ્તસર સા જવાબ દે દિયા થા, જબ સુબહ હૂઈ, ઓર વો શોહબત ઓર ગુસલ વગેરા સે ફારિગ હો ગએ તો હઝરત ઉમ્મે(રદી.)ને ઈત્તિલાઅ દી કે બચ્ચે કો તો લોગોંને દફન કર દિયા હે, યે સુન કર હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)કો બડા ગુસ્સા આ ગયા કે આતે હી મુજે ઈત્તિલાઅ ક્યૂં નહી કી? મૈને પુછાઃ તો યે જવાબ દિયા કે ઝિયાદા સુકૂન મે હે, ઝાહિર હે કે ઉન્હોને તો ખાના ભી ખા લિયા, ઓર શોહબત ભી કર લી, ઐસે મૌકોં પર આદમી કો અફસોસ યે હોતા હે કે ઈધર મેરે બચ્ચે કા ઈન્તેકાલ હો ગયા થા, ઓર બેખબરી પર મૈને યે સારી હરકતેં કરલી, અફસોસ ઓર નદામત સી હોતી હે, ખાસ કરકે જબ શોહબત ભી કરલી થી, ઈસ લિએ નદામત કે એહસાસ કી વજહ સે સુબહ નબીએ કરીમ(સલ.) કી ખિદમત મે હાજિર હૂએ, ઓર હુઝૂર કે સામને પુરા વાકિઆ બયાન કિયા કે યા રસૂલુલ્લાહ એસા હૂવા? મૈ સફર મે ગયા થા, બચ્ચા બીમાર થા, જબ મૈ વાપસ આયા, તો મૈને બચ્ચે કે મુતઅલ્લિક પુછા કયા હાલ હે? ઉસ્ને કહાઃ પેહલે સે ઝિયાદા ઈત્મીનાન હે, મૈ તો યે સમજા કે ઠીક હે ઓર તંદુરસ્ત હે, ઉસ્ને ખાના પેશ કિયા,મૈને ખા લિયા,ઉસ્કે બા'દ મૈને શોહબત ભી કી,અબ ઉસ્કે બાદ મુજે ઈત્તેલાઅ દેતી હે કે બચ્ચે કા કો ઈન્તેકાલ હો ગયા હે, ગોયા હુઝૂર(સલ.)કે સામને બયાન કરને કા મકસદ યે થા કે ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)ને મુનાસિબ કામ કિયા યા નહી, હુઝૂર(સલ.) ને દરીયાફત કીયા તુમ્ને રાત કો શોહબત કી થી, કહા જી હાં ! ઉસ પર હુઝૂર(સલ.)ને યે દુઆ ફરમાઈ કેઃએ અલ્લાહ ઈન્કે લિએ આજ કી ઈસ શોહબત મે બરકત અતા ફરમા,ચુંનાન્ચે ઉસ શોહબત કે નતીજે મે હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)કો એક બચ્ચા પૈદા હૂવા.

તહનીક કી સુન્નીય્યત ઔર ઉસ્કા તરીકા :

હઝરત અનસ(રદી.)ફરમાતે હેઃ કે બચ્ચા પૈદા હોતે હી, ઉસ્કો નહલા ધુલા ઉસ્કી વાલિદાને મેરે હવાલે કિયા, કે હુઝૂર(સલ.)કે પાસ તહનીક કરવાને ઓર નામ પુછને કે વાસ્તે લે જાઓ, ઓર સાથ મે કુછ્છ ખજૂરેં ભી દી,મદીને વાલોં કા દસ્તૂર હી થા કે જબ કભી કોઈ બચ્ચા પૈદા હોતા થા તો ઉન્કો નહલા ધુલા કર તહનીક કે વાસ્તે હુઝૂર (સલ.)કી ખિદમત મે પહુંચાતે, ઉન્કો ભી

હુઝૂર(સલ.)કી ખિદમત મે ભેજા,જબ હઝરત અનસ(રદી.)બચ્ચે કો લેકર વહાં પહુંચે તો હુઝૂર (સલ.)ને નવમોલૂદ કો દેખકર પુછાઃ કુચ્છ સાથ મે લાએ હો? હઝરત અનસ(રદી.)ને ફરમાયાઃ હાં ખજૂરેં હે, હુઝૂર(સલ.)ને વો ખજૂરેં લી, ઓર અપને મુંહ સે ચબાકર નરમ કિયા ઓર ફિર અપને દહન મુબારક સે ઉસ્કો નિકાલ કર ઉસ બચ્ચે કે તાલુ મે ચિપ્કા દી,ઉસી કો તહનીક કેહતે હે.

તહનીક ક્યું ?

યે મુસ્તહબ હે કે જબ બચ્ચા પૈદા હો તો ઉસ્કો નહલા ધુલા કર ઉસ્કે દાએં કાન મે અઝાન ઓર બાએં કાન મે ઈકામત કહી જાએ,ઓર કિસી સાલેહ ઓર નેક આદમી કે પાસ ઉસ્કો લે જાએ, વો ખજૂર યા કોઈ મીઠી ચીઝ કો નરમ કરકે ઉસ્કે તાલુ સે ચિપ્કા દેકા ઉસી કો તહનીક કેહતે હેં, ઈસ્કા મકસદ યે હોતા હે કે ઉસ્કે જિસ્મ મે એક સાલેહ આદમી કે સમરાત હો,ઓર ઉસ્કી વજહ સે આઈન્દા ઉસ્કે અંદર સાલેહ કી સૂરતેં પૈદા હો, ઉસી કો ગુટ્ટી દેના કેહતે હે, અબ હમારે યહાં યે હોતા હે કે તય્યાર ગુટ્ટી બજાર સે લે આતે હે, યે સૂરત બેકાર હે, ગુટ્ટી કા મકસદ તો યે હે કે ઉસ્કે લિએ સાલેહ ઓર નેકી કે રાસ્તોં કો હમવાર કરના હે, ઈસ લિએ કિસી સાલેહ આદમી કે પાસ હો, આજ કલ ઈસ્કા એહતેમામ નહી રહા, ઉસ્કા બડા એહતેમામ કરને કી ઝરૂરત હે.

હમારે એક મિલને વાલે ને બતલાયા કે ઉન્કી બહન પૈદા હૂઈ થી, હસ્પટાલ મે કિસી હિંદુ ઓરત ને ગુટ્ટી દેદી, તો ઉસ્કા અસર યે હૂવા કે ઓર ગોશ્ત હી નહી ખાતી,ગોશ્ત સે ઉસ્કો નફરત હે, યે ઈસ્કા અસર હે.

બહર–હાલ ! વાકિઆ યે હે કે જિસ્કે ઝરીઆ સે તહનીક કરાઈ જાતી હે ઉસ્કે અસરાત બચ્ચે મે આતે હે, ઈસ લિએ યે મસ્નૂન કરાર દિયા ગયા હે,તો હુઝૂર(સલ.) ને તહનીક કી ઓર ઉસ્કા નામ અબ્દુલ્લાહ રખ્ખા.

એક અન્સારી સહાબી કેહતે હેં કે ચુંકે હુઝૂર(સલ.)ને દુઆ કી થી, એ અલ્લાહ તઆલા ઉન્કે લિએ બરકત દિજીયે, ઉસ્કા અસર યે હૂવા કે યે બચ્ચા જિસ્કા નામ અબ્દુલ્લાહ રખ્ખા થા ઓર હુઝૂર(સલ.)ને ઉસ્કી તહનીક કી થી, ઉન અબ્દુલ્લાહ કે બેટોં મે નવ બેટોં કો મૈને દેખા કે સબ કે સબ બડે આલિમ બને, યે હુઝૂર(સલ.)કી દુઆ કા અસર થા,ઈસ શોહબત સે જો બચ્ચા પૈદા હૂવા, ઉસ બચ્ચે કી અવલાદ મે નવ બેટે ઈસ ઝમાને મે આલિમ બને.

ઉસી હદીષ મે મુસ્લિમ શરીફ કી રિવાયત મે યે હે કે હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.) બેટા જો હઝરત ઉમ્મે સુલૈમ(રદી.)કે બતન સે પૈદા હુવા થા ઉસ્કા

ઈન્તેકાલ હૂવા હઝરત અબૂ તલ્હા (રદી.)બાહર તશરીફ લે ગએ થે હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)ને ખાનદાન વાલોં સે કહા કે જબ વો વાપસ આએ તો તુમ્મે સે કોઈ ઉન્કો ઈત્તેલાઅ મત દેના, બચ્ચે કી ઈન્તકાલ કી ઈત્તેલાઅ મે ખૂદ દૂંગી, આજ કલ તો હાલ યે હોતા હે કે માં કી તો હિમ્મત હી નહી હોતી, માં કા તો ઉસ વકત કોઈ નામ હી નહી લે સકતા, ઔર વહાં દેખીયે કે વાલિદા કિતના સબર કા ઈઝહાર કર રહી હે,જબ વો સફર સે વાપસ આએ તો હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)ને ખાના પેશ કિયા, ઉન્હોને ખાયા, પીયા, ઔર ફિર હઝરત ઉમ્મે સુલેમને ઉન્કે લિએ બનાવ સિંગાર કિયા, વેસે ભી સફર સે આએ થે, તબીઅત મે તકાઝા થા તો શોહબત ભી કી, હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)ને જબ દેખા કે ખા–પીકર સૈરાબ ભી હો ગએ, અપની જો તબ્ઈ ઝરૂરત થી વો ભી પુરી કરલી, અબ તબીઅત પર કોઈ તકાઝા નહી હે, અબ ગૌર કિજીયે કે વો કેસે અચ્છે અંદાજ સે બચ્ચે કે ઈન્તેકાલ કે મુતઅલ્લિક ઉન્કો કેહ રહી હે, ઉન્હોને કહા અબૂ તલ્હા અચ્છા એક બાત બતલાઈએ મે આપસે એક મસ્અલા પુછતી હું અગર કિસીને કિસી કો કોઈ ચીઝ અમાનત કે તૌર પર રખને કે લિએ દી હો, ચીઝ તો દૂસરે કી હે ઉસ્ને ઈસ્તેમાલ કે વાસ્તે દી હે, અગર વો અપની ચીઝ વાપસ માંગે તો કયા વો ઘર વાલે ઈન્કાર કર સકતે હે? કે નહી દેન્ગે, હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)ને કહાઃ નહી કેસે ઈન્કાર કર સકતે હે, ફિર કહા અપને બેટે કી મૌત પર સબર સે કામ લિજીયે, અબ ઈત્તેલાઅ દી કે બેટે કા ઈન્તેકાલ હો ગયા,ગોયા યે ચીઝ અલ્લાહ કી તરફ સે હે, હમ્કો ઈસ્તેમાલ કે વાસ્તે દી ગઈ થી, માં–બાપ કો અવલાદ દી જાતી હે, તાકે ઉસ્કે ઝરાએઅ સે ઉન્કા જી ખૂશ હો, અલ્લાહ એક વકતે મુકર્રર તક દેતે હે, જબ વકત પુરા હો ગયા, તો અલ્લાહ તઆલાને લે લિયા, ઉસ્કે લેને પર દિલ સે નારાઝ હોને કી ઝરૂરત નહી હે.

રાવી કેહતે હે હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.) પર નારાઝ હૂએ,નારાઝ ઉસ ઈત્તેલાઅ પર નહી હે, બલ્કે ઉસ બાત પર હૂએ કે પેહલે હી ખબર કયૂં ન દેદી, તુમને ખાના દિયા, મૈને ખાયા, ફિર મૈને શોહબત ભી કી, ઉસ્કે બા'દ અબ તુમ કેહ રહી હો, ફિર હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.) હુઝૂર(સલ.)કી ખિદમત મે ગએ,ઔર હાલાત બયાન કી, ઈસ પર નબીએ કરીમ (સલ.)ને દુઆ દી, રાવી કેહતે હે કે ઈસ શોહબત કી વજહ સે હઝરત ઉમ્મે સુલેમ કો હમલ ઠેહરા.

અબ હુઝૂર(સલ.)એક સફર મે તશરીફ લે ગએ,ઉસ્મે ઉમ્મે સુલેમ

(રદી.)ભી થીં, અપને શોહર હઝરત અબૂ તલ્હા કે સાથ શરીકે સફર થી નબીએ કરીમ(સલ.)જબ સફર સે વાપસ હોતે થે તો મદીના મે રાતે કે વકત દાખિલ નહી હોતે થે, બલ્કે બાહર ઠહેર જાતે થે, ચુંનાન્ચે ઈસ સફર સે ભી જબ વાપસ આએ ઓર બાહર ઠેહરે, ઉસી વકત હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)કો દર્દે ઝેહ શુરૂઅ હુવા, જબ સુબહ હૂઈ તો નબીએ કરીમ(સલ.)તો રૂફકા કે સાથ મદીના કે લિએ રવાના હૂએ, હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)કો તો બીવી કે દર્દે ઝેહ કી વજહ સે વહી રૂકના પડા, ઓર હુઝૂર(સલ.)જબ મદીના મુનવ્વરહ જાને લગે તો હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)ને અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કી એ બારી તઆલા આજ તક તો મેરા મા'મૂલ યે રહા કે જબ નબીએ કરીમ(સલ.)સફર મે તશરીફ લે જાતે થે તો મૈ સફર મે સાથ જાતા થા, ઓર જબ આપ મદીના મે દાખિલ હોતે થે તો મૈ આપકે સાથ હી મદીના મે દાખિલ હોતા થા, લેકીન એ અલ્લાહ આજ તૂ દેખ રહા હે યે બીવી કી વિલાદત કે દર્દ કી વજહ સે મુજે યહાં રૂકના પડ રહા હે, બસ યે દુઆ કી, ઓર ઉસી વકત હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)ને કહા: એ અબૂ તલ્હા મૈ જો દર્દ મહસૂસ કર રહી થી, વો દર્દ અબ નહી હે, ચલો, ચુંનાન્ચે હુઝૂર(સલ.)કે સાથ હી મદીના મે દાખિલ હૂએ, ફિર દૂસરે દિન દર્દ હુવા ઓર બચ્ચા પૈદા હુવા, યા'ની હઝરત અબૂ તલ્હા(રદી.)કી જો તમન્ના થી કે હુઝૂર(સલ.) કે સાથ વાપસ હો વો ભી પુરી હૂઈ.

બહર હાલ ! યહાં તો બતલાના યે હે કે દેખીયે, બચ્ચે કી મોત પર હઝરત અનસ(રદી.) કી વાલિદા હઝરત ઉમ્મે સુલેમ(રદી.)ને ઈત્ને બડે સબર કા મુઝાહરા કિયા કે ઉસ બચ્ચે કી માં હોને કે બાવજૂદ બચ્ચે કે બાપ સફર સે વાપસ આએ તો ઉન્કે સામને ફૌરન ઉસ વાકિઆ કી ઈત્તેલાઅ નહી દી, બલ્કે ઈન કે લિએ સબર આસાન હો ઉસ્કે લિએ એક મિસાલ દેકર એક મસ્અલા પુછા તાકે વો આસાની કે સાથ સબર કર સકે. અલ્લાહ તઆલા હમે ભી સહીહ તોફીક અતા ફરમાએ.

સબર

(મજ્લિસ–૫)

اَلحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِيْنُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ، وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْکَ لَهٗ، وَنَشْهَدُ اَنَّ سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَبَارَکَ وَسَلَّمَ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا. اَمَّا بَعْد!

હકીકી પહેલવાન :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رضي الله عنه - أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ - صلى الله عليه وسلم - قَالَ: لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِکُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ.

યે બયાન સબર કે સિલસિલા મે જારી હે, યહાં અલ્લામા નવ્વી (રહ.) હઝરત અબૂ હુરૈરહ(રદી.)કી રિવયાત પેશ કરતે હે, નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા:(لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ)“સુરઅત” અરબી ઝુબાન મે ઉસ આદમી કો કેહતે હૈં જો લોગો કો મુકાબલે કે વકત પછાડ દે, યા'ની પહેલવાન, પહેલવાન કુવ્વત વાલા આદમી નહી હે યા'ની ઉસકે મુતઅલ્લિક આપ યે નહી કેહ સકતે કે વો ઝોરઆવર બડા કવી ઔર પહેલવાન હે, જો લોગો કો પછાડ દે: إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِکُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ.

કવી ઔર તવાના આદમી તો વો હે જો ગુસ્સે કે વકત અપને આપકો કન્ટ્રોલ મે રખ્ખે, વો અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કે યહાં તવાના ઔર કવી હે, હકીકત તો યહી હે જો આદમી અપને નફસ પર કાબૂ પાલે વો હકીકી મા'ના મે બડા પહેલવાન કહા જાએગા, મુકાબલે કે વકત લોગો કો પછાડ દેના યે કોઈ ઉંચી બાત નહી હે, ઉસ્સે મા'લૂમ હૂવા કે આદમી ગુસ્સે કે વકત અપને આપ પર કન્ટ્રોલ કરે, વૈસે ભી ગુસ્સે કી વજહ સે આમ તૌર પર આદમી કી ગૌરો ફિકર ઔર સોચને કી સમજને કી સલાહિય્યત મફકૂદ હો જાતી હે, ઔર ફિર વો એૈસે અફઆલ ઔર એૈસી હરકતેં અંજામ દેતા હે જિસ્કે નતીજા મે બા'દ મે ઉસ્કો બડી નદામત ઔર પશેમાની હોતી હે.

ગુસ્સા કે વકત દુઆ :

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَرَجُلَانِ يَسْتَبَّانِ فَأَحَدُهُمَا احْمَرَّ وَجْهُهُ وَانْتَفَخَتْ أَوْدَاجُهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ لَوْ قَالَ أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ فَقَالُوا لَهُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: تَعَوَّذْ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.

યે સહાબી હઝરત સુલૈમાન બિન સરદ(રદી.)ફરમાતે હૈ: મૈને નબીએ કરીમ(સલ.)કે પાસ બેઠા હૂવા થા, ઓર દો આદમી આપસ મે સખ્ત કલામી કર રહે થે, યા'ની લડ રહે થે,ઝુબાની લડાઈ કર રહે થે, ગાલી ગલૂચ ઓર દુશ્નામ તરાઝી સે કામ લે રહે થે, દોનો આપસ મે એક દુસરે કો સબો–સિતમ કર રહે થે, ઉન્મે સે એક કી કૈફિયત યે થી કે ઉસ્કા ચેહરા એક દમ લાલ ઓર સુરખ હો ગયા થા, ઓર ઉસ્કી ગરદન કી રગેં ગુસ્સે કી વજહ સે ફુલ ગઈ થી, ઉન દોનો કી યે કેફિયત નબીએ કરીમ(સલ.) દેખ રહે થે, ખાસ કરકે વો જિસ્કા ચેહરા સુરખ હો ગયા થા, ઓર ગરદન કી રગેં ફુલ ગઈ થી હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા: મુજે એક એસા કલમા મા'લૂમ હૈ કે અગર યે આદમી ઉસ કલમા કો પઢ લે તો ઉસ્કે ગુસ્સે કી જો કેફિયત હૈ વો સબ ખતમ હો જાએગી, અગર વો (أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ)પઢ લે તો યે ગુસ્સે કી જો કેફિયત હૈ ઓર ગુસ્સે કી વજહ સે ઉસ્કા જો મિજાઝ બદલ રહા હૈ વો ગુસ્સે કા સારા ઝોર ટુટ જાએગા, ઓર ખતમ હો જાએગા.

ગુસ્સા દૂર કરને કી આરઝી તદબીર હદીષ કી રોશની મે:

ગુસ્સે કો ફિરો કરને ઓર દબાને કે વાસ્તે મુખ્તલિફ તદબીરેં અહાદીષ મે આઈ હૈ, ઉનમે સે એક તદબીર યે ભી હૈ કે ગુસ્સે કે વકત આદમી તઅવ્વૂઝ પઢે,"અઊઝૂબિલ્લા"કા મતલબ યે હૈ કે શૈતાન મર્દૂદ કે શર ઓર ઉસ્કી શરારતો ઓર બુરાઈયોં સે મૈ અલ્લાહ તબારક–વ– તઆલા કી પનાહ મે આતા હું, ઈસ લિએ કે આદમી કો ગુસ્સે મે મુબ્તલા કરના યે શૈતાની વસવસે કે નતીજા મે હોતા હૈ,જબ આદમી અલ્લાહ તઆલા કી હિફાઝત ઓર પનાહ મે આએગા, તો શૈતાન કે અસર સે ગુસ્સે કે જો આસાર ઉસ્કે ઉપર પૈદા હૂએ થે, વો ઈન્શાઅલ્લાહ દૂર હો જાએન્ગે, એક તદબીર તો યે બતલાઈ હૈ.

દૂસરી તદબીર અહાદીષ મે યે આઈ હૈ કે આદમી કો અગર ગુસ્સા આજાએ

ઓર વો ખડા હે તો બેઠ જાએ યા બેઠા હો તો લેટ જાએ, (અહમદ,તિરમિઝી, મિશ્કાત ૪૩૪),ઉસ્સે ભી ફૌરી તોર પર ગુસ્સે કા ઝોર ટુટ જાતા હે, એક તરતીબ યે ભી આઈ હે કે આદમી વુઝૂ કરલે, (અબૂ દાવૂદ શરીફ)વુઝૂ કી વજહ સે ભી ગુસ્સા ફિરો હો જાતા હે, ઠંડા હો જાતા હે, ઈસ લિએ કે ગુસ્સા કી હાલત મે આદમી કે સોચને સમજને કી સલાહિય્યત થોડી દેર કે લિએ રૂકસત હો જાતી હે, ઉસી હાલત મે આદમી એસી હરકતેં કર ડાલતા હે કે બાદ મે ખૂદ ઉસ્કો ઉસ પર નદામત ઓર પછતાવા હોતા હે,ઈસ લિએ આદમી કો ગુસ્સે સે બચને કે લિએ જો તદબીરેં બતલાઈ ગઈ હે, ઉન્કો ઈખ્તિયાર કરના ચાહિએ.

લેકીન ઉલમાને લિખ્ખા હે કે યે તદબીરેં તો આરઝી હે, યા'ની ફૌરી તોર પર તો ગુસ્સે કી હાલત કો ખતમ કર દેગી, લેકીન ઉસ્કી વજહ સે ગુસ્સે કી આદમત ખતમ નહી હોગી.

ગુસ્સા દૂર કરને કી દાઈમી તદબીર :

ગુસ્સે કી આદત ખતમ કરને કે લિએ આદમી કો યે તદબીર બતલાઈ ગઈ કે જિસ આદમી કો ગુસ્સા આતા હો, વો યૂં સોચે કે મે કિસ પર ગુસ્સા કર રહા હું, બીવી પર, બચ્ચે પર, યા અપને નોકર પર યા કિસી અજનબી આદમી પર, મેને ઉસ્કો પૈદા નહી કિયા, ઉસ્કી આંખ,કાન, નાક,હાથ,પાઉ વગૈરહ મેરે નહી બનાએ, ઉસ્કો રોઝી મે નહી દેતા, મે ઉસ્કા માલિક નહી હું, ઓર ઉસ્ને એસી બાત કરદી, જો મેરી તબીઅત કે ખિલાફ હે, જિસ્કી વજહ સે મુજે ઈસ પર ઈતના ગુસ્સા આ રહા હે હાલાંકે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલાને તો મુજે પૈદા કિયા, યે સારે કુવા ઓર સારી સલાહિય્યતેં અલ્લાહ તઆલાને અતા ફરમાઈ,અલ્લાહ તઆલા મુજે રોઝી દે રહે હેં, અલ્લાહ તઆલા કી સારી નેઅમતેં મેં ઈસ્તેમાલ કર રહા હું, ઓર સાથ હી સાથ એસી હરકતેં કર રહા હું જો અલ્લાહ તઆલા કો નારાઝ કરને વાલી હે, તો મેરા ઉસ આદમી કે ઉપર ઈતના એહસાન ઓર મેરી ઉસ્કે ઉપર ઈતની નેઅમતેં નહી હે, જિતની અલ્લાહ તઆલા કી નેઅમતેં ઓર ઉસ્કે એહસાનાત મેરે ઉપર હે, ઉસ્કે બાવજૂદ મે ઉસ્કી મા'મૂલી બાત પર નારાઝ હોકર ગુસ્સા કા ઈઝહાર કર રહા હું, ઓર મેતો અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી ના ફરમાનીયાં હર ઘડી હર વકત કરતા હું, હર લમ્હા મુઝસે એસી બાતેં સરઝદ હોતી હે જો અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ કો

તોડને વાલી ઓર ઉસ્કે હુકમ કે ખિલાફ હે, અગર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ભી મેરે સાથ વો મુઆમલા હોને લગે જો મે ઉસ્કે સાથ ઉસ્કી ઝરા સી ગલતી પર કર રહા હું, તો ફિર મે તો કહી કા નહી રહુંગા, આદમી કો યે સોચના ચાહિએ.

હઝરત અબૂ મસ્ઉદ અન્સારી(રદી.) કા કિસ્સા હે કે વો એક મરતબા ગુસ્સે મે આકર અપને ગુલામ કી પિટાઈ કર રહે થે, પીછે સે એક આવાઝ સુની(اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُوْد، اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُوْد)એ અબૂ મસ્ઉદ આગાહ હો જાઓ, ખબરદાર હો જાઓ, સુન લો, જબ પીછે મુડકર દેખા તો નબીએ કરીમ(સલ.)હે, આવાઝ સુનકર ઉન્કા હાથ તો રૂકહી ગયા થા, આગે હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા:(لله أَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ)એ અબૂ મસ્ઉદ તુમ્કો ઈસ ગુલામ પર જિતની કુદરત હાસિલ હે, યા'ની તુમ અપની કુવ્વત ઓર કુદરત કી વજહ સે ઉસ પર અપના ગુસ્સા જિતના નિકાલ રહે હો અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કો તુમ પર ઉસ્સે ઝિયાદા કુદરત હાસિલ હે, અગર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે તુમ્હારે સાથ વોહી મુઆમલા હોને લગે જો તુમ ઉસ્કે સાથ કરતે હો તો સોચો આખિર કયા અંજામ હોગા? હઝરત અબૂ મસ્ઉદ(રદી.)ફરમાતે હે: મે યે સુનકર લરજ ગયા ઓર ફૌરન મેને કહા: યે ગુલામ અલ્લાહ કે વાસ્તે આઝાદ હે, યા'ની મુજસે યે કોતાહી હૂઈ ઉસ્કી તલાફી મેને યૂં કી કે ઉસ ગુલામ કો આઝાદ કર દિયા, તો હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા: એ અબૂ મસ્ઉદ અગર આપ ઈસ્કો આઝાદ ન કરતે તો જહન્નમ કી આગ તુમ્હે ઈસ હરકત કી વજહ સે અપની લપેટ મે લે લેતી(સહીહ મુસ્લિમ ૩/૧૨૮૦).

તો બહર હાલ યે ગુસ્સા કી આદત કો દૂર કરને કી દાઈમી તદબીર યે હે કે આદમી રોઝાના યે સોચતા રહે યહાં તક કે યે ફિકર ઓર સોચ ઉસ પર ગાલિબ આ જાએ, ઉસ્કા નતીજા યે હોગા કે ફિર કિસી કે ઉપર જબ ગુસ્સા કરને કે લિએ તબીઅત ચાહેગી, તો યે સોચકર વો બા'ઝ રહેગા, ઓર અપને આપકો ગુસ્સે સે રોકેગા.

ગુસ્સા બડા અકલમંદ હે:

હઝરત મવલાના હકીમ અખ્તર સાહબ(દા.બ.)તો યૂં ફરમાતે હે: ભાઈ ! લોગ યૂં કેહતે હે કે ગુસ્સા મે અકલ નહી હે ફિર વો હઝરત ડાકટર અબ્દુલ હય

સાહબ આરિફી(નવ્વરલ્લાહુ મરકદહુ)કા મકોલા નકલ કરતે હે, કે ભાઈ ! ગુસ્સા ભી બડા અકલમંદ હે, લોગ કેહતે હે કે ગુસ્સે મે અકલ નહી એસા નહી હે, ગુસ્સા ભી બડા અકલમંદ હે, આદમી ગુસ્સા ઉસી પર કરતા હે જો અપને સે કમતર ઓર કમઝોર હો, અગર સેર કા સવા સેર સે મુકાબલા હો જાએ તો યે દેખતા હે કે સામને વાલા સવા સેર હે લિહાઝા ઉસ્કે જી મે ગુસ્સા આએ તબ ભી ઉસ્કા ઈઝહાર નહી કરતા,ઈસ લિએ કે યે કેહના કે ગુસ્સા બેવકૂફ હે યે બાત ભી સહીહ નહી, વો ભી બડા અકલમંદ હે કે વો એસે મોકે પર હી નુમાયાં હોતા હે જબ સામને વાલે કો અપને સે કમઝોર દેખતા હે લેકીન સામને વાલા અગર અપને સે કવી હો તો ઉસ્ને ચાહે ઉસ્સે ઝિયાદા ખતરનાક બાત કી હો,ગુસ્તાખી કા મુઆમલા કિયા હો તબ ભી સબ પી કર રહ જાએન્ગે, ઈસ આદમી યે સોચ લે કે અલ્લાહ તબારક–વ –તઆલા કો મુજે જવાબ દેના હે, તો ઉસ સૂરત મે એસી નોબત નહી આએગી.

ગુસ્સા પીને કી ફઝીલત :

عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَبِيهِ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يَنْفِذَهُ دَعَاهُ اللهُ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ مِنَ الْحُوْرِ الْعِينِ مَا شَاءَ۔

હઝરત મુઆઝ બિન અનસ(રદી.)ફરમાતે હે: કે નબીએ કરીમ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા: જો આદમી અપને ગુસ્સા કો દબા લે હાલાંકે વો અપને ઈસ ગુસ્સા પર અમલ કરને કી કુદરત રખતા હે, મતલબ યે હે કે અગર ઉસ્કો અપને કિસી મા તહત પર,કિસી એસે આદમી પર જો ઉસ્કે મુકાબલે મે કમઝોર હે,ગુસ્સા આયા, ઓર વો અપને ઈસ ગુસ્સા કે તકાઝે કો પુરા કર સકતા હે, લેકીન ઈસ્કે બાવજૂદ યે સોચ કરકે અલ્લાહ તઆલાને મુજે ગુસ્સા કરને સે મનઅ કિયા હે, અપને ગુસ્સે કો દબા દે, ઓર ગુસ્સે કે તકાઝે પર અમલ ન કરે, તો કિયામત કે રોઝ અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા ઉસ્કો તમામ મખ્લૂક કે સામને ઈખ્તિયાર દેંગે કે ખૂબસૂરત આંખો વાલી હૂરોં મે સે જિસ્કો ચાહો પસંદ કરલો, ગોયા અલ્લાહ તઆલા કી ખાતિર ઈસ્ને અપને ગુસ્સા કો દબાયા તો અલ્લાહ તઆલાને ઉસ્કો બદલે કે તોર પર નેઅમત અતા ફરમાઈ, હકીકત યહી હે કે આદમી જબ અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કા તસવ્વૂર કરેગા કે મુજે અલ્લાહ તઆલા કે સામને જવાબ દેના હે તો ઉસ સૂરત મે ઈસ્કે લિએ ગુસ્સા કો ફિરો કરના આસાન હો જાએગા.

ઈમામ ઝૈનુલ્ આબિદીન(રહ.)કા વાકિઆ :

ઈમામ ઝૈનુલ્ આબિદીન(રહ.)કા નામ અલી થા, જો હઝરત ઈમામ હુસૈન(રદી.)કે સાહબઝાદે હૈં, નસબ ઈસ તરહ હે અલી બિન હુસૈન બિન અલી, એક મરતબા ઉન્કા ગુલામ ગરમ પાની ઉન્કો દેને કે લિએ આયા, પાની ઉન્કે બચ્ચે પર ગિર ગયા, યે દેખ કર ઉન્કો ગુસ્સા આ ગયા ઓર ચેહરા સુરખ હો ગયા, ફૌરન ઉસ ગુલામ ને આયત પઢી: وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ

કે વો લોગ જો અપને ગુસ્સા કો દબાને વાલે હૈં, ફૌરન સમજ ગએ ઓર ગુસ્સા કી સારી કેફિયત ઈસી વકત ખતમ હો ગઈ ઓર દૂર હો ગઈ, ફિર આગે ઉસ્ને પઢા:(وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ)યા'ની લોગોં કો મુઆફ કરને વાલે હૈં તો ઉન્હોને કહા: મૈં ને તુમ્હે મુઆફ કર દિયા, ફિર ઉસ્ને આયત પઢી (وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)અલ્લાહ તઆલા નેકોકારોં કો પસંદ કરતા હે, તો કહા: જા ! મૈંને તુજે આઝાદ કર દિયા,(શોઅબુલ્ ઈમાન ૬/૩૧૭)યા'ની આયત કે તીનોં જુઝ પર ઉન્હોને ઈસ તરહ સે અમલ કિયા,ઈત્નાહી નહી કે ઉસ્સે ઈન્તેકામ નહી લિયા બલ્કે મુઆફ ભી કર દિયા ઓર આઝાદ ભી કર દિયા, હાલાંકે વો ઉન્કા ગુલામ ઓર મા-તહત થા, ઉસ્કો બડી સે બડી સઝા દેના ચાહતે તો દે સકતે થે.

ગુસ્સા મત કરો :

وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - ﷺ - أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ - ﷺ - أَوْصِنِي. قَالَ: لَا تَغْضَبْ، فَرَدَّدَ مِرَارًا، قَالَ: لَا تَغْضَبْ۔

હઝરત અબૂ હુરૈરહ(રદી.)ફરમાતે હે કે એક આદમીને નબીએ કરીમ (સલ.)સે દરખ્વાસ્ત કી કે એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! મુજે કોઈ નસીહત ફરમા દિજીએ?કોઈ મખ્સૂસ નસીહત જો તાકીદ કે તૌર પર કી જાતી હે ઉસ્કો વસીય્યત કેહતે હૈં, ઈસ ને કહા: આપ મુજે કોઈ નસીહત ફરમાઈએ, તો હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને ફરમાયા: ગુસ્સા મત કરો, ઈસ ને ફિર બાર બાર અપની યે દરખ્વાસ્ત પેશ કી યા'ની દૂસરી તીસરી મરતબા ભી ઈસ્ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ ! મુજે કોઈ નસીહત ફરમાઈએ,તો આપને ફરમાયા:

(لَا تَغْضَبْ)ગુસ્સા મત કરો,જિતની મરતબા ઈસ્ને પુછા ઈતની મરતબા નબીએ કરીમ(સલ.)ને યહી જવાબ દિયા.

સવાલ એક જવાબ અલગ અલગ :

એક બાત યાદ રહે કે અહાદીષ મે મુખ્તલિફ મવાકેઅ પર એસા આયા હે કે કિસી આદમીને આકર નબીએ કરીમ(સલ.)સે દરખ્વાસ્ત કી કે અલ્લાહ કે રસૂલ ! મુજે કોઈ નસીહત કીજીયે તો આપને કોઈ બાત નસીહત કે તોર પર ઈરશાદ ફરમાઈ, મુખ્તલિફ લોગોં કો મુખ્તલિફ જવાબ દિએ, યહાં જો આદમી આયા ઉસ્ને જબ આપ(સલ.)સે નસીહત કી દરખ્વાસ્ત કી તો આપ(સલ.)ને ઉસ્કે જવાબ મે ઉસ્કો ગુસ્સા ન કરને કી તાકીદ ફરમાઈ, લિહાઝા મુખ્તલિફ લોગોં કી તરફ સે એક હી તરફ કા સવાલ કિયા ગયા, લેકીન જવાબ મે નબીએ કરીમ(સલ.)ને હર મોકા પર હર આદમી કે મુનાસિબ હાલ બાત ઈરશાદ ફરમાઈ,વો ઈસ લિએ કે આપ(સલ.)તો તબ્બીબ રૂહાની થે,આપ રૂહાની બિમારીયોં કા ઈલાજ ફરમાયા કરતે થે, જો જિસ કિસમ કા બીમાર આયા ઉસ્કે મુનાસિબ ઉસ્કે લિએ આપ(સલ.)ને દવા તજવીઝ ફરમાઈ, ઉસ આદમી કો જિસ્ને સવાલ કિયા થા,ઓર આપ(સલ.)સે નસીહત કી દરખ્વાસ્ત કી થી, ઉસ્કે હાલાત કો દેખકર નબીએ કરીમ(સલ.)કો અંદાજા હો ગયા કે ઉસ આદમી મે ગુસ્સા કી આદત હે, ઈસ લિએ નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઉસ્કો તાકીદ ફરમાઈ, કે ગુસ્સા મત કરો, બાર બાર ઉસ્ને દરખ્વાસ્ત કી બાર બાર નબીએ કરીમ(સલ.)ને યહી જવાબ ઈરશાદ ફરમાયા.

હાલાત કી હિકમત :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللهَ تَعَالَى وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ. (તિરમિઝી)

હઝરત અબૂ હુરૈરહ(રદી.)ફરમાતે હૈં કે નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા:આઝમાઈશ ઈમાન વાલે મર્દ ઓર ઈમાન વાલી ઓરત પર ઉન્કી જાન મે ઉન્કી અવલાદ મે ઉન્કે માલ મે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે બરાબર આતી રેહતી હે,યહાં તક કે વો અલ્લાહ તઆલા સે એસી હાલત મે મિલતા હે કે ઉસ્કે ઉપર કોઈ ગુનાહ નહી હોતા.

પેહલે ભી બતલાયા થા પીછલી રિવાયતોં મે ભી આયા કે આદમી પર જો મુખ્તલિફ હાલાત ઓર મસાઈબ આતે હૈં કભી ઉસ્કી જાન મે જૈસે ઉસ્કો ખૂદ

કોઈ તકલીફ પહુંચી, બીમારી લાહિક હો ગઈ, બુખાર આયા, ઔર કિસી બીમારી મે મુબ્તલા હૂવા, કોઈ ઉઝવ ટુટ ગયા, હડ્ડી ટુટ ગઈ, કિસી ઉઝવ કી સલાહીયતોં સે મહરૂમ હો ગયા, યા કિસી તરીકે સે ઉસ્કી જાન કો તકલીફ પહુંચી, યા ઉસ્કી અવલાદ બીમાર હૂઈ, અવલાદ કો કોઈ હાદશા પેશ આયા, અવલાદ કી નેઅમત હી છીન ગઈ જો ભી શકલ હો, યા માલ કે સિલસિલે મે કોઈ માલી નુકસાન પહુંચા કારોબાર મે કોઈ કમી આ ગઈ.

મતલબ યે હે કે આદમી જો હાલાત આતે હે વો તીન કિસમ કે આ સકતે હેં: (૧) જાન પર (૨) અવલાદ પર (૩) માલ પર, તો ઉન તીનો ચીઝોં પર મુખ્તલિફ આઝમાઈશેં અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે આતી હે ઉસ્કા મકસદ કયા હોતા હે? અલ્લાહ તઆલા યે ચીઝેં ઈસ પર ભેજ કર ઉસ્કો ગુનાહો સે પાક સાફ કરતે રેહતે હે, યા'ની ઉન મસાઈબ કી વજહ સે ઉસ્કે ગુનાહ ધુલતે હે ગુનાહોં કી સફાઈ હોતી હે, યહાં તક કે જબ મૌત કા ઔર અલ્લાહ તઆલા સે મુલાકાત કા વકત આતા હે તો ઉન મસાઈબ કી વજહ સે વો બિલકુલ પાક સાફ હોકર અલ્લાહ તઆલા સે મિલતા હે, ઔર ગુનાહ ઉસ પર નહી હોતા, ગોયા એસે હાલાત જબ આદમી પર આએ તો ઉન્કી વજહ સે દિલ ગિરિફતા યા પરેશાન હોને કી કોઈ ઝરૂરત નહી હે, બલ્કે યૂં સમજે કે યે જો કુચ્છ ભી હો રહા હે, અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી તરફ સે મેરે ઉપર નેઅમત હી નેઅમત હે.

બહર–હાલ ! અલ્લાહ તઆલા જિસ હાલ મે રખ્ખે આદમી ઉસ્મે સબર કા ઈઝહાર કરે, અલ્લાહ તઆલા કે ફેસલે પર રાઝી રહે, ઔર જૈસા મોકા હો ઉસ્કે મુનાસિબ હાલ અલ્લાહ તઆલા કે ઉન ફેસલોં પર અમલ કરતા રહે, મસલન અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે અગર કોઈ મુસીબત આઈ હે, તો સબર સે કામ લે, કોઈ નેઅમત મિલી હે, તો શુક્ર કા ઈઝહાર કરે, જૈસા કે પેહલે ભી આ ગયા, યે મસાઈબ જો આતે હે વો બેકાર નહી હે, ઉન્કી વજહ સે આદમી ગુનાહોં સે પાક સાફ હોતા રેહતા હે.

હઝરત ઉમર(રદી.)કા એક કિસ્સા:

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ(રદી.)ને એક વાકિઆ બયાન કિયા હે, હઝરત ઉમર(રદી.)ને અપને દૌરે ખિલાફત મે ઉમૂરે મમ્લકત કે અંદર અપની

જો શુરા યા'ની મશવેરે કે લિએ કમીટી બનાઈ થી, ઉસ્મે ઉલમા ઓર કુર્રા હી કો યા'ની જો કિતાબુલ્લાહ ઓર હદીષ કે ઉલૂમ કે માહિર થે ઉન્હી કો શામિલ કિયા થા, હર બિન કેસ(રહ.) એક તાબિઈ હે, બડે આલિમ હે, વો ભી હઝરત ઉમર(રદી.)કી મજલિસે મુશાવરત કે એક રૂકન થે, હઝરત ઉમર(રદી.)કે દૌરે ખિલાફત કા વાકિઆ હે કે એક મરતબા ઉન્કે ચાચા ઉયયના બિન હસન(રદી.) જો સહાબી હે લેકીન ઉન્કે મિજાઝ મે કુચ્છ અખરપન થા, અપને ભતીજે હર બિન કેસ કે યહાં મેહમાન હૂએ, ઉન્હોને કહાઃ દેખો, અમીરૂલ્ મુઅમિનીન કે યહાં તુમ્હારા રૂસૂક હે તુમ્હારી બાત વહાં માની જાતી હે, તુમ્હારા એક મકામ હે તુમ ઉન્કી મજલિસે મશવેરા કે એક રૂકન હો, ઈસ લિએ મુજે ભી ઉન્કી ખાસ મજલિસ મે હાજરી કા જી ચાહતા હે, તુમ મેરે લિએ ઈજાઝત લેલો, વેસે તો હઝરત ઉમર(રદી.)કી મુલાકાત કે લિએ હર કસો નાકસ કો ઈજાઝત થી, લેકીન ઉન્કી જો ખુસૂસી મજલિસ મશવરા કે લિએ હોતી થી, ઉસ્મે હર આદમી નહી જા સકતા થા, ઉન્હોને અપને ભતીજે કો જો ઈસ મજલિસ કે રૂકન થે યે કહા : આપ કલ કે દિન મેરે વાસ્તે ઉસ્કી ઈજાઝત લેલો કે મે ભી આપકે સાથ સાથ ઉસ મજલિસ મે હાજિર હો સકું, ચુંનાન્ચે ઉન્હોને હઝરત ઉમર (રદી.)સે દરખ્વાસ્ત કી યા અમીરૂલ્ મુઅમિનીન મેરે ચાચા મેરે યહાં મેહમાન આએ હૂએ હે ઉન્કી ખ્વાહિસ હે કે વો ભી કલ મેરે સાથ આપકી મજલિસ મે હાજિર હો, હઝરત ઉમર(રદી.)ને ઈજાઝત દેદી, ઠીક હે, ઉન્કો અપને સાથ લે આના, વહાં પહુંચને કે બા'દ ઉન્હોને વહી અપને મિજાઝ કા મુઝાહિરા કિયા, ઉન્હોને કહા : એ ઈબ્ને ખત્તાબ ! તૂ હમારે સાથ કોઈ અચ્છા મુઆમલા નહી કરતા, એહસાન કા મુઆમલા નહી કરતા, ઈન્સાફ સે હમારે સાથ પેશ નહી આતા, હાલાંકે ઉન્કી યે બાત ગલત થી,(فَغَضِبَ عُمَرُ ﷺ حَتّٰى هَمَّ اَنْ يُوْقِعَ بِهٖ)ઉન્કી ઉસ ના-મુનાસિબ બાત પર હઝરત ઉમર(રદી.)કો ગુસ્સા આ ગયા, ઓર વહાં તો ફૌરન સઝા કે લિએ હાથ મે કોડા રેહતા હી થા, સઝા દેને કા ઈરાદા કિયા કે એસી બેકાર ઓર ગલત બાત કયૂં કી, ખ્વાહ મખાહ હી ઉન્હોને એસા કહા થા,જબ હર બિન કેસ(રદી.)ને દેખા કે અબ તો કહી એસા નહો કે યે ઉન્કી ખબર લે લે, ફૌરન હર બિન કેસ(રદી.)ને મૌકા કી નઝાકત પાકર હઝરત ઉમર(રદી.) કી ખિદમત મે અર્જ કિયા, એ અમીરૂલ મુઅમિનીન દેખીયે કુર્આને

પાક મે અલ્લાહ તઆલા ને હમકો તાકીદ કી હે, ખુઝીલ અફવ લોગો કો મુઆફ કરને કા તરીકા અપનાઈએ યા'ની લોગો કો મુઆફ કર દિજીએ,

(وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ)ઓર લોગોં કો ભલી બાત કા હુકમ કિજીએ

(وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ)ઓર એસે ના-વાકિફ ઓર જાહિલ લોગો સે દરગુઝર કિજીયે ઉન્હોને યે આયત પઢી, ઓર અપને ચાચા કી તરફ ઈશારા કરકે યેભી કહા:

(وَإِنَّ هٰذَا مِنَ الْجَاهِلِينَ) યે ભી જાહિલીન મે સે હે, ઈસ લિએ આપ ઉન્સે દરગુઝર કિજીએ, યે આયત પઢકર ઉન્હોને યે દરખ્વાસ્ત કી.(બુખારી ૪/૧૭૦૨)

સહાબએ કિરામ(રદી.)કા એક ખાસ મિજાઝ ઓર સિદ્દીકે અકબર(રદી.) કા કિસ્સા :

તો દેખીયે, હઝરાતે સહાબએ કિરામ(રદી.)કા એક ખાસ મિજાઝ થા પેહલે ભી બતલા ચૂકા હૂં કે જહાં ઉન્કો કિસી ભી હાલત મે ઈસ્લામ કી કિસી તઅલીમ કા યા કુર્આન કી આયત કા યા નબીએ કરીમ(સલ.)કે કિસી ઈરશાદ કા હવાલા દે દિયા જાએ ફિર ગુસ્સા કેસા હી કયૂં નહો, ફૌરન ફિરો હો જાતા થા,ઉસી વકત ઉસ્સે બા'ઝ આકર ઈસ મોકા કે મુનાસિબ જો હાલત ઈખ્તિયાર કરની હોતી થી, ફૌરન વો ઈખ્તિયાર કર લેતે થે, ઈસમે ઝર્રા બરાબર દેર નહી કરતે થે.

હદીષ મે આતા હે કે હઝરત આઈશા સિદ્દીકા(રદી.)કે સાથ જબ તોહમત કા મુઆમલા પેશ આયા ઓર બા'દ મે કુર્આને પાક મે અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા કી તરફ સે ઉન્કી બરાઅત નાઝિલ હૂઈ, ઈસ મુઆમલે મે જિન લોગોંને હિસ્સા લિયા થા,ઉન્મે એક હઝરત અબૂ બકર(રદી.)ખાલાઝાદ બહન કે સાહબઝાદે ભી થે,હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક(રદી.) ઉન્કો વઝીફા દિયા કરતે થે,હઝરત અબૂ બકર(રદી.)તો તાજિર આદમી થે, ઉન્કે પાસ માલ થા તો વો સબકો દિયા કરતે થે,ઉન્કી ભી મદદ કરતે થે, બા'દ મે જબ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે હઝરત આઈશા(રદી.)કી બરાઅત ઝાહિર હૂઈ, ઓર મા'લૂમ હૂવા કે ઉન્કે સાથ જો એહતેમામ કા મુઆમલા કિયા ગયા, વો ગલત થા,હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક(રદી.)ને કસમ ખાઈ કે ઉન્કો અબ નહી દૂંગા.

દેખો ! અભી તક ઉન્હોને કસમ નહી ખાઈ થી, જબ તક કે અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે બરાઅત નાઝિલ ન હૂઈ થી, તબ તક ઉન્હોને કુચ્છ નહી કિયા,

અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે બરાઅત નાઝિલ હૂઈ, તો અબ મા'લૂમ હૂવા કે હઝરત આઈશા(રદી.)કે સાથ જો એહતેમામ કા મુઆમલા કિયા ગયા થા વો ગલત થા, અબ હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક (રદી.)ને કસમ ખાઈ કે મૈં ઉન પર જો ખર્ચ કરતા થા, અબ નહી કરૂંગા અબ ઉન્કો નહી દૂંગા, વઝીફા બંદ કર દિયા, ઓર કસમ ભી ખાલી, કસમ ખાકર કહા કે નહી દૂંગા, ઉસ પર અલ્લાહ કી તરફ સે યે આયત નાઝિલ હૂઈ :

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنكُمْ وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ۔

જો તુમ્મે સે ફઝીલત વાલે હે, એહલે ફઝલ હે વો ઉસ બાત કી કસમ ન ખાએ કે વો અપને માલ મે સે રિશ્તેદારોં કો ઓર મિસ્કીનોં કો નહી દેંગે,હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક(રદી.)હી કે લિએ ખાસ યે આયત નાઝિલ હૂઈ, ઉસ્મે આખિર મે હે:(أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ)કયા તુમ ઈસ બાત કો પસંદ નહી કરતે કે અલ્લાહ તઆલા તુમ્હે મુઆફ કરે, જૂહી હુઝૂર(સલ.)ને યે આયત સુનાઈ ઉસી વકત હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક (રદી.)ને અર્ઝ કિયા : (بَلَىٰ أُحِبُّ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لِي)કયૂં નહી મે તો ઈસ બાત કો પસંદ કરતા હૂં કે અલ્લાહ તઆલા મુજે મુઆફ કરે, ઉસી વકત ઉન્હોને અપની કસમ તોડ દી, ઓર કહા કે મે જો વઝીફા દેતા થા વો દેતા રહૂંગા, બલ્કે દુગ્ના કર દિયા, ઓર અબ તક જો રોક રખ્ખા થા વો ભી દે દિયા.

યે હઝરાત સહાબએ કિરામ કી શાન થી કે ઉન્કે સામને જબ એસી ઉન્કી કિસી ગલતી પર મુતનબ્બેહ કરકે કુર્આન યા હદીષ કા હવાલા દેકર કહી જાતી થી,ઓર વો ફૌરન અમલ કે લિએ આમાદહ હો જાતે થે.

હમારા મિજાઝ કાબિલે ઈસ્લાહ :

હમ લોગો કા મિજાઝ એસા હે કે અગર હમકો કભી એસા કોઈ મોકા પેશ આજાવે ઓર કિસીને હમ્કો કુર્આન કી આયત યા હદીષ કે હવાલા સે કોઈ બાત સમજાની ચાહી તો હમ ફૌરન જવાબ કે લિએ તિલાવત કરતે રેહતે હે, કે અસલ બાત યૂં હે ઓર ફુલાં મતલબ યે હે કે ઉસ વકત અમલ કરને કે લિએ તય્યાર નહી હોતે, તાવીલ કરને કી ગુંજાઈશ હર એક લિએ રેહતી હે, લેકીન યે હઝરાત કભી કિસી ચીઝ મે ઉસ્કો ગવારા નહી કરતે થે, ઓર ભી બે શુમાર એસે વાકિઆત સહાબએ કિરામ(રદી.)કે હે.

યહાં દેખીયે હઝરત ઉમર(રદી.)કે સામને જબ હુર બિન કેસ(રહ.) ને વો આયતે કરીમા પેશ કી ઓર યૂં કહા કે યેભી જાહિલીન મે સે હે, આપ ઉન્સે રદગુઝર કિજીએ, અલ્લાહ તઆલા કુર્આન મે એસે લોગો સે દરગુઝર કા હુકમ દે રહે હે, તો ફરમાતે હે:

وَاللهِ مَا جَاوَزَهَا عُمَرُ حِيْنَ تَلَاهَا، وَكَانَ وَقَّافًا عِنْدَ كِتَابِ اللهِ تَعَالٰى۔

જુંહી ઉન્હોને યે આયત પઢી કે ફૌરન હઝરત ઉમર(રદી.) કા ગુસ્સા ઠંડા હો ગયા, ઈસ લિએ ઝરા ભી આગે નહી બઢે, ઔર હઝરત ઉમર (રદી.)અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા કી કિતાબ પર તાકીદ સે અમલ કરને વાલે થે.

ખુલાસા યે હે કે આદમી જબ અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસૂલ(સલ.)કી હિદાયતોં કા હવાલા દિયા જાએ તો ફૌરી તૌર પર અમલી જામા પેહનાના ચાહિએ, ઉસ્મે તાવીલ કી કોઈ ગુંજાઈશ નહી રખની ચાહિએ.

જબ ખુલી ના–ઈન્સાફી દેખે તો કયા કરે :

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ ﷺ قَالَ: أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ قَالَ: إِنَّهَا سَتَكُوْنُ بَعْدِيْ أَثَرَةٌ وَأُمُوْرٌ تُنْكِرُوْنَهَا قَالُوْا يَارَسُوْلَ اللهِ فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: تُؤَدُّوْنَ الْحَقَّ الَّذِيْ عَلَيْكُمْ وَتَسْأَلُوْنَ اللهَ الَّذِيْ لَكُمْ۔ (મુત્તફકુન અલયહી)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ(રદી.)ફરમાતે હે: કે નબીએ કરીમ (સલ.) ને ફરમાયા: મેરે બા'દ એસી સૂરતેં આએગી કે તુમ્હારે મુકાબલે મે દૂસરોં કો તરજીહ દી જાએગી, યે એસી બાતેં તુમ દેખોગે, જિન્કો તુમ અજનબી ઔર ઓપરા સમજોગે યા'ની ઉસ્સે પેહલે એસી સૂરતેં પેશ નહી આઈ હોગી.

બાત દરઅસલ યે હૂઈ કે એક મરતબા એક અન્સારી સહાબી નબીએ કરીમ(સલ.)કી ખિદમત મે હાજિર હૂએ, હુઝૂર(સલ.)ને એક ઔર આદમી કો કોઈ કામ સોપા થા, કોઈ મનસબ ઔર ઓહદા દિયા થા, કિસી જગહ ઉસ્કો આમિલ બનાયા થા, તો ઉન્હોને આકર અર્ઝ કિયા એ અલ્લાહ કે રસૂલ ! આપને તો ફુલાં કો તો યે મન્સબ દિયા મુજે નહી દિયા? ઉસ પર નબીએ કરીમ(સલ.)ને યે ઈરશાદ ફરમાયા: દેખો, એસી બાત નહી હે, મે એસા નહી કરતા, લેકીન એક બાત યાદ રખ્ખો કે બા'દ મે એસે હાલાત પેશ આને વાલે હે કે તુમ્હારે મુકાબલે મે દૂસરોં કો તરજીહ દી જાએગી, એસી સૂરતેં તુમ અપની આંખો સે દેખોગે, જો ઈસ વકત નઝર નહી આ રહી હે, મતલબ યે હે કે અભી

કુછ્છ નહી હૂવા, આગે ઐસા હોને વાલા હે, ઈસ વકત ફિર ઉન હઝરાતને પુછા: અલ્લાહ કે રસૂલ ! અચ્છા જબ ઐસે હાલાત પૈશ આએ તો આપ હમે કયા હુકમ દેતે હે?યા'ની ઐસે હાકિમો કે સાથ હમ કયા મુઆમલા કરે? કયા તલવાર લેકર ઉન્કે મુકાબલે કે લિએ મૈદાન મે આજાએ, હુઝૂર (સલ.)ને ફરમાયા: નહી (تُؤَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ)તુમ્હારે ઉપર ઉન્કા જો હક હે, વો તુમ અદા કરતે રહો(وَتَسْأَلُونَ اللهَ الَّذِي لَكُمْ)તુમ્હારા ઉન્કે ઉપર જો હક હે ઉસ્કે લિએ અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કરતે રહો.

ખૂશ ગવાર મઆશિરત કા રાઝ :

દેખીયે, ઈસ્લામ કી તઅલીમાત મે યે ખાસ બુનિયાદી પોઈન્ટ ઔર નુકતા હે જહાં કહી ભી ઐસા કોઈ મુઆમલા પૈશ આએગા, જિન્કા તઅલ્લુક દો ફરીક સે હો, કોઈ ભી મુઆમલા ઈસ્મે દો ગીરોહ મુલવ્વસ હોતે હે, તો ઐસે હાલાત મે નબીએ કરીમ(સલ.)હર ફરીક ઔર હર ગીરોહ કો દૂસરે ફરીક કે હુકૂક સે મુતઅલ્લિક કુછ્છ હિદાયતેં ફરમાતે હે, ઔર ઉન્કો ઈસ્કી તાકીદ કરતે હે કે ઉસ પર અમલ કરો, ઈસ લિએ ઈસ્લામ ને કભી યે નહી કહા કે તુમ્હારા ફુલાં પર યે હક હે, આપ તમામ અહાદીષ કા મુતાલા કર લિજીયે, વહાં યે આએગા કે તુમ પર ફુલાં કા યે હક હે, બીવીયોં કો યૂં ખિતાબ કિયા કે તુમ પર શોહરોં કા યે હક હે, શોહરોં કો યૂં ખિતાબ કિયા કે તુમ પર બીવીયોં કા યે હક હે, માં-બાપ કો યૂં કહા કે તુમ પર અવલાદ કા યે હક હે, ઔર અવલાદ કો યૂં કહા કે તુમ પર માં-બાપ કા યે હક હે, અવલાદ કો યૂં નહી કહા કે તુમ્હારા માં-બાપ પર યે હક હે, યા'ની ઉસ પર દૂસરે કા જો હક આતા હે વો તો બતાયા, ગોયા ઉસ્કો યૂં તાકીદ કી જા રહી હે કે યે હક ઉસ્કા તુમ્હારે ઉપર હે, તુમ ઉસ્કો અદા કરો, ઔર તુમ્હારા ઉસ પર કયા હક હે? વો નહી બતાયા, ગોયા ઈસ્લામ ઈસ બાત કી તાલીમ દેતા હે, તુમ્હારે ઉપર જો દૂસરોં કે હુકૂક હે ઉન્કી અદાઈગી કા આપ એહતેમામ કિજીએ ઔર ઉસ્કી કોશિશ કિજીયે, ઔર તુમ્હારા હક જો દૂસરે પર હે ઉસ્કા મુતાલબા મત કરો, અગર વો નહી અદા કરતા તો અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કરો.

આજ-કલ જો ઝગડે ચલ રહે હે વો ઈસ લિએ હે કે અદા કોઈ કરતા નહી, ઔર માંગ સબ રહે હે, હર એક દૂસરે સે કેહતા હે કે મેરા તેરે ઉપર યે હક હે,

યે કોઈ નહી પુછતા કે મુજ પર તુમ્હારા કયા હક હે, લિહાઝા લડાઈ ઓર ખિંચા તાની હી હોગી, જબ હર એક યૂં સોચે કે મેરે ઉપર ફુલાં કા યે હક હે, બાપ યૂં સોચે કે અવલાદ કા યે હક હે ઈસ લિએ મે અદા કરતા હું, શોહર યૂં સોચે કે બીવી કા યે હક હે લિહાઝા મે અદા કરતા હૂં લેકીન મેરા બીવી પર કયા હક હે વો ઉસ્સે મુતાલબા ન કરે, તો કભી કોઈ ઝગડા હી ન હોગા.

ઈસ્લામ કી અહમ તઅલીમ :

ઈસ લિએ ઈસ્લામ મે જો તઅલીમાત દી ઉસ્કા ખુલાસા યે હે કે જહાં કહી દો ફરીક હો, દો ગીરો હો, દો પાર્ટી હો, વહાં એક દૂસરે પર કયા હક હે, વો બતલાયા હે, દૂસરે કા ઉસ પર કયા હક હે? વો નહી બતલાયા.

ઈસી લિએ હુકૂમત કરને વાલે જો હુક્કામ હે ઉન્કે બારે મે રિઆયા કો તો યૂં કહા કે ઉન્કા તુમ્હારે ઉપર હક યે હે કે વો તુમ્કો જો હુકમ દે ઉન્કો બજા લાવો, ઉન્કે અહકામ કી ખિલાફ વરઝી મત કરો, ના–ફરમાની મત કરો, સમઅ ઓર તાઅત કો સેવા બનાવો, યહાં તક કે હદીષ મે આતા હે કે:

اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، وَإِنِ اسْتُعْمِلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيبَةٌ (બુખરી, મિશ્કાત ૩૧૯)

તુમ હુક્કામ કી ઈતાઅત ઓર ફરમાંબરદારી કરો, ઉન્કી બાતેં માનો ઉસ્કે ઉપર અમલ કરો, ઉન્કે હુકમ પર ચલો, ચાહે તુમ પર હાકિમ બનાયા જાએ એસા હબ્શી ગુલામ કે જિસ્કા સર ઈત્ના છોટા હો જેસે કે કિશમિશ(દ્રાક્ષ)હુવા કરતી હે,ઈસ લિએ કે હબ્શીયોં કે સાથ ઉન્કી જસામત કે મુકાબલે મે છોટે હોતે હે, ઓર એસા હબ્શી ઓર ઝિયાદા કમઝોર સમજા જાતા હે, ફિર ભી જબ વો તુમ પર હાકિમ બના દિયા જાએ તો તુમ બાત કો માનો, ગોયા હાકિમો કી ઈતાઅત કી બડી તાકીદ આઈ હે, ઓર અગર ઉન્કી તરફ સે તુમ પર કોઈ ઝિયાદતી હો તો ઉન્કે મુકાબલે પર ન ઉતરો, ઉન પર જો હક હે ઉસ્કો માંગને કે લિએ તુમ તાકત કા ઈસ્તેમાલ યા બગાવત કા ઈરાદા ભી મત કરો, બલ્કે અલ્લાહ તબારક–વ–તઆલા સે દુઆ કરતે રહો, અગર સિલસિલા રહેગા તો કભી હુકૂમત મે બદ–અમની નહી ફેલેગી, યે ઈસ્લામ કી અહમ તા'લીમ હે.

ઈસી તરહ મસલન એક સાઈલ ઓર માંગને વાલા હે, હદીષે પાક મે કયા હક હે વો ભી બતા દિયા કે અગર કોઈ માંગને વાલા સાઈલ ઓર ભિકારી આપકે પાસ આએ, ઓર વો આપસે કુચ્છ માંગે તો હદીષ મે આતા હે કે

માંગને વાલે કો દો(وَلَوْجَاءَعَلٰی فَرَسٍ)ચાહે વો ઘોડે પર સવાર હોકર માંગને કે વાસ્તે આયા હો, આપ ઉસે યૂં કહે કે અરે તૂ તો ઘોડા લેકર આયા હે, તૂ કયા ભિક માંગતા હે? આપકો એસા કેહને કી ઈજાઝત નહી હે? મા'લૂમ નહી ઉસકે કયા હાલાત હે, ઔર કયૂં સવાલ કર રહા હે? હો સકતા હે કે વો જિસ સવારી પર સવાર હોકર આયા હે વો ઉસકી નહો, કિસી ઔર કી લેકર આયા હો, મતલબ યે કે ઉસકી ઝાહિરી હાલત ચાહે તુમ્કો યે બતલા રહી હે કે યે બ-ઝાહિર મોહતાઝ મા'લૂમ નહી હોતા, લેકીન જબ વો આપસે સવાલ કર રહા હે તો આપ દિજીયે, યે એક બાત હૂઈ, તો દેખો! જિનસે માંગા જા રહા હે ઉન્કો તો યે તાકીદ હે.

ઔર દૂસરી તરફ હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયાઃ જો આદમી સવાલ કરતા હે,કિયામત કે રોઝ ઉસ્કે ચેહરે પર ગોશ્ત નહી હોગા,(મુત્તફકુન અલયહી) યા'ની ઉસ્કા ચેહરા બગૈર ગોશ્ત કે હોગા, ગોયા યે સવાલ ઉસ્કે ચહરે કી રોનક કો ખતમ કરને વાલા હે, કિયામત કે રોઝ ઉસ્કે ચેહરે પર ખરાશેં લગી હૂઈ હોગી(અબૂ દાવૂદ,તિરમિઝી,નસઈ,મિશ્કાત ૧૬૨)ઔર યે ભી ફરમાયાઃ જો સવાલ કા દરવાજા ખોલતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસ્મકે લિએ ફકરે કે દરવાજે ખોલતે હે, મતલબ યે હે કે સવાલ સે બહોત સખ્તી કે સાથ મનાઅ કિયા ગયા.

બલ્કે બા'ઝ સહાબએ કિરામ(રદી.)નબીએ કરીમ(સલ.)સે યે દરખ્વાસ્ત કી થા રસૂલુલ્લાહ ! મુજે કોઈ નસીહત કિજીયે, આપને ઉન્કો યે નસીહત ફરમાઈ,(لَا تَسْئَلْ)કિસી સે સવાલ મત કરના,આપ(સલ.) કી ઈસ નસીહત પર ઉન સહાબીને એસા અમલ કિયા કે અગર ઘોડે પર સવાર હોતે ઔર કોડા ગિર જાતા થા, તબ ભી કિસી સે નહી માંગતે થે, કે મેરા કોડા દેદો, ખૂદ ઘોડે સે ઉતર કર લે લેતે થે.

બહરહાલ દેખીયે ! યહાં પર દોનો ફરીક સે તઅલ્લુક હૂવા, સવાલ કરને વાલે કો તો યૂં કહા કે સવાલ મત કરો, સવાલ કી વજહ સે યે મુસીબત ઉઠાની પડેગી, ઔર ઉધર ઉન્કો યૂં કહા કે અગર કોઈ સવાલ કરને વાલા આવે તો દો, ચાહે ઘોડે પર સવાર હોકર આયા હો, અબ જો હિદાયત ઔર હુકમ ઈસ પૈસે વાલે કો ઔર મસ્ઉલ કો દિયા ગયા હે, અગર ઈસ કો સાઈલ યાદ કર લે, ઔર ફકીર કો જો હિદાયત કી ગઈ હે ઉસ કો મસ્ઉલ યાદ રખ્ખે, તો કયા નતીજા હોગા?

મસલન કોઈ માંગને કે લિએ આયા તો યે ઉસ્કો દેને કે બજાએ યૂં સુના રહા હે કે ભાઈ ! તૂ સવાલ કરતા હે? હદીષ મે તો સવાલ કરને પર વઈદ આઈ હે, હદીષ મે તો યૂં આયા હે કે જો સવાલ કા દરવાઝા ખોલતા હે, ઉસ્કે લિએ ફકર કા દરવાઝા અલ્લાહ તઆલા ખોલ દેતે હૈં, યે હદીષ હુઝૂર(સલ.)ને ઉસ(મસઉલ)કે યાદ કરને કે લિએ ઈરશાદ નહી ફરમાઈ હે, યે તો ઉસ (સાઈલ) કે લિએ ફરમાઈ થી, યાદ ઉસ્ને કરલી, ઓર જબ ફકીર ઉસ્કે પાસ જાતા હે તો ફકીર ઉસ્કો યૂં કુર્આન કી આયત સુનાતા હે: (وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ) માંગને વાલે કો ઝિરકો મત.

ભિકારી મુફસ્સર :

હમારે ભાઈને એક કિસ્સા સુનાયા કે એક મરતબા વો મુન્શીયલ્લાહ દત્તા મર્હૂમ કે સાથ જમાઅત મે ગએ થે,(મુન્શીયલ્લાહ દત્તા હઝરત શૈખુલ્ ઈસ્લામ મદની(રહ.) કે ખલીફા થે)ઓર વો બડે તેઝ મિજાઝ થે હમેશા જમાઅતોં મે ચલતે થે, એક મરતબા કિસી જગહ જાના હૂવા ઓર કોઈ માંગને કે લિએ આયા, ઉસ્કો ઉન્હોને ભગાને કે વાસ્તે ડાન્ટ દિયા તો ઉસ પર ઉસને યે આયત પઢી(وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ)માંગને વાલે કો ઝિરકો મત, તો ઉન્હોને કહા: જાજા ! તેરે જૈસે ભિકારી મુફસ્સર બહુત દેખેં હૈં, અલ્લાહ તઆલા ઉન્કો ગરીકે રહમત કરે.

મતલબ યે હે કે(فَلَا تَنْهَرْ)વાલા હુકમ ફકીર કો નહી દિયા હે, ઉસ્કો યે હિદાયત કે તોર પર નહી કી ગઈ, ઉસ્કો તો ઈસ કી કહી ગઈ થી, જિસ સે માંગા જા રહા હે ઉસ્કો યૂં કહા ગયા થા કે માંગને વાલે કો ઝિરકો મત, યા કોઈ ઘોડે પર સવાર હોકર આવે તબ ભી ઉસ્કો ઈન્કાર મત કરો,ઉસ્કો દો, લેકીન અબ યે દોનો બાતેં વો ભિકારી યાદ કરલે, ઓર આકર કહે કે દેખો ! હદીષ મે યૂં આયા હે, તો અબ ઈસ સૂરત મે ઝગડે હી હોન્ગે, લિહાઝા ફકીર કો કહેન્ગે કે યે હિદાયત તુજે નહી દી ગઈ હે, યે હિદાયત તો ઉન્કો દી ગઈ હે, વો સમજે, તુજે જો હિદાયત દી ગઈ હે,અગર ઈસ પર અમલ કરતા, તો ઐસા કેહને કી નોબત હી ન આતી.

લિહાઝા હર મુકામ પર નબીએ કરીમ(સલ.)ને ખાસ યે અંદાઝ ઈખ્તિયાર

ફરમાયા હે, જહાં કહીં મુઆમલા દો ગિરોહ કા હુવા તો હર એક ગિરોહ કો ઉસ્કી ઝિમ્મેદારી બતલાઈ, ઈસ ગિરોહ કો તો યૂં કહા કે તુમ પર યે હક હે, ઓર ઉન્કો યૂં કહા તુમ ઈન્કા યે હક હે, અબ અગર ઈન્મે સે એક ગિરોહ ભી ઉસ્કો દી ગઈ હિદાયતોં કો અમલી જામા પહનાવે, તો કભી કોઈ ઝગડા હોગા હી નહી.

સેઠ કા મુલાઝિમ ઓર નૌકર પર કયા હક હે, વો મુલાઝિમ કો બતાયા, સેઠ કો નહી, ઓર મુલાઝિમ કા કયા હક હે વો સેઠ કો બતાયા, આજ—કલ સબ ને સબક ઉલ્ટા કર દિયા, હર ગિરોહ સામને વાલે ગિરોહ કો જો તઅલીમ દી ગઈ હે, વો યાદ કર લેતા હે, ઓર ખૂદ કો જો તા'લીમ દી ગઈ હે વો ભૂલ જાતા હે, નતીજે મે ઝગડે હો રહે હૈં, યે ઝગડે ઈસી વજહ સે હો રહે હૈં, ઈસ્લામ કી તા'લીમ તો યહી હે, કે તુમ પર જો દૂસરોં કા હે, વો તુમ અદા કરો, ઓર તુમ્હારે જા હક દૂસરોં પર હે, વો ઉન્સે માંગો મત, અગર વો અદા નહી કરતે તો અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કરો, અલ્લાહ સે માંગો, અલ્લાહ તઆલા ઈસ્કો તૌફીક દે, ઈન્શાઅલ્લાહ મુઆમલા સુલઝ જાએગા, ઈસી કો નબીએ કરીમ (સલ.)ને યહાં બયાન ફરમાયા હે.

તુમ પર દૂસરોં કો તરજીહ દી જાએ તો સબર કરો:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ أَنَّ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ ! أَلاَ تَسْتَعْمِلُنِي كَمَا اسْتَعْمَلْتَ فُلاَنًا قَالَ سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي عَلَى الْحَوْضِ۔ (બુખારી હદીષ નં. ૩૭૯૨)

અન્સાર મે સે એક શખ્સને કહા: એ અલ્લાહ કે રસૂલ(સલ.)આપ મુજે કોઈ મન્સબ નહી દેતે જૈસા કે ફુલાં કો દિયા? ઈસ પર હુઝૂર (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા: મેરે બા'દ તુમ્કો એેસી ચીઝેં પેશ આએન્ગી લેકીન તુમ સબર સે કામ લેના યહાં તક કે હોઝે કૌષર પર મુજ સે મુલાકાત કરો.

મતલબ યે હે કે જહાં કહીં ભી સાહબે ઈખ્તિયાર લોગ હોતે હૈં ઉન્કે કુછ ઈખ્તિયારાત હોતે હૈં, હુકૂમત કા મુઆમલા હે, કોઈ ઓહદા કિસી કો દિયા, દૂસરે કો નહી દિયા,તો જિસ્કો નહી દિયા ગયા,તો જિસ્કો નહી દિયા ગયા હે ઈસ્કો ગોયા ઈસ બાત કી તાકીદ કી જા રહી હે કે તુમ સબર સે કામ લો ઓર મુકાબલા પર અડ મત જાઓ, ઈસ લિએ કે વો અગર મુકાબલે પર આએગા

તો ફિત્ના હોગા, હાલાત ખરાબ હોન્ગે, બદ અમની ફેલેગી, ઔર યે ચીઝ ઈસ્લામી હુકમત કો ખતમ કરને વાલી હે, જહાં કહીં ભી એસે હાલાત પેશ આતે હૈં તો નતીજે મે બગાવતેં ફેલતી હૈં, ઔર ઉસકી વજહ સે એક બહોત બડી જમાઅત કા નુકસાન હોતા હે, અભી તો એક આદમી કા નુકસાન હે, લેકીન જબ હાલાત ખરાબ હોન્ગે તો પુરી કોમ ઔર પુરી જમાઅત કા નુકસાન હોગા, ઈસ મસ્લિહત કા તકાઝા યહી હે કે આદમી અપને નુકસાન કો બરદાશ્ત કરતે હૂએ સબર સે કામ લે, ઔર ઉસીમે દૂસરોં કે લિએ ખેર હે, યે ખાસ તાકીદ નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઉમ્મત કો ઈરશાદ ફરમાઈ.

ન છેડો ન છોડો :

عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنه أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صلى الله عليه وسلم فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا الْعَدُوَّ، اِنْتَظَرَ، حَتَّى إِذَا مَالَتِ الشَّمْسُ قَامَ فِيهِمْ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَاسْأَلُوا اللهَ الْعَافِيَةَ فَإِذَا لَقِيتُمُوْهُمْ فَاصْبِرُوا، وَاعْلَمُوْا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوْفِ، ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ -صلى الله عليه وسلم- وَقَالَ: اَللّٰهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانْصُرْنَا عَلَيْهِمْ۔ (બુખારી – ૨૯૬૫)

આપ(સલ.)કિસી ગઝવે મે તશરીફ લે ગએ થે તો વહાં આપ(સલ.) ને સૂરજ કે ઢલને કા ઈન્તેઝાર કિયા, જબ સૂરજ ઢલા તો આપ(સલ.) ને સહાબએ કિરામ(રદી.)કો એક ખુત્બા દિયા: એ લોગો ! દુશ્મન સે મુડભેડ કી તમન્ના મત કરો યા'ની કભી યે ખ્વાહિશ નહી કરની ચાહિએ કે કાશ ઉન્સે મુકાબલા હોતા તો હમ ભી ઉન્કો બતાતે, દો દો હાથ કરતે, દુશ્મન સે મુડભેડ કી તમન્ના નહી કરની ચાહિએ, એક તો યે બાત ઈરશાદ ફરમાઈ,કયૂંકે દુશ્મન સે મુડભેડ એક તરહ કી આઝમાઈશ ઔર ઈબ્તિલા હે,ઔર આદમી કો ચાહિએ કે અપની ઝુબાન સે એસા મુતાલ્બા ન કરે,(وَاسْأَلُوا اللهَ الْعَافِيَةَ)માંગના હે તો અલ્લાહ સે આફિયત માંગો.

પેહલે ભી મૈંને બતલાયા થા કે એક આદમી કો હુઝૂર(સલ.)ને દેખા કે બહુત કમઝોર હો ગયા હે તો ઈસ્સે પુછા: કયા બાત હે? હંમ્મેશા તુજકો બુખાર રેહતા હે, તૂને કોઈ દુઆ કી થી? તો ઉસ્ને કહા: હાં ! મૈંને યે દુઆ કી થી કે અલ્લાહ તઆલા મુજે આખિરત મે જો સઝા દેને વાલા હે વો દુનીયા હી મે દેકર મુજે પાક કરદે, તો હુઝૂર(સલ.)ને ફરમાયા: જબ તૂ યે દુઆ કરતા હે તો અલ્લાહ

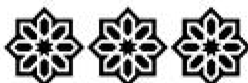
તઆલા સે યે દુઆ નહી કર સકતા કે આફિયત દે? આફીયત માંગ, યહાં ભી આફીયત રહે, વહાં ભી આફીયત રહે.

મતલબ યે હૈ કે કભી યે સવાલ નહી કરના ચાહિયે કે દુશ્મન સે મુડભેડ કી નોબત આએ, અલ્લાહ તઆલા સે આફીયત ઓર સલામતી માંગની ચાહિએ, લેકીન જિસ્કી દુશ્મન સે મુડભેડ હો જાએ, અલ્લાહ તઆલાને મુકદ્દર ફરમાઈ થી ઓર મુડભેડ કી નોબત આ ગઈ તો ફિર પીઠ ભી નહી ફેરની ચાહિએ, ફિર તો જમ કર ઉન્કા મુકાબલા કરના ચાહિએ, ગોયા યે ખાસ તાકીદ કી કે સબર સે કામ લો.

ઓર હુઝૂર(સલ.)ફરમાતે હૈ: જાન લો કે જન્નત તલવારોં કે સાએ તલે હૈ, મતલબ યે હૈ કે જબ જિહાદ કા મોકા આજાએ તો ફિર આદમી કો પીછેહટ ઓર પસ્પાઈ ઈખ્તિયાર નહી કરની ચાહિએ, લેકીન અપની ઝુબાન સે મુકાબલા ઓર મુડભેડ કા સવાલ ભી ન કરે, ઓર મોકા આજાવે તો બુઝદિલી સે ભી કામ ન લે,બહાદુરી ઈખ્તિયાર કરે.

ثُمَّ قَالَ: اَللّٰهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِیَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانْصُرْنَا عَلَيْهِمْ۔

ઈસ્કે બા'દ નબીએ કરીમ(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા: એ અલ્લાહ ! જો કુર્આને પાક કો નાઝિલ કરને વાલા ઓર બાદલોં કો ચલાને વાલા હૈ, દુશ્મન કે લશ્કર કો તો શિકસ્ત દે દે ઓર હમારી ઉન્કે ખિલાફ મદદ ફરમા, ગોયા અલ્લાહ તબારક-વ-તઆલા સે એૈસે મોકા પર મદદ કી દુઆ ભી કરે.

દુઆ

سبحانک اللّٰھم وبحمدک وتبارک اسمک وتعالٰی جدک ولا إلٰہ غیرک۔لا إلٰہ إلا اللہ الأحد الصمد، الذي لم یلد ولم یولد، ولم یکن لہ کفوًا أحداً۔لا إلٰہ إلا اللہ الحنان المنان بدیع السمٰوات والأرض ذو الجلال والإکرام، اللّٰھم لک الحمد کلہ ولک الشکر کلہ ولک الملک کلہ وإلیک یرجع الأمر کلہ، اللّٰھم لا أحصي ثناءً علیک أنت کما أثنیت علٰی نفسک۔ اللّٰھم صلّ علٰی سیدنا ومولانا محمد وعلٰی آل سیدنا ومولانا محمد صلاۃً تنجینا بھا من جمیع الأھوال والآفات وتقضي لنا بھا جمیع الحاجات وتطھرنا بھا من جمیع السیئات وترفعنا بھا عندک أعلی الدرجات وتبلغنا بھا أقصی الغایات من جمیع الخیرات في الحیاۃ وبعد الممات إنک علٰی کل شيءٍ قدیر۔

એ અલ્લાહ ! તુ હમારે ગુનાહોં કો મુઆફ ફરમા, હમારી ખતાઓં કો દરગુઝર ફરમા, નફસ ઓર શેતાન કી સરારતોં સે હમારી પુરેપુરી હિફાઝત ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમારી તમામ ઈબાદતોં મે ઓર તમામ આ'માલે ખેર મે હમકો ઈખ્લાસ અતા ફરમા, નીય્યતોં કી દુરૂસ્તગી અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! ઉન ગફલતોં કે નતીજે મે ઉન ચીઝોં મે હમ બે–પરવા હે, આફીય્યત કે સાથ ઉન ગફલતોં કો દૂર ફરમા, ઉસ કા એહસાસ અતા ફરમા કર ઉસ કે લિએ કોશિશ કી તોફિક અતા ફરમા, ઓર હમારે લિએ ઉસ કો આસાન ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમ તો કમઝોર હે, મુજાહદે કી તાકાત હમ મે નહી, એ અલ્લાહ ! હમ તો મુજાહદોં કો બરદાસ્ત ભી નહી કર સકતે, એ અલ્લાહ ! તુ તો કરીમોં કા કરીમ હે, તેરે ખજાને ભરે હુએ હે, એ અલ્લાહ ! બગેર મુજાહદે કે ભી તુ અતા ફરમા સકતા હે, એ અલ્લાહ ! હમે યે નેઅમત મહઝ અપને ફઝલો કરમ સે અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! મુજાહદોં વાલોં કો ભી જબ તુ દેતા હે તો અપને ફઝલ સે હી અતા ફમાતા હે, વરના કોઈ ભી અપને મુજાહદે સે કિસી ભી ચીઝ કા હકદાર નહી બનતા, એ અલ્લાહ ! હમ તો બિલા–ઈસ્તેહકાક મહઝ તેરે ફઝલો કરમ કે સદકે ઉસ ચીઝ કા તુજસે સવાલ કરતે હેં, હમે અપને તમામ આ'માલ મે ખુલુસ ઓર લિલ્લાહિય્યત અતા ફરમા, નીય્યતોં કી દુરૂસ્તગી અતા

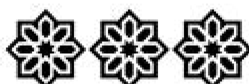
ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમે હુબ્બે–માલ ઓર હુબ્બે–જાહ સે હુબ્બે–દુનીયા સે નજાત અતા ફરમા, ઓર હર અમલ તેરી જાતે આલી કે વાસ્તે ખાલિસ તોર પર અન્જામ દેને કી તોફીક અતા ફરમા,એ અલ્લાહ ! નફસ–વ–શૈતાન કી સરારતોં સે હમારી પુરેપુરી હિફાઝત ફરમા, હર અમલ કો સહી તરીકે સે અંજામ દેને કી તોફીક અતા ફરમા.

એ અલ્લાહ ! તુ હમારે વાલિદૈન કી હમારે અહલો અયાલ કી હમારે બાઈ–બહેનોં કી હમારે અઈજ્જા–વ–અકારીબ કી અસાતિજા–વ– મશાઈખ કી દોસ્તો અહબાબ કી મુહસિનીન વ મુતઅલ્લિકીન કી જિન્હો ને હમકો દુઆઓં કે લિએ કહા યા લિખ્ખા યા જો હમ સે દુઆઓં કી તવક્કુઅ ઓર ઉમ્મીદ રખતે હૈં, ઓર તમામ મુઅમીનીન ઓર મુઅમીનાત, મુસ્લિમીન ઓર મુસ્લિમાત પુરી ઉમ્મતે મુહમ્મદીય્યહ કી મગ્ફિરત ફરમા, એ અલ્લાહ ! તુ હમારે છોટે વ બડે, ઝાહિર વ પોશીદા અગલે ઓર પીછલે સારે ગુનાહોં કો મુઆફ ફરમા, હમારી સય્યીઆત કો હસનાત સે મુબદલ ફરમા, એ અલ્લાહ ! નબીએ કરીમ(સલ.)તરીકોં કો અપની ઝિંદગી કે હર શોઅબે મે જારી કરને કી હમે તોફીક અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! મજિલસ મે જિતને ભી મોજૂદ હે સબ કી પુરેપુરી મગ્ફિરત ફરમા, બીમારોં કો સિહતે કામિલા આજિલા મુસ્તમીરાં અતા ફરમા, ઓર ભી જિન લોગોં ને અપને બીમારોં કી સિહત કે લિએ દુઆઓં કી દરખ્વાસ્તેં કી હે એ અલ્લાહ ! ઉન તમામ કે બીમારોં કો સિહતે કામિલા આજિલા મુસ્તમીરાં અતા ફરમા,એ અલ્લાહ ! જો મકરૂઝ હે ઉનકે કર્ઝોં કી અદાઈગી કી ગૈબ સે શકલેં પૈદા ફરમા, જો પરેશાન હાલ હે ઉનકી પરેશાનીયોં કો દુર ફરમા, જિન કી અવલાદ શાદી કી ઉમર કો પહુંચ ચુકી હે ઉનકો નેક સાલેહ જોડ અતા ફરમા, જિન કે લિએ શાદી કે અસ્બાબ નહી હે, આફિય્યત કે સાથ ઉનકો નિકાહ કે અસબાબ મુહય્યા ફરમા, એ અલ્લાહ ! જો બે અવલાદ હે ઉનકો અવલાદેં સાલેહ અતા ફરમા, જિન કી અવલાદ ના–ફરમાન હે ઉનકો મુતીઅ–વ–ફરમાબરદાર બનાદે, જો લોગ નરીના અવલાદ કે ખ્વાહિશમંદ હે ઉનકો નરીના અવલાદ અતા ફરમા, એ અલ્લાહ ! જો લોગ જેલોં મે બંદ હે,

એક મુદત સે મુસલમાનોં કી એક બડી જમાઅત તાદા કે નામ સે ગિરફતાર હે, એ અલ્લાહ ! ઉન તમામ કો આફિય્યત કે સાથ રિહાઈ નસીબ ફરમા.

એ અલ્લાહ ! મહઝ અપને ફઝલ સે સબકે લિએ રિહાઈ મુકદર ફરમા, ખુસુસી ફઝલ ફરમા, ઉસ ઉમ્મત કે હાલ પર રહમ ફરમા,એ અલ્લાહ ! જિન લોગો પર મુકદમાત હે આફિય્યત કે સાથ ઉનકો બરી ફરમા દે, એ અલ્લાહ ! જિન કી જોજો હાજતેં હે મહઝ અપને ફઝલો કરમ સે પુરા ફરમા, ઈસ મજિલસ મે જિતને ભી મોજૂદ હે સબકે દિલોં કે ભેદ સે ઓર દિલોં કે હાલ સે તુ વાકિફ હે ઓર તેરે ખજાને ભરે હુએ હે, એ અલ્લાહ ! સબકી જાઈઝ મુરાદેં મહઝ અપને ફઝલ સે પુરી ફરમા, એ અલ્લાહ ! હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને જિતની ખેર વ ભલાઈ તુજસે માંગી વો સબ હમકો અતા ફરમા, ઓર હુઝૂરે અકરમ(સલ.)ને જિન શુરૂર ઓર બુરાઈયોં સે પનાહ ચાહી એ અલ્લાહ ! ઉનસે હમારી હિફાઝત ફરમા, એ અલ્લાહ ! હમારી દુઆઓં કો મહઝ અપને ફઝલો કરમ સે કબૂલ ફરમા, આમીન.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّکَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّکَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ
وَصَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى خَيْرِ خَلْقِهٖ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ وَّآلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ
أَجْمَعِيْنَ. بِرَحْمَتِکَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ.

مکتبہ اشرف
MAKTBA ASHRAF